СРПСКЕ

НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ

ИЗ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ЕПСКЕ ПЈЕСМЕ СТАРИЈЕГ ВРЕМЕНА

СКУПИО

ВОГОЉУБ ПЕТРАНОВИЋ

НА СВИЈЕТ ИЗДАЛО „СРПСКО УЧЕНО ДРУШТВО“

У БИОГРАДУ, У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ 1867.

С II 940

К602/74

НАЈСТАРИЈЕ

ПЈЕСМЕ ЈУНАЧКЕ.

Гдје је која пјесма.

		стр.
1.	Анђели благо дијеле (из Херцеговине)	1
2.	Пречиста Марија и свеги Арханђео у рају и паклу (из Босне)	11
3.	Слава св. Арханђела (из Херцеговине)	21
4.	Женидба змије Љутице Богдана (из Босне)	24
5.	Невјерно кумство (из Босне)	40
6.	Љубоморност (из Босне)	47
7.	Не завиди, да те чудо не снађе (из Сарајева)	53
8.	Ко зло чини, нек се добру не нада (из Херцеговине)	61
9.	Како су нађени часни крсти (испод Јаворине)	70
10.	Како се св. Сава закалуђерио (из Босне)	87
11.	Како су сграђени Дечани (из Сарајева)	94
12.	Кад крсно име служиш, не сједај (испод Јаворине)	97
13.	Смрт краља Дечанског (из Босне)	107
14.	Женидба везира Лазара (из Босне)	116
15.	Женидба кнеза Лазара (из Херцеговине)	133
16.	Смрт Гроздане шћери Душанове (из Сарајева)	145
17.	Смрт Душанова и Урошева (из Херцеговине)	155
18.	Цар Лазар и војвода Милош (из Херцеговине)	172
19.	Лов цара Лазара (из Сарајева)	178
20.	Женидба Милоша Обилића (из Херцеговине)	195
21.	Опет то, али другојачије (из Сарајева)	205
22.	Женидба Страхинина бана (из Сарајева)	232
23.	Женидба Реље Бошњанина с вилом (из Херцеговине)	242
24.	Смрт Реље од Пазара (из Сарајева)	256
25.	Сан царице Милице (од Херцеговине)	260
26.	Пропаст царства српског (из Херцеговине)	271
27.	Високи Стеван и цар Бајазит (из Сарајева)	322
28.	Високи Стеван и цар Бојадин (из Херцеговине)	338
29.	Високи Стеван и Вук Бранковић (из Херцеговине)	363
30.	Женидба Љутице Богдана с вилом (из Сарајева)	375
31.	Сибињанин Јанко с вилом (из Сарајева)	386
32.	Женидба Сибињанин Јанка с вилом (из Босне)	390
33.	Женидба Сибињанин Јанка (из Херцеговине	397
34.	Бановић Секула и Јован Косовац (из Сарајева)	420
35.	Бановић Секула и паша Соколовић (из Сарајева)	425
36.	Женидба Јањевића Видака (испод Јаворине)	443
37.	Смрт Бановића Секуле (из Сарајева)	453
38.	Стојан Поповић и тридесет хајдука (из Сарајева)	466
39.	Слава Ђура Смедеревца (из Херцеговине)	470
40.	Змај-огњени Вук и цар од Стамбола (из Херцеговине)	483

41. Змај-огњени Вуче и цар од Стамбола (из Босне) 507
42. Женидба Змај-огњеног Вука (из Херцеговине) 522
43. Змај од огња Раде и Дедо Цидовић (из Сарајева) . . . 539
44. Максим владика (из Херцеговине) 546
45. Цар од Стамбола и патриар од Јеруса града (из Сарајева) 556
46. Перо Васојевић и тридесет Скадрана (из Херцеговине) . 562
47. Оправљање намастира Раванице (из Херцеговине) . . . 568
48. Оправљање манастира Раванице, у Сријему (из Херцеговине) 579
49. Женидба Радул-бега (из Сарајева) 602
50. Женидба Бановића Стјепе (из Сарајева) 617
51. Смрт Бановића Иве (из Сарајева) 621
52. Стјепо Бановић и љуба му Анђелија (из Сарајева) . . . 626
53. Херцег Маринко и Ибро Арапин (из Босне) 628
54. Женидба Димитрија Јакшића (из Сарајева) 647
55. Женидба Шћепана Јакшића (испод Јаворине) 652
56. Опет то, али друкчије (из Херцеговине) 674
57. Женидба цара Бајазита (из Сарајева) 693

О овијем пјесмама.

Трошком Српскога ученог друштва излази ево на свијет ова збирка наших народних пјесама, да стане у ред осталога блага од умотворина народних које већ имамо покупљено у књижевности нашој.

По одлуци одбора Српскога ученог друштва потписани се примих труда да се старам о штампању ове збирке. Доготовивши штампање узимам ријеч: колико да дам рачуна о послу својем, толико и да на брзу руку поможем пријатељима науке о српској и словенској народности упознати се с овом књигом.

На овом мјесту не треба заборавити да је покојни Вук понио са собом у гроб жељу, да ради купљења народнијех умотворина и ријечи прође Босну и Херцеговину, па му зле прилике никада нијесу тога допустиле. С тога у Вука што има пјесама из Босне, то је све слушао од Бошњака пјевача као што је био, на прилику, познати Тешан Подруг. Осим тога што је Вук могао такијем начином покупити изашла је 1858 у Осијеку код Лемана цијела збирка од 616 стр. на 8-ни, у којој има на броју 50 пјесама. То је збирка Фр. Јукића и Гр. Мартића [1]) — али с том збирком није задовољна критика. Књиге Л. Марјановића од 1864 не ћу ни спо-

[1]) Narodne pjesme bosanske i hercegovačke Skupio Ivan Franjo Jukić Banjolučanin i Ljubomir Hercegovac (Fr. Gr. Martić) Izdao O. Filip Kunić Kupriešanin.

мињати. У шестој књизи Вукове збирке (год. 1866) заступљене су ситније пјесме из Херцеговине у збирци честитога пријатеља народних умотворина Вука Врчевића, а г. Богољуб Петрановић сад штампа у Сарајеву књигу ситнијих пјесама из Босне. Али тијем није исцрпено богато врело поезије које кипи из покрајина ове стране српскијех земаља, за коју чисто можемо рећи да је по положају средина а по овоме право срце нашега народа. Ова збирка управо долази да попуни све досадашње.

Ред пјесама у књизи задржан је онакав како га је г. скупилац намјестио, а г. скупилац није се у томе држао мјерила које дијели пјесме по историјском развијању народних умотворина, него се држао само спољашњег облика историјског (који често хоће да буде у пјесми чисто спољашња ствар) и према томе је понамјештао пјесме једну за другом.

Гледећи на грађу, која се пјева у народним пјесмама и по којој је њих најбоље подијелити, оне се могу подијелити на три врсте.

1. Или су народна вјеровања из најстаријег живота народног, која у нас допиру у заједницу прије сваке диобе нашега племена у породице и народе, у заједницу индијско-европску. Овамо спадају успомене старога вјеровања, чудноватости и прекоприродности у сликама, митологијски остаци, слике од првобитне поезије, у којој играју створови дјетињске и патријархалне не развијене фантазије, што су се сачувале у разним више или мање сачуваним одломцима који су помијешани са поетским стихијама из других периода. Као год

што се у књижевности (начином чувања који је у њој обичан) не изгуби ниједно важно дјело и ниједна важна мисао, тако се и у народним умотворинама (опет својим начином чувања), чувају и не губе лако сви главни добици радње на томе пољу. Главнина се чува и пјева без престанка, и ако се спољашњост и околина дјелања у оне поетске мисли мијења без престанка.

2. На ову основу, коју народ има као наслеђство од својега најстаријег живота и од најстарије умне радње у својим умотворинама, прилази добитак историјскога живота народнога, поетички мотиви који народу долазе од живота његова као одвојенога члана од своје породице и племена, као особене личности у свијету историјском, мотиви које народ налази у борби својој с околином за своје особине и за своју личност народну. У ову врсту могу се убројати и сви мотиви у којима се црта и исказује живот народни не толико у борби колико у унутрашњости, у унутрашњем животу своме. Често се саставе у народној поезији карактери у које се уплету црте из овога и из онога првога периода.

3. Као што се прва поетска грађа у митологијска прва времена народнога живота веже с религијом и с њом се даље развија, цвјета, вежући у цјелину живот свој с религиозним животом; као што на сву поетску грађу има уплива образованост и величина круга знања народнога у колико је он стијешњен и раширен: тако и послије све промјене у религији и образованости и у кругу знања народног имају јак уплив на раз-

витак обје оне врсте народних умотворина. Знајући оно двоје прво, ми не бисмо могли разумјети ни подијелити народних умотворина по постанку и развитку њихову, кад не бисмо узели у рачун јаку промјену која се збила у нашем и у осталим словенским народима *хришћанством*, које, замијенивши старо вјеровање, даде народима словенским са свијем нов поглед на живот и на образованост. Тако из овог узрока многе старе пјесме мијењају имена или цио поглед и облик свој, задржавајући саму ствар; и само хришћанство даје собом народној пјесми нову грађу коју видимо у пјесмама о црквама или свецима које се могу назвати легендама.

Кад би се овако пјесме попамјештале, онда би стајале у реду удешеном са свијем по научном погледу на постанак и развитак њихов. Али овакав ред најбоље би подносио за систематско уређење у издању, у ком би изашле *све* умотворине народне, и за то смо ми у овој збирци оставили овај ред који је обичан у досадашњим збиркама наших народних пјесама. Међу тим нијесмо могли да према својој снази не учинимо што то и за ову мисао, да би се имао од пјесама прави научни преглед, да би се могло одмах дознати у колико ова збирка може послужити као грађа за разне врсте научнога разгледања и поређења у науци о умотворинама народним, томе првом стадију умне радње човјечанске. Ова потреба изникла је управо из друге прече потребе којој смо прво хтјели угодити, из потребе, да покажемо на овом мјесту како стоји ова збирка према досадашњој прикупљеној грађи од ове врсте, што је заступљена у збирци покојнога Вука Ст. Караџића. Тако смо се старали, да уредивши пјесме по горњем начину разређивања свуда назначимо: ако која пјесма није по ствари са свијем нова, је ли варијација од познате већ пјесме, или нова пјесма о познатој теми, или је у сродству каквом год с другом неком већ познатом пјесмом.

Према томе овдје ћемо са својим примједбама поређати најприје митологијске пјесме, или пјесме у којима има каквих год успомена или знака из најстаријих времена помијешаних у нову грађу. Ево редом. У те пјесме припада: Пјесма 1 *Анђели благо дијеле* (из Херцеговине). И ако је по ствари сродна опет није налик на ону *Свеци благо дијеле* (Вук II. 1.) нити на другу пјесму у тој истој Вуковој књизи која је варијација од ове прве. Пјесма 2. *Пречиста Марија и свети Аранђео у рају и паклу* (из Босне) налик је на пјесму *Огњена Марија у паклу* у Вука II. 11 стр. али је опширнија и друкчије изведена; тако она у Вука има 127 а ова у овој збирци 297 стихова. Пјесма 3. *Слава св. Аранђела* (из Херцеговине) има у Вука, II. 99 стр. само је мало краћа него ова. Мисао је и у овој и у оној код Вука потпуно иста, само је овдје друкчије изведена и пјесма је већа; у овој је 67, а у оној у Вука 40 стихова. Пјесма 4. *Женидба змије Љутице Богдана* (из Босне) припада међу најљепше и најстарије пјесме наше. Овдје је и пространа и врло добро сачувана, које нам ваља врло цијенити с тога што је ствар јако позната и мила у народним умотворинама, а припада у старинске мотиве. Пјесма ова има 489

стихова и с њом се подударају у Вука у другој књизи двије: *Змија младожења* (стр. 51) у којој има 272 стиха и *Опет то, али друкчије* (стр. 61) у којој има само 70 стихова и свршетак готово претргнут тако да је то и сам пок. Вук напоменуо. О истој ствари пјева и четврта пјесма у збирци Фр. Јукића коју горе наведосмо, на стр. 116, и има 310 стихова. Мени се чини да ће од све четири те пјесме бити најљепше и најпотпуније испјевана ова овдје. Не треба заборавити, да о истој ствари имају данас познате и двије приповијетке у Вуковој збирци *Сриске народне приповијетке*, у Бечу 1853, стр. 63 и 68 које иду напоредо с овијем пјесмама. — Пјесма 5. *Невјерно кумство* (из Босне) сударa се са пјесмом *Кумовање Грчића Манојла* (Вук II. 19.) Ствар је која се пјева потпуно једнака само је пјесма у Вука краћа, има 73 а ова 191 стих. У овој је пјесми врло очит доказ како у народним пјесмама живи ствар, а имена се мијењају; према пространству самом види се да је овдје пјесма изведена пространије, а у неколико и друкчије. Пјесма 6. *Љубоморност* (из Босне) чист је приновак у познавање наших народних пјесама. У њој је прекрасно сачуван траг од уплива злијех божанства, злијех вила, на врло чудноват начин. Пријатељи ученог поређења и испитивања наћи ће у овој пјесми занимљиву грађу. Пјесма 7. *Не завиди, да те чудо не снађе* (из Сарајева) са свијем се подудара с пјесмом *Бог ником дужан не остаје* (Вук II. 14) само што су имена друга и у Вука се ствар пјева о браћи Павлу и Радулу, а овдје о

Јакшићима (може лако бити да је ово име старије) Павлу и Стјепану. На оба мјеста је име сестри *Јелица*. И ова је пјесма овдје пространија, у Вука има 127 а овдје 220 стихова и више је искићена. Пјесма 8. *Ко зло чини нек се добру не нада* (из Херцеговине) такође је приновак. Ја за њу не могу тврдо казати, али је сва прилика, да ће и она бити митологијске основе која је јако помијешана с промјенама од историјских догађаја и хришћанства. Пјесма 13. *Смрт краља Дечанског* (из Босне) пјесма је са свијем нова у нашем свијету а од митологијскијех времена, али јако помијешана с историјским и хришћанским додацима. Исто је то, али још у већој мјери у пјесми 14. *Женидба везира Лазара* (из Босне.) Пјесма 16. *Смрт Гроздане шћери Душанове* (из Сарајева) такође има стару митологијску основу, али прекројену и помијешану с историјом. С њом је по предмету сродна, и ако пјева другу мисао, пјесма *Наход Момир* (Вук II. 155). У неколико може доћи овамо и 19. пјесма *Лов цара Лазара* (из Сарајева[1]) у којој се пјева о змају, а исто тако и пјесма 21. друга варијација од *Женидбе Милоша Обилића* (из Херцеговине). Пјесма је велика 864 стиха. За ту је варијацију важно споменути што има много једнаких црта са цртама састављеним у пјесми *Женидба Душанова* (Вук II. 132). Најважније је што овдје има *Троглав Арапин*, а онамо Балачко војвода, опет *с три главе*.

[1]) У овој пјесми цару се Лазару пјева: цар-Лазаре *свечево колено*, које је, вели г. скупилац, за то, што је цар Лазар од Немањића.

Знатно је, што је овдје врло слабија та митологијска успомена, јер Арап ни на што не употребљава своје три главе, докле онамо задаје оно лики страх. Врло је добро што се нашла ова варијација, јер ће се њоме знатно потврдити упоредно истраживање које је придало митологијски карактер пјесми *Женидба Душанова*. У пјесми 33. *Женидба Сибињанин Јанка* (из Херцеговине) помиње се Троглав Арапин као и најприје у 21 пјесми, али је овдје митологијска успомена далеко живља и по снази се својој са свијем пореди с Балачком војводом у *Женидби Душановој*. С тога су све ове пјесме међу собом сродне, и то може помоћи освјетљавању питања о њиховој митологијској основи и њезиниjем промјенама. Што год онамо у „Женидби Душановој“ бива с Милошем Војиновићем, то се овдје придијева Марку Краљевићу; а што је онамо Балачко, овдје је Троглав Арапин. Пјесма 23. *Женидба Реље Бошњанина с вилом* (из Херцеговине) пјесма је са свијем оригинална, лијепа и пространа (има 421 стих) а чисто је митологијска. И сам Реља, којега обично зову *крилатијем* и придијевају му то својство, биће да је тај додатак добио од какве год митологијске успомене. С овом пјесмом иде са свијем напоредо и 30. пјесма *Женидба Љутице Богдана с вилом*[1]) која је у љепоти надмаша и спјевана је друкчије, са свршетком врло занимљивим и ори-

[1]) Г. скупилац додаје поред ове пјесме да му је казивао пјевач како се и сад на Загорју у Ратајима види Богданова кула на девет бојева, али по одласку Богданову посвојили су је Ченгићи, те сад они у њој настављају.

гиналним. Пјесма је знатна по својој садржини, и обрадоваће истраживаоце старинске словенске вјере и духовнога живота, којему се остаци тако журно купе данас по словенском свијету. Овој збирци много ће увећати цијену баш то што има више епских пјесама о вилама. Тако овамо припада и оригинална пјесма 31. *Сибињанин Јанко с вилом* (из Сарајева) и пјесма 32. *Женидба Сибињанин Јанка с вилом*. Тако исто има нешто успомена о *неситој аждаји* и у историјској пјесми 27. *Високи Стеван и цар Бајазит*, што долази и у 28. пјесми, *Високи Стеван и цар Бојадин*, која је варијација од оне. — Чисто је митологијска пјесма Смрт Бановића Секуле (из Сарајева), помијешана са историјском стихијом. По ствари иду у један ред с овом пјесмом двије пјесме из Вукове збирке II кн. *а. Секула се у змију иретворио* (стр. 506) и *б Опет то, али друкчије* (стр. 509). Ова друга варијација у Вука боље приликује овој овдје пјесми: али је ова пјесма цијела а на пространо испјевана, тако да јако попуња обје те Вукове. У овој има 395 стихова, а у Вука у првој 113, а у другој, која није ни цијела већ су комади, има само 115 стихова.

О историјском животу и о сликању самога унутрашњег историјског живота народног раде ове пјесме. Пјесма 15. *Женидба кнеза Лазара* (из Херцеговине) има 390 стихова и подудара се с 32 пјесмом у Вука (II. 180) у којој је 169 стихова. Ова је овдје изведена пространије него Вукова, а то је дошло отуда што је дато много маха познатом епском по ављању и што је почетак изведен мало

пространије. Врло је знатна и лијспа пјесма 17 *Смрт Душанова и Урошева* (из Херцеговине). С њом иду на поредо из Вукове збирке пјесма *Смрт Душанова* (II. 186) гдје су комади од пјесме у којој је другчија мисао него овдје и *Урош и Мрљавчевићи* (Вук II. 180) гдје је изведен у особитој пјесми други дио од ове пјесме и опет друкчије него овдје. Ово је дакле са свијем самостална пјесма о тој ствари. Пјесма 18 *Цар Лазар и војвода Милош* (из Херцеговине) такође је и лијепа и оригинална. Тако иде овамо и 19 пјесма *Лов цара Лазара* (из Сарајева) у којој има нешто из митологијских стихија о змају. У историјске пјесме са свијем с новим предметом долази 20 *Женидба Милоша Обилића* (из Херцеговине) и пјесма 21 *Опет то али друкчије*. Ова друга варијација износи пред нас пјесму у којој је ствар са свијем друкчије испјевана. Нешто смо о њој говорили већ међу пјесмама у којих има митологијских успомена. Пјесма 24 *Смрт Реље од Пазара* опет је нова. Крај ње додаје г. скупилац пјевачеву приповијест, да је Рељево село у пољу Сарајском, гдје се родио и одрастао Реља, пак се онда преселио у Пазар и ту погрдио дворе код ријеке Пазарске, покрај друма. Ту се, вели, и данас виде зидине од његове куле. Пјесма 25 *Сан царице Милице* (из Херцеговине) лијепа је и врло лијепо попуња циклус косовскијех пјесама. Пјесма 26 *Пропаст царства српскога* (из Херцеговине) има 1607 стихова и јесте једна од највећих наших народних пјесама већа од *Женидбе Максима Црнојевића* (Вук II 524) која броји на 1126 стихова. Према

овој пјесми веома је мален комад она пјесма у Вука у II књизи стр. 295, у којем има само 93 стиха. У овој пјесми помјешано је нешто и онијех мисли што су штампане у Вука у *Комадима косовскијех пјесама* (II. 309 стр.) и мисао из пјесме која је у Вука (II. 288.) под особитим насловом *Цар Лазар и царица Милица*, за тијем из пјесме *Косовка дјевојка* (Вук II. 345 стр.) а и оно што се налази у причама о боју косовском. Само по овом ређању грађе која је у овој пјесми састављена у једну поетску цјелину види се важност ове пјесме по изучавање народне поезије наше. Ово већ није епски комад него цијела поема, што ће се, надамо се, боље видјети кад и други књижевници и критика освијетле ову ствар. У овај мах код ове пјесме излазе пред критику два питања: да ли је цијели бој косовски још од прије састављен у оваку пјесму и цјелину, која нам се сачувала у овом пријепису у ово потоње вријеме; или су приче и сјећања о бој косовском послије самог боја живјеле у појединијем комадима и одломцима који су се приповиједали и пјевали, па је из њих тек у пошљедње вријеме састављена цијела пјесма, чега се могао латити умни какав Херцеговац пјевач (на прилику старца Милије, што је дао више живота пјесми о Црнојевићу опет према појединим причама које су прије њега живјеле) који је могао бити добро упознат са свјема појединијем пјесмама и причама.[1]) Иначе пјесма на

([1] У потоњим споменицима наше књижевности старога периода долази *Прича о боју косовском* израђена на сву прилику или према некој народној поеми о томе или према појединим

много мјеста показује или да јој је није добро сачувана старина, или да је из новијега времена, у којем надвлађују стихије са свијем супротне стању које треба за постанак, развијање и чување народних пјесама. У потврду могао бих упутити и на првијех 18 стихова, а тако је још којегдје дикција храпава. — Пјесма 27 *Високи Стеван и цар Бајазит* пјесма је историјска, у којој има и митологијских спомена у оним врстама гдје се пјева о томе како је Стеван убио аждају, али је у новије вријеме јако прерађена, које се види по томе што се помиње Русија за коју се није знало у поезији народној прије 18-ога вијека, а и у томе слабо, него која се прочула по нашим странама од почетка овога вијека. У осталом и цио

пјесмама и причама. Ствар је веома интересна. Ја мислим да припада у почетак 18-ог или на крај 17-тог вијека, кад замрије-ше стихије старога српског социјалног уређења и живота, а с њима заједно и права црквенога књижевног језика; кад се на један пут свакоме отвораше поље за рад. Састав не може бити старији, јер народни језик и фразеологија његова са свијем гута оно мало црквенога. Од најстаријих пријеписа *Приче о боју Косовском* један је у оном рукопису из кога је штампао г. Милорад Поповић Шапчанин *Раванички летопис.* (Гласник XX.) и г. П. Срећковић „*Родословије*“ *сербских цареј* (Гласник XXI) а тај је писан опет око 1764; у мене има рукопис у ком је та прича, али непотпун, писан опет у пошљедњој четвртини прошлога вијека. Г. Љ. П. Ненадовић уступио ми је два рукописа, од којих у једном имају пријеписи од пјесама побожних, које као да ће бити из Далмације, за тијем Пѣснъ о дѹхана, опет рекао бих далматинска, и пријепис од Доситијеве Буквице, за који бих био вољан држати да је такође од оних што се шираху по Далмацији прошлога вијека; ни тај рукопис није цијел. Други је

предмет ове пјесме долази овдје први пут, и може лако бити да је са свијем новијега постанка. Тако има у овој збирци неколико пјесама о пошљедњим временима старе српске владе, и од њих почиње се помињати Русија. Или су дакле ове пјесме од пошљедњих творевина наше народне поезије, или су у њима старинске пјесме врло предругојачене према данашњим погледима и данашњем стању. Пјесма 28. *Високи Стеван и цар Бојадин* (из Херцеговине) само је варијација од прећашње и нема ништа особито. Пјесма 29 *Високи Стеван и Вук Бранковић* (из Херцеговине) јесте са свијем нова, чисто историјска и од живљих пјесама. Пјесма 34. *Бановић Секула и Јован Косовац* (из Сарајева) 35. *Бановић Секула и паша Соколовић* (из Сарајева) и 36. *Женидба Јањевића Видака*

цијел и има на њему запис оваки: „знати се како писа Лазо Васич житие кнеза Лазара и негова Милоша и остали воивода на 1788 месеца Августа дна 15; знати се како Лазо дође на занат 1776,“ врло ружно писано само не знамо гдје, а даље у књизи има нешто молитава и побожнијех записа; писац је био с југозападних страна нашега народа. Чуо сам да има још неки рукопис од овога саставка у Фрушкој Гори, а мој знанац поп Лојанички из Шабачког Посавља г. Ж. Радоњић, јавља ми да је и он видио рукопис, у коме је прича о боју косовском, писан уставним писмом, свршен 18[illegible]3 године. Да је и ту ова иста прича, видим по томе што се ту такође спомињу имена војвода који су били на Косову за вечером код кнеза Лазара, а то бива и у онима горе рукописима. Ево тих војвода: Југ Богдан, В. Бранковић, Ст. Мусић, Дам. Шаиновић, Вукосав храбри, Радоња, Богдан, Реља Омучевић, Угљеша много знани, Радивоје, Станиша, Оријан Марник, Ђурица, Петар, Јосиф Страцо, Миклен, Стојан страшних очију који је могао очима пространјелити по 3—4 човјека, девет

(испод Јаворине) пјесме су историјске које се машају и народнога живота. Пјесма 37 *Смрт Бановића Секуле* (из Херцеговине) помијешана је с митологијском основом, о чему гледај у прегледу митологијских пјесама. Пјесма 38 *Стојан Поповић и тридесет хајдука* (из Сарајева) припада међу старије пјесме. Г. скупилац додаје поред ње да му пјевач није знао казати од куд је Стојан Поповић ни у којој је планини међдан одржао. Пјесма 39. *Слава Ђурђа Смедеревца* једна је од старијих врло лијепо сачуваних и знатних пјесама. Карактер Ђурђа Смедеревца исцртан је веома значајно. Поред ове пјесме вредно је узети на ум причу коју додаје г. скупилац: Прије 20 година није се могло с миром прославити крсно име у Босни, јер тек што би кршњак запалио свијећу ето ти

Југовића, Живан, Ђурица, Матијаш, Јосим, П. Орловић, М. Обилић, Милош, и Иван. На пошљетку ћу споменути да је о овој причи говорио честити руски књижевник, харковски професор П. Лавровски, наштампавши и пропративши расправицом пријепис приче о бој косовском који се налази у библиотеци Српског ученог друштва бр. 30. за који се држи да је с краја XVII вијека (тако мисли и г. Лавровски). По томе би то био најстарији пријепис, али ја мислим да ће и тај тешко моћи припадати у XVII. вијек (Види Чтенія въ императорскомъ обществѣ исторіи и древностей россійскихъ при московскомъ университетѣ 1860. 2. Житіе царя Лазара) Г. Лавровски није познавао више пријеписа, па ипак ево шта вели о постању споминате приче: Быть можетъ, слагатель повѣсти сгруппировалъ разбросанныя пѣсни Косовской эпохи, составилъ изъ нихъ одно цѣлое, воспользовался кружившимися въ народѣ преданіями и до того всецѣло проникнулся всѣмъ этимъ самъ, что стало трудно потомству утверждать положительно о несостоятельности его произведенія.

у кућу бијесна Турчина, пак забоди нож у сто, да не смије нико споменути ни Бога ни свеца а камо ли домаћину напити у здравље. Приповиједао ми је пјевач: под Јаворином планином на Црној Ријеци баш кад је један кршњак поставио трпезу, дође му Турчин у кућу те му растјера званице и пријатеље, раздроби му крсну свијећу и на мјесто ње усади у трпезу го нож, а крсни хљеб који бијаше накићен као што дан доноси, зграби, разломи га, и комаде у проход баци. — Пјесма 40. *Змај огњени Вук и цар од Стамбола* и 41 *Змај Огњени Вуче и цар од Стамбола* пјесме су историјске у којима се првашња старина још живо сачувала. Пјесма 42 *Женидба Змај-Огњеног Вука* (из Херцеговине) само је са свијем проста варијација од пјесме *Женидба Деспота Вука* Вук II. 577 само је ова варијација пространија (у Вука 302 а овдје 519 стихова). Пјесма 43 *Змај од огња Раде и Дедо Џидовић* (из Сарајева) лијепа је и спада у круг пјесама о личном јунаштву. Пјесма 46 *Перо Васојевић и тридесет Скадрана* (из Херцеговине) спада у историју и врло је лијепа народна слика. Чини ми се да сам негдје читао народну пјесму која пјева таку исту мисао, али не могох је наћи никако. Пјесме 47 *Оправљање намастира Раванице у Србији* (из Херцеговине) и 48 *Оправљање намастира Раванице у Сријему* (из Херцеговине) са свијем су новога доба, и о њима немам шта рећи. Пјесме о женидбама чине читаву врсту наше народне поезије, што није без значаја и по изучење саме поезије и по изучење живота који она пјева. И овдје долази осим напријед поми-

њатих још̃те у пјесми 22 *Женидба Страхинина бана* (из Сарајева) и 33 *Женидба Сибињанин Јанка* (из Херцеговине) па за тијема и пјесма 49 *Женидба Радул-бега* (из Сарајева) која иде упоредо с пјесмом *Женидба Влашића Радула* (Вук П. 520) Поред те пјесме додаје Вук да се у Црној гори ова женидба и пјева и приповиједа много пространије, па жали што се није могао намјерити на доброга пјевача. Ово је ево пространија пјесма; у њој је 461 а у оној има само 126 стихова. За тијем долазе три четири пјесме, које пјевају живот, и баве се у земљама своје постојбине. То су 50 *Женидба Бановића Стјепе* (из Сарајева), 51. *Смрт Бановића Иве* (из Сарајева) 52. *Бановић Стјепо и љуба му Анђелија* (из Сарајева) и 53 *Херцег Маринко и Ибро Арапин.* Прве двије и још већма пошљедња веома су лијепе и поетичне. За другу мисли г. скупилац да је промијењена имена и да се тиче Бановића Стјепе а не Иве и додаје ово уза три пјесме о Бановићу: „Колико сам могао боље, истраживао сам по Босни и Херцеговини пјесме о бановима и краљевима босанским али опет нијесам срећан био да нађем ниједну код мушких пјевача, него сам ове три преписао од једне жене која се доселила из Херцеговине у Сарајево. Једну пјесму налик на ову пошљедњу (52-гу) нашао сам код једне Сарајке и штампао сам је у „Даници“ од 1865 бр. 34. Не имајући о овом предмету никаквих јуначких пјесама, свидјело ми се да ове овдје штампам.“ Али ја не бих ни за ове потврдио да су *о бановима*; то су романсе, пјесме епске које спијевају жене наше, па као што се

оне мијењају онако као и све остале пјесме (јер готово сваке би се могло наћи од више руку) тако и имена у њима. То се још смјелије може потврдити по томе, што се мисли из ових пјесама пјевају у другим народним пјесмама у I књ. у Вука. Од жена се у осталом могу чути и врло простране пјесме и праве јуначке. На завршетку долазе 54 *Женидба Дмитра Јакшића* (из Сарајева) 55 *Женидба Шћепана Јакшића* с једном варијациојм (испод Јаворине) и 57 *Женидба цара Бајазита* за коју нам ваља напоменути да јој је г. скупилац одредио био мјесто послије *Пропасти царства српскога*, али је погрешком учињеном у штампарији изостала те је морала доћи на ово мјесто.

У легенде долазе ове пјесме:

Пјесма 9 *Како су нађени часни крсти* (испод Јаворине) ваља да се спореди с пјесмом *Часни крсти* (Вук П. 85 стр.) Мисао је иста, али је у овој пјесми према оној у Вука тако пространије и потпуније испјевана и разгранана како се може мислити, кад се каже, да у овој пјесми има 511 а у оној само 115 стихова. Пјесма 10 *Како се свети Сава закалуђерио* (из Босне) такође је легенда са мишљу и спјевом врло оригиналним. Ја не знам да је још игдје овака штампана, а познато је како је св. Сава постао народни карактер и јунак прйчâ и пјесама онако као и Краљевић Марко. Међу легенде може се убројати и пјесма 11 *Како су сагра̃ђени Дечани* (из Босне,) за коју такође не знам да има још гдје штампана али је иста мисао која у Вука у пјесмама 35 и

36 које обје пјевају *Зидање Раванице* (II. 198. 202.) и држим да је у тима пјесмама у Вука изведена и љепше и пространије. На тој се пјесми већ види крњење и трошност која је обузела некадашњу цјелину њезину, особито на пошљедњим врстама; а тако се у врсти 1-вој пјева о *цару*, а у врсти 58-ој о *краљу Стјепану*. Опет у ову врсту пјесама иде и пјесма 12 *Кад крсно име служиш не сједај* (испод Јаворине) Она је једне мисли са пјесмом из Вукове збирке *Како се крсно име служи* (II. 93), али је ово знатна варијација, и сама је мисао даље развијена и више сплетена догађајима. Пјесма 44. *Максим владика* (из Херцеговине) припада међу најљепше народне легенде и као да су је у први мах спјевала уста каквог попа или калуђера. Ствар у пјесми са свим је нова и непозната. Пјесма 45. *Цар од Стамбола и патријар од Јеруса града* (из Сарајева) иде у врсту пјесама, од којих у Вука у III књ. имају три једна за другом. И те три у Вука и ова овдје пјевају једну ствар само што ова узимље карактер калуђерски много блаже него тамо. То су: *цар Сулејман и Саво патријар* (75) *Турски цар и Нико патријар* (60) *Саво и турски цар* (66).

Из досадашњега се говора већ може видјети значај ове збирке ма и површно. Што је пјесама с мотивима са свијем новим, оне су истинити добитак за познање наше народне поезије; што је варијација, и оне нијесу без вриједности, а како стоје према до сад познатим пјесмама старасмо се да напријед покажемо. Што се пак тиче саме историје варијација, треба знати да је њих лако

градити. Мени је један од мојих знанаца казивао како има пјевача који умију лако правити варијације од једне исте пјесме на кратко и на пространо. А тијем се путем пјесме шире, попуњају и проносе; с тога варијације могу постати знатне за изучење, ширења, држања и постајања народнијех умотворина. За епске пјесме држи се да су кратке, испрекидане и у одломцима у прво своје вријеме; што дакле једна пјесма више траје, тијем се више глади, развија и попуња. Знатно је према овоме што су у овој књизи пространије него у Вука готово све пјесме које се подударају по ствари. Само је питање, да ли је то пространство свуда стечено у новије вријеме, у ком већ престају прилике за развитак и постајање народне поезије.

Што се тиче језика, у томе је све вјерно наштампано по рукопису осим неких ствари за које сам ја смислио да их је боље изједначити па овдје то казати свијету, него у књизи оставити. Тако је **дје** и **тје** гдје долази по јужном говору у рукопису према казивању пјевача било измијешано свуда са **ђе** и **ће**. Ја сам све изједначио на ово пошљедње, јер је тога више долазило. Против тога стоји: Што су теби навте *отјешњане*, које нијесам смио дирати, јер мислим да нико не би казао *оћешњале*. Из тога истог узрока оставио сам: Ал' с' *одјећу* своју подерала. 508. вр. 33. Слово **х** било је исто тако, према казивању пјевача на пола мјеста гдје треба да дође написано, а на пола није. Угледав се на човјека тако свијетла у овијем стварима као што је Вук, и обзирући се на свој горњи разлог, ја сам и **х** наштампао свуда гдје

му је мјесто. Исто тако гдје је глас *ф* мј. *хв.* враћао сам *хв.* И једно и друго сам учинио и за то, што обје ствари припадају у питања свршена и расправљена у нашем језику, па се не бојим да сам се залетио.

Кад се у стиху *ије* гдје долази по јужном говору скраћује, или се пјева *је*: *б'јело, стр'јела* гдје је свуд забиљежено апострофом да је скраћење, или се узме *и: било, стрила,* или *е*: *бело, стрела;* али и г. скупилац напомиње да пјевачи воле *и,* што је и Вук забиљежио.

На много мјеста долазе по гдјегдје ријечи по западном говору као: *онди, овди, видисмо, полетила, сидио* (стр. 417. вр. 646) *гори* (425. 17) *нигди, оболише* (17. 214, 215.) *доли, одоцнила* (617 два пут), и може бити још који пут, које сам такође изједначио према осталоме на јужни говор. Најчешће долажаше *онди, овди,* које је често долазило и по источном: *онде овде.*

Тако у ријечима неким наилазио сам у рукопису на *шћ* у мјесто *шт* (кад постаје од *ск* и *ст*) и у мјесто *ст*. Нешто сам изједначио према осталоме а нешто сам оставио:

Напушћише хрте и огаре 181. 101.
Попушћи му руку од грьоца 240. 229.
Што смо женски *упушћили* царство 277. 190.
Пушћите 392. 36. 41; 394, 100.
Па је *пушћи* онда у планину 470. 136.
Шћетовала много сјеротиња 16. 185.
И у цркви народ *отпушћили* 146. 20.
Пушћи мене и моје сватове 612. 315.

Овдје су готово сви случаји који су поправљени према обичноме, а биће на два три мјеста тако и остављено.

Ријеч *госпоја* долази са свијем често, много чешће него *госпођа.* С почетка сам на више мјеста једначио према овом пошљедњем, а на крају сам остављао *госпоја.*

У остатке од 7-га падежа с наставком ѣхъ нађох ово двоје:

У *Дечаних* пребијелу цркву 613. 354.
На *бедрих* му сабља уписана 496. 433.

и оставио сам обоје без *х* као што је у рукопису забиљежено.

Било је и незнатнијих погрешака у облицима којих нијесам смио оставити, гдје сам смотрио; а морало је остати:

Оста старац Јанко *илакајући* 430, 170.

У томе поправљању сам ипак пазио добро; тако сам оставио не поправљено:

Када коњу на *сапе* изиђе 36. 402.

Ријеч *много* долазила је и с промијењеним *н* као *млого.* То сам на највише мјеста поправио, гдје је ипак остало, случајно је.

Чисто не треба, ни да казујем да има лијепих нових ријечи што долазе у овијем пјесмама, и осталога што ће попунити и поткријепити досадање знање о језику нашем. Нијесам рад да се пуштам даље упућујући опширно и на то; људи ће од тога посла умјети и потражити и наћи што им треба, али ипак хоћу на нешто да обратим пажњу.

У овијем стиховима:

Скоро сам ја од Тројана града.
Тамошнога умирит' не могу 2. 46.

долази нова ријеч. Упор. Književnik 1867. стр. 334.

Тако исто:

Преслицама много предијаху,
И на стану много *поткаваху*.

у рукопису је стајало написано *под-* ваљда што се преписалац није сјетио правог коријена.

На страни 32 и 33. вр. 282. 283 стајало је у рукопису.

Гуја му је косе *препљезала*,
Препљезала на их замрсила.

Од коријена **плъз** јачањем самогласника постају у слов. језицима глаголи: plaziti repere у Чеха *плазити се* у нас **плѣзати** serpere у старом језику. По овијем примјерима види се да се у нас осим оног првог јачања (**лъ** у **ла**), сачувало и друго (**лъ** у **лѣ**), само ми је за чудо како је у овом пошљедњем глас кратак (**лѣ**=*ље*) и с тога сам оставио онако како је на свом мјесту наштампано.

г уметнуто пред **м** долази:

Куд се њене косе просипаху,
Прогмиљеше змије и јакрепи. 59. 197.

Према *идох*, где је *д* или додато основи, или уметнуто зијева ради, долази.

Кад *бидоше* на врх од планине, 82. 400.

поред чега треба узети у обзир и што се садашње вријеме од *бити*, говори понегдје *биднем*.

На стр. 108. 34. долази

А имадеш пуно намастира,
Доста их је па су *обромили*,
Готово се јесу оборили.

Ријечи *обромити*, не могох разумјети.

На стр. 185. 241. стајало је у рукопису:

Јал' *љељана* рога повјенога.

гдје сам метнуо *љељена*.

Прилог времена садашњега долази особит у овијем стиховима:

Што се бијах на те ражлутио,
Све с мог сина Бошка Југовића
Хвалећи се међу јунацима
Да је бољи јунак од свакога. 193. 495,

Мјесто **сј** гдје долази заједно по особини јужнога говора, долази наштампано **ш**.

Шевак баца небу под облаке 260. 10.
Сунца *шевак* у небо удрио 263. 166; 265, 159.
Шевак даје на четири стране 592, 435.

Г. скупилац није ништа забиљежио, али ће и овдје бити ово **ш** глас као пољско ś.

г мј. **в** долази:

С тога су ми гусле *огугнуле*. 507. 25.

м. в. по босанском варошком мажењу стајало је у рукопису *ф*.

На се јунак с тога разболио.
Од главице али *нафалице*.

На страни 184. 312. долази *твори* = *други* (**вторыи**):

Хоћеш *творог* цара погубити.

Стајало је записано *њике* мј. *њихе* 163, 273; 164, 293 и још на два три мјеста.

У пјесми 10 тој долази и *Филендар*, и *Филиндар* и *Филандар*; оставио сам све троје.

У стиху

Другу кулу гроша и *золота*. 556, 8.

ваљда је мјесто рускога *золота* морало бити најприје *златица*; ја сам оставио по рукопису.

На пошљетку имамо додати, да смо што се тиче штампања положили доста труда на дошљед-

ност и једнакост у писању што ће се лако видјети; али ће се ипак наћи и погрешака за које држимо да ће их свак познати. Једна само врло велика погрешка поткрала се у самом наслову на стр. 397 гдје мјесто **Женидба Сибињанин Јанка** стоји наштампано **Женидба Сибињанин Јанка с вилом**. Молимо читаоце да то изволе поправити.

у Биограду.

Садашњи секретар Српског уч. др.

Стојан Новаковић.

1.

Анђели благо дијеле.

(Из Херцеговине).

Али грми, ал' се земља тресе?
Ал' удара море о брегове?
Ал' вјетрови у више планине?
Ал' пуцају на Задру топови?
Нити грми, нит' се земља тресе,
Нит' удара море о брегове,
Ни вјетрови у више планине,
Ни пуцају на Задру топови,
Већ анђели благо дијељаху.
Састали се неколики свеци,
Сваком свецу исе учинише:
Светом Ђорђиј' љето и цвијеће,
Светом Илиј' облак и громове,
Пантелији велике вјетрове,
Светом Петру од небеса кључе,
Светом Нику по води бродове,
Ко се броди водом и ђемијом
Да спомиње Бога истинога,
Мила Бога и светог Николу,
Да им вазда на помоћи буде;
Аранђеле да прибира душе;
А Јовану кумство и братимство;
Светој госпи блаженој Марији,
Дадоше јој проклетог Тројана,
У коме се безакоње ради,
Да умири и закон постави.

Тако стаде за годину дана,
Док ево ти блажене Марије,
Она рида, сузе пролијева
Од очију низ бијело лице,
Својој браћи божју помоћ даје,
А браћа јој прихватише здравље,
А вели јој светитељ Илија:
„Сестро наша, блажена Маријо!
„За што ридаш, сузе пролијеваш?
„Је ли теби на дијелу криво?
„Кад смо наше дијелили благо,
„И теби смо исе учинили.“
Проговара блажена Марија:
„Браћо моја, божји угодници!
„Кад сте наше дијелили благо
„И мени сте исе учинили.
„Није мени на дијелу криво,
„Већ је мени за невољу љуту:
„Скоро сам ја од Тројана града,
„Тамошнога умирит' не могу,
„Ту не пази млађи старијега,
„Но брат брата на мејдан зазива,
„А кум кума зове на мешћему,
„А брат секу не пази под секу,
„Но милује под вијерну љубу,
„А кум куму не пази под куму,
„Но милује под вијерну љубу;
„Не светкују свете нејељице.
„И те бих ти јаде халалила,
„Не моле се Богу истиноме,
„Нег' од сребра Бога саковали,
„Па се моле Богу сребрноме.

„Већ што ћемо? моја браћо драга!
„Молићу се Богу истиноме,
„Нека пусти од небеса муње,
„Нек обори граде и бедеме,
„Нек попали села и вароши,
„Не би ли се Тројан сјетовао.“
Проговара светитељ Илија:
„Сестро наша, блажена Маријо!
„Немој тако њима учинити,
„Но ћемо се Богу замолити,
„Да им дамо једно сјетовање,
„Нек сн'јег пане о Митрову дану,
„Нека држи до Ђурђева дана,
„Други снијег о Ђурђеву дану,
„Нека држи до Митрова дана,
„Нек никакво сјеме не усију,
„Нек се б'јеле не појање овце,
„Не би л' земља силу уломила,
„Не би ли се народ сјетовао.“
То рекоше, тако и стекоше:
Снијег паде о Митрову дану,
Па он држа до Ђурђева дана,
Други паде о Ђурђеву дану,
Па он држа до Митрова дана;
Бијеле се не јањиште овце,
Никакво се сјеме не усија.
Кад изађе годиница дана
И народ се врло напатио,
Ни тако се сјетоват' не може.
У некога жита прељетнога,
У некога жита и спјена;
Преко мора лађе долазиште

Те годину таку претурише,
Пак све раде, што су и радили.
Док ево ти свете блаженице,
Она рида, сузе пролијева,
Својој браћи божју помоћ даје
А браћа јој прихватише здравље,
Проговара светитељ Илија:
„Сестро наша, блажена Маријо!
„За што ридаш, сузе пролијеваш?
„Кад смо наше дијелили благо
„И теби смо исе учинили,
„Је ли теби на дијелу криво?“
Проговара блажена Марија:
„Браћо моја, божји угодници!
„Није мени на дијелу криво,
„Већ сам скоро од Тројана града.
„Тројан ми се сјетоват' не море,
„Но све раде што су и радили;
„Молићу се Богу истиноме,
„Да им пусти од небеса муње,
„Изобара граде и бедеме
„И попали села и вароши.“
Проговара светитељ Илија:
„Сестро наша, блажена Маријо!
„Да им друго сјетовање дамо,
„Да пошљемо проклете оспице,
„Нек поморе и мило и драго,
„Нек оставе старо и нејако,
„Старо кашље, а нејако плаче,
„Кад подрасту ђеца из бешике,
„Не би ли се како сјетовали,
„Не бише ли закон прихватили.“

Што рекоше, оно и стекоше:
Бог им даде проклете оспице
У Тројану у краљеву граду,
Те морише три године дана,
Поморише и мило и драго,
Оставише старо и нејако,
Старо кашље а нејако плаче.
Кад малена ђеца узрастоше,
'Нако раде к'о су и радили,
Никако се сјетоват' не могу.
Кад изашле три године дана,
Док ево ти блажене Марије,
Она рида, сузе пролијева
Од очију низ бијело лице,
Својој браћи божју помоћ даје
А браћа јој здравље прихватише.
Проговара светитељ Илија:
„Секо наша, блажена Маријо!
„За што ридаш, сузе пролијеваш?
„Кад смо наше дијелили благо
„И теби смо исе учинили,
„Је ли теби на дијелу криво?“
Проговара блажена Марија:
„Хвала вама, моја браћо драга!
„Кад сте наше дијелили благо
„И мени сте исе учинили,
„Није мени на дијелу криво;
„Но сам скоро од Тројана града,
„Тројан ми се мамом помамио,
„Никако се сјетоват' не може;
„Молићу се Богу истиноме,
„Да Бог пушта од небеса муње,

„Да саломи граде и бедеме,
„Да попали села и вароши.„
Проговара светитељ Илија:
„Немој тако, мила секо моја!
„Но да треће сјетовање дамо:
„У Тројану код краљева двора,
„Нека пукне зелено језеро,
„А у њему несита аждаја,
„Нека ждере момке и ђевојке,
„Све на ноћцу по једну ђевојку,
„А на јутро момка не жењена,
„Не би л' мајке жалиле јединке,
„Ја сестрице брању не жењену,
„Не би ли се како сјетовали.“
Што рекоше 'нако и стекоше:
Бог им даде зелено језеро,
Ниже града и краљева двора,
У језеру неситу аждају,
Она ждере момке и ђевојке,
Сваку ноћцу по једну ђевојку
А на јутро момка не жењена.
Тако ре̏да за седам година,
Реда дође краљици госпођи,
У ње једна шћерца јединица,
Пак записка како кукавица,
Око врата саставила руке:
„Шћери моја, мој очињи виде!
„У мајке си јединица била,
„Како ће те мати пребољети?“
Ту плакаше три бијела дана,
Када данак четврти освану,
Паде госпа по меку душеку

И покрај ње шћерца јединица,
Плачући су санак успавале.
Сан уснила госпођа краљица
И на сан јој чоек долазио,
Овако је њојзи говорио:
„О госпођо, од Тројана града!
„Довече ћеш шћерцу опремити,
„Не спремај је ноћу, ни а̀кшаму,
„Но кад сване и огране сунце;
„Овако ћеш цуру сјетовати:
„Како дође до воде језера,
„Нек умије пребијело лице,
„Па с' окрене сунцу на истоку,
„Нек' помене Бога истинога,
„Не спомиње Бога сребрнога,
„Па што њојзи Бог и срећа даде.“
Ода сна је на ноге скочила,
Па овако цури говорила:
„Хајде злато зелену језеру,
„Како дођеш, ти умивај лице,
„Окрени се сунцу на истоку,
„Па спомени Бога истинога,
„Не спомињи Бога сребрнога.“
Ту ђевојка хàлā̀л заискала:
„Халали ми, моја мила мајко!
„Што си мене мл'јеком задојила.“
Оде цура до воде језера,
Како води и језеру дође,
Умила се и Богу молила,
Пак посједе крај воде језера,
Док ево ти незнана јунака,
На зѐкану к'о на горској вили,

С парипа јој божју помоћ виче,
А ђевојка на ноге скочила,
Божју помоћ њему прихватила,
А прољева сузе низ образе.
Проговара јунак са зекана:
„Што је теби? лијепа ђевојко!
„Шта ти чекаш код воде језера?“
Ђевојка му од истине каже,
Она мисли, он за то не знаде.
А кад зачу јунак на зекану,
Он одјаха у зелену траву.
Па са главе калпак укинуо
А ђевојци 'вако проговара;
„Примакни се, лијепа ђевојко!
„Да наслоним главу на крилоце,
„Поништи ме у перчину млада.“
Примаче се лијепа ђевојка,
Она њега у перчину биште,
Овако је њему говорила:
„О! не спавај код воде језера,
„Јазук ти је погинути младу.“
Док он заспа како јање лудо,
Заљуља се зелено језеро,
Док ево ти шаровите гује,
Па потеже момка и ђевојку,
А он скочи к'о да се помами,
Пак усједе на коња зекана,
Пружи цури обје своје руке,
Усједе је за се на зекана,
Па потеже копље коштаницу,
Те прибоде у језеру гују,
Све језеро крвљу обојио;

Праћека се до зекана гуја,
У прву га ногу ударила.
Кад он зброде у језеру гују,
Он одведе лијепу ђевојку,
До Тројана краљичину двору,
Све то гледа краљица госпођа,
Па му пружи од градова кључе,
Па он ода по бијелу граду,
Све говори светитељ Ђорђије:
„Послушајте, ђецо моја драга!
„Не молите с' Богу сребрноме,
„Но се мол'те Богу истиноме,
„И пазите млађи старијега,
„И кум кума како брата свога;
„Не држите куме под љубовце,
„Но пазите како своје мајке:
„Не милујте секе под љубовце,
„Но пазите како своје мајке,
„И светкујте свету нећељицу
„И остале у закону свеце;
„Отвор'те ми пребијелу цркву.“
Он уљезе у бијелу цркву,
Па узима Бога сребрнога,
Па раскова и срму и злато
А исписа на икони лице;
Поклони се, па дарова цркву,
Па народу вако проговара:
„Ако ћете мене послушати,
„Затворићу зелено језеро,
„Погубити у језеру гују;
„Ако ли ме послушат' не ћете,
„Извешћу је у Тројана града,

„И пу̑штати на четири стране,
„Свијех би вас ашар учинила.“
Вас се народ земљи поклонио
И овако њему говорио:
„Богом, брате, незнан добар јунак!
„Смакни нама језеро и гују,
„Вазда ћемо тебе послушати.“
И тадај су закон прихватили,
А светац се до језера врати,
Па језеро штапом прекрстио,
Затвори се зелено језеро,
Би ти рек'о, није га ни било.
Ту се светац гајип учинио
И он оде у небеско царство.

2.

Пречиста Марија и свети Арханђео у рају и паклу.

(Из Босне).

Моли Бога пречиста Госпођа,
На камену престолу божијем,
Молила се за седам година:
„Дај ми Боже! од твог раја кључе,
„Од твог раја и црнога пакла
„И дај мени милог брата мога,
„Брата мога, свеца Аранђела,
„Који носи и оставља душе,
„Да ја вићу по твом рају душе
„И по оном јаду неситоме.“
Молила се и умолила се:
Бог јој даде од свог раја кључе
И од оног јада неситога,
Па пођоше до два свештеља
И на једна врата долазише,
Од онога јада неситога,
Ал' ту плива лијепа ђевојка,
Она плива по јаду неситом,
Мушко чедо у рукама носа,
Онда вели пречиста Госпођа:
„А мој брате, светац Аранђеле!
„Шта је она лијепа ђевојка?
„Шта је љуто Богу згријешила?
„Кад је била на оном свијету,
„На свијету оном лаживоме,
„Шта је она Богу згријешила?“

Говори јој светац Аранђеле:
„Сестро моја, пречиста Госпођо!
„Она што је, лијепа дјевојка,
„Згр'јешила је на лажном свијету:
„Јединица у матере била,
„Па чувала овце у планини,
„Код оваца чедо задобила,
„Па је своје чедо удавила,
„У турско га гробље укопала,
„То ј' ђевојка Богу згријешила,
„Те сад плива по јаду неситом
„И пливаће до божијег суда."
Па отале свеци полазише
И још једна врата отворише,
Од онога јада неситога,
Ал' ту плива једно момче младо
По ономе јаду неситоме,
Горе њему руке до рамена,
Горе њему косе до очију,
Горе њему ноге до кољена,
Проговара пречиста Госпођа:
„А мој брате, светац Аранђеле!
„Шта је оно момче згријешило,
„Кад је било на оном свијету,
„На свијету оном лаживоме?"
Говори јој светац Аранђсле:
„Сестро моја, пречиста Госпођо!
„Јест то момче Богу згријешило,
„Кад је било на лажноме св'јету,
„Богодарну обљубило куму,
„Узело је за вјерену љубу;
„С тога плива по јаду неситом

„И пливаће до божијег суда."
И отале свеци полазише,
И још једна врата отворише,
Од онога јада неситога,
Кад по њему једна баба плива,
Саставила зубе и кољена,
У зубима комад овсенице,
Онда вели пречиста Госпођа:
„А мој брате, светац Аранђеле!
„Шта је она баба згријешила,
„Кад је била на оном свијету?"
Проговара светац Аранђеле:
„Моја сестро, пречиста Госпођо!
„Она јесте бака згријешила,
„Кад је била на лажноме св'јету:
„Врло згодна и богата била,
„Па кад свеци земљу облазише,
„Свети Петар и свети Никола,
„Заискаше хљеба бијелога,
„Заискаше сира и млијека,
„Не да бака хљеба бијелога,
„Не да бака сира ни млијека,
„Већ ртима што је закувала,
„Оно ти је свецим' изнијела;
„То је баба Богу згријешила,
„Па сад плива по јаду неситом
„И пливаће до божијег суда."
Отале су свеци полазили,
И још једна врата отворили,
Од онога јада неситога;
Ал' ту плива један старац стари,
Саставио зубе и кољена,

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА * Београд *

О врату му млинско коло виси,
А у руци млински кантар носи,
И он плива по јаду неситом.
Говорила пречиста Госпођа;
„А мој брате, светац Аранђеле!
„Шта је они старац згријешио?
„О врату му млинско коло виси,
„У рукама млински кантар носи!
„Шта је старац Богу згријешио,
„Кад је био на ономе св'јету?“
Говорио светац Аранђеле:
„Моја сестро, пречиста Госпођо!
„Јесте онај старац згријешио,
„Кад је био на ономе св'јету:
„Три пут млинар у вијеку био,
„По три ујма од једног узим'о;
„Заплакала многа сиротиња,
„Па сад плива по јаду неситом,
„И пливаће до божијег суда.“
И отале свеци полазише,
И још једна врата отворише
Од онога јада неситога,
Ал' ту плива једна невјестица,
Једна страна потавњела лица,
А друга је у ранама грдним,
Све у црну огрезнула крвцу.
Проговара пречиста Гослоћа:
„А мој брате, светац Аранђеле!
„Шта је она невјестица млада?
„Шта је она Богу згријешила,
„Кад је била на оном свијету?“
Проговара светац Аранђеле:

„Сестро моја, пречиста Госпођо!
„Јесте она невјестица млада,
„Јесте она Богу згријешила.
„Кад је била на ономе св'јету:
„Крчмарица у вијеку била,
„У механи продавала вино
„И у вино воду приљевала,
„Продавала за дукате жуте;
„Што је њојзи потавњело лице,
„Вијернога имала је друга,
„Али њојзи врло мало било,
„И другом је допушћала лице;
„Што је њојзи лице у ранама
„И у црној крви огрезнуло,
„Турски су је изгрискали зуби;
„То је она Богу згријешила,
„Те сад плива по јаду неситом
„И пливаће до божијег суда.“
И отале свеци полазише
И још једна врата отворише,
Од онога јада неситога,
Ал' ту плива једна баба стара,
Чабар сира на рамену носа,
Вржбу масла под пазухом вуче.
Говорила пречиста Госпођа:
„А мој брате, светац Аранђеле!
„Шта је она баба згријешила
„На ономе лаживоме св'јету?“
Говори јој светац Аранђеле;
„Моја сестро, пречиста Госпођо!
„Јесте она баба згријешила,
„Кад је била на ономе св'јету:

„Врло згодна и богата била,
„Имала је свашта на свијету,
„Ал' је њојзи врло мало било,
„Она ишла на туђе торове,
„На торове чине наметала,
„Тућу муку себи прпбирала,
„Цвијећала многу сјеротињу;
„То је баба Богу згријешила.
„Па сад плива по јаду неситом
„И пливаће до божијег суда.“
И отале свеци полазише
И још једна врата отворише
Од онога јада неситога,
Ал' ту плива још̃те старац један,
Горе њему косе до очију,
И бијеле руке до рамена,
Обадвије ноге до кољена,
Онда вели пречиста Госпоћа:
„А мој брате, светац Аранћеле!
„Шта је они старац згријешио?
„Те му горе косе до очију,
„И бијеле руке до рамена,
„Обадвије ноге до кољена.“
„Говори јој светац Аранћеле:
„Што му горе косе до очију,
„У хајдуке у горици био,
„Бијелу је цркву поробио
„И црквено благо односио;
„Што му горе руке до рамена.
„Беговске је дворе попалио,
„Штетовала млога сјеротиња;
„Што му ноге горе до кољена,

„Њима био и оца и мајку;
„То је старац Богу згријешио,
„Кад је био на лаживом св'јету,
„Па сад плива по јаду неситом
„И пливаће до божијег суда.“
И отале свеци полазише
И још једна врата отворише
Од онога јада неситога,
Ту пливају двоје ћеце лудо,
Пренејачки, од годину дана,
Пиште ћеца по јаду неситом;
Онда вели пречиста Госпоћа:
„А мој брате, светац Аранћеле!
„Шта су она ћеца згријешила,
„Кад су била на ономе св'јету.“
„Говори јој светац Аранћеле,
„Сестро моја, пречиста Госпоћо!
„Нису она ћеца згријешила,
„Већ ћетиње мајке милоснице.
„Прије мајке ћеца престављена,
„У рају су била постављена,
„Ал' њихове мајке згријешише:
„У нећељу дворе метијаху,
„Преслицама много предијаху,
„И на стану много поткаваху,
„Па нећељи тужно додијаше,
„Нећеља се Богу замолила
„Те и оне младе обољеше,
„Обољеше, па се преставише;
„Пред мајке су ћеца исходила,
„Да преведу душе материне
„У онога раја бијелога,

„Не могоше душа пренијети,
„Веће с мајком у јаде падоше;
„Те пливају по јаду неситом
„И пливаће до божијег суда.“
И отале свеци полазише
И још једна врата отворише
Од онога јада неситога,
Ту пливају до два попа млада,
У руци им часно ванђелије,
Читају га и Богу се моле,
Питала је пречиста Госпођа:
„А мој брате, светац Аранђеле!
„Шта су она до два попа млада,
„Шта су они Богу згријешили,
„Кад су били на ономе св'јету,
„На ономе св'јету лаживоме?“
Говори јој светац Аранђеле:
„Сестро моја, пречиста Госпођо!
„Јесу она до два попа млада,
„Јесу они Богу згријешили:
„Кад су били на ономе св'јету,
„На ономе св'јету лаживоме,
„Њиха мајке на књиге дадоше,
„Они добро књигу научише,
„Научише, па се оженише,
„Оженише, па се запопише;
„Умријеше двије попадије,
„Попови се врло посилише,
„Посилише, па се распопише,
„Распопише, па се оженише:
„То су они Богу згријешили,
„Те пливају по јаду неситом

„И пливаће до божијег суда.“
И отале свеци полазише,
И још једна врата отворише
Од онога јада неситога,
Ту пливају дв'је старе владике,
Горе њима косе до очију,
Из уста им модар пламен лиже,
Горе њима руке до рамена,
Горе њима ноге до кољена.
Проговара пречиста Госпођа:
„О мој брате, светац Аранђеле!
„Шта су овђе оне дв'је владике?
„Шта су они Богу згријешили,
„Кад су били на ономе св'јету,
„На свијету оном лаживоме?“
Говори јој светац Аранђеле:
„Сестро моја, пречиста Госпођо!
„Владике су на ономе св'јету
„Нашем Богу тешко згријешиле:
„Што им горе косе до очију,
„Сјеротињу тешко су глобили,
„Попове су за јаспре попили
„А хришћане праве су апсили;
„Што им уста модар пламен лиже.
„Нису право свој народ учили,
„Како пише часно ванђелије;
„Што им горе руке до рамена,
„Попове су канџијама били
„И са коњма у штале везали;
„Што им горе ноге до кољена,
„Нису мајци својој вјерни били,
„Већ заклетву своју преступили

„И у туђе зграде упадали;
„То су они Богу згријешили,
„Те пливају по јаду неситом
„И пливаће до божијег суда.“
И отале свеци полазише,
И још једна врата отворише
Од онога раја бијелога;
Играју се по росној ливади,
Играју се све праведне душе,
А гледа их пречиста Госпођа,
Обазри се и тамо и амо:
„Благо, томе, од сад до вијека
„Ко је овђе у рају бијелу;
„Тешко, томе, од сад и до в'јека!
„Ко је тамо у јаду неситу.”

3.

Слава св. Архангела.

(Из Херцеговине).

Славу слави свети Аранђеле,
Славу слави светога Јована,
Састали се божји праведници,
Па им служи вино и ракију,
Ал' им нема светог Николаје.
Проговара светитељ Ђорђије;
„Боже мили, на свему ти хвала!
„Ђе је јутрос свети Николаје?
„А што ли је нама одоцнио?“
У ријечи у којој су били,
Док ево ти светог Николаје,
Па свецима Божју помоћ даје,
Праведници Бога прихватише,
Испред Ника на ноге скочише,
До себе му мјесто направише,
Па сједоше хладно пити вино,
Обредише и два и три пута.
Кад четврта чаша долазила,
Николаји дадоше у руке
А Ника је чашу прихватио,
Док он заспа за пуном трпезом,
Па он паде на лијеву страну,
А из руке чашу испустио,
Паде чаша на пуну трпезу,
Нит' се разби нит' се проли пиво.
Мало трену ал' се брзо прену,

Па он чашу руком прихватио,
И уза њу српски наздравио.
Сви му свеци гледаше у лице,
Те овако њему говориште:
„Николаја, божји праведниче!
„Што ти заспа за пуном трпезом,
„А упушта чашу на трпезу,
„Нит' се разби, нит' се проли пиво?“
Николаја њима одговара.
„Браћо моја, божји праведници!
„Сада сам ја дуго путовао.
„Увезе се по мору ђемија
„У ђемији тридест калуђера,
„А народу ни броја се не зна,
„Рђав им се данак догодио,
„Удариште морске југовине,
„Задрмаше море до обале.
„На обалу воду истураху,
„Далга тура небу под облаке,
„Напљускаше воду у ђемију.
„Калуђери књиге расклопише,
„Свакога су свеца поменули,
„Ниједан им помоћи не шћеде;
„Јер када смо благо дијелили,
„Дали сте ми по води бродове.
„Поменуше светог Николају,
„Бог ми даде, до ђемије дођох
„И прихватих руком за ђемију
„И уставих морску југовину
„Пак приведох до краја ђемију
„И приведох народ и хришћанлук.
„Када сам их извео на сухо,

„Онда сам се од сна пробудио
„И за чашу руком прихватио,
„И бродићу вазда и ва вијек.“
Сваки Нику приступио руци:
„Хвала теби, божји угодниче!
„Кад си српски народ избавио
„И ђемију од големих јада.“
Па почеше опет пити пиво,
Од Бога нам добро здравље било.

4.

Женидба змије Љутице Богдана.

(Из Босне).

Колико је низ море градова?
Седамдесет и седам градова!
Од Карловца тврђег града нема,
Ни у граду бољег господара,
Него што је Љутица Богдане;
А главније госпођице нејма,
Него љуба Љутице Богдана.
Одвише је главна и пристала,
А залуд је главна и пристала,
Кад не има од срца порода.
Моли Бога Богданова љуба:
„Дај ми Боже од срца порода,
„Да ће бити гују шаровиту!“
Молила се и умолила се,
Бог јој даде и родила гују.
Бир испаде гуја из матере,
Побјегнула у зелену траву
И у трави љето љетовала,
У дувару зиму зимовала.
Тако стало девет годин' дана,
Мајка гују по травици тражи,
Она тражи, а нађ' је не море.
Кад изиђе девет годин' дана,
Стаде писка у дувару гује,
Како с вечер', тако до сабаха.
Додија се Љутици Богдану

И вјерници љуби Богдановој,
Богдану се љуба замолила:
„Господару, Љутица Богдане!
„Ти отиђи Раваници цркви,
„Доведи ми игумана старог,
„И доведи дванаест попова,
„И доведи дванаест калуђера,
„И тридесет ђеце ђакончади,
„И доведи ђака самоука,
„Нек понесу часно ванђелије;
„Кад зацвили гуја у дувару,
„Нек отворе часно ванђелије,
„Не ће л' који знати у ванђељу,
„Шта нам хоће у дувару гуја,
„Те нам пишти с вечер' до сабаха.“
Кад то зачу Љутица Богдане,
Он опреми себе и дорина
И он оде Раваници цркви,
И подиже игумана старог,
И са њиме дванаест попова,
И дванаест младих калуђера,
И тридесет ђеце ђакончади,
И поведе ђака самоука,
Па ето га у Карловца града,
Доведе их кули пребијелој,
Посједа их за пуну трпезу.
Кад на земљу кара акшам паде,
Док запишта у дувару гуја,
Онда рече Љутица Богдане:
„Господару, старац игумане!
„Сваки своје отвор'те ванђеље,
„Прегледајте у свом ванђелију,

„Што ми пишти гуја у дувару?“
„И шта хоће гуја у дувару?“
Прихватише часно ванђелије,
Сваки своје отвора ванђеље,
Шта се њима у ванђељу пише,
Прегледаше, знати не могоше;
Не отвора ђаче самоуче,
Вели њему Љутица Богдане:
„Побратиме, ђаче самоуче!
„Ти отвори часно ванђелије,
„Да ти видиш шта ванђеље пише?“
И отвори ђаче самоуче,
Кад погледа што ванђеље пише,
Грохотом се ђаче насмијало.
Њега пита Љутица Богдане:
„Побратиме, ђаче самоуче!
„Шта ти гледаш у ванђељу своме,
„И чему се гро'том насмијаваш?“
А вели му ђаче самоуче:
„Побратиме, Љутица Богдане!
„Како ти се насмијати не ћу?
„Хоће твоја да се жени гуја,
„Да јој просиш лијепу ђевојку
„У Леђану граду бијеломе,
„У ђидије леђанскога краља!“
А вели му Љутица Богдане:
„Побратиме, ђаче самоуче!
„Ја се тамо ни макнути не ћу,
„Ни просити лијепе ђевојке,
„Ко ће дати за гују ђевојку?“
А моли се Богданова љуба:
„Господару, Љутица Богдане!

„Ти отиђи бијелу Леђану,
„Ти запроси од краља ђевојку.“
То Богдану мило не бијаше
Али друго бити не могаше,
Већ опрема себе и дорина,
И он оде ка Леђану граду,
А до куле од Леђана краља,
И добро га краље дочекује,
Добра коња у топле подруме
А јунака на бијелу кулу.
Ту Љутица ноћцу преноћио,
Кад у јутру рано подранише,
Кавеџије каву испекоше,
Тутунџије чибук донијеше,
Треће слуге вино и ракију;
Кад се Богдан понапио пива,
Онда краљу тихо бесједио:
„А ђидијо, од Леђана краље!
„Нит' ме питаш, нит' ја теби кажем
„За што сам се довле замучио
„А до тебе и до твоје куле;
„Ја сам чуо, мени људи кажу,
„Да ј' у тебе шћерка на удају,
„А ја имам гују на женидбу,
„Поклони ми за гују ђевојку.“
Говори му од Леђана краље:
„Ти се смисли, па се и размисли
„Ко ће дати за гују ђевојку?
„Кад начиниш од срме калдрму,
„И сухијем позлатиш је златом,
„Од Карловца до Леђана града
„И преко мог' поља леђанскога,

„И кад моју позлатиш авлију,
„Онда ћу ти шћерку поклонити.“
Кад то зачу Љутица Богдане,
Што му рече од Леђана краље,
Онда Богдан на ноге скочио,
А млађи му дору подмакоше;
Онда Богдан посједе дорина,
Па он оде бијелу Карловцу,
До танане и бијеле куле;
Далеко га сусретала љуба,
Њојзи Богдан божју помоћ назва,
Љуба њему љепше прихваташе,
Љуба пита Љутице Богдана:
„Г'осподару, Љутица Богдане!
„Јеси ли нам цуру испросио
„Од ћидије Леђанскога краља?“
Бесједи јој Љутица Богдане:
„А не лудуј, моја вјерна љубо!
„Ко ће дати за гују ћевојку?
„Кад је ни ја не бих поклонио.“
Кад дођоше пребијелој кули,
Сва господа на кули бијаше,
Сва бијаше и вино пијаше,
А кад паде Љутица Богдане,
Како паде, божју помоћ даде,
Сва господа Бога прихватила;
Ту сједоше хладно пити пиво.
Кад на земљу кара акшам паде,
Док запишта у дувару гуја,
А бесједи Љутица Богдане:
„Господаре, игумане стари;
„Ви отвор'те часно ванћелије,

„Па видите, што ми гуја пишти,
„И шта хоће шаровита гуја?“
Проговара игумане стари:
„А дијете, ћаче самоуче!
„Ти отвори часно ванћелије,
„Боље твоје ванћелије каже.“
Онда ћаче отвори ванћеље,
Па он гледа, што ванћеље пише;
Осмјехну се ћаче самоуче,
А пита га Љутица Богдане:
„Ја шта хоће у дувару гуја?“
„Побратиме, Љутица Богдане!
„Пита тебе из дувара гуја:
„Јеси ли јој цуру испросио?“
Скочи Богдан на ноге лагане,
Па ето га камену дувару,
И све гуји по истини каже,
Па се Богдан натраг повратио.
А кад чула гуја Богданова,
Што јој каже Љутица Богдане,
Извуче се из дувара гуја,
Па ето је у зелену траву,
Одвуче се пољем зеленијем,
Куд год прође Богданова гуја,
За њоме се калдрми калдрма,
Калдрми се од срме жежене,
Сухијем се позлаћује златом,
Од Карловца до Леђана града.
Кад се свуче у поље леђанско,
Све леђанско поље засјаја се,
Од те срме и од суха злата,
До авлије краља леђанскога,

Сву авлију гуја преплазала,
Па се гуја у дувар увуче,
А кроз дувар у кафаз одају,
Ђено лежи дилбер Анђелија,
Па се њојзи у крилоце сави
А наслони међу дојке главу;
Препаде се лијепа ђевојка,
Она врисну из грла бијела!
Проговори шаровита гуја:
„А не бој се, лијепа ђевојко!
„Мени те је бабо поклонио,
„Са мном хоћеш вијек вјековати.“
Проговори лијепа ђевојка:
„Авај мени, до Бога милога!
„Ко ће с гујом вијек вјековати?“
Проговори шаровита гуја:
„А не бој се, лијепа ђевојко!
„Ти јеси ли тврде вјере своје?
„Да ме ником показати не ћеш,
„Па ни мојој на оцаку мајци,
„Сад би знала, с ким би вјековала.“
Цура тврду вјеру заложила,
Да га млада проказати не ће;
Скиде гуја гујину кошуљу,
Сва одаја разасја се листом,
Указа се јунак уз ђевојку,
Да га љепшег у свијету нејма.
Ту с ђевојком леже у ложницу;
А кад п'јевци крил'ма ударише
Онда гуја цуру сјетовала:
„Кад у јутру осване јутарце,
„Уранiће твој милостан бабо,

„На вићење теби у одају,
„На ногам' ћеш њега дочекати,
„Он ће теби Бога називати
„И добријем јутром даривати,
„Још ћеш љепше њему прихватити.
„Рећи ће ти краље од Леђана:
„„Шћери моја, дилбер Анђелијо!
„„У з'о час ти кафаз начинио,
„„А у кафаз тебе затворио!
„„С ким си ноћас ноћцу преноћила?
„„Што је твоје потавњело лице?
„„Што су теби очи помућене?
„„Што ли су ти косе помршене?
„„К'о да јеси с јунаком ноћила.““
„Овако ћеш њему говорити:
„„А мој бабо од Леђана краље!
„„Ако ми је потавњело лице,
„„Љуто сам се препанула, бабо,
„„Ако су ми очи помућене,
„„Тешко сам ти оплакала, бабо,
„„Ако су ми косе помршене,
„„Преко њих је гуја преплазала.““
„Онда ће ти говорити краље:
„„Каква гуја? моја шћери драга!““
„„Којој си ме поклонио, бабо,
„„Љутој гуји Љутице Богдана!
„„Ако ли се томе не вјерујеш,
„„Ти наслони на пенџере главу,
„„Па погледај у мермер авлију,
„„У авлију и поље леђанско,
„„Па ћеш вићет', јеси л' поклонио.““
Док с' извуче гуја из одаје,

Из одаје у мермер авлију,
Из авлије срмали калдрмом,
Она оде бијелу Карловцу.
Кад свануло и грануло сунце,
Подранио краље на вијење,
Шћери својој дилбер Анђелији,
Кад отвори кафазли одају,
На ногам' га Анђа дочекала,
Пред њиме се смјерно поклонила,
Божију јој помоћ називаше,
И добријем јутром дариваше,
Анђелија љепше прихваташе,
До црне се земље поклањаше,
Бабу љуби у скут и у руку,
А вели јој краље од Леђана:
„Анђелијо, мила шћери моја!
„У з'о час ти кафаз начинио
„И у кафаз тебе затворио,
„Да не видиш сунца ни мјесеца,
„Што је твоје лице потавњело?
„Црне ти се очи помутиле?
„Русе ти се косе помрсиле?“
„А мој бабо, од Леђана краље!
„Ако ми је лице потавњело,
„Ако су ми очи помутиле,
„А и моје косе помрсиле;
„Што је моје лице потавњело,
„Љуто сам се бабо препанула;
„Што су ми се очи помутиле,
„Тешко сам се бабо исплакала;
„Ако су се косе помрсиле,
„Гуја ми је косе преплазала,

„Преплазала, па их замрсила;
„Није лако с гујом боравити,
„Некмо л' с њоме вијек вјековати,
„Јер си мене гуји поклонио,
„Љутој гуји Љутице Богдана?
„Коме си ме бабо поклонио?
„Ако ли се томе не вјерујеш,
„Ти наслони на пенџере главу,
„Па погледај у мермер авлију,
„Из авлије у поље широко,
„Па ћеш вијет' јеси л' поклонио?“
Кад то зачу од Леђана краље,
На пенџер је наслонио главу,
Па погледа у мермер авлију,
Из авлије у поље широко;
Што год море очима вијети,
Све се сјаји од злата калдрма
И краљева мермерли авлија.
А кад виђе од Леђана краље,
Анђелији шћери проговара:
„Анђелијо, моја шћери драга!
„Је л' т' у вољу шаровита гуја?“
Анђелија мудра и разумна,
Говорила милом бабу своме:
„А мој бабо, од Леђана краље!
„У вољу је за невољу љуту,
„Јер се краљска не препоријече,
„А господска преварити није;
„Мени ваља ићи вјековати
„Са шареном Љутичином гујом.“
Кад ту краље ријеч разумио,
Поврати се, оде у одају

И он сједе на мека душека,
Сједе писат' књигу шаровиту.
Кад је ситну књигу накитио:
„Пријатељу, Љутица Богдане!
„Купи свате, оди по ђевојку,
„На поклон ти мила шћерка моја
„А за твоју гују шаровиту.“
Даде књигу хитру књигоноши,
Однесе је у Карловца града,
Танкој кули Љутице Богдана.
Кад је Богдан књигу проучио,
Богдан купи киту и сватове:
Старог свата Краљевића Марка,
А војводу Милош Обилића
За ђевера лијепој ђевојци,
А првђенца Топлицу Милана,
А за кума Косанчић Ивана;
По тефтеру свате покупио,
Сакупио хиљаду сватова,
Међу њима ђаче самоуче;
Два ђевера, до два Угричића.
Кад пођоше кита и сватови,
Поведоше коња ђевојачког,
Извуче се гуја из дувара,
Па се вуче коњу ђевојачком,
На коња се гуја исплазала,
У седло се коњу савијала,
На ункашу главу наслонила,
Да се чуде кита и сватови:
Шта ће цури ђувегија бити!
Ће год свати на конак пануше,
Разапињу бијеле чадоре,

А гуја се у траву савија;
Ће год свати у хану падају,
Сви сватови иду у одаје,
А гуја се у дувар завлачи.
Ето свата до Леђана града
А до куле леђанскога краља,
Сва излазе леђанска господа,
Сеир чине киту и сватове
И шарену Богданову гују,
С ким ће Анђа вијек вјековати.
Сви сватови коње одјахују,
Коње воде у топле подруме,
А јунаке на бијелу кулу,
А гуја се у дувар увуче.
Кад се сађин учинили били
И прођоше двије одаџије,
Кроз дувар се гуја увлачила
У одају дилбер Анђелији,
Увуче се њојзи у ложницу.
Кад пијевци крил'ма ударише,
Из ложнице гуја с' извлачаше,
Завлачи се у камен дувара.
Кад бијела зора заб'јелила,
Тад запишта гуја у дувару;
Онда вели Љутица Богдане:
„Побратиме ђаче самоуче!
„Отвори нам часно ванђелије,
„Па ти види, шта нам хоће гуја?“
Отворио ђаче самоуче,
Отворио часно ванђелије
И он гледа шта ванђеље пише,
Па говори Љутици Богдану;

„Побратиме, Љутица Богдане!
„Оно виче из дувара гуја:
„Да се спрема кита и сватови,
„Хоће гуја да ми путујемо,
„Да идемо своме завичају.“
Док повика чауш до чауша:
„Азурала кита и сватови!
„Ко је пјешак, притежи опанке?
„Ко је коњик, притежи колане?
„Кратки данци, дуги су конаци,
„Земља туђа, калауза нејма.“
Опрема се кита и сватови,
Док изиђе ручка господскога,
И ручаше хиљаду сватова;
Па по ручку господски дарови,
Дароваше, што је за ког свата,
Ђеверове лијепом ђевојком.
Отален се свати подигоше,
Узјахују коње на авлији;
Кад узјаха лијепа ђевојка,
Извуче се гуја из дувара,
Доплаза се коњу и ђевојци,
Уз образ се коњу усплазала,
Када коњу на сапе изиђе,
Савија се у крило ђевојци,
У њедра јој главу наслоњаше.
Па отален свати полазише,
Пратила их леђанска господа
Преко поља до четири сата
И сеире киту и сватове;
Одмакоше кита и сватови,
Вратише се леђанска господа.

Кад дођоше до Карловца града
Са ђевојком кићени сватови,
Они чине свадбу и весеље
За петнаест дана бијелијех.
Отале се свати разлазише,
А остаде лијепа ђевојка,
Са шареном гујом боравећи.
Ни ту дуго не било времена,
Она роди два близанца сина,
Однијеше у бијелу цркву
Покрстише чеда пренејака,
Под именом: Јово и Никола.
Тако стаде три пуне године,
Цркви иде Богданова љуба,
У нећељу на васкрсеније,
На јутрењу и на летурђију,
А са својом младом невјестицом.
Онда стаде Богданова љуба
Прегледати по женском народу
И невјестам' скоро доведеним,
Кад све пусте тавне и блиједе,
А њезина главна и свијетла.
Изиђоше из бијеле цркве,
Па ето их до бијеле куле;
Наскочила Богданова љуба,
Па црвена донијела вина,
На невјесту вино наћерала,
По добро је ћеиф ухватио;
Онда рече Богданова љуба:
„Невјестице, живота ми мога!
„Ја се чудим, чуда ми не стаје,
„Када јутрос у бијелој цркви

„Ја погледах по женском народу
„И невјестам' скоро доведеним,
„Све бијаху тавне и блиједе
„А ти бјеше главна и свијетла,
„И још која с гујом боравиш ми,
„Оне младе с добрим јунацима!“
Ту превари своју невјестицу,
Бесједи јој невјестица млада:
„Чуј ме, мајко и свекрво моја!
„Што ми хвалиш њихове јунаке?
„Да ти видиш у мене јунака,
„Када скине гујину кошуљу,
„Сва с' одаја разасја од њега,
„У по ноћи, као у сред по дне.“
А кад чула Богданова љуба,
Невјести је тихо говорила:
„Невјестице, живота ти твога!
„Кад ти гуја у ложницу дође,
„И кад скине гујину кошуљу,
„Укради ми њезину кошуљу,
„Да ја спржим кошуљу на ватри,
„Нек изиђе јунак у јунаке.“
Кад то чула невјестица млада,
Ту се јадно она преварила,
Кад јој гуја у ложницу дође
И кад свуче са себе кошуљу,
С љубом леже у меку ложницу,
Леже гуја санак боравити,
Привуче се Богданова љуба,
И гујину украде кошуљу,
На живу је ватру наложила:
„Шта ће њему гујина кошуља?

„Није дувар за добра јунака?!“
Стаде цврка на ватри кошуље,
Стаде цика у ложници гује:
„Љубо моја, једна невјернице!
„Јеси ли ми вјеру заложила,
„У Леђану у кафаз одаји,
„Да ме ником проказати не ћеш,
„А ни мојој на оцаку мајци?
„Јадна мајко! што изгуби душу?
„Да сам теби шаровита гуја,
„Макар би ме икада вићела,
„Барем мати у зеленој трави,
„А сад ћеш ме вићет' у одаји,
„Сада, мати, па више никада.“
То изусти, па душу испусти.

5.

Невјерно кумство.

(Из Босне).

Покликнула нагоркиња вила,
Са Јастреба високе планине,
Она виче бијелу Карловцу,
По имену Љутицу Богдана:
„О ђидијо Љутица Богдане!
„Сутра свиће света нећељица
„И нећеља и васкрсеније,
„Ти ћеш добро, побро, уранити,
„Уранити пребијелој цркви
„На јутрењу и на литурђију,
„Понијећеш седамн'ест дарова,
„Доћи ће ти седамнаест кума,
„И дон'јети ђецу у нарамку,
„Да их крстиш у бијелој цркви;
„Двије су ти из далека куме.
„Једна ти је од сињега мора,
„А друга је од тиха Дунава;
„Она кума што је од Дунава.
„У ње има ђеце деветоро,
„Деветоро све мушкијех глава;
„Што је кума од сињега мора,
„И у ње је ђеце деветоро,
„Деветоро, девет ђевојака,
„А ниједне мушке главе нејма:
„Оне хоће стајат' напоредо,
„И чекаће свога мила кума

„И држаће ђецу у нарамку,
„Под пазухом кумовске дарове,
„Како која теби долазиће,
„Љубиће те у скут и у руку,
„Даваће ти чедо у нарамак,
„Испод скута танке бошчалуке;
„Што т' је кума од мора сињега,
„Дарак ће ти најбољи дон'јети,
„Бошчалука од сухога злата,
„И у њему пуну чизму блага,
„Кад у цркву ђецу унесете,
„Да ти њојзи чедо размијениш:
„Женску главу а за мушку главу;
„А немој се преварит', Богдане,
„Немој њима ђеце мијењати,
„Јер ће ти се криво бити клети,
„А ти немаш већ једнога сина
„И то чедо у бешици лудо."
Ту Богдане санак борављаше,
Не борави љуба Богданова,
Она буди Љутицу Богдана,
Све Богдану по истини каже.
Па Богдане рано уранио,
Опреми се у бијелу цркву
И седамн'ест понесе дарова,
Чим ће своје даровати куме.
Кад све куме цркви долазиле,
На пореду пред црквом стајаху,
Свака чедо држи у нарамку,
Под пазухом танене дарове.
Кад међу њих Богдан долажаше,
И кумама Бога називаше,

Куме њему љепше прихватаху,
Пред њиме се смјерно поклоњаху.
Како која кума долажаше,
Свесрдно се њему поклоњаше,
Љубе њега у скут и у руку,
У нарамак чеда му даваху
Испод руке танке бошчалуке;
Кад од мора кума долажаше,
Куму даде чедо у нарамак,
Испод руке златна бошчалука,
И у њему пуну чизму блага,
Па га грчки кума замолила:
„А мој куме, Љутица Богдане!
„Кад у цркву ћецу унесемо,
„На крштењу чедо ми разм'јени
„Женску главу а за мушку главу,
„А од куме, мој милосни куме,
„Што имаде девет мушких глава,
„Јер у мене мушка чеда нејма,
„А имадем девет ћевојака.“
Кад у цркву ћецу унесоше,
Кумује их Љутица Богдане,
И кумова ћеце седамнаест
Па кумама ћецу изношаше,
Куми даде од мора синњега,
Мушко чедо а за женску главу
Оно женско куми од Дунава,
Која има до девет синова.
Па с' отале куме разлазише,
Свака иђе завичају своме,
Оде кума од тиха Дунава
Право доље преко поља равна,

Љуто јој се чедо расплакало,
Њега тјеши, утјешит' не може,
Она сједе у зелену траву,
Па је мало чедо развијала.
А кад виђе да је женска глава,
Поврати се кума од Дунава,
Она дође до бијеле цркве,
А до кума Љутице Богдана,
Па говори милосница кума:
„А мој куме, Љутица Богдане!
„За што мени чедо промијени?
„Јера куме? сапело те кумство!
„Бог т' убио и свети Јоване!“
Љуто јој се Богдан кунијаше:
„Нисам кумо, живота ми мога!
„Нијесам ти чедо пром'јенио;
„Ако ми се томе не вјерујеш,
„Ја не имам од срца евлада
„Већ Божура у бешици сина,
„Ја печена изио Божура
„Трећи данак на васкресеније,
„Ако сам ти чедо пром'јенио.“
Кума куму тихо говораше:
„Е да Бог да, мој милосни куме!
„И то ти се брже догодило.“
Узе чедо, па оде низ поље,
Женску главу а за мушку главу,
Однесе га тихоме Дунаву.
Кад се сврши часна литурђија,
Оде Богдан пребијелој кули,
Па се диже у лов у планину
Са својијех тридесет момака,

Лов ловио три бијела дана,
Ништа му се уловит' не даје.
Поврати се Љутица Богдане.
Чудно му се чудо удесило
Од Божура у бешици сина,
Сатвори се у јање бијело,
Па се игра по шикли одаји,
За њим трчи да г' ухвати мајка,
Одаји се отворише врата,
Док излеће јање на авлију,
Пођераше јање по авлији,
Гоњају га и тамо и амо;
Од авлије с' отворише врата,
Из авлије јање побјегнуло,
Добјегнуло до градске капије,
А на граду затворена врата;
Ту гоњају јање да ухвате,
Док се сама отворише врата,
Мало јање на поље побјеже,
Пољем трче Богданова љуба
Не би л' своје јање ухватила,
Утече јој јање у планину,
А срете га Љутица Богдане
Са својијех тридесет момака.
А кад јање угледа Богдане
Он момцима тихо говораше:
„Слуге моје! јање облетите,
„Облетите, па га ухватите.“
Слуге оно јање облећеше,
Облећеше, па га ухватише,
И Богдану јање донесоше.
Тад им вели Љутица Богдане:

„Моје слуге! јање закољите,
„Закољите, па га испеците,
„Да ручамо ручка господскога,
„Другог лова нисмо уловили.“
Заклаше му јање пребијело,
Заклаше га, па га испекоше,
Туј ручаше ручка господскога,
Десну плећку Богдан одсијече
Да понесе љуби и Божуру.
Мало стрмо низ планину бише,
Док сретоше четири робиње,
Оне траже јање пребијело,
И за њима љуба Богданова,
Љуто цвили Богданова љуба:
„Господару, Љутица Богдане!
„Срете л' тамо твог сина Божура?“
Одговара Љутица Богдане:
„Де не лудуј, моја вјерна љубо!
„Ће ћу срести чедо из бешике?“
„Господару, Љутица Богдане!
„Јесте л' срели јање пребијело?“
„Јесмо срели, моја вјерна љубо!
„Јесмо срели, јесмо ухватили,
„Закласмо га и испекосмо га,
„И господски ручак ручали смо,
„И теби сам плећку оставио.“
Кад потеже плећку из бисага,
Али десна Божурова рука.
Тад му вели вијерница љуба:
„Господару, Љутица Богдане!
„Је ли тебе вила дозивала,
„Да ти кумам' чеда не мијењаш

„Не мијењаш, и не превариш се
„На њезина златна бошчалука
„И у њему пуну чизму блага;
„Знаш Богдане, драги господару!
„Да с' не ваља заклињати криво?“

6.

Љубоморност.

(Из Босне).

Рано ране два Јакшића млада:
Јакшић Митар и Јакшић Стјепане,
Рано ране у лов у планину,
Па ето их уз поље приморје,
Колико се браћа миловаху,
На коњма се браћа загрлила,
Под њима се добри коњи љубе.
Гледале их виле са планине,
Међу њима вила старјешница,
Говорила вила старјешница;
„Б'јеле виле, моје другарице!
„Видите ли два брата Јакшића,
„Тешко ти се пазе и милују,
„Која би сад у поље изишла,
„Два Јакшића брата завадила?
„Дала бих јој своје старјешинство,
„Дала бих јој једну крпу платна.“
Говоре јој виле пребијеле:
„О вилице, наша старјешнице!
„Ко б' онаку браћу завадио?
„Од Бога је голема грехота,
„Од људи је голема срамота!“
А док једна вила проговара:
„Је л' истина, вило старјешнице,
„Да би дала, што си обећала!
„Ја бих млада браћу завадила,

„Да се крве, а не да се љубе.“
А вели јој вила старјешница:
„Истина је, пријевара није.“
А кад чула вила нагоркиња,
Извила се небу под облаке,
И одлеће стрмо низ планину,
Она паде у поље приморје,
Од камена овце сатворила
А од траве руно на овцама:
Од камена звоно ударила,
Начини се чобаница млада,
Она чува овце у приморју.
Док ето ти два Јакшића млада.
Кад се они близу примакоше,
На страну се на мах растануше,
Поизмаче Митар на дорату;
А за њиме Ст'јепо остануо,
Док угледа к'о вилу ђевојку,
Чобаници добро јутро хвали,
Она му је јутро прихватила:
„Да си здраво, дели Јакшић Митре!“
Вели њојзи Јакшић Димитрије;
„А Бога ти, чобанице млада!
„Чије ли су пребијеле овце,
„Чије л' овце, чија л' чобаница?“
Говори му вила нагоркиња:
„А Бога ми, дели Јакшић Митре!
„А ја јесам сјерота ђевојка,
„Туђе овце по приморју чувам,
„Немам млада никога од рода.“
Говори јој Јакшић Димитрије:
„Ја Бога ти, чобанице млада!

„Да те просим, би ли пошла за ме?“
А вели му вила нагоркиња:
„А Бога ми, Јакшић Димитрије!
„Која не би за те полазила,
„За такога доброга јунака?“
А кад зачу Јакшић Димитрије,
Пружи руку низ коња дорина,
За руке је Митар прихваташе,
Извуче је за се на дорина,
Утеже је пасом свиленијем
Око себе и два и три пута,
А четвртом од сабље кајасом,
Па окрену уз поље дорина;
Пристиже га Јакшићу Стјепане,
Моли му се Јакшићу Стјепане:
„А мој брате, Митре Јакшевићу!
„Дај ти мени младу чобаницу,
„Ти имадеш на оцаку љубу
„А ја немам вјеренице љубе.“
А вели му Јакшић Димитрије:
„Не дам, брате живота ми мога,
„Ја брез рана, ја брез мртвих глава!“
Опет му се Ст'јепо замолио:
„Брате Митре, живота ти твога!
„Дај ти мени чобаницу младу,
„Кад ти имаш на оцаку љубу:
„Не подоба т'јелу крштеноме
„Држат' двије вјеренице љубе,
„Међу браћом похвалито није.“
Расрди се Јакшић Димитрије,
Од бедрице ћорду извадио
И до брата коња догонио,

Удари га по свилену пасу,
Растави га од коња дорина,
Паде Ст'јепо у зелену траву,
Како јечи, све приморје звечи!
Оде Митар на своме дорину
И однесе нагоркињу вилу,
Широко је поље прегазио,
На дорату у планину заће,
Док се за њим нешто заклептало,
Обазре се Јакшић Димитрије,
Кад погледа небу под облаке,
Ал' се вила кроз облаке вија,
Па побјеже брду у планину.
А кад виђе Митре Јакшевићу,
Да му цуре за плећима нема,
Низ планину поврати дорина,
До свог брата Јакшића Стјепана:
Стјепан јечи, све приморје звечи,
Од крви се земља надојила,
А зелена трава обојила.
Онда рече Јакшић Димитрије:
„Мио брате, Јакшићу Стјепане!
„Мореш, брате, ране пребољети?
„Да ти тражим по мору хећиме,
„Да лијечим грдне ране твоје.“
Г'овори му Јакшићу Стјепане:
„А мој брате, Јакшић Димитрије!
„Ни ми тражи по мору хећиме,
„Ни лијечи грдне ране моје,
„Нит' ја јунак могу пребољети,
„Веће скидај с мене одијело:
„Са прсију троје токе сјајне,

„Па их носи двору бијеломе,
„Мом братићу нејачку Јовану,
„Нека носи троје токе моје
„И помиње амицу Стјепана;
„Па мој брате, Јакшић Димитрије!
„Ти завуци руку у егбета,
„Из егбета извади чутуру,
„И у њојзи вина црвенога,
„Причести ме у пољу приморју,
„Данас, брате, па више никада.“
У егбета руку завлачаше,
Те извади дрвену чутуру
У чутури црвенику вино.
Ту је братац брата причестио
На ране му вино излажаше.
И још брату Ст'јепо говораше:
„Димитрије, брате од матере!
„Да с' простимо, и да с' халалимо,
„Ја умријех, ти ћеш останути,
„Хајде, брате, двору бијеломе,
„Дору мога свежи за својега,
„Тебе хоће сусретати љуба,
„Питаће те, брате Димитрије:
„„Камо теби твој братац рођени?
„„А твој братац, мој мио ђевере?““
„Немој ми се, брате, расрдити,
„У жалости љубу погубити,
„Веће њојзи тихо одговарај:
„„А Бога ми, моја вјерна љубо!
„„Братац ми је ост'о у приморју.““
Па се хвати руком у њедарца,
И извади од злата јабуку:

„Нај, то ћеш ми неви понијети.“
Ту изусти, теслим душу пусти,
Узе Митар нацак од челика,
И свом брату раку ископао
И укопа брата у приморју;
Нит' он скида тока ни хаљина.
За свог коња братова привеза,
Отиште се низ поље широко,
Право оде стојну Биограду;
Колико се Митар порушио
И дорат се под њим отпуштио.
Кад то виђе вијерница љуба,
Ће он иде кули пребијелој,
На дорату врло порушито.
Голему се јаду осјетила,
Да јој нема милога ћевера:
„Господаре, Јакшић Димитрије!
„Камо теби, мој златни прстене?“
Шути Митар, ништа не говори.
Нити љуби поздравице даје,
Нит' јој даје од злата јабуке,
Већ за бритку прихвати се ћорду,
Удари је по свилену пасу,
На двије је поле преставио
И на ћорди чедо извадио,
Паде љуба у зелену траву.
Оде Митар кули пребијелој,
Коње свеза у топле подруме,
Он изиђе на бијелу кулу,
Затвори се у шикли одају,
Па потеже ноже оковане
И сам себе у срце удари.

7.

Не завиди, да те чудо не снађе.

(Из Сарајева).

Узрасла су два бора зелена,
Међу њима вита оморика;
То не била два бора зелена,
Ни међ' њима вита оморика,
Већ то била два брата рођена:
Јакшић Павле и брат му Стјепане,
Међу њима Јелица сестрица.
Врло браћа секу миловала,
Од свакуд јој милост доносила,
Најпослије ноже оковане,
Све у чисто злато обљевене.
Нико томе мани не бијаше,
Осим једна куја Павловица,
Она зове своју јетрвицу,
Јетрвицу, љубу Стјепанову:
„Јетрвице, по Богу сестрице!
„Не знаш какво биље од омразе,
„Да омразим брата и сестрицу?“
Њојзи вели љуба Стјепанова:
„Чујеш мене, млада Павловице!
„И да знадем, не бих ти казала,
„Већ да знадем цмиље од умиља,
„Јетрвице, то бих ти казала:
„И мене су браћа миловала,

„Од сваклен ми милост доносила.“
Кад то зачу куја Павловица,
Она смисли, што ће да учини,
Те се једну ноћцу подигнула,
Кад све спава кајно и поклано,
Па украде ноже заовине,
Оде млада на росну ливаду,
Закла Павлу сивога сокола,
Онда оде Павлу господару:
„Устан' Павле, не дигао главе!
„У з'о час си секу разблудио,
„Срмали јој ноже набавио,
„Заклала ти сивога сокола.“
Кад то чуо Павле господаре,
Он отиде секи на чардаке:
„О Јелице, милосна сестрице!
„Јер ми закла сивога сокола?
„Шта т' је братац на жа' учинио?“
Сека му се право кунијаше:
„Нисам, брате, живота ми мога!
„Живота ми и мога и твога!“
Павлу жао сивога сокола,
Још жалије сестрице Јелице,
Сокола јој братац поклонио.
Нуто кује младе Павловице,
И другу се ноћцу подигнула,
Па украде ноже заовине,
Закла Павлу коња у подруму;
Па у јутру рано уранила,
Те дозива господара свога:
„Устан', Павле, не дигао главе!
„У з'о час си секу помилов'о!

„Покова' јој ноже позлаћене,
„Заклала ти коња у подруму.“
Кад то чуо Павле господаре,
Опет оде секи на чардаке,
Па Јелици сестри говораше:
„Јер Јелице? да од Бога нађеш!
„Буд' ми закла сивога сокола,
„Јер ми закла коња у подруму?“
Љуто цикну Јелица сестрица:
„Нисам, брате, живота ми мога!
„Живота ми и мога и твога!
„Ако ми се брате не вјерујеш,
„Чини са мном, шта је теби драго,
„Ја на тебе зажалити не ћу.“
Жао Павлу коња у подруму,
Још жалије сестрице Јелице,
И то јој је братац поклонио.
Нуто кује младе Павловице,
Кад се њојзи ни то не свиђаше,
И трећу се ноћцу подигнула,
Па украде ноже заовине,
Она оде до бешике златне,
Закла Павлу два близанца сина,
Мила сина своја и Павлова;
Па у јутру рано уранила,
Оде куја господару своме
И закука кајно кукавица:
„Бог т' убио, мој Јакшићу Павле!
„У з'о час си секу разблудио,
„У горе јој ноже саковао,
„Заклала ти два близанца сина.“
Кад то чуо Павле госпо даре,

Скочи јунак к'о да се помами,
И он оде секи на чардаке;
„Сејо моја, да од Бога нађеш!
„Шта су т' на ја' браћа учинила?
„Буд' ми закла сивога сокола,
„Буд' ми закла коња од мејдана,
„Што ми закла два близанца сина?"
Сестрица се брату кунијаше:
„Нисам, брате, живота ми мога!
„Живота ми и мога и твога!
„Ако ми се, брате, не вјерујеш,
„Узми моје срмали ножеве,
„Те обиђи јесу ли крвави?"
Узе Павле срмали ножеве,
Али ножи јадни и крвави!
Кад то виђе Јелица ђевојка,
Цикну јадна, као љута гуја:
„Ах! невјере, мој брате рођени!
„Ал' се више не помаже клети,
„Већ ме узми за бијелу руку,
„Води мене у поље широко,
„И поведи два коња витеза,
„Привежи ме коњма за репове,
„Раскини ме на четири стране,
„Виђећеш ми и правду и кривду,
„Е да Бог да, мој брате рођени,
„Ако била крива душа моја,
„Куд се моја крвца просипала,
„Онуда се земља провалила;
„Ће комади т'јела отпадали,
„Студено се створило камење;
„Куд се моје косе просипале,

„Туд се љуте гује просипале,
„Побјегнуле змије под камење:
„Ако л' моја права душа била,
„Кудгод капца крви покапала,
„Румена се ружа процватила;
„Ће мој трупак т'јела отпануо,
„Бијела се црква сатворила;
„Ће се моје косе просипале,
„Црквена се мрежа саплетала."
Жао Павлу сестрице Јелице,
Жалије му два близанца сина;
Све би Павле сестри поклонио,
Ал' не може два близанца сина;
Не ће клетве више ни слушати,
Већ је узе за бијелу руку,
Одведе је у поље широко,
Раскиде је коњма на репове.
Ће је капља њене крви пала,
Расцвати се румена ружица;
Ће је она сама собом пала,
Око ње се црква саградила;
Куд се русе косе просипаше,
Црквене се мреже поплетоше.
Мало вр'јеме за тим постајало,
Мало вр'јеме годиница дана,
Разбоље се млада Павловица,
Боловала девет годиница,
Од кости јој месо отпадаше,
Кроз кости јој трава проницаше,
У трави се љуте змије легу,
Крвцу пиле, под ребра се криле,
У срцу јој зиму зимовале,

А у коси љето љетовале.
Тад јој вели Павле господаре:
„Што уради? вјерна љубо моја!
„Од Јелице, миле секе моје?
„Ти омрази са мном сестру милу,
„Праведну је јесам уморио,
„Па на теби чудо се указа.“
Љуто му се она кунијаше:
„Нисам, Павле, живота ми мога!
„Живота ми и мога и твога!
„Ако ми се клетви не вјерујеш,
„Изведи ме у поље широко,
„Разтргни ме коњма на репове.“
Жао Павлу Јелице сестрице,
Још жалије вијернице љубе,
Ништа њојзи учинит не шћеде;
Ал' јој муке јадној додијале,
Па дозива Павла господара:
„О мој Павле, мио господаре!
„Љуто су ми муке дотужиле!
„Води мене заовиној цркви,
„Да заиштем од ње опроштење,
„Не би ли ме црква опростила,
„Не би ли се с душом раставила“
Метну Павле љубу у кочије,
Па је води заовиној цркви,
Она ближе, а све црква даље,
Црквена се затворише врата,
Док из цркве нешто проговара:
„Ајд' отален, божја отпаднице.
„Ти си секу браћи омразила,
„Па је праву браћа уморише“

Кад то чула млада Павловица,
Говорила Павлу господару:
„Ти застави од злата кочије,
„Одријеши два коња витеза,
„Раскини ме коњма на репове,
„Да ми видиш и правду и кривду.“
Узе Павле своју вјерну љубу,
Изведе је на поље широко,
Раскиде је коњма на репове;
Куд се њена крвца проливаше,
Онуда се земља проламаше;
Куд се њене косе просипаху
Прогмиљеше змије и јакрепи;
Ње је трупак т'јела отпануо,
Студено се камење ствараше,
Под камење подвиру се змије.
Докле нешто из цркве подвикну:
„Стан'те, коњи, ви се скаменили!
„Не вуците проклетога т'јела,
„Да у безну поље не пропада.“
Сташе коњи и скаменише се,
Док се поље под њима провали,
Отвори се зелено језеро;
Док поплива соко по језеру,
Под грлом му ножи Јеличини,
При ножима рука Павловице,
Љуто соко по језеру пишти!
Док поплива коњиц по језеру,
Под грлом му ножи Јеличини,
При ножима рука Павловице,
Љуто коњиц по језеру вришти!

Док поплива од злата кол'јевка,
У кол'јевци два близанца сина,
Теткини им под грьоцем ножи,
При ножима рука Павловице,
Љуто ђеца по језеру пиште!

8.

Ко зло чинн, нек се добру не нада.

(Из Херцеговине).

Разбоље се Нушковићу Вуче,
Првих дана поста великога,
Пак болова седам годиница,
Нити море живјет' ни умријет'.
Кад изишло седам годиница,
Проговара Нушковићу Вуче:
„О чу ли ме, моја стара мајко!
„Ти направи дрвена носила,
„Пак ме тури на носила, мајко,
„Однеси ме на вишу планину,
„Ђе н' имају двије раскрснице,
„Једна десно, а друга лијево;
„Туд' налази зв'јерка свакојака,
„Туд налазе срне и кошуте,
„И љељени високе дивине.
„Тури мене на високу траву
„Остави ме на планини мајко,
„Не би ли ми срећа донијела,
„Да наљезе јелен, јал' кошута,
„Да ме дигне на розима, мајко,
„Не бих ли се с душом растануо;
„Јали мрки из планине вуци,
„Не би ли ми истргали т'јело,
„Више мајко живјети не могу."
Па да видиш Нушковића мајке,
Све прољева сузе низ образе,
Док направи дрвена носила,

Пак метнуше Нушковића Вука,
Однесоше на вишу планину,
Ђе н' имају двије раскрснице,
Једна десна а друга лијева,
Пак турише Нушковића Вука,
Туриште га на зелену траву;
Пак се врати Нушковића мајка,
Она оде својој танкој кули,
Оста јадан на планини Вуче.
Тако стало по године дана;
Кад изишло по године дана,
Подиже се Нушковића мајка,
Пак изиђе на вишу планину,
Да укопа кости Нушковића,
Кад то јечи Нушковићу Вуче,
Њега не ће јелен ни кошута,
Нити мрки из планине вуци.
Кад опази Нушковића мајка
Стаде бјежат' стрмо низ планину,
Опази је Нушковићу Вуче,
Јадно виче кроз гору зелену:
„Зар ћеш мене, да оставиш мајко?
„Мене не ће јелен ни кошута,
„Ни ти мрки из планине вуци,
„Врат' се мени, моја мила мајко!
„Носи мене мору дебеломе,
„Тури мене мору на обалу
„Не би ли ме рибе опазиле,
„Не би ли ме прождирале жива.“
Поврати се Нушковића мајка
Кад на Вуку шаровите гује,
Кроз кости му трава проникнула,

А по њој се цилитају гује,
На перчину љето љетоваху,
Под пазухом зиму зимоваху.
Од тога се препанула мајка,
Пак узеше на носила Вука,
Однесоше мору на обалу.
Тако стало по године дана,
Ал' га не ће рибе прождирати.
Кад изиђе по године дана,
Подиже се Нушковића мајка,
Да обиђе Нушковића Вука,
Хесабљаше да је преминуо,
Кад то јечи Нушковићу Вуче,
А по трави преметаше главу,
Опази га остарјела мајка,
Пак побјеже од мора сињега
Опази је Нушковићу Вуче
Јадно виче са обале мора:
„Поврати се, моја стара мајко!
„Узми мене на бијеле руке,
„Носи мене Филендару цркви,
„Прексутра је света неђељица,
„Неђељица и васкрсеније,
„Не би ли ме причестили мајко,
„Причестили и исповједили,“
А кад зачу Нушковића мајка,
Она цикну као гуја љута:
„А мој сине, Нушковићу Вуче!
„Мореш ли ми пребољети, сине?“
Па га узе на бијеле руке,
Донесоше дрвена носила,
Пак метнуше Нушковића Вука,

Право носе Филендару цркви.
Кад дођоше Филендару цркви,
Служила се часна литурђија;
Служила се и одслужила се.
Када они донесоше Вука,
Од њега се затворила црква.
Кад опази проигумне Саво,
Проговара игумане стари:
„Бог т' убио Нушковићу Вуче!
„Ајде брже, од бијеле цркве!
„Од тебе се затворила црква,
„Овђе теби испов'једи нејма,
„Ти се никад причестит' не мореш."
Проговара Нушковићу Вуче
„Господине игумане стари.
„Ако мене причестити не ћеш,
„Ја те молим, испов'једи дај ми."
Проговара игумане стари.
„Бог т' убио, Нушковићу Вуче!
„Казуј болан, шта си учинио?"
Проговара Нушковићу Вуче:
„Господине, игумане стари!
„Ја сам пуно јада учинио,
„Ја сам чету по планини вод'о,
„Господине, за седам година,
„Када наста седма годиница,
„Љето прође, Митров данак дође,
„У планини мене снијег нађе,
„Са мојијех тридесет хајдука,
„На нама се смрзоше хаљине,
„Живијем се очи затворише,
„Један другом одговора нејма,

„Ја повиках грлом бијелијем:
„„Браћо моја, тридесет хајдука!
„„Није л' мајка родила јунака,
„„Јали сека брата одгојила,
„„Код мене га данас догодила,
„„Да наложи огањ ватру живу,
„„Да јуначко огријемо т'јело?
„Ту не има дрва ни камена,
„Не може се ватра наложити.
„Када се ја виђех на невољи,
„Ђе не имам у чети јунака,
„Ја сам срцу гајрет учинио,
„На пушкама цијеп'о кундаке,
„Те сам живу ватру наложио,
„Те јуначко огријасмо т'јело.
„Пак отален на ноге скочисмо
„И пођосмо низ вишу планину,
„Док нађосмо у Дервенти цркву
„И у цркви тридест калуђера,
„И четрьест ђака и момака,
„Пак ја њима божју помоћ дајем,
„Сва ми браћа прихватише здравље,
„И ту наске добро дочекаше,
„И живу нам ватру наложише,
„И јуначко огријасмо т'јело;
„Донесоше пива и једива,
„Сваки писмо, док се напојисмо,
„А када се напојисмо пива,
„Те нам винце удари у лице,
„Пак од свашта собет отворисмо
„А највише о добру јунаштву,
„Заметнусмо игру свакојаку,

„А хајдуци, крвави јунаци,
„Бацају се маља и камења,
„Скакују се скока из ћустека:
„Док изађе ђаче самоуче,
„Претури нам маља и камена,
„Прескочи нам скока из ћустека.
„Мени врази мироват' не дају,
„Већ одбацих кадифли доламу,
„А потурих пушку пафталију,
„Па прескочих скока из ћустека,
„А пребацих маља и камена,
„Пак посјекох ђака самоука.
„Ударише из горе хајдуци,
„А хајдуци, као горски вуци,
„Посјекоше тридест калуђера,
„И четрьест ђака и момака,
„Поробисмо намастира цркву,
„Однесосмо небројено благо;
„Ту сам много јада направио.“
Још говори игумане стари:
„Бог т' убио, Нушковићу Вуче!
„Казуј болан, шта си учинио!“
Господине, игумане стари!
„Како ћу ти јаде казивати?
„Али ваља много казивати,
„Јер другчије умријет' не могу:
„Ја сам седам обљубио кума
„А три снахе прије браће своје,
„Никад Богу испоравит' не ћу,
„Ни вићети лица божијега.“
Проговара игумане стари:
„Бог т' убио, Нушковићу Вуче!

„Казуј болан, шта си учинио!“
Проговара Нушковићу Вуче:
„Сватима сам скудио ђевојку.“
Проговара игумане стари:
„Ej, несретни Нушковићу Вуче!
„Сваки би се јади опростили,
„Али тога опростит' не могу.
„Није лако срећу затворити
„Ни сватима скудити ђевојку,
„Што се моли Богу до вијека
„Да добије срећу за вијека,
„Радује се суђенику своме:
„Ти се тога остајат' не мореш.
„Хоћеш ли ти мене послушати?
„Мореш устат' на ноге високе,
„Пак отиди у нову чаршићу,
„Те ти узми цијел товар праха,
„Цијел товар мркога барута
„Који пали топе и кумбаре
„И узима земље и градове,
„Па донеси на поље широко,
„И наспи га на једну камару,
„Поклони се пребијелој цркви,
„Па на барут лези на постељу
„А запали су четири стране,
„Онда ће се теби опростити.“
Када зачу Нушковићу Вуче,
Он отиде у нову чаршију,
Па донесе цијел товар праха,
Донесе га на поље широко,
Па све сасу на једну камару,
Пак је срцу гајрет учинио,

И ето га до бијеле цркве.
Кад он дође пред бијелу цркву,
Опет с' од њег' затворила црква;
Њему вели игумане стари:
„Бог т' убио, Нушковићу Вуче!
„Ти нијеси показао гријех,
„Кажи болан, шта си учинио?“
Проговара Нушковићу Вуче:
„Господине, игумане стари!
„Што сам знао све сам исказао,
„Господине, игумане стари!
„Лако теби показат' не могу:
„Кад смо тамо поробили цркву,
„Уљегосмо у прве ћелије,
„Док нађосмо позлаћена врата,
„Обијаше, обит' не могоше,
„А кад се ја вићех на невољи,
„Ја потегох тешку топузину,
„Те саломих на олтару врата,
„Нађох сандук од сухога злата,
„Пак на кубе затворен бијаше,
„Ја хесабљах готовина благо,
„Па потегох тешку топузину
„И саломих од злата сандука;
„Ту ја вићех страшно вићеније,
„Ту не има блага готовине,
„Него бјеху божји праведници
„Света Петка и света Нећеља;
„Света Петка ту косу чешљаше,
„А Нећеља мене кунијаше:
„„Бог т' убио, Нушковићу Вуче!
„„Ти се скоро разболио Вуче,

„„Први данак поста великога,
„„Пак болов'о седам годиница,
„„Нити мог'о живјет' ни умр'јети,
„„По свијету тражио лијека,
„„Пак ти ниђе не нашао л'јека,
„„Док не дош'о Филендару цркви,
„„Онђе ћеш се излијечит' Вуче,
„„Излијечит' осме годинице.“
Кад он таке испов'једи каза,
Тад уљезе у бијелу цркву,
Те цјелива крсте и иконе
И ћивоте по бијелој цркви,
Пак се врати из бијеле цркве:
Ето Вука на поље широко,
На баруту направи постељу,
Наслони се дуго и широко,
Па удари воштане фитиље;
Г'осподари народ повратише,
Повратише низ поље широко:
„Страњујте се, не пржите т'јело!“
Док баруту ватра додијала,
Букну пламен су четири стране,
Диже Вука небу под облаке,
Никад ништа вратит' се не може,
Него десна до рамена рука,
Она паде пред бијелу цркву
И она се посветила, кажу.
Давно било, сад се спомињало,
Но велимо, да се веселимо.

9.

Како су нађени часни крсти.

(Испод Јаворине).

Славу слави царе Костадине
У славноме своме Цариграду,
Саставио доста Србадије
И међу њих сваке ђаконије,
Поставио три пуне трпезе:
Једна му је од сухога злата,
А друга је од срме жежене,
А трећа је од шимшировине;
Што је софра од шимшировине,
За њом сједе ђеца из ћелије,
Што је софра од срме жежене,
За њом сједе кмети и бољари,
Што је софра од сухога злата,
За њом сједе млади апостоли,
Међу њима апостоле Павле,
Долибаша апостоле Павле,
Он окреће софром и долијом,
Брађу прави вином и ракијом
Око себе на четири стране,
Славно прави, славно Бога моли,
Србадија редом аминкује,
Чашом служи царе Костадине.
Док је Србин части одолио,
Своје госте вином напојио,
Напојио вином и ракијом,
Пак погледа и два и три пута

Низ велике софре и долије,
Свакога је очим' погледао
А на Павлу очи уставио,
Те овако њему говорио:
„Чу ли мене, Павле апостоле!
„Није л' мајка родила јунака
„А данас га овђе догодила
„У мојему славну Цариграду,
„Да је чуо од старијех људи,
„Јали има писма од старина,
„Када Јуде Христа ухватише,
„И на живе муке ударише,
„Заробише Христове крстове,
„И иконе богородичине,
„Ђе су они њихе оставили?
„Коме ли их цару допуштили?
„А знате ли, моја браћо драга!
„Да б' волио добавит' крстове
„И донијет' нашој славној цркви,
„Нашој ћаби на Јерусалиму
„До Петрове пребијеле цркве,
„Волио бих њихе добавити,
„Него своме славну Цариграду
„Ја каквијех четрьест градова,
„Све бих дао за славу божију."
Кад зачуше Срби и бољари,
Сваки шути, ништа не бесједи,
А говори Павле апостоле:
„Господине, царе Костадине!
„Ја сам чуо од старијех људи,
„Ђе су славни крсти останули,
„Не би л' Бог д'о, срећа донијела,

„Не би ли ти себе потрудио,
„Не би л' данас крсте потражио,
„Не би ли нас огријало сунце?“
То говори Павле апостоле,
То говори а сузе обори;
Проговара царе Костадине:
„Слуго моја, Павле апостоле!
„Знадеш ђе су крсти останули?“
Проговара Павле апостоле:
„Знадем царе, драги господаре!
„Када Јуде Христа ухватише,
„И на живе муке ударише,
„Задобише Христове крстове,
„И они су тада останули
„У Авраму граду бијеломе,
„У Јеврема цара чифутскога.“
А кад зачу царе Костадине,
Овако је њему говорио:
„Слуго моја, апостоле Павле!
„Ти си врло мудар и паметан,
„Сјетуј мене, моја права слуго,
„Како ћемо крсте повратити?“
Проговара Павле апостоле:
„Господине, царе Костадине!
„Пиши ситну књигу шаровиту,
„Пак је шаљи до Аврама града,
„А на руке цару чифутскоме,
„И заишти Христове крстове,
„Дајн њему на товаре благо,
„Не бисмо ли крсте повратили
„И брез боја и брез крви црне;
„Ако ли их нама послат' не ће

„Овако ћеш њему говорити:
„Нека купи силовиту војску,
„Да ми силне ударимо војске,
„Бог ће дати, па ћемо добити.“
А кад зачу царе Костадине,
Он прихвати перо и хартију,
Пак је ситну књигу направио,
Пак је шаље до Аврама града
До Јеврема цара чифутскога,
Те овако њему проговара:
„О Јевреме чифут господаре!
„Ето теби књиге шаровите
„Од славнога цара Костадина,
„Добро види што ти књига пише;
„Кад сте прије Христа ухватили
„И на живе муке ударили,
„У тебе су крсти останули,
„Останули Христови крстови,
„Пошаљи ми Христове крстове
„И иконе богородичине,
„Ја ћу теби на товаре благо:
„Ако ли их ти послати не ћеш,
„Купи своју силовиту војску,
„Скоро ћу ти до Аврама сићи,
„Чифутине, да се ударимо,
„Па што коме Бог и срећа даде.“
Кад је таку књигу направио,
Направио, па запечатио,
На њу царски мухур ударио,
Пак је даде лаку књигоноши,
И даде му стотину дуката,
Оде књига до Аврама града,

До Јеврема цара чифутскога.
Кад Јеврему така књига дође,
На њојзи је печат разломио,
Разломио пак је проучио.
Књигу гледа а смије се на њу,
Ону гледа другу ситну пише,
Те је шаље цару Костадину,
Овако му одговора даје:
„Чу ли мене, царе Костадине,
„Ја ти не дам Христове крстове,
„А не знадем ђе су ни како су,
„И да знадем ја ти их не дадем,
„Већ покупи сву земљу Србију,
„Ја ћу своју покупит' Севлију,
„Па јуначки да се ударимо,
„Костадине ђе год теби драго."
Кад је Чифут књигу направио,
Направио па запечатио,
Опрема је цару Костадину.
Када књига Цариграду сиђе,
Књигу гледа царе Костадине,
Књигу гледа, а сузе прољева,
Проговара Павле апостоле:
„Господине, царе Костадине,
„Што прољеваш сузе низ образе?"
Све му царе од истине каже:
„Сад што ћемо? моја права слуго!
„У Чифута силне има војске,
„Смијемо ли ратовати с њиме
„Ако у нас има миљон војске,
„У њега су два миљона војске,
„Двојица је много на једнога."

А кад зачу Павле апостоле,
Јера Павле мудра глава бјеше,
Своме цару разговоре даје:
„Господине царе Костадине!
„Ако Бог да, те суђено буде,
„Ласно ћемо ратовати с њиме.
„Када сутра бијел дан осване,
„Изић' ћемо граду на табију,
„Изнијети крстате барјаке,
„Окренути граду чифутскоме,
„Окренути и намијенити:
„Како пођу крсташи барјаци,
„Бирдем купи силовиту војску,
„Добићемо цара чифутскога;
„Ако л' наши не пођу барјаци,
„Не смијемо с њима ратовати."
Кад то зачу царе Костадине,
То је њему врло мило било.
Када сутра бијел данак свану,
Уранио царе Костадине
А са њиме Павле апостоле,
Изиђоше граду на табију,
Разавише крстате барјаке,
Окренуше граду чифутскоме
Окренуше и намијенише
На Јеврема цара чифутскога.
Док Бог даде и Богородица,
Барјаци им поступише сами
И напријед повише ступови;
А кад виђе царе Костадине,
То је њему врло мило било,
Пак отшета на бијеле дворе,

Узе Павла за бијеле руке.
Кад изиђе на бијелу кулу,
Посједе га себи уз кољено,
Пак стадоше хладно пити вино;
Кад се хладна напојише вина,
Те стадоше сакупљати војску,
Књиге шаље на четири стране,
Те јунаке купе изабране,
Покупили сву земљу Србију,
И одоше граду чифутскоме.
Кад пођоше од својега града,
У славнога цара Костадина
Павле му је ђенерал пред војском,
Диже своју силовиту војску.
Проговара Павле апостоле:
„Господине, царе Костадине!
„Ти понеси Христову јабуку,
„Са сред ћабе са Јерусалима,
„Јер ће нама требоват' јабука,
„Кад будемо уз поље Расково,
„Ти заваљај уз поље јабуку:
„Ако пође пред нама уз поље,
„А за њом се повију барјаци,
„Добићемо Христове крстове.“
А кад зачу царе Костадине,
Он добави Христову јабуку
Са сред ћабе са Јерусалима,
И понесе пред војском уз поље,
Саму тури на поље јабуку,
И пође му пред војском уз поље,
А за њом се повише барјаци.
А кад виђе Павле апостоле,

То је њему врло мило било.
Кад дођоше у земљу Севлију,
До Аврама града чифутскога,
До Јеврема цара чифутскога,
Кад виђеше у Чифута војску,
Би ти рек'о и би се заклео,
Да је више у Чифута војске,
Нег' зелена на горици листа
И на земљи траве ђетелине.
А кад виђе царе Костадине
Од тога се врло препануо,
Па говори Павлу апостолу:
„Сад што ћемо од живота свога?
„Како ћемо на њих ударити?
„Ја бих рек'о и заклео бих се
„Да имаде за четворо војске
„У Јеврема цара чифутскога.“
А кад зачу Павле апостоле,
Овако је њему говорио:
„Господине, царе Костадине!
„Ја сам тоби серашћер пред војском,
„Када сутра бијел данак сване
„На њих ћемо јуриш учинити,
„Истинога Бога споменути.
„Пред свом војском ја ћу ударити,
„И за мноме наши барјактари
„Посред поља и чифутске војске.
„Што год буде нама с десне стране,
„Од себе ће одбацит' оружје,
„Нама ће се предати на руке;
„Што год буде са лијеве стране,
„Оно ћемо под мач окренути;

„Ако ли се томе не вјерујеш,
„Ти окрени на чекрк барјаке,
„Сваки ће се десну поступити,
„По том видиш да ћеш задобити;
„А окрени на јабуци ћорду,
„Лијеву ћеш оштро окренути,
„Лијеву ћеш исијећи страну
„Од Чифута и његове војске.“
А кад зачу царе Костадине,
Он окрену на чекрк барјаке,
Сви му десну поступише сами,
На јабуци окренуо ћорде,
На лијево оштро окренуше.
А кад виђе царе Костадине,
То је њему врло мило било.
Пак пођоше пред војском низ поље,
Пред свом војском апостоле Павле,
Пак се стаде прољевати крвца,
Прољева се за нећељу дана,
Куд наљезе апостоле Павле,
И за њиме крстати барјаци,
Туд' чифутску предвојује војску;
Што му с десне остануло стране,
Све од себе одбаци оружје,
Предаде се цару Костадину
И његову ђенералу Павлу,
Јер је тако од Бога суђено;
Што му оста са лијеве стране
То су били под мач окренули,
Исјекоше силовиту војску,
Све долине крви напојише,
А брежине главам' накитише,

Од Чифута и чифутске војске;
Док сиђоше до Аврама града,
Ухватише чифутскога цара,
Бијеле му савезаше руке,
Одведоше у бијеле дворе,
На сваке га муке ударише,
Ал' га брани Павле апостоле,
Те Чифута искушава мудро:
„Кажи право, проклета Ијудо!
„Кад сте нашег Христа ухватили
„И на живе муке ударили,
„Зар је тако од Бога суђено,
„У тебе су крсти останули,
„Останули Христови крстови,
„Што су од њих тада урадили?
„Ако мени право казат' не ћеш,
„Ја ћу тебе на муке удрити.“
Ал' да видиш Јеврем' Чифутина,
За крстове казати не шћеде,
Већ претури Павла апостола,
Каза њему Христове крстове
У Витлéму у његову граду,
У његова друга господара,
По имену Рудо Чифутина.
А кад зачу Павле апостоле,
Диже војску до Витлéма дође,
И ухвати Руда чифутина,
Те његове савезао руке,
Удари га на велике муке
И умрије проклета Ијуда,
Али њему казати не шћеде;
Кад ухвати његову Чифутку,

И њезино малено Чифуче,
Препаде се проклета Чифутка,
Кад Чифуче упушта на руке,
Да не пане на велике муке,
Па говори проклета Чифутка:
„Молим ти се, апостоле Павле!
„Остави ми малено дијете,
„Не ударај на велике муке,
„Ја ћу теби за крстове казат'.
„Ти се врати до Аврама града,
„До Јеврема цара чифутскога,
„Те његову посијеци главу,
„А ухвати његову Чифутку
„И њезино двоје Чифучади,
„Ђецу ћеш јој на муке удрити,
„Кад јој ђецу на муке удариш,
„Она ће ти за крстове казат'."
А кад зачу Павле апостоле,
Поклони јој малено Чифуче,
Па погуби Руда Чифутина,
И његово покупио благо,
Пак с' отален натраг повратио,
Право оде до Аврама града,
Пак ухвати цареву Чифутку,
А извади из чизме канџију,
На којој је дванаест шибала,
А на свакој пуце од ширинца,
Пак је стаде ударати њоме,
Куд је куца све јој кожа пуца
А црна је полијева крвца,
Проговара Павле апостоле:
„Кажи море, проклета Чифутко!

„Ђе с' остали Христови крстови
„И иконе богородичине?"
Ал' да видиш проклете Чифутке,
Колико је од Бога проклета,
Никако им казати не шћеде,
И живу јој кожу распорише,
Пак је деру низ лијеву руку,
И велику ту подноси муку,
Ал' ни тако казати не шћаше.
А кад виђе Павле апостоле,
Добро бјеше мудар и паметан,
Двије ватре наложи огњене,
Пак ухвати двоје Чифучади,
Оба сина царице Чифутке,
Да наложи на ту ватру живу.
А кад виђе царица Чифутка,
Ђе ће њојзи ђеца изгорјети,
Ђе ће остат' за њима сирота,
Она цикну а сузе прољева,
Па говори Павлу апостолу:
„Господине, Павле апостоле!
„Је ли твоја чиста вјера тврда,
„Хоћеш мени ђецу поклонити,
„Да ти кажем право за крстове?"
Он јој тврдо вјеру заложио:
„Ако мени добро кажеш право,
„Ђецу ћу ти поклонити здраво."
Њему вели царица Чифутка:
„Господине, Павле апостоле!
„Ти поведи силовиту војску,
„И понеси куке и мотике,
„И поведи господара свога,

„Господара цара Костадина,
„Пак ви хајте у Витлем планину,
„Кад будете на врх од планине,
„До извора до врела студена,
„Ту ћеш наћи суховрху јелу,
„Сухе су јој и гране и пањи,
„И под њом је мрамор камен голем,
„Под њиме су крсти укопани,
„Са тога се осушила јела,
„Нити листа, нит' родове даје,
„Пак закопај земљу у дубину,
„Извалите студено мраморје,
„Ископајте стотину аршина,
„Ту ћеш наћи крстове Христове."
А кад зачу апостоле Павле,
Он поведе силовиту војску,
И са њиме царе Костадине,
Понесоше куке и мотике,
Поведоше царицу Чифутку
И њезино двоје Чифучади,
Изиђоше у Витлем планину.
Кад бидоше на врх од планине,
Ту нађоше студену водицу
И виш' воде јелу суховрху,
Сухе су јој и гране и пањи
И под њоме мрамор камен голем,
Закопаше, камен извалише,
Ископаше стотину аршина,
Док нађоше големе крстове,
Прихватили. па их извадили,
Извадише на зелену траву;
Проговара Павле апостоле:

„Ијудина царице Чифутко!
„Јесу л' ово Христови крстови?"
Препаде се царица Чифутка,
Јера види да ће погинути
И овако Павлу одговара:
„Господине, Павле апостоле!
„Ако видиш да ваши нијесу,
„Ти удари њима о стијену:
„Ако буду Христови крстови,
„Студен ће се камен растворити,
„Крстови ће здрави останути,
„Ак' остану то ће бити прави."
А кад зачу Павле апостоле,
Подигоше велике крстове,
По камену њима ударише,
Камен оста, крсте саломили.
А кад виђе царица Чифутка,
Овако је њему говорила:
„Понесите куке и мотике,
„Још копајте стотину аршина,
„Пак ћеш наћи Христове крстове."
А кад зачу Павле апостоле,
Ископаше стотину аршина,
Док нађоше велике крстове,
Изнесоше на зелену траву,
Проговора Павле апостоле:
„Кујо једна, проклета Чифутко!
„Јесу л' ово Христови крстови?"
Проговара царица Чифутка:
„Господине, Павле апостоле!
„Подигните велике крстове,
„Ударите о мрамор камена,

„Ако буду Христови крстови,
„Студен ће се камен растворити,
„Крстови ће здрави останути.“
А кад зачу Павле апостоле,
Подигоше велике крстове,
Ударише по мрамор камену,
Саломише велике крстове,
Камен оста на трави зеленој.
А кад виђе царица Чифутка,
Проговара Павлу апостолу:
„Господине, Павле апостоле!
„Још копајте стотину аршина,
„Па ћеш наћи Христове крстове.“
А кад зачу Павле апостоле,
Он завика царици Чифутки!
„Кујо једна, проклета Чифутко!
„Ако земљу даље ископамо
„А крстове наше не нађемо,
„Живој ћу ти очи извадити,
„А ђецу ти на муке удрити.“
Проговара царица Чифутка:
„Господине, Павле апостоле!
„Ако ми се томе не вјерујеш,
„Ви имате Христову јабуку,
„Завађајте Христову јабуку,
„Ђе поступи, па ће пане сама,
„Ђе год буду Христови крстови,
„Онђе ће се уставит' јабука.“
А кад зачу Павле апостоле,
Извадише Христову јабуку,
Пак метнуше на зелену траву,
И поступи, па помиље сама,

Пак одлеће у земљицу црну,
Оклено је земља ископана,
И онђе се уставила сама.
А кад виђе Павле апостоле,
Добавише куке и мотике,
Ископаше триста ендечета,
Док од земље удри миродија,
Замириса по свему свијету.
Док нађоше Христове крстове,
Би ти рек'о и би се заклео,
Да из земље жарко грану сунце.
Изнесоше Христове крстове
И иконе богородичине,
Поклони се царе Костадине
И учини триста метанија,
Те цјелива Христове крстове,
И са њиме Павле апостоле,
И његова сва по реду војска.
Пак отален повратише војску,
Одведоше до Аврама града,
И Чифутки ђецу поклонише,
И њихова цара погубише,
И њихову земљу поробише;
Повратише у Србију војску,
Однесоше Христове крстове.
Свето мјесто на Јерусалиму,
До Петрове пребијеле цркве,
Кад дођоше Христови крстови,
Кандила се запалише сама,
Поклони се и гора и трава,
Раступи се по свијету тама;
Онда свети Петар проговара:

„Костадине, божји праведниче!
„Благо теби пак и твојој души
„Кад ти сави од злата окрила,
„И избави Христове крстове
„Твоје ће се посветити т'јело.“

10.

Како се св. Сава закалуђерио.

(Из Босне).

Запросио царе Симеуне,
Запросио Ђурђинку ћевојку
За свог сина Саву Неманића,
Цар је проси, а Сава је не ће,
На силу му цуру испросио,
На силу му свате покупио,
На силу му цуру доводио,
А на силу свадбу учинио,
Свадба била три четири дана,
Ту се велик народ искупио:
Три велике бјеху патријаре
И дванаест српскијех владика
И тридесет младих калуђера
И шездесет младијех попова,
Све то гледа у цара весеље.
Кад су била три четири дана,
Док рекоше млади свештеници:
„Од шта вакат, од тог и вријеме,
„Да вјенчамо Саву и Ђурђинку.“
Онда царе двије слуге спрема:
„Зовите ми Саву на вјенчање.“
Двије слуге на ноге скочише,
Па ето их Сави у одају;
„Хајде Саво, стани на вјенчање!
„Да вјенчају тебе и Ђурђинку,
„Цар те зове и сви свештеници.“

А Сава им смјерно одговара:
„А за Бога једнога вас молим!
„Прођ'те ме се, двије царске слуге!
„Не ћу вама стати на вјенчање;
„Та ја волим данас умријети
„Него вама стати на вјенчање,
„Јер ћу ићи Филиндару цркви
„И онђе се покалуђерити,
„Намастиру славном привјенчат' се
„За овога и оног' свијета."
Слуге цару по истини кажу,
То је цару врло мучно било.
То слушају шездесет попова,
Сви по реду Сави долазише,
Сваком Сава по истини каже,
Сваком каже, сваком руку љуби:
„Бога ми се никад женит' не ћу,
„Већ ћу ићи Филендару цркви
„И онђе се покалуђерити."
Све још каза што је намислио.
Кад попови ријеч разумјели,
Сви се натраг млади повратише,
А то слуша тридест калуђера,
Сви по реду Саву зазиваше:
„Хајде, Саво, стани на вјенчање!"
Сваком Сава по истини каже:
„Не ћу богме, тридест калуђера!
„Већ ћу ићи Филиндару цркви,
„Онђе ћу се покалуђерити."
Све им каза што је намислио.
Кад то чуло тридест калуђера,
Сви се натраг млади повратише.

То зачуло дванаест владика,
Сви су Сави редом долазили,
Сви су Саву редом зазивали,
Сваком Сава б'јелу љуби руку,
Сваком Сава смјерно говораше:
„О господо, дванаест владика!
„Ја се цару никад женит' не ћу,
„Већ ћу ићи Филендару цркви
„И онђе се покалуђерити."
Све још каза што је намислио.
Кад то чуло дванаест владика,
Сви се млади натраг повратише.
Зачуди се свети патријаре,
Сва тројица Сави долазиле:
„Хајде Саво, стани на вјенчање!"
А Сава им смјерно говораше:
„Ја ћу ићи Филендару цркви
„И онђе се покалуђерити."
Све им каза што је намислио,
Свој тројици б'јелу љуби руку.
Кад то чуле све три патријаре,
И они се натраг повратише,
Што им рече, цару казиваше.
Кад то зачу царе господаре,
Жестоко се нађутио царе,
Па отвара књиге псалтијере,
Љуто куне свога Саву сина,
Па прихвати часно ванђелије,
На ванђељу још га жешће куне,
У томе се жешће нађутио,
Од земље је на ноге скочио,
Да погуби свог млађаног сина.

Оде царе Сави у одају,
Угледа га лијепа Ђурђинка,
Пред свога је свекра излазила,
Свија му се преко десне руке,
Љубећ' свекра у бијелу руку,
Овако је њему говорила:
„Да мој свекар, царе Симеуне!
„Немој посјећ' свога сина Саву,
„Од Бога је велика грехота,
„Од народа зазор и срамота,
„А ја идем зовнут' твога сина."
Кад је царе ријеч разумио,
То се царе натраг повратио;
Оде цура млада у одају,
Ђено сједи Сава Неманићу,
Када млада до одаје дође,
Од одаје отворила врата,
Одаја се листом разасјала,
Сву одају к'о да грије сунце.
Она њему добро јутро виче,
А у Саве ситно јеванђеље,
И он њојзи здравље прихватио.
Ђевојка му тихо бесједила:
„Устан' Саво, стани на вјенчање!"
А Сава јој онда одговара:
„Не ћу богме, лијепа Ђурђинко!
„Та ја волим данас умријети,
„Него вама стати на вјенчање,
„Јер ћу ићи Филиндару цркви
„И онђе се покалуђерити,
„Намастиру славном привјенчати
„За овога и онога св'јета."

Три пута га зазива ђевојка.
Сва три пута Сава једно каже.
Кад то виђе лијепа Ђурђинка,
Онда Сави цура говорила:
„Хајде Саво, стани на вјенчање!
„Док вјенчају и мене и тебе;
„Кад будемо ноћи у ложници,
„Онда ћемо на ноге скочити,
„Истиноме Богу помолит' се,
„Помолити, па се побратити,
„Па ти хајде Филендару цркви,
„Ти се мореш покалуђерити,
„Ја ћу остат' на бијелој кули
„Измет' чинит' твоме цару баби
„За живота и мога и твога."
Кад је Сава ријеч разумио,
Он послуша Ђурђинку ђевојку,
И он оде стаде на вјенчање.
Ту дођоше млади свештеници,
Привјенчаше Саву и Ђурђинку,
А то цару врло мило било.
Кад пукоше на граду топови:
Седамдесет један за другијем,
Царева се свадба растурила,
Вр'јеме дође у ложницу сићи,
У ложницу Сави и Ђурђинци.
Кад је било ноћи пред по ноћи,
Загрли се Сава и Ђурђинка
К'о рођени братац и сестрица,
Загрлише, те се пољубише,
Пољубише, па се побратише,
Онда Сава сјетова Ђурђинку:

„А Ђурђинко, мила секо моја!
„Не рођена, као и рођена!
„Чини измет моме цару баби
„За пунијех девет годиница,
„Кад настане десета година,
„Поћи ћете роду и племену
„Крај бијеле Филиндара цркве,
„Ту ћеш наћи мене калуђера,
„Ти се сврни да с' очим' видимо.“
Кад то рече, оде из одаје,
Оста сама Ђурђинка ђевојка.
Кад у јутру јутро освануло,
Са истока сунце огрануло,
Уранио царе Симеуне
Да обиђе сина и Ђурђинку,
А кад царе уђе у одају,
Сама сједи лијепа Ђурђинка,
У руци јој златна књига бјеше,
Учи цура књигу јеванђеље,
А цар њојзи добро јутро виче,
Одмах царе за свог сина пита,
Ђурђинка му по истини каже.
Отален се царе повратио,
У двору му остаде Ђурђинка,
Чинећ' измет за девет година;
Кад настаде десета година,
Подиже се царе са Ђурђинком,
Те пођоше роду и племену,
Пролазише кроз зелену гору
Крај бијеле Филиндара цркве,
Ту се моли лијепа Ђурђинка:
„Господаре, да мој царе бабо!

„Сврнимо се Филиндару цркви,
„Види сина, ја ћу побратима.“
То невјесту царе послушао,
Те се туде на конаке сврну,
Добро Сава дочекао баба
И Ђурђинку своју посестриму,
У суботу у очи нећеље,
Па одоше онда у одају,
Загрлише, те се преставише.
Кад у јутру освану нећеља,
Уранили млади свештеници,
Они служе часну литурђију,
Ту им нема Саве калуђера,
Љуто куну цара Симеуна:
„Симеуне, од Бога ти тешко!
„Куд доведе своју снаху младу?
„Те нам нема Саве калуђера,
„Да нам служи часну литурђију.“
То је цару врло мучно било,
Па изиђе из бијеле цркве,
Прихватио криву посјеклицу,
Да погуби Саву и Ђурђинку;
Ал' кад царе у одају дође,
И кад виђе Саву и Ђурђинку,
Напоредо ђе су преминули,
Ту се царе чуду зачудио:
„Мили Боже, на свему ти хвала!“

11.

Како су саграђени Дечани.

(Из Сарајева).

Вино пије славни цар Стјепане
Са својијем сином Немањићем;
Када се је вином понапио,
Тад је царе 'вако бесједио:
„Чујеш мене, сине Немањићу!
„Хајд', д'јели се, несретно ти било!
„Не ми треба земља ни градови,
„За Бога те само једног молим,
„Да ми дадеш три аршина земље
„Ђе је мени мјесто омиљело,
„Међу Ипек, међу Ђаковицом,
„На ледине под борје високо,
„Ту је мени мјесто омиљело,
„Да оградим високе Дечане,
„Све од сребра и од сухог злата."
Дочула га сестра му Јелена,
Три пута се пред братом преклања,
Љуби њега у десницу руку:
„Брате мио, српски цар Стјепане!
„Сам се син ти с тобом, царе, д'јели,
„Нек се д'јели, несретно му било!
„Ја сам чула, намастир да градиш,
„Сав од сребра и од сухог злата.
„Ја сам старе књиге проучила,
„Што нам кажу, боље запамтила:
„Све што градиш, да ће турско бити,

„А Турци су за благо лакоми,
„Па ће Турчин сребро прековати
„И све чисто злато претопити,
„Веће, брате, славни цар Стјепане!
„Стани, тебе сека да свјетује;
„Ти не гради манастир за Турке,
„Не гради га од сребра ни злата,
„Већ к'о што га твој братац огради
„Виш' Пазара, светог Симеуна;
„Још пољепши камен ћу ти наћи,
„Само пређи преко сињег мора,
„До Мљетака, љепоте градова,
„Ту ћеш наћи камен мерџанију,
„Он је љепши од сребра и злата,
„Драм камена шездесет је пара,
„Какав камен? ништа ц'јене нејма,
„Да се ломи, тврђе се не ломи,
„Да се носи, теже се не носи,
„Да га топи, ништа ц'јене нејма."
Благо секи, што свјетова брата,
Благо брату, што послуша секу!
Једном пређе преко сињег мора,
Те закупи камен мерџанију,
Превезе га у морским лађама,
Довезе га на ледину равну
У зелено повисоко борје,
Међу Ипек, међу Ђаковицу.
Ту сагради високе Дечане,
Сја намастир као јарко сунце!
Посвети се српски краљ Стјепане
И његова Јелица сестрица.
Ново царство Турцима допало,

Намастирско благо присвојили,
А намастир дан данаске стоји
За Хришћане као јарко сунце.
Ова пјесма нама останула
Од славнога српског цар Стјепана.

12.

Кад крсно име служиш не сједај.

(Испод Јаворине).

Славу слави царе Симеуне
У Призрену граду бијеломе,
У најљепша од године доба,
У прољеће кад цвати цвијеће,
Славу слави светога Ђорђија,
Саставио дости Србадије
И три пуне софре поставио:
Једна софра од сухога злата,
Друга софра од срме жежене,
Трећа софра од шимшир дрвета;
Што је софра од сухога злата,
За њом сједе старци патријари
И попови млади калуђери;
Што је софра од срме жежене,
За њом сједе Срби и бољари
И првљенци од земље његове;
Што је софра од шимшир дрвета
За њом сједе ђеца говедари,
Међу њима ђаче самоуче,
А служи им царе Симеуне,
Навалио сваке ђаконије,
Доста пива а доста једива,
Пак им служи вино и ракију
Златном чашом и бијелом руком.
Обреди их и два и три пута,
Све по реду хладно служи вино.

Њему веле српски поглавари:
„Господине, царе Симеуне!
„Свијем нам је од тебе срамота,
„Господин си од земље Србије,
„Да нас двориш, да нам служиш пиво,
„Да ти хоћеш наске послушати,
„Пак да сједеш с нама за трпезу
„А имадеш слуга и млађијех,
„Нека дворе, нек нам служе пиво.“
Један рече, а сви кајил бише,
Лудо рече, рђаво изрече,
Пак сједоше цара за трпезу,
Слуге млађе чашу прихватише,
Пак почеше хладно служит' пиво.
Све по реду чашу обређују,
Најгорему као најбољему,
Најгорему како брату своме.
Кад се хладна напојише вина,
Онда вели царе Симеуне:
„Браћо моја, кмети и бољари,
„Што се ово шутке пије пиво,
„Који би нам запјевао славно
„За трпезом а у двору моме?“
Тадај рече ђаче самоуче:
„Господине, царе Симеуне!
„Прије бих ја данас заплакао,
„Него бих ја сада запјевао.“
То говори а сузе обори.
Кад зачуше Срби и бољари,
И кад зачу царе Симеуне,
Сви на њега очи оборише,
Те овако њему говориште:

„Ид' отален, ђаче самоуче,
„На што си се тако расрдио,
„Те нам чиниш покор и срамоту
„И прољеваш сузе низ образе?
„Ал' је тебе чаша прескочила?
„Ал' си жедан вина црвенога?
„Али гладан хљеба бијелога?
„Сад ако те чаша прескочила,
„Даћемо ти за једну четири.“
Проговара ђаче самоуче:
„Нијесам се браћо расрдио,
„Нит' је мене чаша прескочила,
„Ни сам жедан вина црвенога,
„Ни сам гладан хљеба бијелога,
„Већ се моје срце ражалило,
„Ал' чујете, али не хајете,
„Ал' видите, али не видите:
„Кад стајаше царе Симеуне,
„Те служаше своје крсно име,
„По реду нам свијем бјеше слуга,
„Бијаху му два голуба златна
„Оба њему пала на рамена,
„Пак се њему око грла љубе.
„А кад царе сједе за трпезу,
„Одлећеше два златна голуба,
„Долећеше два врана гаврана,
„Пак падоше цару на рамена,
„Пак се њему око грла криве,
„Одају су забун учинили.“
Кад зачуше Срби и бољари
И попови млади, калуђери,
За муку им свијем било љуту,

На њега се расрдише љуто:
„Чујте, браћо, ђака самоука!
„Та и ми смо живи и с очима,
„Сви би чули и очим' виђели;
„Сад господар с нама пије вино,
„Ништа њему на рамену нема.“
А кад зачу царе Симеуне,
То је њему најмучније било.
Кад то виђе ђаче самоуче,
Да се на њег' царе расрдио,
Овако је њима говорио:
„Господине, царе Симеуне!
„Ти си властан вољом управљати,
„Својом вољом и својом државом,
„Ако ми се томе не вјерујеш,
„Одведите мене на ливаду,
„На ливаду на зелену башчу,
„Пак начин'те лучеву ћелију,
„Уведите мене у ћелију,
„Додајте ми часно еванђеље,
„Затворите мене у ћелију,
„Па запал'те са четири стране,
„Ја да Бог да, моја браћо драга,
„Ако будем васке преварио
„Те не будем показ'о истину,
„Те виђели велика чудеса,
„И моје ће изгорјети т'јело,
„Ако будем васке преварио.“
Кад зачуше остали бољари,
То је њима свијем мило било,
Пак ђипише од земље на ноге,
И пред њима царе Симеуне,

Поведоше дванаест мајстора,
Понесоше брадве и оправе,
Одведоше на зелену башчу,
По на јандал од царева двора,
Направише лучеву ћелију,
Уведоше ђака у ћелију,
Додаше му штаку позлаћену,
На златну се штаку послонио,
Онда вели ђаче самоуче:
„Господине, царе Симеуне!
„Дај ти мени часно еванђеље,
„Да се молим Богу по закону.“
Онда вели тридест књижевника:
„Не дајте му часно еванђеље,
„Јер ће нама књига изгорјети,
„У њојзи су службе и молитве
„Од нашега Христа преблагога,
„Кад изгори часно еванђеље,
„Нашу ћемо огријешит' душу.“
Онда вели ђаче самоуче:
„Господине, царе Симеуне!
„Ак' изгори часно еванђеље,
„И моје ће изгорјети т'јело;
„Ак' изгори часно еванђеље,
„Вас ће гријех паст' на моју душу.“
А кад зачу царе Симеуне,
Даде њему часно еванђеље.
Да виш брате самоука ђака,
Да виш ђака, родила га мајка,
Чиста срца пак и добре душе,
Он прихвати часно еванђеље,
Прекрсти се, књигу пољубио,

Пак са главе капу укинуо,
А просипа ситне плетенице,
Плетенице низ плећи пустио,
К'о ђевојка од дванест година,
Стаде читат' часно еванђеље,
Пјева пјесне Христа преблагога;
Ту се царе поврати у дворе
И са њиме стотину јунака,
Узваника пак и намјерника,
Сви одоше на цареве дворе.
Затворише ђака у ћелију,
Пак ћелију ватром запалише.
Дим се диже, тама пољем гмиже,
Кроза њ пламен до облака суче.
У то доба акшам надвладао,
Акшам паде на земљицу црну,
А бољари хладно пију вино,
Међу њима царе Симеуне.
Кад у јутру јутро освануло,
Уранио царе Симеуне
На сарају на бијелој кули,
И са њиме гости свиколици,
Те с' умили и Богу молили,
Па сједоше хладно пити вино,
Вино пише док се напојише,
А када се накитише вина,
Онда царе стаде говорити:
„Браћо моја и дружино моја!
„Како сутра бијел дан осване,
„Да идемо у поље широко,
„У ливаду на зелену башчу,
„Ђе смо синоћ ђаче оставили,

„Да његове кости покупимо
„Из жераве и из ватре живе,
„Јер ме дости послушао пута
„И измета пуно учинио,
„Да носимо у гробље хришћанско,
„Да његове кости укопамо,
„По закону вином прелијемо;
„Јуче му се нешто привиђело,
„Зар видио своју смрт ненадну
„Ђе ће њега скоро надвладати."
Кад у јутру бијел дан осване,
Пође царе од бијела двора,
И за њиме гости свиколици,
Да походе ђака самоука,
Они мисле и тако промисле,
Да му смртна провиде чудеса.
Кад дођоше на зелену башчу,
Ђено су га оставили били
И око њег' врата затворили,
Затворили су четири стране,
Кад то стоји ђаче самоуче,
А просуо ситне плетенице,
На златну се штаку послонио,
Пречитава часно еванђеље,
И проходи божије пјеније,
Бога слави, пак и књигу љуби,
Око њега ватра до кољена.
У то доба царе Симеуне;
Када дође ђаку самоуку,
И виђеше велика чудеса,
Да ви'ш чуда од нашег народа,
И славнога цара Симеуна,

Када виђе ватру око т'јела,
Ђе не пржи јуначкога т'јела,
И не пали чохе на јунаку,
Мислијаше, вруће не бијаше,
Пак у ватру царе загазио,
Да изведе ђака самоука.
Како царе у ватру загази,
Све на себи запали хаљине,
До жива му догорјеше т'јела,
Цар Симеун провиђе чудеса,
Ватру гаси, угасит' не море,
А кад виђе тридесет попова,
Сваки гаси, да ватру угаси,
Да царево не изгори т'јело.
Све то гледа мало и велико,
Ал' залуду, фајде не имаде,
Већма горе на цару хаљине;
Нико ватре угасит' не може.
А кад виђе царе Симеуне,
Препаде се огња ватре живе.
Пак да видиш ђака самоука,
Махну штаком и десницом руком,
Док на цару ватру погасио;
А кад виђе царе Симеуне,
И његових тридест свештеника,
Царе проли сузе низ образе,
Сузе лије низ бијело лице,
Проговара ђаку самоуку:
„Мој посинче, ђаче самоуче!
„Пођи мени и пружи ми руку,
„Да ти данас ја пољубим руку,
„Јера тако у земану дође.“

Ђаче му се пољубит' не даје,
Веће пружи обадвије руке,
Па загради огња ватре живе,
Ватру себи за појас сасипа,
За појасом сву ватру погаси,
Нит' га пржи ни пали хаљине.
А кад виђе царе Симеуне,
Ђе је ђаче праведнога т'јела,
Ђе му т'јело живу ватру гаси,
Узе ђака на бијело крило,
Сједе њега на десно колено,
Пак га грли и у лице љуби:
„Самоуче моје д'јете драго!
„Бог ти дао и ко те родио,
„Кад си добру памет научио
„И твоје се посветило т'јело.“
Ту допаде тридесет попова,
Сваки ђаку приступише руци,
И од њега ишту прошћеније;
Узеше га за бијеле руке,
Одведоше на цареве дворе,
Посједоше за пуну трпезу,
Пак сједоше хладно пити вино,
А служи им царе Симеуне,
Скиде капу, а прихвати чашу,
Златну чашу у бијелу руку,
Пак свакоме додаје на руку,
И овако њима проговара:
„Послушајте, моја браћо драга!
„И прости ми ђаче самоуче,
„Жива сам те у огањ посио
„И ти си ме памети пресио,

„Твоја слава погинути не ће
„Ни код Бога, ни добријех људи,
„Бог те сио у небесно царство.
„Пак чујете моја браћо драга,
„Када коме крсно име дође,
„Не мојте се који преварити,
„Ни посјести за пуну трпезу,
„Док прославиш своје крсно име,
„Веће славно слави светитеља.“
Онда вели ђаче самоуче:
„Господине, царе Симеуне!
„Кад ти двориш, ти браће не двориш,
„Веће славна светитеља свога,
„И двори га вазда и ва вијек
„Сваки Србин по закону своме.“

13.

Смрт краља Дечанског.

(Из Босне).

Службу служи царе Симеуне,
Од године у најљепше доба,
Службу служи свеца Аранђела,
Но у цара много узовница:
Седам краља од седам земаља,
Седам краља и цара четири,
И још девет српскијех везира,
А фукари ни броја се не зна.
Служи царе три бијела дана,
Што је софра од сухога злата,
За њом сједе четир цара српска;
Што је софра од срме жежене,
За њом сједе до седам краљева,
Седам краља, од седам земаља;
Што је софра од шимшира жута,
За њом сједе до осам везира,
Међу њима везире Тодоре;
А фукари ни броја се не зна.
Службу служи три бијела дана,
Кад четврто јутро освануло,
И кад гости на разласку били,
Служи њима српски царе Симо.
Врло бјеше царе остарио,
Бијела му брада до појаса,
На златну се штаку опираше,
Свијем гостим' по здравицу даје,

А кад чаша краљу долазила,
Њему краље славно захваљује:
„Хвала теби, славан царе Симо!
„А на твојој части и љубави,
„Ти си царе, врло остарио.
„Мушка чеда свога не имадеш,
„А имадеш пуно намастира,
„Доста их је, па су обромили,
„Готово се јесу оборили:
„Прво ти је у Чајничу црква
„И Ружица пребијела црква
„И Софија крај синьега мора,
„Да ми хоћеш поклонити цркве,
„Да поновим до три намастира,
„Док си нама, царе, у животу,
„Нек се зову твоје задужбине;
„Ако буде мријет' по земану,
„Те ти умреш пре Дечанског краља,
„Нек се моје зову задужбине.“
Царе њему поклонио цркве,
Поклонио краљу Дечанскоме:
„Ти понови, од Дечана краље!
„Ти понови до три намастира,
„Док ја јесам у животу краље,
„Нек се зову моје задужбине;
„Ако мријет' буде по земану,
„Умре прије царе Симеуне,
„Умре прије краља Дечанскога,
„Нек је онда твоја задужбина.“
Разиђоше с' и цари и краљи
И остала сиротиња листом,
Остадоше свих девет везира,

Међу њима везире Тодоре,
Везир Тодор цару бесједаше:
„Царе Симо, наша круно златна!
„Тешко ли те преварио краље,
„Што му даде до три задужбине?
„До сад су се твоје називале
„А од сад ће краља Дечанскога.“
А кад царе ријеч разумио,
Покаја се, па је бесједио:
„Лало моја, везире Тодоре!
„Ето теби до осам везира,
„Хајде сиђи у Дечане красне,
„Право кули од Дечана краља,
„Ухватићеш краља Дечанскога,
„Ту ћеш њему савезати руке,
„Доведи га цркви у Дечане,
„О вратима објеси вјешало,
„Туде стани, да објесиш краља;
„Дечанска ће навалит' сјерота,
„За краља ће доносит' откупе,
„И теби ће с' замолити љуто:
„„Не мој нама објесити краља!
„„У краља је халовита глава,
„„Побиће нас хала и времена:
„„Не ће нама родити шеница,
„„Ни у брду винова лозица,
„„Ни бијеле изјањити овце,
„„Ни мушице челе изројити,
„„Ни пред кућом краве истелити,
„„А у двору чедо не плакати.““
Када Тодор савезао краља,
Сјеротиња носи у рукама,

Неко чедо, а неко дукате,
Да откупе Дечанскога краља,
А рече им од Дечана краље:
„А нека вас, моја сјеротињо!
„Из неба вам кишица падала,
„Родила вам у пољу шеница,
„А у брду винова лозица,
„Б'јеле вам се изјањиле овце,
„Мушице се челе изројиле
„Пред двором се краве истелиле,
„У двору вам чедо проплакало,
„Кад ви знате за свог господара,
„Господара од Дечана краља.“
Ту с' везиру састануло благо,
До три мазге натовари блага,
И поведе од Дечана краља,
Изведе га у поље широко,
Ђено ору у пољу тежаци,
Они сију бјелицу шеницу,
Ту ј' на пољу дирек ударио,
О диреку објеси вјешало,
Ту он стаде, да објеси краља,
Сви тежаци рала заставише,
Заставише рала и волове,
Долећеше везиру Тодору,
Доносе му на откупе благо,
Да откупе краља Дечанскога:
„Не мој лало, везире Тодоре!
„Не мој нама објесити краља,
„Јер ј' у краља халовита глава,
„Побиће нас хала и времена,
„Не ће нама родити шеница,

„Ни у брду винова лозица,
„Ни бијеле изјањити овце,
„Ни мушице челе изројити,
„Ни пред двором краве истелити,
„А у двору чеда не плакати.“
Благо дају, што је који кадер,
Да откупе краља Дечанскога,
Говори им краље од Дечана:
„А нека вас, у пољу тежаци!
„Да Бог даде, те се догодило:
„Из неба вам кишица падала,
„У пољу вам родила шеница,
„А у брду винова лозица,
„Мушице се челе изројиле,
„Б'јеле вам се овце изјањиле,
„Пред двором се краве истелиле,
„У двору вам чедо проплакало,
„Кад ви знате за свог господара,
„Господара од Дечана краља.“
Ту тежаци сакупише благо,
Сакупише два товара блага,
Сакупише, краља откупише;
Говори им од Дечана краље:
„Благослов вам мој од Бога био!“
Па везири пођераше благо,
Поведоше краља Дечанскога,
Кад дођоше друму широкоме,
Куд на корван иђу кириџије,
Ту везири дирек ударише,
Објесише о њему вјешало,
Да објесе краља Дечанскога,
Навалише многе кириџије,

У корвану коње заставише,
Па се моле Тодору везиру:
„Наша лало, везире Тодоре!
„Не мој нама објесити краља,
„У краља је халовита глава,
„Побиће нас хала и времена,
„Не ће нама родити шеница,
„Ни у брду винова лозица,
„Ни бијеле овце изјањити,
„Ни мушице челе изројити,
„Ни пред двором краве истелити,
„А у двору чедо не плакати.“
Они дају благо готовину,
Благо дају, што је који кадар,
Да откупе краља Дечанскога,
На то њима краље говораше:
„А нека вас, моје кириције!
„Из неба вам кишица падала,
„У пољу вам родила шеница,
„И у брду винова лозица,
„Б'јеле вам се изјањиле овце,
„Мушице се челе изројиле,
„Пред двором се краве истелиле,
„У двору вам чедо проплакало,
„Кад ви знате за свог господара,
„Господара од Дечана краља.“
Ту сабраше кириције благо,
Сакупише добар товар блага,
Пођераше благо готовину,
Поведоше краља Дечанскога,
Заведоше у гору зелену,
Ђе чувају од горе чобани,

Своје б'јеле овце у планини;
Ту стадоше да објесе краља.
А чобани навалише млади:
Неки носи жутијех дуката,
Неки гони на буљуке овце,
И моле се везиру Тодору:
„Лало наша, везире Тодоре!
„Не мој нама, објесити краља,
„Јер ј' у краља халовита глава,
„Побиће нас хала и времена,
„Не ће нама родити шеница,
„Ни у брду винова лозица,
„Ни бијеле изјањити овце,
„Ни мушице челе изројити,
„Ни пред двором краве истелити,
„А у двору чедо не плакати.“
Говори им од Дечана краљу:
„А нека вас, у гори чобани!
„Из неба вам кишица падала,
„У пољу вам родила шеница,
„А у брду винова лозица,
„Б'јеле вам се хиљадиле овце,
„Мушице се челе изројиле,
„Пред двором се краве истелиле,
„У двору вам чедо проплакало,
„Кад ви знате за свог господара,
„Господара од Дечана краља.“
И отале благо покупише,
На буљуке овце пођераше;
Кад су били у гору зелену,
Ђе четују у гори хајдуци,
Ту стадоше да објесе краља:

Нуто лете из горе хајдуци,
Па се моле везиру Тодору:
„Наша лало, везире Тодоре!
„Не мој нашег објесити краља,
„Јер ј' у краља халовита глава,
„Побиће нас халовито вр'јеме:
„Не ће нама родити шеница,
„Ни у брду винова лозица,
„Ни бијеле изјањити овце,
„Ни мушице челе изројити,
„Ни пред двором краве истелити
„А у двору чедо не плакати.“
Како који долази хајдука,
На хиљаде доносе дуката,
Харамбаше по двије хиљаде.
Вели њима од Дечана краље:
„А нека вас, из горе хајдуци!
„Из неба вам кишица падала,
„У пољу вам шеница родила,
„И у брду винова лозица,
„Б'јеле вам се изјањиле овце,
„Мушице се челе изројиле,
„Пред двором се краве истелиле,
„У двору вам чедо проплакало.“
Ту везири сакупише благо,
Од хајдука цијел товар блага;
Пођераше благо готовину,
Поведоше краља Дечанскога,
За краљем је слуга пристанула,
Пристануо слуга Милутине.
Кад зађоше у гору везири,
Свратише се под јелу зелену

Објесише на грани вјешало,
Да објесе краља Дечанскога,
Према њиме слугу Милутина,
На слугу се краље обзираше,
Везирима тихо говораше:
„Ја станите до девет везира,
„Докле слузи три ријечи кажем:
„Милутине, моја права слуго!
„Сад ће ти се краље преставити,
„Три ће луче из неба панути:
„Луча једна у воду студену,
„Да вам роси киша из небеса;
„Друга луча у земљицу црну,
„Да вам роди у пољу шеница
„И у брду винова лозица,
„И зелена трава ђетелина,
„Да је пасу пребијеле овце
„И да цвати свакојако цв'јеће,
„Да падају челе по цвијету,
„Да доносе храну из свијета;
„Трећа луча на моје ће т'јело,
„Не мој ми се препанути, слуго,
„Не ће теби ништа учинити.“
Прихватише да објесе краља,
Без вјешања краље престави се,
А из неба три луче пануше:
Једна луча у воду студену,
Друга луча у земљицу црну,
Трећа луча на краљево т'јело.
Кад то виђе Милутине слуга,
Ал' од девет онијех везира
Сатвори се девет каменова,

И седам се мазги скаменише;
Од онога блага големога,
Створише се гује шаровите,
Побјегоше гује под камење;
Бијеле се повратише овце
У горици својим чобанима.
Кад то виђе Милутине слуга,
Он узима краља Дечанскога,
Узима га на плећи јуначке,
Па га носи стрму низ планину,
Мирис чу се низ гору зелену,
У намастир у красне Дечане,
Опази га протосинђел Саво,
Па говори ђакон'ма и ђацим':
„Ђаци моји, и ђакони моји!
„Поћерајте од злата кочије,
„Да летимо брже у планину,
„Јер се нама краље преставио.“
Он поведе дванаест попова,
И двадесет и два калуђера,
А ђацима ни броја се не зна,
Док сретоше слугу Милутина
Ђе он носи господара свога,
Господара божјег угодника.
Туди њему службу одслужише,
Метнуше га у кочије златне,
У бијелу цркву донесоше,
У цркви му ћивот намјестише.
Ђе ће њему т'јело почивати.

14.

Женидба везира Лазара.

(Из Босне).

Књигу пише српски цар Стјепане,
Па је шаље везиру Лазару:
„Лало моја, везире Лазаре!
„Купи мени по Србији војску,
„Поведи је до Призрена града,
„Окрени је низ морске отоке,
„Низ отоке на седам градова,
„До Софије крај мора синьега;
„Грађани се силни учинили,
„Ето има седам годин' дана,
„Не дају ми данка ни харача,
„Хоће на ме да окрену руку,
„А ја јесам сине остарио,
„Мушке главе од чеда не имам,
„Веће једну само женску главу,
„А Марију од дванест година.
„Ако теби Бог и срећа даде,
„Па умириш то седам градова
„И Софију крај мора синьега,
„И без рана и без мртвих глава,
„И покупиш данке и хараче,
„Своју ћу ти шћерцу поклонити,
„Б'јеле ћу ти дворе начинити
„У Призрену крај мојих дворова,
„Не ћу горе, ако не ћу боље;
„Мари нема већ дванест година,

„Ево има седам годин' дана
„Од како је у кафезу храним,
„Нити види сунца ни мјесеца,
„Нити види дана бијелога,
„Некмоли ће лица јуначкога."
Кад Лазару ситна књига дође,
По писму је књигу проучио,
А кад виђе што му књига каже,
По Србији војску покупио,
По Србији и по Московији,
Па он с војском под Призрена паде.
Кад је царе војску прегледао
И кад војсци тајин оправио,
Лазу води на танчицу кулу,
За господску сједоше трпезу
И господску вечер вечераше;
Проговара српски цар Стјепане:
„Лало моја, везире Лазаре!
„Јеси л' како покупио војску?
„Смијеш ли ми ударити, сине,
„Низ отоке на седам градова
„И Софију крај мора синьега,
„Да градове мирне учиниш ми
„И покупиш данке и хараче,
„И без рана и без мртвих глава;
„Ја од чеда не имам порода,
„Ако буде по реду мријети,
„На теби ће круна останути,
„Моја круна и све моје царство."
Онда рече везире Лазаре:
„Златна круно, српски цар Стјепане!
„Ја сам силну покупио војску,

„И довео до Призрена твога,
„Ал' без тебе не ћу низ отоке,
„С војском лако управљати није;
„Ја ћу војсци серашћере бити,
„А ти ћеш је са мном управљати,
„Ти ћеш са мном а ја ћу са војском,
„Нек се старијʼ у ордији знаде,
„Ће панемо разапећеш чадор,
„Сједи царе под свилним чадором
„А војници нека бојак бију,
„Нека бију, доклен не добију."
Кад су тако они утврдили,
Скочи царе, оде у одају.
Кад се згода учинила била,
Одаји се отворише врата,
Док ето ти Бугарке царице,
Гологлава како мушка глава,
Па Лазару добру вечер виче,
А Лазар јој љепше прихватио
И пред њоме на ноге скочио,
Ал' послушај, што вели Бугарка:
„А наш зете, везире Лазаре!
„Јеси л' силну сакупио војску?
„Хоћеш ли нам низ морске отоке,
„Низ отоке на седам градова,
„До Софије крај мора синьега,
„За нејачку Марију цареву?
„Што ће теби нејачка Марија?
„Кад ја имам бољу цуру за те
„Анђелију моју милу шћерку,
„Што је љепше у Србији нема."
Те Лазару врло мучно било,

Па говори Бугарки царици:
„Хвала теби, Бугарко царице!
„Шта ће мени твоја Анђа мила?
„Колико је у царевом двору
„Вјерних слугу славног цар Стјепана.
„Анђелија свакоме је љуба.“
То царици тешка мука била,
Што јој рече везире Лазаре;
Срдито се врати у одају.
Кад у јутру јутро освануло
И стаде се опремати војска
И пред војском славни цар Стјепане
И за њиме везире Лазаре,
Узе царе Лазара за руку,
Па отвори од кафеза врата
Ђено сједи Маруша ђевојка,
На ногам' их цура дочекала,
Пред њима се смјерно поклонила,
Сва с' одаја листом разасјала
Од руменог лица ђевојачког;
Бесједио славни цар Стјепане:
„Види Лазо, моја права слуго!
„За што ћеш ми низ отоке сићи,
„Низ отоке на седам градова,
„И Софију крај сињега мора.“
Отален се они повратише,
Од кафеза врата затворише,
Па ето их низ бијелу кулу,
Млађи њима коње подметнуше,
Узјахаше коње од мејдана,
Изиђоше у поље призренско,
Војска им се добро опремила,

И отален војску помакоше,
Окренуше низ морске отоке,
Умирише све седам градова,
Па одоше на Софију града.
Кад су дошли под Софију града,
На пољу су војску уставили,
Да им силна војска отпочине
За бијелу нећељицу дана.
Док се они тамо забавили,
Ну да видиш Бугарке царице,
Дозивала двије своје слуге:
„Слуге моје, Марко и Милинко!
„Ето вама од кафеза кључи,
„Отворите од кафеза врата,
„Извуците цареву Марију,
„Испод куле на росну ливаду,
„Ви њезину пос'јеците главу,
„На крви јој ватру наложите,
„На пољу јој раку ископајте,
„Ископајте, па је укопајте,
„Ако ли то учинит' не ћете,
„Обојицу хоћу објесити.“
То слугама мило не бијаше,
Али друга бити не могаше,
Дохватише кључе од кафеза,
Од кафеза врата отворише,
Изведоше цареву Марију,
Свукоше је низ бијелу кулу;
Запристала Бугарка царица:
„Чујете ме, моје двије слуге!
„Најприје јој руке одс'јеците,
„Онда ћете главу са рамена.“

Поврати се Бугарка царица,
А процвиље царева Марија:
„О дв'је слуге мила бабе мога!
„Шта сам вама јадна учинила?
„Та никад вас нисам ни виђела,
„Да сам вама криво учинила;
„За што ћете мене погубити?“
Ал' је слуге ни слушати не ће,
Већ узеше за бијеле руке,
Свукоше је на росну ливаду,
Слуга Марко ћорду извадио,
Одс'јече јој руке до рамена,
Хотијаше главу са рамена,
Ал' Милинко срца милостива,
Не даде му пос'јећи јој главе:
„Не мој брате, живота ти твога!
„Ти остани, руке јој наложи,
„На несретној крви ћевојачкој,
„На пољу ћеш раку ископати,
„Ископати, па је закопати,
„Нека мисли Бугарка царица,
„Да је у њој Мара укопана,
„Ја ћу Мару на плећи узети
„У Дурмитор планину одн'јети,
„Бацићу је у камен пећину.“
Како рекли тако учинили,
А Бугарки царици казали,
Да су Мару земљицом посули.
За тим мало вр'јеме постајало:
Сан уснио српски цар Стјепане,
Под Софијом у пољу широку,
Ће се њему Мара преставила,

И у црну земљу укопала;
Па дозива везира Лазара,
Све му каза што му се уснило,
Лазар цару јесте бесједио:
„Рђав ли си, ноћас, сан уснио!
„Бог ће дати, да ће добро бити,
„Остан' царе на пољу широку,
„Док ја пођем до Призрена града,
„Да ја видим што си дослутио:
„Је ли наша Мара у животу?
„Ја ћу поћи и опет ћу доћи,
„Да управљам силом и ордијом.“
Цар му томе мани не бијаше,
Оде Лазар ка Призрену граду.
Док лукава Бугарка царица
Из далека Лазу угледала,
Пред њега је ближе излазила,
Са слугама у кочије златне,
Ту велику жалбу учинила:
„Мио зете, везире Лазаре!
„Нисмо сретни у вашем походу,
„Наша мила Мара преминула,
„Славно смо је, сине, опремили,
„И у златно рухо укопали.“
Љуто жао везиру Лазару,
Проли сузе низ бијело лице,
Тад му вели Бугарка царица:
„Мио зете, везире Лазаре!
„Ти не плачи цареве Марије,
„Ако ти је Мара преминула,
„Боља ти је, Лазо, останула,
„Моја шћерка дилбер Анђелија.“

На то Лазо њојзи бесједио:
„Хвала теби, Бугарко царице!
„Кад је мени Мара преминула,
„Ја ти не ћу Анђелије твоје,
„Хоћу Богу јемин учинити
„Да се не ћу другом оженити.“
Па отален прођера дората,
Не враћа га цару под Софију,
Већ он оде свом бијелу двору,
На сусрет га мајка сусретала,
Па зацвили како гуја љута:
„А мој сине, везире Лазаре!
„У з'о час га навојштио, сине,
„Низ отоке на седам градова,
„А у горе подигнуо војску
„На Софију крај сињега мора;
„Зар си, сине, војску изгубио?
„Камо срећа да ни дош'о ниси,
„Кад си млоге мајке уцвилио,
„Кад све цвиле да и твоја цвили!“
Мајци Лазо тихо одговара:
„Не бој ми се, мила мајко моја!
„Ја нијесам војску изгубио,
„Ено војска здрава и весела
„Под Софијом крај сињега мора,
„Већ је мени Мара преминула,
„Па ја не ћу више војевати.“
Мајка њему тихо бесједила:
„За што, сине, војевати не ћеш?
„Ако ти је Мара преминула,
„У св'јету је доста ђевојака,
„Па ће тебе мајка оженити.“

Ал' јој вели везире Лазаре:
„Мати моја, очињег ми вида!
„Кад је мени Мара преминула
„Ја ћу Богу јемин учинити,
„Да се другом оженити не ћу,
„Већ бијелом нагоркињом вилом.“
Лазар узе слугу Милутина,
Па одоше у лов у планину,
У Дурмитор велику планину.
Кад дођоше до тиха језера,
Узе Лазо на руку сокола,
Па га баци у тихо језеро,
А соко се из језера вину,
Он се вину небу под облаке,
Не ће соко у тихо језеро,
Већ одлеће брду у планину
И он паде у камен пећину,
А на раме царевој Марији.
Кад то виђе везире Лазаре,
Он соколу тици говораше:
„Сив соколе, сиво перје твоје!
„Орлови те тице саломиле!
„Ја не шаљем тебе у планину,
„Већ те бацам у тихо језеро!“
Па он узе другога сокола,
Те га баци у тихо језеро;
Ни тај соко у језеро не ће,
Већ се изви небу под облаке,
И одлеће брду у планину,
И он паде у камен пећину,
А на раме царевој Марији.
Говорио везире Лазаре:

„Соколови, сиво ваше перје!
„Орлови вам саломили крила!
„Не шаљем вас брду у планину,
„Већ вас бацам у тихо језеро,
„Да бих с вама штогод уловио.
„Милутине, моја права слуго!
„Иди нађи наше соколове.“
У млађега поговора нејма,
Оде момак брду уз планину,
Од пећине иђе до пећине,
Док он нађе камену пећину,
У пећини цареву Марију,
На Марији два сокола сива,
Пали њојзи на оба рамена,
Проговара Милутине слуга:
„Шта си, бона, у камен пећини?
„Ал' си вила, али си утвора?
„Али јеси лијепа ђевојка?“
Мучи цура ништа не говори,
Примаче се слуга Милутине,
С рамена јој скиде соколове,
Понесе их господару своме.
Узе Лазо једнога на руку,
Па га опет баци у језеро;
Ал' му соко у језеро не ће,
Већ побјеже брду у планину,
Опет паде у камен пећину.
Узе Лазо и другог сокола,
Па га опет баци у језеро;
Не ће соко у тихо језеро,
Већ побјеже у камен пећину.
Ражљути се везире Лазаре:

„Милутине, моја права слуго!
„Брже да си у камен пећину,
„Ухватићеш наше соколове,
„Сва ћеш њима поломити крила
„И сићано почупати перје,
„Кад ме данас не ће да слушају.“
Проговара Милутине слуга:
„Господаре, везире Лазаре:
„Да ти чудо видиш у пећини,
„Што га таког ни видио ниси:
„У пећини сједи женска глава,
„Брез обадв'је руке у рамена,
„А каква је, мио господаре!
„Од њезина руменога лица
„Расјала се тама у пећини,
„Као да је обасјало сунце.“
Бесједи му везире Лазаре:
„Пођи слуго доведи ђевојку,
„Да ја видим, шта је и како је.“
Оде слуга у камен пећину,
Узе цуру на плећи јуначке,
Донесе је господару своме,
Пита цуру везире Лазаре:
„Ал' с' утвора ал' бијела вила?
„Али јеси лијепа ђевојка?“
Шути цура ништа не говори;
Онда они коње појахаше,
Узе Лазар лијепу ђевојку,
Па је баци за се на дората
И он оде својој б'јелој кули.
Ту Лазаре учини весеље,
Вјенча цуру за вијерну љубу.

Ал' не прође ни година дана,
Родила му два близанца сина,
Оба сина златорука била.
Док се Лазар амо забавио,
Чекао га славни цар Стјепане,
Годиницу дана под Софијом,
Присјети се Лазар своје р'јечи
И он оде цару под Софију,
Каза цару што је и како је,
Па дигоше војску под оружје:
„Сад удримо на Софију града!"
То рекоше на град ударише,
Ударише, па га задобише,
И међу се мира поставише,
Покупише данке и хараче,
Па дигоше војску испод града,
Вратише се низ морске отоке,
По градовим' данке покупише,
Пак Призрену граду одјездише,
У Призрену на пољу зелену
Уставише војску силовиту,
Угледа их Бугарка царица,
Брзо сједе у кочије златне,
Она срете господара свога,
Господара славног цар Стјепана,
Тешку му је жалбу учинила:
„Наша мила Мара преминула!
„И ми смо је славно опремили,
„Опремили, па је укопали."
Бесједи јој славни цар Стјепане:
„Када сте је славно опремили,
„Јеси ли јој звала свештенике,

„Јесу ли јој службу одслужили,
„Јесу ли је до раке пратили
„Сви у реду наши свештеници?"
Проговара Бугарка царица:
„Велику сам службу одслужила,
„Све је било тако к'о што кажеш."
Сва господа цара сусретала,
И попови, па и калуђери,
Пред царем се смјерно поклоњаху,
Царе њима тихо говораше:
„Калуђери и попови моји!
„Кад премину моја шћерка Мара,
„Јесте л' ми је дивно опремили?
„Јесте ли јој службу одслужили
„И до раке Мару испратили?"
Калуђери и попови веле:
„Златна круна, славни цар Стјепане!
„Не знадосмо да ј' умрла Мара,
„Никако је опремили нисмо,
„Нит' смо били, кад је укопана;
„Ти не питај својих свештеника
„Ни за Мару ни за опремање,
„Веће питај Бугарке госпође
„И њезиних слуга свеколиких."
Мало царе у напријед крочи,
Док ето ти двије вјерне слуге,
Вјерне слуге Марка и Милинка,
Говори им славни цар Стјепане:
„Чујете л' ме Марко и Милинко!
„Каж'те право, не губите главе!
„Моја шћерка, јединица Мара,
„Од какве је смрти преминула,

„И како сте Мару опремили?“
Говорио млађани Миличко:
„Златна круно, српски цар Стјепане!
„Кад нас питаш, право ћемо казат':
„Није твоја Мара преминула,
„Већ царица, да је Бог убије!
„Чудан зулум на нас учинила,
„Додала нам кључе од кафеза,
„Да сведемо Мару на ливаду,
„Да јој обје одс'јечемо руке.
„И њезину са рамена главу;
„Да на крви ватру наложимо;
„Да у пољу раку ископамо,
„Да у раку Мару укопамо;
„Марко луђан одс'јече јој руке,
„Ја не дадох одсјећи јој главе,
„Већ оставих мила брата свога,
„Да он ватру на крвци наложи,
„И па ватри ђевојачке руке,
„Па да оде у поље широко,
„Да ископа раку за ђевојку,
„Да ископа, па опет закопа,
„Нека мисли Бугарка царица
„Да је онђе Мара укопана;
„А ја узех цуру нагрђену,
„Узех цуру на плећи јуначке,
„Однесох је брдом у планину,
„Оставих је у камен пећину,
„Да је пазе нагоркиње виле;
„Па се онда зајно повратисмо
„И казасмо Бугарки царици
„Да смо твоју укопали Мару.“

Кад то зачу славни цар Стјепане,
Хотијаше погубити слуге,
А не да му везире Лазаре:
„А мој пунац, славни цар Стјепане!
„Поклони им живот на међану,
„Ја сам наш'о у животу Мару,
„У планини, у камен пећини,
„Из ненада срећа ми је дала,
„Не мој царе слуге погубити,
„Нису слуге ништа томе криве,
„Ето теби Бугарке царице,
„Од ње ради, што је теби драго.“
Када га је царе саслушао,
Обје му је слуге поклонио,
Па одоше на бијелу кулу,
Кад изишли на бијелу кулу,
Посједаше у шикли одају.
Ал' ето ти Бугарке царице,
Љуто жалећ' цареву Марију;
Говори јој српски цар Стјепане:
„Орјаткињо, Бугарко госпођо!
„Шта т' учини моја шћерка мила,
„Да јој б'јеле одсијечеш руке
„И ђевојци главу са рамена?
„Ти у пољу мени казиваше,
„Од болести да је преминула
„И да си је дивно опремила
„Кад све лаж је, што си говорила.“
Ту се она клети хотијаше,
Не даде јој славни цар Стјепане,
Већ ухвати Бугарку царицу,
Поведе је у поље широко,

Според њоме шћерку Анђелију,
Според њима коње витезове,
Привеза их коњма за репове,
Раскиде их на четири стране.
Па весеље онда учинио,
Силну војску с поља распустио,
Оде сваки свом бијелу двору,
Да он своју мајку обрадује,
Цар с Лазаром на бијелу кулу.
Ту су били нећељицу дана,
Па се онда здраво растанули;
Оста царе на бијелој кули,
Оде Лазар свом бијелу двору,
А Лазару од Бога су дари:
Љуби су му поникнуле руке,
Како да су од рођења биле.

15.

Женидба кнеза Лазара.

(Из Херцеговине).

Вино пије српски цар Стјепане
У Призрену на бијелој кули,
А служи му једна права слуга,
Права слуга Неманић Лазаре.
Кад му прву чашу наточио
Даде чашу у цареве руке,
Пред њиме се смјерно поклонио,
Пољуби му руку и кољено,
Руке преви, натраг се иступи,
Па га двори како господара.
Цар Шћепане чашу прихватио,
Па је слугу очим' погледао.
Овако је њему говорио:
„Слуго моја, Неманић Лазаре!
„Бог ти дао и ко те родио
„И памети такој научио,
„Твоја памет море царовати;
„Када буде мријет' по земану
„На теби ће останути царство;
„Јер ја немам од срца евлада."
Господи се Лазо поклонио:
„Хвала, теби, моја круно златна!
„Није царство за мене козара;
„Но за таког славног господара."
Пак му другу чашу наточио,
Даде чашу у цареве руке,

Поклони се, пољуби му руку,
Руке преви натраг се иступи.
Опет царе њему говорио:
„Хвала теби, моја права слуго!
„Бог ти дао и ко те родио
„И памети такој научио,
„Ако Бог да, моја права слуго!
„Ваљаће се мени постарати,
„Ће ћу теби просити ћевојку,
„Слуго моја, да те оженимо!
„Када буде мријет' по земану
„На теби ће круна останути,
„Тако наше књиге показују."
Лазо цару тихо одговара:
„Хвала теби, славни цар Шћепане!
„Није царство за мене козара,
„Но за таког славног господара."
Пак са главе капу укинуо,
Пак му трећу чашу наточио,
Даде чашу у цареве руке,
Поклони се, пољуби му руку,
Онда царе њему говорио:
„Послушај ме, моја права слуго!
„Што ће теби царе бесједити:
„Данас петак а сутра субота,
„Прекосутра света нећељица,
„Нећељица и васкрсеније,
„Ако Бог да, те на здравље дође,
„Ти ћеш, слуго, добро уранити,
„Кад питоме тице запјевају,
„Ти отиди коњма у подруме,
„Опреми ми голема сивала

„Штогод љепше знадеш и умијеш,
„Па га узми за оба дизгина,
„Изведи га из топла подрума,
„Доведи га на мермер авлију,
„Па га подај слугам' помлађијем,
„А ти хајде на бијелу кулу,
„Па донеси бошчу завезану
„И у бошчи ћузел ћеисију,
„Узми мене за бијеле руке,
„Па ме свуци, те ме преобуци,
„Обуци ми црквене хаљине,
„Што их носим у бијелу цркву,
„Узми мене за бијеле руке,
„Одведи ме коњу на авлију,
„Посједи ме на коња голема,
„Подај мени неколике слуге,
„Ја ћу отић' пребијелој цркви,
„Ти остани код бијеле куле,
„А ми ћемо служит' литурђију;
„Кад с' одслужи часна литурђија
„И кад народ изиђе из цркве,
„Младина је силна и помамна,
„Затуриће игру свакојаку,
„Метаће се камена с рамена,
„А скакати скока из ћустека,
„Ја то ништа ни гледати не ћу,
„Но ето ме до бијеле куле,
„А ти ћеш ме добро дочекати,
„Сусрести ме у пољу под кулом,
„Прихвати ми бијесна парипа,
„Одведи га у мермер авлију,
„Скини мене са коња голема,

„Пак ме узми за бијеле руке,
„Води мене на бијелу кулу,
„Посједи ме за пуну трпезу,
„Послужи ми вино и ракију
„И донеси сваку ђаконију;
„Кад се, слуго, напијемо пива,
„Стаће јека поља широкога,
„Хоће нађеђ' стари Југ-Богдане
„А за њиме девет Југовића,
„Југовићи силни и бијесни,
„Све уз поље коње пријечају,
„Низ бедрице показују ђорде,
„На прсима токе позвекују,
„Сваки момак фесић накривио —
„Ја ћу на те оком намигнути,
„А ти ћеш се хитар догодити,
„Отићи ћеш у поље широко,
„Ухватићеш коња под Богданом,
„Овако ћеш њему бесједити:
„„Златна брадо, стари Југ-Богдане!
„„Поздрав ти је славна цар-Шћепана,
„„Да с' увратиш на бијелу кулу
„„Су твојијех девет Југовића,
„„Да се хладног напијете вина."
„А стари ће тебе послушати,
„Поведи га до царева двора,
„Кад уведеш у мермер авлију,
„Узми њега за бијеле руке,
„Скини њега са коња голема,
„Поведи га уз бијелу кулу
„А за њиме девет Југовића,
„Доведи га мени у одају,

„Сједи њега уз моје кољено,
„Слуго моја, уз десно кољено,
„А до њега девет Југовића,
„Све млађега ниже старијега,
„Па донеси вина и ракије,
„Обреди нас једном и два пута,
„Када трећој чаши реда дође,
„Ти потури чашу и маштрафу,
„Пак отићи у нову одају,
„Те донеси златну купу вина,
„(Која држи четрнаест ока),
„Замеђену и зашећерену,
„Пак је подај старом Југ-Богдану,
„А старац ће руком прихватити,
„Овако ће стари бесједити:
„„Видите ли, моја ђецо драга!
„„Што ме сада слуга даровао,
„„Царска слуга Неманић Лазаре,
„„Чиме ћу ја њега даровати,
„„Што би било према овом дару?
„„Да му дамо небројено благо,
„„А у цара има доста блага;
„„Да му дамо чоху не дерану,
„„А у цара више чохе има;
„„Да му дамо коње не јахане,
„„А у цара више има коња."
„Кад то рече стари Југ-Богдане,
„Згледаће се девет Југовића,
„Згледаће се један на другога
„А застићет' један од другога;
„Ондар ћу ја њима бесједити:
„„Златна брадо, стари Југ-Богдане!

„„Ако ћете цара послушати,
„„Ја ћу васке за то сјетовати,
„„Чиме ћете њега даровати,
„„Не дајте му небројено благо,
„„Јер у мене доста има блага,
„„Да га троши, потрошит' не море,
„„А да зобље, позобат' не море;
„„А не дајте чоху не дерану,
„„А не дајте коња не јахана;
„„Но чу ли ме, моја златна брадо!
„„Подајте му Милицу ђевојку,
„„Твоју шћерцу за вијерну љубу,
„„Ти ћеш њега тијем даровати
„„А ја ћу га круном даровати,
„„Да царује и да господује,
„„И на њему хоће останути
„„Златна круна српског цар Шћепана."
„Кад то чује стари Југ-Богдане,
„Он ће своју ђецу погледати,
„А они су љути и упорни,
„Од земљице на ноге скочиће,
„Од бедрице сабље повадити,
„Пак ће на те јуриш учинити,
„Ти побјегни у нову одају,
„Пак притвори на одаји врата
„И превуци челикли мандале,
„А затвори браве дубровачке,
„До врата ће браћа долазити
„И у врата ногом ударити,
„Тврда врата саломити не ће;
„Онда ће се на ме повратити
„Југовићи силни и бијесни,

„На цара ће сабљу окренути,
„Ја ћу молит' старог Југ-Богдана:
„„Златна брадо, стари Југ-Богдане!
„„Ти узапти до девет синова,
„„Да вам дадем књиге цароставне,
„„Да видите што вам књиге кажу,
„„Ако наше књиге не казују
„„Да Милица није за Лазара,
„„И да Лазо царовати не ће,
„„Погубите и мене и њега,
„„Пак царујте који вама драго."
„Он ће онда ђецу узаптити;
„Даћу њему књиге цароставне,
„Када види што нам књиге пишу,
„Даће теби Милицу ђевојку,
„Па ће посјест' један до другога,
„Онда ћеш ти отворити врата,
„Па ћеш сваком пољубити руку,
„Понајприје свог цара Шћепана,
„Па ћеш онда старог Југ-Богдана,
„Па све редом девет Југовића,
„Сви ћемо ти благосов чинити."
Кад је тако слугу сјетовао,
Слуга се је смјерно поклонио,
Те цареву пољубио руку,
Од очију сузе проточио,
Овако је цару говорио:
„Хвала теби, наша круно златна!
„Ја ћу тебе добро послушати."
Кад прођоше два бијела дана,
Једно петак, а друго субота
А треће је света нєђељица,

Кад је било ноћи у по ноћи,
Кад питоме тице запјеваше,
Уранио Неманић Лазаре,
Пак с' умио и Богу молио,
Пак одлеће коњма у подруме,
Те царева коња опремио,
Па га узе за оба дизгина,
Изведе га на мермер авлију,
Млађе слуге коња прихватише,
Оде Лазо на цареву кулу,
Па донесе бошчу завезану,
Те повади цареве хаљине,
Што облачи у бијелу цркву,
Узе цара за бијелу руку,
Па га свуче, те га преобуче,
Одведе га низ бијелу кулу,
Кад сиђоше на мермер авлију,
Усједе га на коња голема,
Па му даде неколике слуге.
И од цркве кључе понесоше.
Оде царе у бијелу цркву,
Оста Лазо код бијеле куле,
Да приправљa ручак и вечеру,
Да замеди вино и ракију.
Кад цар дође до бијеле цркве,
Уљегоше у бијелу цркву,
Те служише часну литурђију,
Док је жарко огријало сунце,
Кад с' одслужи часна литурђија
И вас народ изиђе из цркве,
Затурише игру свакојаку,
Меташе се камена с рамена,

И скакаше скока из ћустека,
А то царе гледати не шћаше,
Но усједе на коња голема,
И са њиме неколике слуге,
Право оде до бијеле куле;
Далеко га Лазо опазио,
И мало га ближе сусретао,
Господару коња прихватио,
Одведе га до бијеле куле,
Кад доведе на мермер авлију,
Одјаха га са коња голема,
Узе цара за бијеле руке,
Одведе га на бијелу кулу,
Посједе га за пуну трпезу,
Послужи му вино и ракију,
И донесе сваку ђаконију,
Обредише и два и три пута.
Малко вриме за дуго не било,
Стаде тутањ пољем широкијем,
Док ево ти старца Југ-Богдана,
А за њиме девет Југовића,
Југовићи силни и бијесни,
Они пољем коње пријечају,
Низ бедрице сабље куцукају,
На прсима токе позвекују.
А кад виђе српски цар Стјепане,
Он намиче оком на Лазара,
А Лазо се хитар догодио,
Потурио чашу и маштрафу,
Пак одлеће друмом на јалију,
Те сусрете старца Југ-Богдана,
И под њиме коња ухватио,

Овако му Лазо говорио:
„Златна брадо, старац Југ-Богдане,
„Поздрав ти је славна цар-Шћепана,
„Да с' увратиш на бијелу кулу
„Су твојијех девет Југовића,
„Да се хладна напијете вина".
И стари је њега послушао,
Одведе га до бијеле куле
Кад доведе на мермер авлију,
Одјаха га са коња голема,
Па га узе за бијеле руке,
Одведе га на цареву кулу
А за њиме девет Југовића,
Сваки цару пољубио руку, —
Сједе старца цару уз кољено,
А до њега девет Југовића,
Све млађега ниже старијега,
Послужи им вино и ракију;
Кад обреди једном и два пута,
Пак потури чашу и маштрафу,
Те он оде у другу одају,
Па донесе златну купу вина
Замеђену и зашећерену,
Која држи четрнаест ока,
Пак је даде старцу Југ-Богдану,
А старац је руком прихватио,
Па погледа девет Југовића:
„Видите ли, моја ђецо драга!
„Царске слуге Неманић Лазара,
„Сад како је мене даровао?
„Чиме ћу ја њега даровати?
„Да му дамо небројено благо

„А у цара више има блага;
„Да му дамо чоху не дерану,
„А у цара више чохе има;
„Да му дамо коње не јахане,
„А у цара више има коња."
Онда царе њима одговара:
„Златна брадо, стари Југ-Богдане!
„Ако ћете мене послушати,
„За то ћу ја васке сјетовати:
„Не дајте му паре ни динара,
„Јер у мене доста има пара,
„Да их троши, потрошит' не може,
„Да их зобље, позобат' не може:
„Не дајте му чоху не дерану,
„Не дајте му коње не јахане:
„Ако ћете њега даровати,
„Подајте му Милицу ђевојку,
„А Милицу за вијерну љубу,
„А ја ћу му круну даровати,
„Да будемо главни пријатељи."
Кад дочуо стари Југ-Богдане,
Он погледа до девет синова,
Југовићи силни и бијесни,
А од себе љути и упорни,
Згледаше се један на другога,
Застиђе се један од другога,
Од земљице на ноге скочише,
Од бедрице сабље повадише,
Пак на Лаза јуриш учинише.
А Лазо се хитар догодио,
Па побјеже у нову одају,
И затвори на одаји врата

А превуче челикли мандале.
А заклопи браве дубровачке;
Кад долеће девет Југовића,
Сви у врата ногам' ударише,
Тврда врата отворит' не могу,
Пак се онда натраг повратише,
И на цара сабље окренуше,
Препаде се славан цар Шћепане,
Па дозива старца Југ-Богдана:
„Златна брадо, старац Југ-Богдане!
„Ти узапти девет Југовића,
„Да вам дадем књиге цароставне,
„Пак видите, што вам књиге кажу;
„Ако наше књиге не казују
„Да Милица није за Лазара
„И да Лазо царовати не ће,
„Погубите и мене и њега,
„Пак царујте који вама драго."
Кад дочуо старац Југ-Богдане,
Овако је ђецци говорио:
„Лако мало, моја ђецо драга!
„Да видимо, што нам књиге кажу."
Све посједе један до другога,
Цар им даде књиге цароставне,
Кад виђеше, што им књиге кажу,
Сваки цару пољубио руку:
„Наша крупо, не карај се на нас."
Па позваше Неманић Лазара,
Те изиђе из нове одаје,
Сваком Лазо пољубио руку,
Понајприје славну цар Шћепану
Иза њега старом Југ-Богдану

И његово девет Југовића,
Пак им Лазо послужио пиво.
Ту му царе цуру испросио,
Небројено благо потрошио.
Кад ожени Неманић Лазара,
Вакат дође, цар умират' пође,
За живота круну му поклони,
Да му од ког поговора нема;
На њем оста до Косова царство
С њега су га прихватили Турци,
С Неманића на Отмановића.

16.

Смрт Гроздане шћери Душанове.

(Из Сарајева).

Рано рани српски цар Стјепане,
У Призрену своме царигради,
Умио се и прекрстио се
И миломе Богу помолио,
Па дозива Росанду царицу:
„О Росандо, моја вјерна љубо!
„Сад ја одох у бијелу цркву,
„Да саслушам часну литурђију;
„Кад изиђем из бијеле цркве,
„Онда ћу се у лов опремити,
„Јер сам одвећ јунак пожелио
„Лов ловити, по гори ходити,
„Не би л', госпо, штогод уловио;
„Спремај мени медене колаче,
„И остало што је од потребе.“
У том царе оде манастиру
А за њиме слуге свеколике.
Молише се Богу истиноме,
Док с' ослужи часна летурђија,
И у цркви народ отпуштили;
Ето цара двору бијеломе,
Па он сједе у шиљтета златна,
Попи вино и каву попио,
Па завика своје вјерне слуге:
„Моје слуге, све се опремите,
„И Тодоре, мој мудри везире!

„Спремај себе и халата свога;
„Да идемо у лов у планину.“
Р'јеч се царска не препоријече,
Цареве се слуге опремише,
Голуба му коња изведоше,
Па се царе на голуба баци,
Оде царе у лов са слугама
У Јабуку зелену планину:
Дуљине јој двадесет сахата,
А ширине двадест и четири,
Хода царе по гори зеленој
За бијелу нећељицу дана,
Ништа царе уловит' не може;
Ражљути се српски цар Стјепане,
Па завика своје вјерне слуге:
„Хајте слуге, да идемо двору!
„Ја Бог не да, ја не умијемо,
„Те ја ништа уловит' не могох.“
Хитро цара слуге послушаше,
Те пођоше стрмо низ планину;
Док нађоше студена бунара,
И цару је жеђа додијала
Ходајући, воде не пијући,
Па завика Тодора везира:
„Вјерна слуго, Тодоре везире!
„Да сјашемо коње од мејдана,
„Да се хладне воде напијемо.“
И ту њега слуге послушаше,
Са дебелих коња одјахаше,
Бацише им дизгин за јабуку,
Док се они воде напојише,
Силан лабуд српског цар Стјепана!

Копа ногам' по букову листу,
Док из лишћа главу ископао,
Угледа је Тодоре везире,
Па је главу ногом ударио,
Оћушну је низ буково лишће,
Мртва глава, али проговара:
„Не ћушкај ме, Тодоре везире!
„Ти Тодоре, ниси царовао,
„А ова је глава царовала,
„Како прије и послије хоће.“
А кад чуо српски цар Стјепане,
Он Тодору тихо бесједио:
„Узми главу, баци у зобницу,
„Да је носим двору бијеломе,
„Како дођем мом' бијелу двору,
„Спржићу је на тој ватри живој,
„Онда ћу је у авану стући,
„Па да видим хоће л' царовати?“
Тодор метну главу у зобницу,
Па онда су коње појахали,
Долећеше двору бијеломе.
Док је царе коња одјахао,
Он Росанду дозива царицу:
„О Росандо, моја вјерна љубо!
„У двору ми ватру наложите.“
Ту Росанда цара послушала,
Па му живу ватру наложише,
Узе царе ону мртву главу,
Па је баци у пламен огњени,
Горје глава љетни дан до подне,
А ништа се на њој не познаје,
Узе главу српски цар Стјепане,

Па он главу у авану туче,
Начини је у пеп'о и мливо,
Па донесе од злата кутију,
Сасу мливо у златну кутију,
Однесе је у своју одају,
Постави је на сандук од злата,
Ће од слугу нико не долази.
Тако стаде за годину дана,
А кад било на васкрсеније,
Пође царе у бијелу цркву,
Заборави кључе од одаје,
У двору му нико не остаде,
Сјем Гроздане лијепе ћевојке,
Миле шћерке српског цар Стјепана.
Подиже се Гроздана ћевојка,
Она шеће по сарају царском,
Док дошета бабиној одаји,
У вратима кључе налазила,
Па отвори бабину одају,
Одаја се врло мирисаше,
Она шеће по шикли одаји
И разгледа, шта је у одаји,
Док угледа од злата кутију
На сандуку свога мила бабе,
На кутији капак отворила,
У себи је цура промислила:
„Мили Боже, чуда великога!
„Што ће баби бурмут у кутији?“
Те узела па промирисала,
Од кутије капак затворила,
Па се натраг из одаје врати,
И за собом врата заврнула,

Она оде у своју одају,
Док цар дође из бијеле цркве.
Тако стало пола годинице,
Док Гроздани срце поче расти.
Потпазила Росанда царица,
Једну вече с царем за вечером,
Цар Стјепану она бесједила:
„Цар Стјепане, без захода сунце!
„Неко нам је шћерку обљубио,
„Јер Гроздани нашој срце расте.“
Бесједи јој српски цар Стјепане:
„Не будали Росанда царице!
„Ко ће доћи у моје сараје,
„Ко л' љубити моју милу шћерку?
„Не износи на дијете б'једе.“
Куне му се Росанда царица:
„Није б'једа већ истину кажем,
„А сад ћу ти довести Гроздану,
„Па ћеш вићет' у ње срце пуно.“
Она скочи од земље на ноге,
Па ето је у одају шћерци,
Узе цуру за бијелу руку:
„Оди шћери, сад те бабо зове.“
Па доведе цуру у одају,
Цура бабу у руку пољуби,
А у њу се царе загледао,
Гроздијанки шћери говорио:
„Гроздијанка, шћери моја драга!
„Што су теби пафте отјешњале?
„Ко долази у моје сараје,
„Ко ли твоје б'јело лице љуби?“
Гроздана се баби поклонила,

Низ образе сузе оборила:
„А мој бабо, српски цар Стјепане!
„Не долази нико у сараје
„Осјем тебе и милосне мајке,
„А не љуби нико моје лице.“
А вели јој српски цар Стјепане:
„Бит' не море, већ ми право кажи,
„Ако си се с киме загледала,
„Ја ћу тебе њему поклонити.“
Опет му се куне Гроздијанка:
„Мио бабо, српски цар Стјепане!
„Сам Бог види, црна земља знаде,
„Нијесам се с ни с ким загледала.“
А бабо јој опет говорио:
„Кажи право, не изгуби главе.“
Гроздијанка баби говорила:
„Ради, бабо, што год теби драго,
„Мене није нико обљубио,
„Већ ћу теби право казивати:
„Ево има по године дана,
„Кад ти оде у бијелу цркву
„У нећељу на васкрсеније
„А остави кључе од одаје,
„Ја уљегох у твоју одају,
„Па ти нађох од злата кутију,
„Ја отворих капак од кутије,
„Из кутије мирис ударио,
„Ја сам, бабо, мирис мирисала;
„Од онда ми поче срце расти,
„Ако ми се, бабо, не вјерујеш,
„Кад у јутру бијел дан осване,
„Узми мене за бијелу руку,

„Па ме води, бабо, у планину,
„Објеси ме о сухој давиди,
„Ако будем права срца свога,
„Давида ће суха излистати,
„Ако л' будем крива срца свога,
„Под њом ће се начинит' језеро,
„Прождријеће мене и давиду.“
Једва чека српски цар Стјепане,
Док у јутру бијел дан освану,
Подранио српски цар Стјепане,
Узе шћерку за бијелу руку,
Па је води низ бијелу кулу,
Владисава дозивао слугу,
Па његова изведе голуба,
Он својега појаха голуба,
За се баци Гроздану ђевојку,
А са собом води Владисава,
Па ето га тамо у планину,
У планину под суху давиду,
Он извади свилене тенефе,
Па их даје Владисаву своме;
„Нај ти, слуго, свилене тенефе,
„Објеси ми шћерку Гроздијанку,
„Нек се прича и приповиједа,
„Што ј' од шћери учинио бабо.“
Па је баци са коња лабуда,
А да видиш младе Гроздијанке,
Сави скуте и златне рукаве,
Па пред бабом црну земљу љуби:
„Прости мени и халали бабо!
„Што сам тебе јутрос замучила,
„Из господства покренула твога.“

Па полеће Владисаву слузи,
Поможе му тенеф натурити.
А кад виђе српски цар Стјепане,
Он оћера коња у планину,
Да не види, шта ће од ње бити.
А Владисав објеси Гроздану,
Кад се царе из планине врати,
И погледа своју Гроздијанку,
Ал' давида суха излистала.
Кад то виђе српски цар Стјепане,
Виђе и сам, ђе горе уради,
Па завика Владисава слугу:
„Скини доље моју Гроздијанку,
„Положи је у зелену траву,
„Па полети моме цариграду,
„Зовни мени тридест калуђера,
„И стотину ђеце ђакончади,
„И четири велике владике
„И осталу сву господу редом,
„Доведи их мени у планину.“
Хитро га је слуга послушао,
Скиде њему младу Гроздијанку,
Положи је у зелену траву,
Па одлеће српском цариграду,
Све учини, што му цар нареди,
Свештенике и господу диже,
Па ето их цару у планину,
Подигоше младу Гроздијанку,
Однесоше у бијелу цркву,
Опијело њојзи учинише
И у гробље младу положише,

Положише, па је погребоше,
Виш' главе јој ружу усадише,
Ниже ногу винову лозицу,
Нек се вије ружа око лозе,
Баш к'о шћерка око миле мајке.

17.

Смрт Душанова и Урошева.

(Из Херцеговине).

Разбоље се српски цар Шћепане,
У Призрену, у бијелу двору,
Те болова по године дана,
Од Митрова до Ђурђева дана,
Ал' код њега нико не бијаше
Од све стране српскијех војвода,
Него бјеху два добра јунака,
С десне стране протопоп Нећељко,
А с лијеве Краљевићу Марко.
Кад изиђе по године дана,
Када дође светитељ Ђорђије,
Проговара славан цар Шћепане:
„Слуге моје, Марко и Нећељко!
„Сјетујте ме, моја браћо драга!
„Сутра ћу ја, ћецо, умријети,
„И моју ћу круну оборити,
„На коме ћу оставити царство?
„Да оставим на Јурошу моме,
„Њему нема већ година дана,
„Не море ми круну прихватити,
„Не умије земљом управљати,
„У наске је земља силовита,
„Јуроша ће погубити мога,
„Око царства заметнути кавгу,
„Ко ће моје одржати царство?
„Да га дадем протопоп Нећељку,

„Попови ће њега опадати,
„Да Нећељко цароват' не море,
„Поповати, пак и царовати,
„Погубиће протопоп Нећељка,
„Пак и мога нејака Јуроша,
„Око царства заметнуће кавгу;
„Него Марко, моја слуго права!
„Ја ћу тебе круном даровати
„И на теби оставити царство.“
А Марко му стаде бесједити:
„Господине, славни цар Шћепане!
„Не мој на ме оставити царство,
„У мене је проклето кољено,
„Пород ми је од Мрњачевића,
„Ја имадем мила баба свога,
„Мила баба краља Вукашина,
„Ја имадем до двије амице,
„Једно Гојко а друго Угљеша,
„Када чују, да си преминуо,
„Међу собом заметнуће кавгу,
„Коме им је остануло царство?
„Један рећи: „мени,“ други: „мени,“
„Трећи рећи: „не дам ни једноме.“
„У томе ће заметнути кавгу,
„И мени ће пуно додијати
„И Јуроша погубити твога.“
Кад дочуо славан цар Шћепане,
Овако је њему говорио:
„Слуго моја, Марко Краљевићу!
„Сутра ваља мени умријети,
„Благосов ћу теби оставити,
„Да ми чуваш царство у Призрену,

„Краљевићу, за седам година,
„Док подрасте дијете Јуроше,
„Кад подрасте дијете Јуроше,
„Хајде право у Косово цркви,
„До бијеле Грачанице цркве,
„Грачанице моје задужбине,
„Пак састави народ и хришћанлук,
„Баци круну небу под облаке,
„На кога ће пасти на рамена?
„Пашће круна на Јуроша мога,
„Чувај њега од душмана, сине,
„Док му буде четрнест година,
„Док умједне собом окренути
„И са српском земљом царовати.“
То изусти славан цар Шћепане,
То изусти, а душу испусти.
Тако стало четри годинице,
То се чудо по свијету чуло,
Ђе је српски царе преминуо
И наше се оборило царство,
Међу собом два и два говоре:
„Боже мили! ко ће царовати?
„На коме је круна останула?“
То зачула три Мрњачевића:
Једно ми је краље Вукашине,
А друго је Гојко и Угљеша
У Скадару граду бијеломе:
Један вели: „ја ћу царовати,
На мени је круна останула.“
Други вели: „ја ћу цароваги,
На мени је круна останула.“
Трећи вели: „ја ћу царовати,

А ја вама не дам ни једноме,
На мени је круна останула.“
Ту су браћа заметнула кавгу,
Расрди се краље Вукашине,
Пак је ситну књигу направио,
Те је шаље до Призрена града,
А на руке милу сину своме,
Своме сину Краљевићу Марку:
„О мој сине, Краљевићу Марко!
„Да си брже Скадру бијеломе,
„Да ми кажеш: „на коме је царство?“
„Ал' на мени ал' на брату моме,
„Моме брату млађану Угљеши,
„Ал' на Гојку брату најмлађему?“
Када Марку така књига дође,
Књигу гледа сузе пролијева,
Све мислио, на једно смислио,
„Боже мили! што ћу и како ћу?
„Да ћу право, не смијем од бабе,
„Да ћу криво, не смијем сд Бога.“
Све мислио на једно смислио,
Пак од земље на ноге скочио,
Те опреми себе и шарина,
Па говори господару своме,
Господару нејаку Јурошу:
„Сбогом остај, мој млади Јурошу!
„Ако Бог да, док и опет дођем.“
Пак дебела посједе Шарина,
Оде право Скадру бијеломе,
До бабине пребијеле куле.
Опази га Гојко и Угљеша,
Угљеша му иде на сретење,

Па сусрете Марка Краљевића
И овако њему проговара:
„Мој синовче, Марко Краљевићу!
„Кажи право, тако био здраво!
„На коме је остануло царство?
„Ал' на мени, ал' на брату моме,
„Моме брату краљу Вукашину,
„Али другом нејачку Гојици?
„Ти покажи мени круну златну,
„Да ј' на мени остануло царство,
„Ево теби једна чизма блага.“
Марко њему право показује:
„Мој амица, живота ми мога!
„Ни на мени, нити је на теби,
„Ни на твоме брату ни једноме,
„Већ на оном дијете Јурошу;
„Право, на ме за седам година,
„Док подрасте дијете Јуроше,
„Да ја њега од душмана чувам,
„Да се наше не обруши царство:
„Иза тога ићи у Косово
„До бијеле Грачнице цркве,
„Бацат' круну небу под облаке,
„На ког' пане, његово је царство.“
Кад Угљеша зачуо бесједу,
То је њему врло мрско било,
Па с' отален натраг повратио.
Док ево ти Мрлачевић Гојка,
Право иде у сретање Марку,
Те овако њему говорио:
„Мој синовче, Марко Краљевићу!
„Кажи право, тако био здраво!

„На коме је остануло царство.
„Ал' на мени ал' на брату моме?
„Ако буде на мен' остануло,
„Ево теби двије чизме блага.“
Проговара Марко Краљевићу:
„Мој амица, Мрљачевић Гојко!
„Није на те ни на брата твога,
„Већ на мени за седам година,
„Док подрасте дијете Јуроше,
„Док умједне земљом управљати.“
Кад зачуо Мрљачевић Гојко,
То је њему врло мрско било,
Отален се натраг повратио,
Поврати се својој танкој кули.
Док ево ти краља Вукашина,
Право иде сину у сретање.
Своме сину Марку Краљевићу,
Ја какав је краље Вукашине!
Пригрнуо мрку аврамију,
Указује сјајну гадарију,
А над очи калпак нагоњаше,
Испод њега мрко погледује,
Погледује мрко, попријеко,
Срдито је сину говорио,
Своме сину Краљевићу Марку:
„О мој сине, Краљевићу Марко!
„Кажи право, тако био здраво!
„Ти си био цару на умору,
„На коме је остануло царство?
„Ал' на мени, ал' на брату моме?“
Проговара Марко Краљевићу:
„Није бабо, живота ми мога!

„Живота ми и мога и твога!
„Ни на теби ни на брату твоме,
„Јест на мени за седам година,
„Док подрасте дијете Јуроше;
„Кад подрасте дијете Јуроше,
„На њему је круна останула,
„Он ће српском земљом управљати,
„Управљати својом бабовином,
„Заповиједет' и мени и теби.“
Кад то зачу краље Вукашине,
Он поману својом аврамијом,
А потеже сјајну гадарију,
Да погуби мила сина свога,
Свога сина Краљевића Марка,
А Марко се хитар догодио,
Врати свога на чарку шарина,
Пак побјеже пољем широкијем;
Добар му се шарац догодио,
Њега бабо достићи не може,
Већ овако њему говорио:
„Самовољо, Марко Краљевићу!
„Како дођеш до Призрена града,
„Узми круну и Јуроша свога,
„Хајде право у поље Косово
„До бијеле Грачанице цркве,
„Задужбине славна цар Шћепана,
„Да ми онђе народ састанемо,
„Да бацимо круну под облаке,
„Да видимо, што нам право каже,
„На ком ће се круна уставити?
„Али на ме, ал' на брата мога,
„Ал' Јуроша царевога сина.“

Кад зачуо Марко Краљевићу,
Право оде до Призрена града,
Када Марко до Призрена дође,
Добро служи господара свога,
Господара нејака Јуроша.
Тако стало за седам година,
Кад изиђе седам годиница
Од како је царе преминуо,
Марко пође у поље Косово
И понесе круну Шћепанову
И Јуроша чедо Шћепаново
До бијеле Грачанице цркве,
Кад он дође Грачаници цркви,
Ту се велик народ састануо,
Ту је дош'о краље Вукашине
И са њиме оба брата мила,
Мрљачевић Гојко и Угљеша,
С Марком дош'о протопоп Нећељко,
Да он каже на коме је царство.
Ту се служи часна литурђија,
Служила се шест пуно сахата,
Када седмог наста половина,
Тадај народ изиђе из цркве,
Изнесоше часно јеванђеље,
Посједоше у златне шћемлије
Понајприје дијете Јуроша,
До њег' сједи Марко Краљевићу,
Да Јуроша од душмана чува,
Проговара краље Вукашине:
„Чу ли мене протопоп Нећељко!
„Ти си био цару на умору,
„Кажи право, тако био здраво!

„На коме је остануло царство?“
Проговара протопоп Нећељко:
„Господине, краље Вукашине!
„Да ћу право, не смијем од људи,
„Да ћу криво, не смијем од Бога;
„Хоћу право, да бих погинуо,
„Правда не ће порушити душе,
„А кривда ће и т'јело и душу:
„На Јурошу остало је царство;
„На твом сину Краљевићу Марку,
„Остануло за седам година,
„Кад изиђе седам годиница,
„Те подрасте дијете Јуроше,
„Пак умједне земљом управљати,
„На њему ће круна останути,
„Да управља својом бабовином,
„Запов'једа и мени и теби;
„Ако ми се томе не вјерујеш,
„Ето вама круне Шћепанове,
„Баците је небу под облаке,
„Да видимо, што нам права каже.“
Кад зачуо краље Вукашине,
На њихе се врло расрдио,
Узе круну у бијелу руку,
Пак је баци небу под облаке,
Круна оде небу у висине,
Она паде дијете Јурошу,
На десницу на бијелу руку.
И томе се краље не вјерује,
Већ је три пут баца под облаке,
Сва три пута паде на Јуроша.
Кад то виђе краље Вукашине,

Он потеже сабљу оковану,
Да погуби Марка и Јуроша,
А Марко се хитар догодио,
Десном руком прихвати Јуроша,
А лијевом круну прихватио,
Пак посједе бијесна шарина,
Те побјеже пољем широкијем,
А за њиме протопоп Нећељко.
Кад дођоше до Призрена града,
За њима се краље натурио
Гони њихе пољем широкијем;
Када Марка достићи не може,
Застави се на сред поља равна,
Пак овако сину говорио:
„Нека тебе, мој милостан сине!
„Кад ти дош'о вакат умријети,
„На том ти се нико не десио!
„Нико теби за смрт и не знао,
„Нит' се твоје гробље показало."
Када Марко зачу лакрдију,
То је њему врло жао било,
Пак овако бабу говорио:
„Нека тебе, мој милостан бабо!
„Мио бабо, краљу Вукашине!
„Теби дошло потоње вријеме,
„Пак и тебе погубили Турци,
„Код Марице, код воде студене,
„Марица те вода однијела,
„Што си наше порушио царство:
„Хоћеш творог цара погубити,
„А Јуроша нашег господара,
„То је нама од Бога грехота,

„А од људи голема срамота,
„Што сте наше порушили царство
„У томе ћеш изгубити царство,
„Царевину притиснути Турци.
„Ја сам био цару на умору
„И са мном је протопоп Нећељко,
„У нашега славног цар Шћепана,
„На мени је клетав остануо,
„Наком тога благосов чинио,
„Ако њему послушам савјете,
„Да му чувам у Призрену царство
„Наком њега за седам година,
„Док подрасте дијете Јуроше
„И научи велике науке,
„Да умједне земљом управљати,
„Управљати својом бабовином;
„Ја ћу цару јемин испунити,
„Чув'о сам му дијете Јуроша,
„Чув'о сам га за седам година,
„Још ћу чуват' за седам година,
„Док му буде четрнест година,
„Кад одрасте и знад-буде за се,
„Ја ћу ићи завичају своме,
„Завичају ка Прилипу граду,
„Нек он ради како му је драго."
Отален је Марко полазио,
Оде Марко до Призрена града
И однесе дијете Јуроша,
И са њиме протопоп Нећељко.
Кад дођоше славној царевини,
Дочека их госпођа царица,
Вјерна љуба славног цар-Шћепана,

Мила мајка ђетета Јуроша,
Узе сина за бијеле руке,
Посједе га на мекано крило,
Љуби њега у бијело лице,
Уз образе с обадвије стране,
Најпослије међу очи црне;
Једном њега а по три пут Марка:
„Хвала теби, Марко Краљевићу!
„Е да Бог да, моје десно крило!
„Те нада те не било јунака,
„На све стране у седам земаља,
„У Србији, ни у Бановини,
„У Турчина ни у Каурина,
„Кад си цара послушао свога
„И мојега сачувао сина,
„Да он својој не погине мајци,
„Мајка нема већ њега једнога,
„На њему је круна Шћепанова
„И остала своја бабовина,
„Да обдржи своју царевину,
„И учува своју бабовину,
„Да он стару обрадује мајку.“
Кад госпођа тако говорила,
Марко њојзи пољубио руку:
„Госпођице, госпођо царице!
„Кад је нама царе преминуо,
„Господаре славан цар Шћепане,
„На мени је благосов чинио,
„Да му чувам славну царевину
„И његову стару бабовину,
„Госпођице, за седам година,
„Док подрасте дијете Јуроше,

„Те умједне земљом управљати.
„Управљати својом бабовином;
„Послушај ме, госпођо царице!
„Ако Бог да, те суђено буде,
„Чувађу га још седам година,
„Док му буде четрнест година,
„Док одрасте дијете Јуроше,
„Док могудне коња појахати,
„И на главу круну ударити;
„Кад му буде четрнест година,
„Предађу му круну Шћепанову,
„Царски прстен натаћи на руку,
„Сва му добра предати у руку.“
Кад дочула госпођа царица,
То је њојзи врло мило било.
Тако стаде још седам година,
Цара двори Марко и Нађелко
И мире му славну царевину,
Потпуњају хазну Шћепанову.
Кад изиђе четрнест година,
Марко скочи од земље на ноге,
Јурошеву пољубио руку,
Сва му добра предаде у руку:
Златан прстен славна цар-Шћепана,
Натаче му на бијелу руку
А на главу круну Шћепанову:
„Ето теби, моја круно златна!
„Прости мени, мио господаре.
„Што сам тебе славно послужио,
„Предајем ти твоју бабовину
„И велико у Призрену царство,
„Помени ме у господству своме,

„А ја одох до Прилипа града,
„До Прилипа завичаја свога,
„Ђено ми је на бојеве кула,
„И на кули вјереница љуба;
„Послушај ме дијете Јуроше!
„Ако теби до невоље дође,
„Отпиши ми књигу шаровиту,
„Слуга сам ти до вијека свога,
„Чувај себе и госпоства твога;
„Ако теби оклен књига дође,
„Позову те наши господари,
„Да те виде и пољубе руку,
„Не мој се ти преварити царе,
„Да те љута не уједе гуја,
„Не мој коме отићи на руку,
„У тебе је царство и госпоство,
„Ко те жели, нек ти дома дође,
„Нек те овђе пољуби у руку.“
Тако њега Марко сјетовао,
Пак он оде до Прилипа града.
Јурош њега добро даровао,
Даде њему небројено благо:
„Хајде Марко завичају своме!
„Халáли ми, мио поочиме!
„Ти си за ме положио главу
„И мени си живот одржао.“
Марко оде, а Јурош остаде.
То се чудо по свијету чуло,
Ђе Јуроша Марко оставио.
Тако стаде још седам година,
Док зачуо краље Вукашине,
Ђе подрасла круна Шћепанова,

Пак да видиш краља Вукашина,
Мислио се, на једно смислио,
Како би он саде преварио
Свога цара нејачка Јуроша,
Пак му ситну књигу начинио,
Те је шаље до Призрена града,
А на руке дијете-Јурошу
И овако њему говорио:
„Наш Јуроше, наша круно златна!
„Велики су пости настанули,
„Ако Бог да, те на здравље прођу,
„Те у здрављу посте испостимо,
„Кад нам дође света неђељица,
„Неђељица и васкрсеније,
„Хајде, круно, у Косово цркви,
„До лијепе Грачанице цркве,
„Задужбине мила баба твога,
„Да ми једну службу учинимо;
„Ти поведи слуга неколико,
„Кад ми нашу службу учинимо,
„Да идемо у Шару планину,
„Да ловимо лова по планини,
„Ја ћу повест' све моје војводе,
„Ми смо тебе пожељели, синко,
„Кад је био твој милостан бабо,
„Он је нама често доходио,
„Водио нас по Шари планини,
„Половили лова свакојака,
„И то ти је стара бабовина.“
Мало вриме за дуго не било,
Када дође света неђељица,
Превари се дијете Јуроше,

Оде право у Косово цркви,
Грачаници пребијелој цркви;
Ту се велик народ састануо,
Ослужила часна литурђија,
Када народ изиђе из цркве,
Пред њима је нејачак Јуроше,
А за њиме три Мрљавчевића,
Једно ми је краље Вукашине,
Друго Гојко, а треће Угљеша;
Преваришe дијете Јуроша,
Одведоше у Шару планину,
Ловак лове за нећељу дана;
Ђе гођ они хајку заметнуше,
Све на чеку њега оставише,
И са њиме полоше јунаке,
Који год је страшив на мејдану,
Кад наљезе арслан звјерка љута,
Јали добар љељен и кошута,
Не би ли га како погубили.
Ту Јурошу добра срећа била,
Не наљезе звјерка никојака,
Не погуби дијете-Јуроша.
Када виђе краље Вукашине,
Узе њега за бијеле руке,
Одведе га до воде језера,
Да хватају утве шестокриле,
Па пустише тице соколове,
Запишташе тице соколови,
Проговара краље Вукашине:
„Гледај, синко, дијете Јуроше!
„Често гледај у воду језеро,
„Оклен ће се соко помолити

И под крилом рибу изнијети?“
Превари га, уједе га гуја,
Он потеже тешку топузину,
Згоди њега међу очи црне,
Чело прште, очи искочише,
Баци њега у воду језеро.
Тако њему од Бога суђено,
Он погуби господара свога,
Пак и њему по земану дође,
Те и он је горко погинуо,
Погинуо од слуге Николе,
И главу му ограбише Турци,
Бацили је у воду Марицу,
Марица га вода однијела.
И наше се преузело царство,
Са Јуроша на кнеза Лазара,
А са кнеза на Отмановића.

18.

Цар Лазар и војвода Милош.

(Из Херцеговине).

Вино пије славан цар Лазаре
У Крушеву на бијелој кули,
А до њега сва српска господа:
С десне стране стари Југ-Богдане,
А до њега девет Југовића,
А с лијеве Вуче Бранковићу
И до њега седам Бранковића,
До њих сједи тридесет војвода,
Назад стоји војвода Милоше.
Кад се царе напојио вина,
Запјевао славан цар Лазаре,
Добро пјева танко гласовито,
Гледала га сва господа редом,
Нико цару отпјеват' не смије
Осим један војвода Милоше,
Он запјева танко гласовито,
А завика Вуче Бранковићу:
„Види царе, твоје старе слуге!
„Нико теби отпјевати не см'је.
„Осим Милош у цареву двору;
„Ако ћеш ти мене послушати,
„Ти ћеш њега сутра објесити
„У Крушеву пред бијелом црквом."
Кад то дочу славан цар Лазаре,
У пјаности јемин учинио:
„Држ'те сада, моја ђецо драга!

„Савежите мога противника,
„Сутра ћемо њега објесити."
Савезаше војводу Милоша,
Одведоше коњма у подруме.
Кад то дочу царица госпођа,
Оде право славном цар-Лазару:
„Молим ти се, славни господару!
„Поклони му живот на мејдану!
„Ако ли га поклонити не ћеш,
„Немој њега овђе објесити,
„Већ га води доље Милошеву,
„Онђе му се задужбина гради,
„Објеси га пред бијелом црквом."
Госпођу је царе послушао,
Одведоше војводу Милоша.
Кад дођоше доље Молошеву,
Кад, то, прави до три ста мајстора
И пред њима Раде неимаре;
Кад виђеше славна цар-Лазара,
И за њиме седам Бранковића,
Они воде свезана Милоша,
Све из руке брадве потурише,
А са главе капе укидоше,
Ударише тридест метанија,
Док цареву пољубише руку,
Онда царе стаде бесједити:
„Послушајте, до триста мајстора!
„Чудне грађе, чудне грађевине!
„Чија ће то бити задужбина?"
Проговара Раде неимаре:
„Господаре, славан цар Лазаре!
„Задужбина војводе Милоша,

„Ев' имаде три године дана
„Од кад правим ову задужбину,
„Све нам Милош замедију плаћа.“
Онда царе стаде бесједити:
„Слуго моја, војвода Милоше!
„Поклони ми ову задужбину,
„Ја ћу теби живот поклонити.“
А Милош му тихо одговара:
„Господаре, славан цар-Лазаре!
„Господар си од живота мога,
„А нијеси ни од чије душе,
„Имаш блага прави задужбину.“
Онда царе стаде бесједити:
„Држ'те саде, да га објесимо!“
Заплакаше до триста мајстора:
„Господине, славни цар Лазаре!
„Немој њега овђе објесити,
„Поклони му живот на мејдану;
„Кад ми ову направимо цркву,
„Ко ће нама замедију платит'!
„Ако нам га поклонити не ћеш,
„Води њега на Шарган планину,
„Онђе ћете њега објесити,
„Да његове смрти не видимо.“
Цар послуша млада неимара.
Одведе га на Шарган планину,
Кад изиђе на Шарган планину,
Ту нађоше три воде студене,
Три корита од сухога злата,
И три чесме од срме жежене,
И на њима три драга камена,
Ту се виде напојити овце

У сред ноћи, како у сред дана.
Код њих сједе тридесет Бугара,
Кад виђеше славна цар-Лазара,
Од земљице на ноге скочише,
А са главе капе укидоше,
Учинише тридест метанија,
Док цареву пољубише руку;
Онда царе сједе бесједити:
„Ђецо моја, тридесет Бугара!
„Чија ј' ово овде грађевина?
„Чија ли је стара задужбина?“
Одговара тридесет чобана:
„Господине, славан цар-Лазаре!
„Задужбина војводе Милоша,
„У наске је безводна планина,
„Док нам није чесме направио,
„Ми нијесмо могли појит' овце,
„У нас има три хиљаде брава,
„Па направи сребрна корита
„И на њима чесме позлаћене,
„На чесмама три драга камена,
„Сад се виде напојити овце,
„У сред ноћи, како у сред дана.“
Онда царе сједе бесједити:
„Слуго моја, војвода Милоше!
„Поклони ми ове задужбине,
„Ја ћу теби живот поклонити.“
Милош цару тихо одговара:
„Господине, славан цар Лазаре!
„Господар си од живота мога,
„А нијеси ни од чије душе,
„Имаш блага, прави задужбине.“

Ту се царе врло расрдио:
„Држ'те саде, да га објесимо.“
А заплака тридесет чобана:
„Господине, славан цар Лазаре!
„Поклони нам војводу Милоша,
„Ево теби хиљаду оваца,
„Ако ли га поклонити не ћеш,
„Води њега до Будима града,
„Онђе ћете њега објесити,
„Ђено наши не долазе људи,
„Да његове смрти не видимо.“
А кад зачу славан цар Лазаре,
Одведе га до Будима града,
Кад дођоше будимској царини,
Док нађоше триста ђеце младе,
Триста ђеце, триста сирочади,
Од љешника купе направили,
Купају се ђеца на царини,
Њима царе божју помоћ виче,
А ђеца му здравље прихватила,
А на цара не окрећу главе,
Јер не знаду, ко је ни како је.
Кад виђеше војводу Милоша,
Сви са главе капе укидоше:
„Благо нама до бога милога!
„Ево нама нашег господара,
„Кад год је он нама долазио,
„Вазда нас је добро даровао.“
А кад зачу славан цар Лазаре,
Он заплака сузам' од очију:
„Боже мили, чуда великога?
„У Милоша доста пријатеља

„По свијету на четири стране.“
А завика три ста сирочади:
„Господине, славан цар-Лазаре
„Ти опрости Милошеве руке,
„Да нас луде дарује у руке.“
Цар на млађе срклет учинио,
Те Милошу опростише руке.
Кад се Милош руку добавио,
Он завуче у џепове руке,
Пак извади три ста мађарија,
Те дарива три ста сирочади.
Онда царе поврати Милоша
И одведе Крушев-долу славном,
Поклони му живот на мејдану.

19.

Лов цара Лазара.

(Из Сарајева).

Подранио српски цар Лазаре
У Крушевцу долу питомоме,
Рано јутром у свету нећељу,
Пак он иде славну намастиру,
Раваници пребијелој цркви,
Да саслуша свету литурђију,
Са слугама и са војводама.
Кад се сврши часна литурђија,
Цар се врати на бијелу кулу,
За њим тасте Југ-Богдане стари,
Според Југом Бранковићу Вуче,
А за њима девет Југовића,
Сва господа од дола Крушева,
Царе сједе у златну шћемију,
С десне стране Бранковићу Вуче,
А с лијеве Југ-Богдане стари,
До Богдана девет Југовића.
Изум даде српски цар Лазаре,
Сва господа редом посједаше
Око цара један до другога,
Цар повика Милоша војводу:
„О Милошу, моја права слуго!
„Постави нам од злата трпезу,
„На трпезу сваку ђаконију,
„И донеси вино и ракију,
„Да пијемо да се веселимо;

„Нећеља је, данас суда нема.“
Хитро Милош цара послушао.
Поставио од злата трпезу,
И остало, што је од потребе.
Када су се јелом подмирили,
Милош их је вином послужио,
По два пут' се чаше обредиле,
Трећу даде српском цар-Лазару
Па је царе с њоме наздравио;
„Сва господо, из дола Крушева.
„И остали моји пријатељи!
„Ја сам царе, тешко, зажелио
„Од звјерета, из планине, меса;
„Већ мој шура, Бошко Југовићу!
„Ти се хвалиш на сваком састанку,
„Да си бољи јунак од Милоша,
„Нит' донесе одсјечене главе,
„Нит' доведе роба ни робиње, —
„Сутра ћемо у Јастреб планину
„Потражити лова планинскога,
„Да ја видим, јеси л' добар јунак;
„Рано ћемо сутра подранити,
„Поведите хрте и огаре,
„Понесите сиве соколове,
„Да ми добра лова уловимо
„У Јастребу високој планини.“
То је Бошку врло мучно било.
Ту сиђели, мрко вино пили
Од по дана до по ноћи тавне,
И ту тавну ноћцу преноћише.
Кад у јутру зора ударила
И цареве дворе обасјала,

Цар се спрема у лов у планину
Са слугама и са војводама
И са зетом Бранковићем Вуком
И са пунцем Југ-Богданом старим,
И његово до девет синова
Како сивих девет соколова,
Носи Бошко крсташа барјака,
На барјаку темре од челика,
А остала сва господа редом,
И за њима Бранковићу Вуче,
Според њиме Југ-Богдане стари,
Иза Југа девет Југовића,
Пред царем су српске војеводе,
Око цара слуге свеколике.
Кад су били под Јастреб планину,
На ледини чадор разапеше.
Под чадором цар се одморио,
Па Милошу слузи бесједио:
„О Милошу моја вјерна слуго!
„Ти остани под Јастреб-планином,
„Да ти цара под чадором чуваш.“
То Милошу мило не бијаше,
Ал' му ваља цара послушати,
Оста Милош цара чувајући,
А остала сва господа редом
Отидоше горе уз планину
До језера у Јастреб планину,
Кад дођоше зеленом језеру,
Говорио Бошко Југовићу:
„Хајде бабо, Југ-Богдане стари!,
„И ти зете Вуче Бранковићу!
„И остала сва господо редом,

„Отпуштите хрте и огаре,
„Захајкајте брда и долине,
„Ја ћу остат' овђе код језера
„С милим братом најмлађим Ненадом,
„Да чекамо срну јал' кошуту,
„Јал' љељена рога повјенога,
„Ви нагон'те, ми ћемо стријељат'.“
Оде старац, одведе дружину
И својијех до седам синова,
Заходише кроз Јастреб планину,
Напустише хрте и огаре,
Захајкаше брда и долине,
Поплашише змаја од Јастреба,
Змај долеће зелену језеру,
Код језера у траву пануо,
Око себе очим' расв'јетлио,
Кад никога згледат' не могаше,
Онда скиде крила и окриље,
Крај језера у траву турио,
Па се купат' стаде у језеру,
А гледа га Бошко Југовићу
Испод јеле са траве зелене,
Крстат барјак у земљу побио,
Па узима од злата стријелу,
Запе стрелу за златну тетиву,
Па стријеља змаја у језеру,
Добре среће змају од Јастреба,
Стријела му главу премитила,
И крај њега у траву панула,
Када змаје стр'јелу опазио,
Из језера у траву скочио,
Па обуче крила и окриље,

Подиже се небу под облаке,
Па се сави Бошку под јелику,
Бошко узе крстата барјака,
На барјаку темре од челика,
На Бошка је змаје ударао
На барјак га Бошко дочекао,
Змај му темре рукам' саломио,
И сав барјак ватром опржио,
Барјактара љуто обранио,
Ту ми Бошко рана допануо.
Кад је Бошко рана допануо,
Змај одлеће уз Јастреб планину
Оста Бошко рањен под јеликом,
А код њега мио брат Ненаде.
Тако мало вр'јеме постајало,
Док стадоше хрти пропадати,
Док ево ти Југ-Богдана старог
И за њиме Бранковића Вука,
Пред њима је Топлица Милане,
А до њега Косанчић Иване
А остала сва господа редом,
Сви јунаци мрачни и љутити,
Како да ће главе погубити,
Ђе нијесу лова уловили.
Кад дођоше зеленом језеру,
Срдит викну Југ-Богдане стари:
„Мио сине, најмлађи Ненаде?
„Камо Бошко? шта сте уловили?
„Су чим ћемо цару долазити?"
Проли сузе млађани Ненаде:
„А мој бабо, Југ-Богдане стари!
„Нијесмо ти ништа уловили,

„Већ је Бошко рана допануо,
„Обрани га змаје из језера."
Све му каза што се догодило,
А Богдан се љуто намрачио;
Кад углед Бошка под јеликом,
На добра га коња посадио,
Поведе га цару под чадора;
Путујући Вуче проговара:
„Пријатељу Југ-Богдане стари.
„Ово нам је све с Милоша било
„Те је Бошко рана допануо;
„Како сиђеш под Јастреб планину,
„Пред вас царе хоће ишетати,
„Нит' се клањај, ни Бога називај,
„Нит' му сједај уз десно кољено,
„Намрачи се што год црње мореш,
„За то ће нас царе запитати,
„А ти ћеш му одговоре дати:
„Нек оћера из двора Милоша,
„Ја оћера, ја ми га пос'јече,
„За то ћу ти и ја припомоћи."
У та доба поља прихватили,
Далеко их царе опазио,
Пред господу ближе ишетао,
Док сусрете Југа богатога,
И свог зета Бранковића Вука,
Покрај цара оба пролазише,
И од њега главу окренуше,
Нит' му милог Бога називају,
Нити му се смјерно поклањаху,
Већ од коња добрих одсједоше,
Под чадора нагло уљегоше,

Посједоше како им је драго.
Док дођоше сва господа редом,
Сви пред царем коње одјахаше,
Пред царем се смјерно поклонише,
И српски му божју помоћ вичу.
Под чадора царе улазио
А за царем сва господа редом,
Сви се цару смјерно поклонише,
За лијепо здравље упиташе;
Тасту своме царе проговара:
„Што је теби, Југ-Богдане стари?
„Са шта си се, Јуже, намрачио?
„Са шта си се на ме ражљутио?
„Шта је теби царе учинио?“
На то Јуже цару одговара:
„Чујеш зете, српски цар Лазаре!
„Ја ошерај Милоша војводу,
„Јал' ошерај, јали га пос'јеци,
„Ово мени са Милоша било,
„Те је Бошко рана допануо.“
Када царе саслуша бесједе,
Богатоме Југу говорио:
„О мој тасте, Југ-Богдане стари!
„Ја бих лако ошер'о Милоша,
„Ал' је Милош мени десно крило,
„Су његова до два побратима;
„Кад од мене пођу прве слуге,
„Што их знаде Мурат Сулејмане,
„У бијелој Шами и Мелини,
„Ко ће бранит' мене и државу?
„Али ћу вас и то послушати,
„Кад је Бошко српски барјактаре

„Са Милоша рана допануо.“
Кад је царе вако бесједио,
Сва господа листом устанула,
Пред царем се смјерно поклонила:
„Цар Лазаре, српски господаре!
„Над Милоша не имаш јунака,
„Који би му на међдан изиша'?
„Знаш ли царе, српски господаре!
„Кад Милоша из Крушева спремиш,
„То ће дочут' Мурат Сулејмане,
„Па ће зовнут' тебе на Косово
„И од тебе царство потражити,
„А ко ће му на међдан изаћи?
„Већ ти спреми војводу Милоша,
„Нек потражи лова по Јастребу,
„Да му видиш срећу и јунаштво.“
А кад царе саслуша бесједе,
Он дозива војводу Милоша:
„О Милошу, моја права слуго!
„Ја сам тешко меса пожелио
„Од Јастреба високе планине,
„Јал' од срне јали од кошуте,
„Јал' љељена рога повјенога,
„Улови ми лова бар једнога,
„Срамота је поломити стр'јеле,
„А не дон'јет' лова из планине;
„Хајде, сине, донеси ми лова,
„Ал' никога са собом не води.
„Већ сам зађи кроз гору зелену,
„Хајде, брже, на тихо језеро,
„Ће силази љељен и кошута
„Из језера пити воду хладну,

„Улови ми што сам пожелио.“
А кад Милош цара саслушао,
Овако му тихо бесједио:
„Честит' кнеже, српски господаре!
„За то ћу те лако послушати,
„Никога ти не ћу заискати,
„Само побру Топлицу Милана;
„Ловити је мучно без задруге.“
А цар њему на то одговара:
„Ето тебе а ето Милана,
„Хајте оба у лов у планину.
„Добра срећа данас с вама била!“
Тад се Милош цару поклонио
И пред чадор царев испануо,
Те повика Топлицу Милана:
„О Милане, драги побратиме,
„Спреми мога ждрала дебелога,
„И твојега дору од мејдана,
„Изведи нам хрте и огаре,
„Да идемо у лов у планину
„Да ми лова цару уловимо,
„И на вољу њему учинимо,“
Тога Милан једва дочекао,
Оба коња на мах опремио,
Појахаше коње од мејдана,
Пак одоше у лов у планину.
Кад дођоше у Јастреб планину,
У Јастребу зелено језеро,
Код језера сјели под јелику
Па чекају срну, јал' кошуту
Јал' љељена рога повјенога.
Тако мало вр'јеме постајало,

Стаде јека Јастреба планине,
Док ево ти змаја од Јастреба,
Лети змаје као ватра жива,
Крај језера у траву пануо,
Витла очим' на четири стране,
Очим' витла, а ватру просипа,
Не би л' кога ватром опалио.
Кад никога угледат' не може,
Онда скиде крила и окриље,
Крај језера у траву турио,
Па се стаде купат' по језеру.
Опази га Топлица Милане,
Па од земље на ноге скочио,
Запе стр'јелу за златну тетиву,
Да стријеља змаја огњевита,
Док му Милош прихватио руку,
А у руци убојиту стр'јелу:
„А за што би, мио побратиме,
„Погубио онаког јунака?“
Па му узе стр'јелу од челика,
Прислони је уз танку јелику,
Па сједоше на зелену траву.
Ал' је мало вр'јеме постајало,
Привуче се Милош до језера,
Узе змају крила и окриље,
Па се опет под јелику врати.
Окупа се змаје у језеру,
Па из воде на траву скочио,
Тражи своја крила и окриље,
А кад виђе да нађи не може,
Разрика се, сва планина јекну:
„О Милошу, драги побратиме!

„Камо моја крила и окриље?
„До тебе их нико уз'о није,
„Познаји ме, згубити ме не мој,
„А ја тебе знадем за јунака,
„Ког' не роди још ниједна мајка."
Тадај Милош змају проговара:
„Побратиме, змаје од Јастреба!
„Ходи к мени под танку јелику,
„Побратиме, да се напијемо,
„За јуначко здравље упитамо,
„Вратићу ти крила и окриље."
А змај њему тихо проговара:
„О Милошу, драги побратиме!
„Не могу ти доћи под јелику,
„Кад на мени ниђе ништа нема."
Милош скиде ћурка великога,
Па га змају до језера баци:
„Огрни се, дођи под јелику,
„А до мене и до твојих крила."
Змај огрну ћурка великога,
Па Милошу под јелику дође,
Пред њим Милош на ноге скочио,
У лице се змајем пољубио,
Крај себе му мјесто начинио,
Рујног вина змаја напојио.
Кад се змаје мало одморио,
Милош змају тихо говорио:
„Побратиме, змаје од Јастреба!
„А што си се, болан, препануо,
„А знаш, да те погубити не ћу?"
Тадај Милош побри говорио:
„Мој Милане, драги побратиме!

„Узми, брате, крила и окриље,
„Понеси их под Јастреб планину,
„Нека види српски цар Лазаре,
„И остала сва господа редом,
„Да сам љутог змаја задобио,
„Југовића што је обранио;
„Не дај брате крила ни окриља
„За живота никоме у руке,
„Ни Лазару нашем господару;
„Јаши мога ждрала од мејдана,
„Од ждралина бржег коња нејма
„У Крушеву ни около њега,
„Пази коња како побру свога,
„Ждрал и вила, то су моја крила."
Милан узе крила и окриље,
Јахну ждрала, оде низ планину.
Како Милан низ планину сиђе,
Опази га српски цар Лазаре,
Па пред њега царе излазио,
Милан пред њим коња одјахао,
Цар Милану тихо говорио,
„О Милане, моја права слуго!
„Ђе си свога побра оставио?
„Да га ниси, сине, изгубио?"
Милан цару тихо одговара:
„Цар-Лазаре, свечево кољено,
„Ја нијесам побру изгубио,
„Већ је Милош у тихом језеру
„Шестокрила змаја ухватио;
„Ако ми се царе не вјерујеш
„Ево види крила и окриље."
Крила каже, њему их не даје,

Већ ждралина натраг окренуо,
Па се врати у Јастреб планину.
За њим виче Југ-Богдане стари:
„О Милане, наша права слуго!
„Дај ми, болан, крила и окриље,
„Да ја видим, су чим змаје лети?“
Милан на то ни гледати не ће,
Већ оћера ждрала уз планину.
Брзо Милан своме побри дође;
Док је добра коња одјахао,
Даде побри крила и окриље,
Милош даде змају од Јастреба.
И овако њему проговара:
„Ето побро, крила и окриље.“
Кад се змаје крила добавио,
Начини се гуја шаровита
Су шест крила од пламена жива,
Па Милошу змаје проговара:
„О Милошу, мио побратиме!
„Ти си мени живот поклонио,
„Ако Бог да, те живота буде,
„Наћи ћу се теби у невољи;
„Затек'о се Мурат Сулејмане
„У бијелој Шами и Мелини,
„Да те побро у Крушеву нема,
„Отиш'о си купити хараче,
„Побратиме, у Кара-Богданској,
„Чуо Мурат, нигда доћи не ћеш,
„Купи војску, хоће на Косово,
„Од Лазара да отима царство
„Српско царство и ваше господство;
„Ал' ако ме мили Бог поживи,

„Ја ћу теби бити у помоћи.“
Док је ово змаје говорио,
Јунак Милош на ноге скочио,
Па он змаја рукам' загрлио,
У ватрена чела пољубио,
Змај Милоша у јуначко лице,
Па се онда оба растанули,
Змај одлеће у Јастреб планину,
Милош оста с побром под јеликом
Од вечера до зоре румене;
А кад зора гору обасјала,
Поведоше хрте и огаре,
И одоше у лов у планину,
Лов ловили два бијела дана,
Али нису ништа уловили.
Када треће јутро освануло,
Засједоше под танку јелику,
Милан заспа, а Милош се мисли
Су чиме ће цару долазити,
А мислећи очим' погледао
Према себе у један пропланак,
Кад се игра јелен и кошута
На ледини по зеленој трави.
Тадај Милош пренуо Милана,
Брже боље стр'јеле оборише
И обадва лова уловише,
Милан добра постиже ђеђена,
Јунак Милош у гори кошуту,
На добре их коње узвалили,
Па одоше низ Јастреб планину;
Кроз зелену гору пјевајући.
А кад били пољем под Јастреба,

Милоша је царе опазио,
Пред господом 'вако бесједио:
„Над Милоша не има јунака
„У мојему долу питомоме.“
Сва господа цару захвалише,
Али не шће Јуже, ни Бранковић,
Већ овако цару бесједише:
„Хвала царе, кад Милоша знадеш
„И никога од њега бољега.“
У та доба Милош на ждралину,
Поред њега Топлица Милане,
Цареве их слуге дочекаше,
Под Милошем коња ухватише,
Под чадор је Милош улазио
И цареву руку пољубио,
Свој господи Бога називао,
Сва господа на ноге скочила
И Милошу помоћ прихватила,
Цар Милошу мјесто начинио,
Посједоше, те се одморише;
Са Југом се Милош помирио,
Милош Југу руку пољубио,
Југ Милоша у чело јуначко. —
Доклен царе на слуге повика,
Спремише се коњи и јунаци,
Сва господа пред царем пођоше,
Око цара слуге и војводе,
За царем је Милош војевода,
За Милошем оба побратима,
Кренуше се сва господа редом,
И дођоше долу Крушевоме
До дворова српског цар-Лазара,

Сви на кулу право излазише,
Сва господа ту се одморише,
И овако цару захвалише:
„Хвала теби, српски цар-Лазаре,
„На љубави и на части твојој!
„Припази нам војводу Милоша
„И његова оба побратима,
„Ал' Милоша више од свакога,
„Милош ти је крило у држави.“
На то Јуже тихо говорио:
„О Милоше, српска војеводо!
„Ја те знадем да си добар јунак,
„Дођи брате, да се загрлимо.“
Милош Југу одмах приступио,
А старац га рукам' загрлио,
Па га љуби у јуначко лице:
„Прости мени, Милошу војвода!
„Што се бијах на те ражљутио,
„Све с мог сина Бошка Југовића,
„Хвалећи се међу јунацима,
„Да је бољи јунак од свакога;
„Куд год смо те, сине, оправили,
„Вазда си нам вјеру учинио;
„Спремисмо те у богате земље
„Кара-Влашку и Кара-Богданску,
„Ти покупи гроше и хараче
„Од пунијех дванаест година,
„Што покупит' други не могаше.“
Док је Јуже тако бесједио,
Сва господа листом устанула,
Сви у једно грло повикаше:
„Жив нам био, војвода Милоше!

„Жив ти био, и ко те родио!
„Душмани ти под ногама били.“
То су рекли, па се растанули,
Оде сваки свом бијелу двору.

20.

Женидба Милоша Обилића.

(Из Херцеговине).

Уранила Јелисавка млада,
Мила шћерца славна цар-Лазара,
У Крушеву на бијелој кули,
Прије зоре и бијела дана,
Па пошета до кава-оцака,
У одају војводи Милошу,
Пак Милошу добро јутро виче,
А слуга јој здравље прихватио,
И испред ње на ноге скочио,
Од очију сузе проточио,
А госпођа њему говорила:
„Слуго наша, војвода Милоше!
„Што прољеваш сузе низ образе,
„Ђе сам дошла у твоју одају,
„Да ми не даш каву ни ракију?
„Вас је трошак мила бабе мога,
„Ти не жали цара честитога;
„А да си ти мени долазио,
„Ја бих теби каву доранила
„И бојали чибук запалила,
„И дон'јела вина и ракије.“
Онда Милош стаде бесједити:
„О госпођо, лијепа ђевојко!
„Зар не знадеш — ако Бога знадеш!
„Твоје секе китне Анђелије!
„Она хоће тебе опазити,

„Па ће тебе цару опадати
„И мене ће с главом раставити.“
Кад то дочу лијепа ђевојка,
Отален се натраг повратила,
Па отшета у своје одаје,
Хесапљаше: нико не виђаше,
А то гледа љуба Бранковића,
Па доказа Бранковићу Вуку:
„Види секе, Јелисавке младе!
„Ће Милошу иде у одају
„Прије зоре и бијела дана,
„Милош ће јој обљубити лице
„И срамоту цару учинити,
„Већ ти кажи славну цар-Лазару,
„Нек погуби једног невјерника,
„А ја одох к милој мојој мајци.“
Кад Анђуша мајци долазила,
Казује јој, што је и како је;
А Милица говорит' не даде,
Но овако шћери одговара:
„Сједи доље, Бранковића љубо!
„Обилић је соја господскога
„И у себи чиста срца свога,
„Срамоте ми учинити не ће.“
Ту Анђушу резил учинила.
Ал' да видиш Бранковића Вука,
Он ти цару опада Милоша:
„Види царе, славни господаре!
„А Милоша једног невјерника!
„Што ће њему цура у одаји?
„Он ће њојзи обљубити лице
„На срамоту славна цар-Лазара;

„Ако ћеш ти мене послушати,
„Ти ћеш њега скоро погубити.“
А кад дочу славан цар-Лазаре,
Јемин чини погубит' Милоша.
Кад дочула госпођа Милица,
Моли цара и у руку љуби:
„Господине, славан цар-Лазаре!
„Не мој своје погубити слуге,
„То је нама од Бога грехота,
„А од људи голема срамота,
„То ће чути све седам краљева,
„Сваки ће се теби удивити.“
Молила се, умолит' не море,
Што цар рече, препорећи не ће.
Кад вићела, да ће га смакнути,
Овако је њему говорила:
„Господине, славан цар-Лазаре!
„Овако ћеш погубит' Милоша:
„Пашаљи га у земље одметне,
„Кара-Влашкој и Кара-Богданској,
„Што су нам се скоро одметнуле,
„Па не дају данка ни харача,
„Но ти спремаш твоје Бранковиће,
„Да покупе данке и хараче
„И да земље под руку окрену;
„Како који тамо одлажаше,
„Већ се никад амо не враћаше,
„И Милоша хоће погубити.“
А кад дочу славан цар-Лазаре,
Он добави војводу Милоша,
Пак на њега погледује криво:
„Слуго моја, војвода Милоше!

„Ти до сутра опреми парипа,
„Да путујеш у земље одметне,
„Да покупиш данке и хараче.“
Кад дочуо војвода Милоше,
Голему се јаду осјетио,
Отален се натраг повратио,
Па ето га до кава-оџака,
И прољева сузе низ образе,
А гледа га Јелисавка млада,
Са одаје са џамли пенџера,
Па Милошу вако проговара:
„Слуго моја војвода Милоше!
„Што прољеваш сузе низ образе?“
Све јој Милош по истини каже:
„О госпођо, лијепа ђевојко!
„Колико сам теби говорио,
„Да ћеш мене с главом раставити,
„Сад ме царе погубити даје,
„Опрема ме у земље одметне,
„Кара-Влашку и Кара-Богданску,
„Да покупим данке и хараче,
„Да му земље прихватим под руку,
„А никад их покупити не ћу,
„Но ја видим, да ћу погинути.“
Говори му цура са пенџера;
„О Милоше, моја права слуго!
„Ти се не мој на то препанути,
„Како су се земље одметнуле,
„Све он шаље своје Бранковиће,
„Бранковићи проклето кољено
„И тамо су зулум порадили:
„Једна глава ишту два харача,

„На годину четири пореза,
„Чула јесам, ђе говоре људи,
„Тешка жена да им харач даје;
„Сиротињи зулум одолио,
„На то су се земље одметнуле,
„Већ чу ли ме моја права слуго!
„Када сутра бијел данак сване,
„Позваће те славан цар Лазаре,
„Да ти ферман и оправу даде,
„Слуго моја, војвода Милоше!
„Ти заишти царева фермана,
„И заишти до два Југовића,
„Најмлађега и најстаријега,
„Најстаријег Бошка Југовића,
„А најмлађег дијете Ненада;
„Ако теби Бог и срећа даде,
„Те ти даду оба Југовића,
„Југовићи мудри и паметни,
„Ви хоћете бидат покупити
„И под руку цару окренути.“
Кад Милоша тако сјетовала,
Милош оде у своје одаје.
Како сутра бијел дан освану,
Уранио војвода Милоше,
Па пошета славну цар-Лазару,
Те заиска царева фермана,
Цар му даде сићана фермана,
И заиска до два Југовића,
Најмлађега и најстаријега,
Најстаријег Бошка Југовића,
Најмлађега дијете Ненада;
Не даде му до два Југовића:

„Ваља т' ићи, да не ћеш ни доћи?“
То Милошу царе одговара;
А Милош се натраг повратио,
Па отиде коњма у подруме,
Те дебела опреми ждралина,
Па пошета ситнијем сокаком,
Објема се рукам' поднимио,
А прољева сузе низ образе.
Опази га Јелисавка млада
Са пенџера са бијеле куле,
Овако је њему говорила:
„Слуго наша, војвода Милоше!
„Шта ти јутрос бабо одговара?
„Даде ли ти сићана фермана?
„Даде ли ти до два Југовића?“
— Даде мени сићана фермана,
„А не даде до два Југовића,
„Но овако мени одговара:
„„Ваља т' ићи, да не ћеш ни доћи.““
Овако му цура говорила:
„Ој Милоше, моја права слуго!
„Кад ти пођеш и поведеш ждрала,
„Уврати се мени под пенџере.“
Милош оде, посједе ждралина,
Па уврати коња под пенџере,
Овако га цура сјетовала:
„Слуго наша, војвода Милоше!
„Кад ти дођеш земљи Кара-Влашкој,
„Кара-бегу на конак панућеш,
„Добро ће те беже дочекати,
„Ту ћеш бити два бијела дана,
„А кад трећа зорица осване,

„Питаће те беже Кара-беже:
„„Царска слуго, војвода Милоше!
„„Доклен те је царе опремио,
„„Опремио тебе и ждралина?
„Све му онда наустице кажи,
„Поклони се и два и три пута,
„И подај му сићана фермана,
„Нека види, што му књига пише;
„Он ће теби онда говорити:
„„Хвала теби, војвода Милоше!
„„Када си се к нама потежио,
„„Даћу теби вјеште калаузе,
„„Из своје те земље испратити;
„Кад ти дођеш у Кара-Богданску,
„Богдан-бегу на конак панућеш,
„Добро ће те беже дочекати,
„Ту ћеш бити три бијела дана,
„Кад четврти бијел дан осване,
„Питаће те беже Богдан-беже:
„„Царска слуго, војвода Милоше!
„„Што је тебе царе опремио?
„Све ти њему наустице кажи,
„И подај му сићане фермана,
„Поклони се и два и три пута,
„Па што теби Бог и срећа даде.“
Кад Милоша цура сјетовала,
Даде њему седам бошчалука:
„Ето теби, моја права слуго!
„Кад се свлачиш, да се преоблачиш.“
Милош пође, отиште ждралина,
Куда иде, Кара-Влашкој дође,
Кара-бегу на конак пануо,

И добро га беже дочекао.
Ту је био два бијела дана.
Кад је треће јутро освануло,
Пита њега беже Кара-беже:
„Царска слуго, војвода Милоше!
„Што је тебе царе опремио?“
Све му Милош од истине каже,
И даде му царева фермана,
Кад видио што му ферман пише,
Овако је њему говорио:
„Хвала теби, војвода Милоше!
„Када си се на то потежио,
„Ми ћемо те послушати славно
„И покупит' данке и хараче;
„Ев' имаде седам годиница,
„Како спрема своје Бранковиће,
„Бранковићи земљи зулумћари:
„Једна глава, ишту два харача,
„На годину четири пореза;
„Тешке жене, да хараче дају,
„То нам земља трпјети не може.
„Но заплака сиротиња љута,
„Па су тешке сузе сиротињске,
„Погубише седам Бранковића,
„И на наске пушке окренуше,
„То је чуло све седам краљева,
„Да смо се ми цару одметнули,
„А сад ћемо цара послушати.“
Па му даде своје пратиоце;
„Хајде иди, бегу Богдан-бегу,
„Док ја скупим на товаре благо,
„Опет ћеш ми на конак панути,

„И од мене благо прихватити.“
Оде Милош до Кара-Богданске,
Богдан-бегу на конак пануо,
И добро му на конаку било,
Пита њега беже Богдан-беже:
„Царска слуго, војвода Милоше;
„Што је тебе царе опремио?“
Све му Милош по истини каже.
Поклони се, па му ферман даде,
Кад видио што му ферман пише,
Милошу је 'вако говорио:
„Хвала теби, војвода Милоше!
„Када си се за то потежио;
„Ев' имаде седам годиница,
„Како спрема своје Бранковиће
„Зулумћари земљи дотужише:
„Једна глава, ишту два харача,
„На годину четири пореза,
„Тешка жена, да им харач даје;
„Сиротињи зулум утужио,
„На наске су пушке окренули,
„Погубили царске поглаваре,
„Дочуло је све седам краљева
„Да смо се ми цару одметнули,
„А сад ћемо цара послушати.“
Па сакупи своје поглаваре,
Саставише тридест мазги блага,
И даде му своје пратиоце,
Из своје га земље испратише,
Допратише земљи Кара-Влашкој,
Кара-бегу на конак пануо,
Добро га је беже дочекао,

И даде му тридест мазги блага,
И даде му своје пратиоце,
Из своје га земље испратише,
Право оде Крушев-долу славном.
Глас допаде славну цар-Лазару,
Да му иде војвода Милоше,
И да гони шесет мазги блага,
Цар потеже срчали дурбина,
Окрену га низ поље Косово,
Док угледа војводу Милоша,
Ђе му иде и ђе гони благо,
Преда њ га је оправио слуге,
Те му слуге коња прихватише,
Одведоше до царева двора.
Њега срете славан цар-Лазаре,
Пак Милоша загрливши љуби:
„Прости мени, моја права слуго!
„Бог ти дао и ко те родио
„И памети такој научио,
„А ја сам се врло огр'јешио.“
И даде му од ризнице кључе,
Предаде му хазну свуколику,
Да му буде царски хазнадаре,
И даде му Јелисавку младу,
До вијека за вијерну љубу.
Тадај царе ожени Милоша.
Кад дочуо Бранковићу Вуче,
За три дана и ноћи четири
Нит' се диже, нит' умива лице,
Нит' изиђе цару у одају,
Ал' залуду, фајде не имаде.

21.

Опет то, али другојачије.

(Из Сарајева).

Пију вино три српске војводе
На Зечеву пољу широкоме,
О јесени, о Митрову данку,
Побратиме, под танком јеликом:
Једно ми је Краљевићу Марко,
А друго је Топлица Милане,
А треће је Милош Обилићу.
Кад се побре накитиле вина,
Те им винце удрило у лице,
А ракија еглен отворила,
Тадај рече Краљевићу Марко:
„Чујете л' ме, до два побратима!
„Јесен наста, тавна зима дође,
„Ђе ће који зиму прозимити,
„До Ђурђева дочекати дана?“
Бесједио Топлица Милане:
„Ја имадем у Топлику своме,
„Ја имадем пребијелу кулу,
„Испод куле бијелу шеницу,
„Изнад куле винову лозицу,
„И у кули остарјелу мајку
„И са њоме моју вјерну љубу,
„Ту ти могу зиму прозимити.“
Онда рече Краљевићу Марко:
„И ја имам у Прилипу своме
„Моју танку пребијелу кулу,

„Испод куле бјелицу шеницу,
„Изнад куле винову лозицу
„И у кули Јевросиму мајку,
„И са мајком дилбер Анђелију,
„Онђе могу зиму презимити
„И својега шарца отхранити
„Под бијелом кулом у подруму,
„Ђе не види сунца ни мјесеца.“
Проговара Милош Обилићу:
„А бора ми, до два побратима!
„Ја не имам куле ни авлије,
„Нити имам остарјеле мајке,
„Нит' ја имам вијернице љубе,
„Осим Бога и ждралина мога.“
Онда рече Краљевићу Марко:
„Побратиме, Милош Обилићу!
„Хајде са мном бијелу Прилипу,
„Онђе са мном да презимиш зиму,
„А у мојој пребијелој кули,
„И поведи твојега ждралина,
„Да га метнеш у моје подруме
„Са мојијем шарцом дебелијем.“
Бесједио Милош Обилићу:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Хвала теби на твојој бесједи,
„Нијесам се јунак научио,
„Што остане иза тебе јести,
„Нити се је ждралин научио
„Огризине јести иза шарца.“
Онда рече Топлица Милане:
„Хајде, брате, Топлику мојему,
„Милановој пребијелој кули,

„Можеш са мном зиму презимити,
„И твојега ждрала исхранити.“
Вели њему Милош Обилићу:
„Не ћу богме, драги побратиме!
„Ја се јунак нисам научио,
„Иза тебе што остане јести;
„Већ ја идем од града до града,
„Ђе год дођем граду и капији,
„Саломићу града и капију,
„Не би л' ђегод јунак погинуо.“
Пак се туди они ижљубише
И тако се они завјерише:
„Ако Бог да, и срећа јуначка!
„О Ђурђеву бијеломе дану,
„Да се сва три овђе састанемо,
„Под зеленом под танком јеликом,
„Кад се гора листом заођене,
„Црна земља травом ђетелином
„И приспије јање за печење,
„Да пијемо црвенику вино
„И заједно чету четујемо.“
Пак се онда они растадоше,
Оде Марко ка Прилипу своме,
Оде Милан ка Топлику своме,
Оде Милош од града до града,
Ђе год дође граду и капији,
Он саломи града и капију;
Ал' да видиш чуда великога,
На мејдан му нико не изиђе.
Када дође граду Леђанскоме,
Таман сунце од истока засја,
Јутром иђе кроз ситне сокаке,

Ждралина је свога ражљутио,
Ждралин скаче и тамо и амо,
Испод ногу камење одл'јеће,
Те удара ђецу креветаре,
Љуто куну ђеца креветари:
„Бог т' убио, незнана делијо!
„Што си тако коња ражљутио?“
Милош за то хаје и не хаје,
Већ он гони претила ждралина,
Док он дође к води шадрвану,
Ал' на води тридест ђевојака,
Милош њима добро јутро виче,
Ђевојке му љевше прихватиле,
Он заиска једну чашу воде,
Ђевојка му воде додавала,
А друге су разговор водиле:
„Мили Боже, чуда великога!
„Дгбра коња, још бољег јунака,
„Баш га нема бољег у Лећану:
„Сутра хоће кошија да буде
„У нашега краља Михаила,
„Да изведе своју милу шћерку,
„Да се хоће трефит' на кошији,
„Он би јунак кошију однио.“
Оне мисле да нико не чује,
Ал' то Милош и слуша и гледа,
Пак окрену својега ждралина,
Кроз лећанску велику чаршију,
Он долази каменој механи,
Па одјаха дебела ждралина,
И он оде у винску механу,
А ждралина спрема у подруме,

Па настави рујно пити вино.
Кад у јутро бијел дан осване,
Дан осване и сунце ограну,
Лећанска се врата створише,
Многи коњи низ поље одоше,
Три ста хата и двје ста парипа,
Док ето ти московске краљице
И за њоме четири алата,
А воде их четири Мађара
У четири чатали јулара,
И одоше низ поље широко.
Док ето ти бечкога ћесара,
За њим иду четири солдата,
Они воде до два коња врана,
До два врана до два Талијана,
И одоше низ поље широко.
Док ето ти троглав Арапина,
На његовој сурој бедевији,
Вија му се кано ластавица,
Жида му се кано гуштерица,
И он оде низ поље широко.
Док ето ти Ређе Бошњанина
На вранчићу коњу коснатоме,
Вранац му се махом помамио,
По три копља по пријеко скаче,
По четири небу у висине,
Ређа баца топуз под облаке,
На своја га плећа дочекује,
И он оде низ поље широко.
Док ето ти краља Малтијана,
За њим иду четири солдата,
Они воде четири зекана,

Прекривени црвеном кадифом,
И одоше низ поље широко.
У то доба краље Михаило,
Пред њиме је дванаест солдата,
У црвеној чохи венедичкој,
Голе сабље носе у рукама,
И за њима од злата кочије,
У кочијам' лијепа ђевојка,
Мила шћерка краља Михаила
За кочијам' до седам солдата,
У мавеној чоси веденичкој,
А за њима још троје кочије
Прекривене црвеном кадифом,
На кочијам' четири јабуке,
Све од чиста саљевене злата,
У њима је латинска краљица,
У другијем господски дарови,
У трећијем млади Офинцуре,
Баш јединак краља Михаила,
За њиме је до седам солдата,
У бијелој чоси веденичкој,
Голе сабље у рукама носе,
Те чувају све троје кочије,
И одоше низ поље широко.
Све то гледа Милош Обилићу,
А све пије вино црвенику,
А мезети месом печенијем.
Мили Боже, чуда великога!
Колико је поље под Леђаном,
Све је поље свијет притиснуо,
Свако виче Милош Обилића:
„О чујеш ли, незнана делијо!

„Кака добра коња ти имадеш,
„Ти би мог'о узимат' кошију,
„Што не идеш низ поље широко?"
Одговара Милош Обилићу:
„Ја не хитим ићи на кошију,
„Док не запну свилене гајтане,
„За гајтане коње не заведу
„И потеку коњи и хатови,
„Онда ћу ја јунак полазити."
Док запеше на пољу гајтане,
За гајтане коње заведоше,
Пет стотина хата и парипа
И два хата бечкога ћесара,
А четири московске краљице;
Два зекана краља Малтијана,
И пред њима троглав Арапине
А на својој виткој бедевији,
Гајтан пуче, коњи потекоше:
Мили Боже, чуда великога!
Кад потече пет стотина коња,
Кад затутња земља под Леђаном,
Бих рекао и бих се заклео,
Да се хоће земља да провали,
Ал' је дуга кошија на пољу
До шест сата коњаничког хода.
Докле на сат коње ишћераше,
Онда скочи Милош Обилићу,
Хватио се руком у џепове,
Те извади дванаест дуката,
Па говори крчмарици Мари:
„Нај то теби, крчмарице Маро!
„Ако Бог да, и срећа јуначка,

„Те добијем на пољу кошију,
„Друкчије ћу тебе даривати.“
Па појаха својега ждралина
И потеже троструку канџију,
Оклопи га с обадвије стране,
Показа му сјајне бакрачлије,
Стоји писка претила ждралина,
Мили Боже! на свему ти хвала!
Бих рекао и бих се заклео,
Да се ждралин земље не дотиче,
Већ су пода њ крила подметнута,
Лако гони, али стиже брзо,
Док достиже два лака Мађара,
Они јашу на два коња врана,
Оба врана бечкога ћесара;
Како стиже тако и престиже.
Сат је један још'те одмакнуо,
Док му нешто очи утекоше,
Па погледа уз поље широко,
Ал' пред њиме четири алата,
Сва четири московске краљице,
На њима су четири Мађара,
Гоне брзо уз поље широко.
Кад то виђе Милош Обилићу,
Он потеже троструку канџију,
Клапи ждрала с обадвије стране,
Док достиже четири Мађара;
Како стиже тако и престиже.
Опет њему очи утекоше,
Те погледа уз поље преда се,
Ал' пред њиме два коња зекана,
Два зекана краља Малтијана,

И на њима два солдата млада,
Лако гони, али стиже брзо;
Како стиже тако и престиже,
И он оде уз поље широко.
Опет њему очи утекоше,
Те погледа уз поље широко,
Ал' пред њиме Реља Бошњанине
На вранчићу коњу коснатоме,
Па пођера Рељу Бошњанина,
Лако гони, ал' га стиже брзо
Како дође, онако и прође.
Док му нешто очи утекоше
У напредак уз поље широко,
Ал' пред њиме троглав Арапине,
Кад га виђе Милош Обилићу,
Он је мало ждралу притужио,
Док достиже троглав Арапина;
Како стиже тако и престиже.
Ал' да видиш троглав Арапина,
Он завика из грла бијела:
„Бог т' убио, Милош Обилићу!
„Зар не жалиш претила ждралина?
„Отпале му плоче све четири,
„Из копита црна крвца лије.“
Жао њему крилата ждралина,
Устави га на сред поља равна,
Подиже му ноге све четири,
Али здраве плоче све четири,
Кад то виђе Милош Обилићу,
Опет јаше претила ждралина,
Па пођера троглав Арапина,
Мало гони, ал' га стиже брзо;

Како стиже тако и престиже.
Опет виче троглав Арапине:
„Бог т' убио, Милош Обилићу!
„Зар не жалиш твојега ждралина?
„Пукла њему четири колана,
„А и пета ибришим каница,
„Из трбуха црна крвца лије.“
На то Милош хаје и не хаје,
Већ угледа пред собом кочије,
Па је мало ждралу притужио,
Док дођера коња до кочија.
Он одјаха својега ждралина,
Па погледа у златне кочије,
Ал' у њима лијепа ђевојка,
У крилу јој хиљаду дуката,
Он улази цури у кочије,
Пољуби је и два и три пута,
И покупи из крила дукате,
У то доба троглав Арапине,
Потегнуо двије кубурлије,
Да убије војводу Милоша,
Ал' не може лијепе ђевојке,
Већ он уби претила ждралина,
Писну ждралин како змија љута,
Па он паде мртав на земљицу.
Кад то виђе Милош Обилићу,
Он излеће из златних кочија,
Па потеже сабљу оковану,
На Арапа јуриш учинио,
У Арапа брза бедевија,
Не могаше њега достигнути,
Већ потеже двије пушке мале,

Обадвије сасу на Арапа,
Лоше гађа, ал' добро погађа,
С л'јеве стране под л'јево пазухо,
На другу му прођерује страну
Са зрнима џигерицу б'јелу.
Паде Арап у зелену траву,
Арап паде, а Милош допаде,
Па му све три одсијече главе.
Побјеже му витка бедевија,
Ал' је Милош брзо достигнуо,
Ухвати је за узду злаћену,
Одведе је кочијама златним.
У то доба Реља Бошњанине,
Када виђе Милош Обилића,
Онда њему Реља проговара:
„Твоје благо и твоја ђевојка,
„Да Бог даде, да ти сретно буде!“
Истом они у ријечи били,
Док ето ти два млада солдата
И под њима два коња зекана,
Два зекана Малтијана краља,
Како они Милоша виђеше,
Обадва су коње одјахали,
Водају их по пољу широку;
Стигоше их два коњица врана,
Обадва су бечкога ћесара,
И на њима два лака Мађара,
Како они виђеше Милоша,
Обојица коње одјахаше,
Па по пољу стадоше водати.
У то доба четири алата,
Сва четири московске краљице,

И јашу их четири Мађара,
Како они виђеше Милоша,
Сва четири коње одјахаше,
По кољу их стадоше водати.
У то доба краљу Михаило,
Око њега дванаест солдата,
Прилазе му господа остала,
Те говоре краљу Михаилу:
„Господару, од Леђана краљу!
„Наша вјера подн'јети не може,
„Да ти шћерку другој вјери дајеш.“
То говоре сви Латини листом.
Кад то чуо краљу Михаило,
Он намакну на дван'ест солдата,
Те прићоше злаћеним кочијам':
„Господару, Милош Обилићу!
„Зове тебе краљу Михаило.“
Оде Милош пред краља Михајла,
Говори му од Леђана краље:
„Чујеш ли ме, Милош Обилићу!
„Ти однесе на пољу кошију,
„Треба теби вјеру мијењати,
„У тој вјери не дам теби шћерке.“
Тада Милош рече Михаилу:
„Док је сабље и деснице руке,
„Нико мене превјерити не ће.“
Кад то чуо краљу Михаило,
Он намакну на своје солдате,
Те Милошу савезаше руке,
Бацише га на дно у тавницу;
У тавници један пенцер бјеше,
Често Милош на њег' излажаше,

Па он гледа, ко сокаком иде,
Док наиђе Суљо Циганине,
Њега Милош са пенцера виче:
„Богом брате, Суљо Циганине!
„Оли мени ближе до пенцера.“
Примаче се Суљо циганине,
Њему Милош три дуката даје:
„Нај то теби, Суљо Циганине!
„Ти отиђи у доњу чаршију,
„Узми мени лист књиге бијеле
„И мурећеф, чим се књиге пишу,
„Да напишем лист књиге бијеле,
„Да је спремим до Прилипа Марку.“
То је Суљо за Бога примио,
И он оде у доњу чаршију.
Те му узе лист књиге бијеле
И мурећеф, чим се књига пише.
Кад се Милош књиге добавио,
Он написа књигу на кољену,
Те је шаље до Прилипа Марку:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Доп'о сам ти проклете тавнице
„У латинског краља Михаила,
„Ево има три мјесеца дана,
„Како јунак у тавници лежим.“
Узе књигу Суљо Циганине,
Однесе је до Прилипа Марку.
У лијепа доба долазио,
По акшаму међу јацијама,
Када Марко за вечером бјеше;
Суљо куца алком на вратима,
Ал' говори Краљевићу Марко:

„Ко то куца алком на вратима?“
Па говори Анђелији љуби:
„Хајд' отвори на авлији врата.“
Силазила Анђелија љуба,
И Суљи је отворила врата,
Суљо иђе на горње чардаке,
Како дође: „добро вече!“ виче,
И он љуби Марка у колено,
На колену књигу оставио,
Књигу учи Краљевићу Марко,
Књигу учи а сузе пролива,
Па се хвати руком у џепове,
Те потеже три дуката жута:
„Нај ти Суљо, те се напиј вина.“
Отален је Суљо одлазио,
Марко скочи на ноге лагане
И он оде у доње подруме,
Те опрема својега шарина,
Док је Марко шарца опремио,
У то доба Јевросима мајка,
Носи Марку лаке брашњенице,
Марко вода шарца по авлији,
Доведе га бињекташ камену,
Па појаха својега шарина,
Оде право пољем широкијем,
Оде Марко граду Леђанскоме,
Куд год иш'о до Леђана сиш'о,
Кад он дође до Леђана града,
Кроз чаршију нађера шарина,
Шарац му се мамом помамио,
По три копља у пријеко скаче,
По четири небу у висине,

Из уста му живи огањ сипа,
Из ноздрва модар пламен лиже;
Из калдрме камење изл'јеће,
Те разбија срчали пенџере,
И под њиме црна земља тутњи;
Баца топуз небу под облаке,
Дочекује у бијеле руке.
Гледала га господа Леђанска:
„Мили Боже! чуда великога!
„Добра коња још бољег јунака;
„Каква ли је краљева замјена,
„Те он лети 'нако кроз Леђана.“
Ал' то Марко хаје и не хаје,
Што говоре господа леђанска,
Већ он гони шарца кроз Леђана,
Право гони проклетој тавници,
Ка тавници краља леђанскога,
Како дође проклетој тавници
На тавницу нађера шарина,
Па потеже перна буздована,
Те обија на тавници врата,
Ал' се врата обити не могу,
Што их Марко више удараше,
Све то врата тврђа долажаху,
На вратима дванаест је брава,
Дванест брава, дванест дубровкиња;
Како Марко тавницу обија,
Сва се пуста из темеља љуља.
То гледао краље са пенџера,
Па он зове свога ђенерала,
Док ето ти млада ђенерала,
Приступа му руци и колену,

Говори му краље од Леђана:
„Какав јунак обија тавницу?
„Брже узми шест стотин' катана,
„Те отиђи брже до тавнице,
„Па ухвати онога јунака,
„Деведи га мени у дворове.“
Кад то чуо краљев ђенерале,
Брже узе шест стотин' катана
И он оде проклетој тавници,
Кад дођоше проклетој тавници,
Опколише Краљевића Марка,
Ал' се Марко ухватит' не даде,
Већ разгони катане од себе
И туче их перним буздованом;
Док удрише љути оклопници,
Ухватише Краљевића Марка,
На плећи му руке савезаше,
Одведоше краљу Михаилу,
Кад га виђе краљу Михаило,
Њему краље 'вако говораше:
„За шт' обијаш на тавници врата?
„Ја ћу теби сама отворити,
„Те ти види свога побратима.“
Па га посла проклетој тавници,
Затворише Краљевића Марка,
А у ону тавницу проклету,
Тавновао три мјесеца дана.
Кад га виђе Милош Обилићу,
Њему Милош 'вако говораше:
„За што, брате, западе тавнице?
„Да обадва овђе тавнујемо?“
Ал' говори Краљевићу Марко.

„Ја нијесам јунак ни мислио
„Да ћу овђе запасти тавнице.“
Често гледа тавници на пенџер,
Не би л' кога Марко угледао,
Док угледа Суљу Циганина,
Брже виче Суљу Циганина:
„Богом брате, Суљо Циганине!
„Дођи мени тавници на пенџер,
„Да ти речем три четири р'јечи.“
Њему Суљо за Бога примио,
Примаче се тавници на пенџер.
Проговара Краљевићу Марку:
„Ево теби три дуката жута,
„Хајд' отиђи доље у чаршију,
„Купи мени дивит и хартије,
„Да напишем лист књиге бијеле,
„Да је пошљем до Топлика града,
„А на име Топлици Милану.“
То је Суљо једва дочекао,
Брже узе три дуката жута
И он оде у доњу чаршију,
Те му купи дивит и хартију,
Донесе му тавници на пенџер,
Узе Марко дивит и артију,
Те написа лист књиге бијеле
Своме побри војводи Милану;
Узе књигу Суљо Циганине,
Однесе је до Топлика града,
Господару Топлици Милану.
Како дође ка Топлику граду
Он отиде под бијелу кулу
Господара Топлице Милана,

Па он куца алком на вратима,
Док излеће Топлица Милане,
Отвори му на авлији врата,
Њему Суљо руци прилазио.
У руци му књигу оставио;
Књигу гледа Топлица Милане,
Књигу гледа, сузе пролијева,
Извадио дванаест дуката:
„Узми Суљо те се напиј вина.“
Поврати се Топлица Милане,
И он оде у доње подруме,
Те опреми својега дорина,
На њег' меће седло цариградско
Па га прекри златном абаијом;
У том њему љуба силазила,
И снијела лаке брашњенице.
Он се враћа у горње чардаке,
Те отвора попета сепете,
Па се свлачи те се преоблачи:
Прву меће бурунџук кошуљу,
Нит је ткана нит је опредена
Већ од суха злата исплетена,
На кошуљу челик панцијера,
На панцијер румену доламу
По долами троје токе сјајне,
Једне вите, а друге салите
А на трећим гује исплетене,
Повисоко издигнуле главе,
У главама алем камен драги;
На токама пуце под грьоцем
И у њему чаша од биљура,
Њоме момак мамурлук разбија;

Па облачи ковче и чакшире,
На ковчама три ста трепетљика,
До кољена од сухога злата,
Па опаса мукамед појаса,
И притеже силах око паса,
И зађеде дванест самокреса,
Међу њима љутога ханџара,
Па припаса сабљу оковану,
И обуче чизме цариградске,
А устакну калпак и челенку,
Десет пера, дванест челенака,
И тринесто ноја тице крило,
То се крило на чекрк окреће,
Те казује који вјетар пуше,
Па он узе џиду убојиту,
Те силази низ б'јеле чардаке,
Па појаха дебела дорина,
Ишћера га из ћемерли куле,
Па он оде пољем широкијем,
Куд год иш'о до Леђана сиш'о.
Кад је био граду на капији,
Таман зора бјеше запучила,
Капија се бјеше отворила,
Па он прође кроз капију тврду;
Он не иде двору краљевоме
Већ он иђе у краљеву башчу,
Баш у башчу под жуту наранчу,
Па одјаха својега дорина,
Па га свеза за жуту наранчу
И он сједе под жуту наранчу,
Преко крила џиду претурио,
Па потеже срчали дурбина,

Те он гледа у краљеве дворе,
Не би л кога мог'о угледати,
Док угледа краља Михаила
Прегнуо се на демир пенџера
И он гледа незнана јунака;
Кад то виђе Топлица Милане,
Склопи дурбин баци у травицу.
Кад то виђе краљу Михаило,
Брже зове својега јединка,
Свог јединка млада Офинцура,
Дође њему млади Офинцуре,
Говори му од Леђана краље:
„Мили сине, млади Офинцуре!
„Какав јунак сједи под нарамчом,
„Добар дорин свезан за наранчу?
„Иди види, мој сине једини,
„Зови њега у моје дворове.“
Брже оде д'јете Офинцуре,
Како дође на башченска врата,
Одмах скочи Топлица Милане,
Па појаха својега дорина;
Говори му млади Офинцуре:
„Не јашу се коњи по башчама.“
Бесједи му Топлица Милане:
„Додај мени мојега дурбина“
И саже се д'јете Офинцуре,
Додаје му његова дурбина,
Али Милан не шћеде дурбина,
Веће њега за бијелу руку,
Па га баци за се на дорина,
Два пут га је опасао пасом,
А трећи пут од мача кајасом,

Па побјеже кроз Леђана града.
Кад то виђе краљу Михаило,
Он избуди све по своме двору,
Докле пуче тридесет топова;
Ал' се Милан поља прихватио,
И утече весела му мајка,
Он утече својој б'јелој кули;
И однесе д'јете Офинцура.
Када дође својој б'јелој кули,
Он изводи д'јете Офинцура,
Изводи га на горње чардаке,
Затвори га у кафаз одају;
Па дохвати дивит и хартију,
Ситну књигу на колену пише,
Па је шаље од Леђана краљу!
„Чу ли мене, од Леђана краљу!
„Ја ти шаљем лист књиге бијеле
„Пусти мени до два побратима,
„Ја ћу теби сина Офинцура,
„Ако ли их ти пустити не ћеш,
„Не дам теби сина Офинцура,
„На сваке ћу муке га метати,
„Тешком ћу га смрћу уморити.“
Даде књигу Топлица Милане,
Он је даде младом књигоноши,
Однесе је до Леђана града,
До дворова краља Михаила,
Кад пред краља јесте долазио,
Љуби њега у скут и у руку,
У руци му књигу оставио,
Измаче се, стаде га дворити,
Стаде краље њему говорити:

„Од куд књига, од кога ли града?“
Говорило младо књигоношче:
„Господару, од Леђана краљу!
„Ова књига од Топлика града
„Од јунака Топлице Милана.“
Кад то зачу краљу Михаило,
Он отвора књигу шаровиту,
Књигу гледа, сузе пролијева,
Па по оној другу отписује,
А на руке Топлици Милану:
„Поздрав теби, Топлица Милане!
„Не мучи ми сина Офинцура,
„Пустићу ти до два побратима.“
Књигу даде младом књигоноши,
Извади му дванаест дуката,
Овако му краље говораше:
„Хајде брзо, ако Бога знадеш!“
Заскочи се младо књигоношче,
Како љељен од четири љета,
И одлеће до Топлика града,
У лијепа доба долазио,
По акшаму међу јацијама,
Када Милан за вечером бјеше,
Он закуца халком на вратима,
Миланова љуба силазила,
Те отвори на авлији врата,
Изведе га на горње чардаке
Пред Милана свога господара,
Говори му Топлица Милане:
„Добро дош'о, младо књигоношче!“
Књигоношче руци прилазило,
У руци му књигу оставило,

Гледа књигу Топлица Милане,
Књигу гледа а на њу се смије,
Он извади три дуката жута:
„Иди синко, те се напиј вина!“
Оста Милан у бијелој кули.
Ал' да видиш краља леђанскога,
Он извади Марка и Милоша,
Изведе их себи у дворове
Па овако њима бесједио:
„Милост вама велику издајем,
„Што ћу рећи, да ме послушате
„Простићу вас проклете тавнице
„И великог гвожђа и окова:
„А да ми се право закунете,
„Да ће Милан послати ми сина,
„Офинцура сина јединога.“
Онда вели Краљевићу Марко:
„Господару од Леђана краљу!
„Слаб сам јунак, ја не могу ићи,
„Док не једем овновину месо
„И не пијем црвенику вино
„Три мјесеца бијелијех дана;
„Немам куда ићи до Прилипа,
„Танка ми је кула оборена,
„Поробили Турци и хајдуци,
„Док ми не даш седам мазги блага
„И мојега претила шарина,
„Ја се јунак ни макнути не ћу.“
Измаче се Краљевићу Марко,
А приступи Милош Обилићу,
Па говори краљу Михаилу:
„Ја се јунак ни макнути не ћу,

„Док ми не даш своју милу шћерку,
„Милу шћерцу Росанду ђевојку
„И с њом троје господске кочије,
„Уз кочије дванест мазги блага,
„Ал' све краљу мекијех дуката."
Њему краље тихо одговара:
„Даћу теби Росанду ђевојку,
„Уз њу троје господске кочије,
„И даћу ти дванест мазги блага,
„Све ћу дати, што ми заиштете,
„Али тврдо, да се закунете,
„Да ћете ми жива послат' сина."
Они му се тврдо обећаше,
Да ће њему послат' Офинцура,
Па их води краље у одају
Обојицу дивно опремаше,
Облачи их у скерлет-кадифу,
И даде им од злата челенке;
Даде Марку шарца од мејдана,
А Милошу бољега ждралина.
У то доба од злата кочије
И пред њима дванаест солдата
У црвеној чоси веденичкој,
Голе сабље носе у десници
И дођоше пред краљеве дворе.
Тадај краље јесте излазио,
Изводио Милош Обилића,
Љуби њега међу очи црне:
„Мио зете, Милош Обилићу!
„На поклон ти од злата кочије
„И у њима моја мила шћерка,
„Уз кочије дванест мазги блага,

„Ал' те молим, мој зете милосни!
„Пошљи мени сина Офинцура."
Онда краље Марка изводио:
„Ти, ђевере, злаћени прстене!
„Води снаху како боље знадеш,
„Ево теби три товара блага,
„Те начини пребијелу кулу,
„Нека с краља не имадеш квара,
„И даде му криву ћемерлију."
Тад пођоше злаћене кочије
И пред њима краље Михаило,
Око њега дванаест солдата,
Голе сабље носе у рукама;
Уз кочије Краљевићу Марко,
И за њима још двоје кочије,
Покривене црвеном кадифом,
У њима су господски дарови,
А за њима од злата кочије,
У њима је краљица лепанска,
Она прати своју милу шћерку.
Кад су били граду на капији,
Док пукоше са града топови,
Седамдесет један за другијем,
Сав се Лепан из темеља љуља
Од великих убојних топова;
Сва господа лепанска изишла,
Они прате зета краљевога,
Кад су били мало иза града,
Ту се краље са зетом ижљуби,
Лијепо се с њима опростио
Даде њима лаке пратиоце,
Шест стотина својијех катана,

Да чувају цуру и кочије,
И доведу сина Офинцура.
Краљ с' отале натраг повратио
И његова госпођа краљица,
А сватови пољем одјездише;
Оде Милош до Топлика града.
Побратиму Топлици Милану,
Кад је дош'о до Топлика града,
До бијеле Миланове куле,
Угледа га Милан са пенцера,
На млађе је ршум учинио,
Отворише на кули капију,
Излазио Топлица Милане
У сретање своме побратиму.
У та доба Милош на ждралину,
И за њиме од злата кочије,
Уз кочије Краљевићу Марко,
А за Марком шест стотин' катана,
Лети к њима Топлица Милане,
Руке шири, у лице се љубе,
За јуначко питају се здравље,
Сви рекоше, да су здраво били.
Туди они коње одјахаше,
И млађи им коње прихватише,
Одведоше у доње подруме,
А јунаке на горње чардаке,
А сватове под бијелу кулу.
Ал' да видиш Краљевића Марка,
Он изводи своју милу снаху,
Изводи је на горње чардаке,
Прстенова Росанду ђевојку
И даде јој од злата јабуку

И уза њу хиљаду дуката.
Доведоше и попа и кума,
Те вјенчаше Росанду ђевојку
За јунака Милош Обилића.
Ту се чини велико веселье,
Ударају са града топови
А пуцају пушке и лумбарде,
А Милош се на кули весели
Су два своја мила побратима,
Напијају у кумово здравље,
Проговара Милош Обилићу:
„Побратиме, Топлица Милане!
„Поклони ми млада Офинцура,
„Да га пошљем своме милом тасту.“
Кад то чуо Топлица Милане,
Од земље је на ноге скочио,
Изведе му млада Офинцура,
Ја какав је млади Офинцуре?
Он је љепши од сваке ђевојке!
Милан њега поклони Милошу:
„Узми, њега, драги побратиме!
„Пашаљи га твоме пријатељу.“
Тада Милош спреми Офинцура
И са њиме још многе дарове:
Спрема краљу од злата тепсију
И на њојзи дванаест чинија
Све од чистог злата саливена.
Када Милош све то опремио,
Испратише млада Офинцура,
И за њиме сестра излазила,
Те је свога брата ижљубила
И поздраве баби оправила.

Офинцура тако испратише
И он оде здраво двору своме,
Оста Милош с кићеном ђевојком,
Па је љуби, кад год се пробуди;
Лијеп пород с њоме изродио:
Двије шћери и четири сина.

22.

Женидба Страхинина Бана.

(Из Сарајева).

Вино пије дванаест војвода,
Међу њима бане Страхинине
Од лијепе Бањске на Крајини,
Вино пише, док се напојише.
Да вам сваког по имену кажем:
Прво браће девет Југовића,
И два брата два Војиновића,
Петрашине и с њим Вукашине,
С њима бјеху три српске војводе,
Косанчићу и с њим Обилићу,
И Топлица из села Топлика,
С њима бјеху два брата рођена,
Мила брата до два Угрешића,
Од Пазара Реља Бошњанине,
Од Загорја Љутица Богдане,
Од Сибиња Јанко од Сибиња,
Од Мисира Мисирлија Мато,
Од Солуна војвода Богдане.
О свачему они бесједише,
А најпосл'је чаше све попише
А у здравље Страхинина бана:
„Здрав си бане, наше десно крило!
„Јер се, брате, оженити не ћеш?
„Јазук теби, и наму твојему,
„А и твоме роду и племену,
„А и твоме великом јунаштву;

„Јер се, брате, оженити не ћеш?
„Кад од тебе бољег не имаде,
„Ни млађега ни бољег јунака;
„Ево наске дванаест војвода,
„Од сваког си бољи на мејдану,
„Сјем од једног Љутице Богдана
„И сокола Бошка Југовића,
„И од њег' си много бољи јунак
„Ал' је Бошко соја великога,
„Клањам му се части и кољену.
„Јер се, брате, оженити не ћеш?
„Проси цуру од кога ти драго."
Вели њима бане Страхинине:
„Браћо моја, дванаест војвода!
„Ја сам, браћо, гори од горијех,
„Свијет знаде, а и Бог ме знаде,
„Каквога сам рода и племена,
„И какав сам јунак на мејдану;
„Само бих се јунак оженио,
„Кад бих смио сада говорити:
„Девет јабук' напоредо расте,
„Међу њима румена ружица,
„Кад би дало све девет јабука
„Испред себе устргнут' ружицу,
„С ружом бих се јунак закитио:
„Девет браће, девет Југовића,
„Кад бише ми Иконију дали,
„Ја бих вам се њоме оженио."
А кад чуло девет Југовића,
Страхинина загрливши љубе:
„Ми такога желимо јунака,
„Хоћемо ти сестру поклонити,

„Иконију, теби за љубовцу."
А кад чуо Страхинине бане,
Капу скида, на долину баци
И све шуре у руку ижљуби,
Па он скида девет прстенова,
И од злата извади јабуку,
У њој бјеше алем камен драги,
Уз јабуку хиљаду дуката,
Па је даде Бошку Југовићу,
Најстаријем брату од матере:
„Ето теби, Бошко аманети,
„Ја ти секе ни вићети не ћу,
„Док не дођем мом бијелу двору,
„Мало ћу вам опремит' сватова:
„Три хиљаде и пет стотин' свата,
„Близу нам је кућа и кућиште,
„А од моје Бањске племените
„До вашега града Вучитрна,
„Ласно ћете дочекат' сватове;
„Хвала Богу и богоматери!
„Браћа су јој како соколови
„А бабо јој згоднић' од Лазара,
„Ви морете дочекат' сватове.
„Не мојте се мноме забринути,
„Како ћу вам секу дочекати
„И у свилу и злато обући;
„Док је сабље и деснице руке,
„А и мога хрта Карамана,
„Који пази господара свога
„И по дану и по ноћи тавној,
„Не бојим се никога до Бога;
„Само ћете сестру поздравити,

„Нек не жали труда и господства,
„Често прати крваве хаљине,
„Јер у мене таки адет има,
„Ђе Турчина видим, јали чујем,
„Да му русу одсијечем главу.“
То им рече, онда с богом викну,
Југовић је Бошко устануо:
„С богом, брате, Страхинине бане!
„Сада, брате, а послије зете!
„Тако ћу ја баба поздравити,
„И таке нам опреми сватове.“
То рекоше, па се загрлише,
У лијепо лице пољубише,
Оде бане Бањској племенитој,
Југовићи граду Вучитрну.
Бабу своме Југ-Богдану кажу,
А како су Иконију дали
За сокола бана Страхинина,
Бабо њима благосове даје:
„Хвала вама, ђеце деветоро!
„Кад ја стекох баш зета јунака.“
Јуже скочи од земље на ноге,
И он књигу на кољено пише,
Па је шаље зету своме милу,
Своме зету српском кнез-Лазару:
„А мој зете, српски кнез-Лазаре!
„Иконију дајем у добри час
„За сокола бана Страхинина,
„Већ ми зете на весеље дођи.“
Другу књигу Јуже накитио,
Па је шаље Бањској племенитој,
Новом зету бану Страхинину:

„Та мој зете, бане Страхинине!
„Рек'о си ми покупит' сватове,
„Три хиљаде и пет стотин' свата,
„Не мој купит' толико сватова,
„Већ покупи седам стотин' свата,
„Све јунака бољег од бољега,
„Све Србљака, младијех јунака,
„Не води ми Грка ни једнога;
„Само ћу те, зете, замолити:
„Купи свата колико ти драго,
„Не мој мени, брате, оставити,
„Оставити браће Јакшевића,
„А Стјепана и с њим Димитрију;
„Куми кумом од Сријема Јања,
„А прикумка од Сријема Вука,
„Старог свата од Сибиња Јанка,
„Барјактара Бановић Секулу,
„А другога Рељу од Пазара,
„А јамака са Змијања Рајка,
„Два ђевера до два Бановића,
„Млађанога Марка и Милинка,
„Нејма ђеци по дванаест љета,
„Јунаци су, весела им мајка;
„А чауша Милош Обилића,
„Другијех ти ни бројати не ћу,
„Купи свата колико ти драго.“
Када бану така књига дође,
А од пунца Југа богатога,
Он по њојзи друге ситне пише
На све стране, што је наредио.
Голема се сила искупила
Та се сила сва у Бањској збила

Под бијеле Страхинина дворе;
Таман бане сакупи сватове
И за ручак свате поставио,
Док му ситна књига достигнула
Од његова пунца и пунице,
Од сокола старог Југ-Богдана:
„Та наш зете, Страхинине бане!
„Ти се, зете, по ђевојку спремаш,
„А видиш ли под бијелом кулом
„Голем чадор од бијеле свиле,
„Под њим сједи силан Балабане,
„Заточниче краља од Мљетака,
„Што ј' у Југа просио ђевојку,
„Па је чуо, бане Страхинине,
„Ђе си њему цуру испросио,
„Па је дош'о, на мејдан те виче;
„Смакни, сине, силна Балабана,
„Па онда ћеш доћи по ђевојку."
Срдит бјеше бане Страхинине,
Скочи бане, сабљу припасао,
А погледа на демир пенџере,
Кад угледа силна Балабана,
Бре! у момку срце заиграло;
Мили Боже! чуда великога!
Он не јаше коња ни једнога,
Пјеше бане до чадора дође,
Балабана из чадора виче:
„Балабане, краљски заточниче!
„Што си краљско прихватио благо,
„А за благо прод'о своју главу,
„Излаз' море, да мејдан д'јелимо!
„Нисам дош'о мејдан дијелити,

„Ни за гроше, ни за много благо,
„Већ за злато с града Вучитрна,
„Југ-Богдана Иконију шћерку."
Таман бане то њему изусти,
Балабан му тихо бесједио:
„Зла ти срећа, Страхинине бане!
„Прођ' се врага, не гони му трага,
„Не мој своје изгубити главе,
„Да је са шта, не бих зажалио,
„Већ са шћерке Југа богатога."
За то бане хаје и не хаје,
Балабану опет говораше:
„Устај горе, Балеша војвода!
„Устај море, да мејдан д'јелимо!"
Балабану мило не бијаше,
Али веће бити не могаше,
Уста горе, прихвати оружје,
А из траве копље извадио,
Узе копље у десницу руку,
Изиде му на мејдан јуначки,
Насред поља биљег закопаше,
С бојнијем се копљем окушаше
И обадва копља изломише;
Потегоше челикли нацаке,
Један другог њиме удараше,
Док нацацим' сапе изломише,
Комаде им у траву турише,
За бритке се сабље прихватише,
Стадоше се њима ударати:
Куд удара Балеша војвода,
Онуд црна крвца пољеваше,
По по литре меса отпадаше;

Куд удара бане Страхинине,
Све му жива ватра посипаше,
На Балеши панцијер кошуља;
А кад виђе бане Страхинине,
Виђе јунак ђе ће погинути,
Па на срце ватру наложио,
Нађера се јунак на Балешу,
За бијелу докопа га руку,
Другом руком за грло бијело,
Обали га у зелену траву,
Попушти му руку од грьоца,
Десном ногом стаде му под грло,
Па извади ханџар иза паса,
И распори силна Балабана
Од учкура до грла бијела,
Одреза му при ледини главу,
На бритку је сабљу натакнуо
Однесе је у киту сватове,
И он викну из грла бијела:
„Весел'те се, господо сватови!
„Балабан нам никад сметат' не ће,
„Ја сам њега данас оженио
„До вијека са земљицом црном,“
Па он оде до своје ђевојке,
Са сабље јој укинуо главу:
„На, јабуку, моја заручнице!
„Што је тебе шћела отимати.“
Узе главу Иконија млада,
Па је даде код себе ђеверу:
„Понеси је Бањској мој ђевере!“
Док сватови главу угледаше,
Чауш викну, дабулана рикну,

Ударише свирке свеколике,
Запјеваше пјесме умиљате,
Свак прип'јева Страхинина бана.
Отален се свати подигоше,
И ето их Бањској племенитој
До бијела Страхинина двора,
Доведоше госпођу ђевојку;
А у бана доста слуга бјеше,
Дочекаше киту и сватове,
Коње воде на росне ливаде,
А сватове у господске дворе.
Сватови се добро одморише,
Добавише и попа и кума,
Привјенчаше бана и ђевојку.
И ту бане свадбу направио,
Свадбу чини цијел мјесец дана,
Да ко броји, би и више било,
Већ их нико ни бројити нема.
Свадбари се многи разиђоше;
Оста бане љубећи ђевојку,
Мртав Бале у пољу широку.

23.

Женидба Реље Бошњанина с вилом.

(Из Херцеговине).

Вино пила до два побратима
У Прилипу на бијелој кули:
Једно ми је Краљевићу Марко,
А друго је Реља Бошњанине.
Они сједе, хладно пију вино,
Док им винце угријало лице
А ракија собет отворила,
Онда вели Краљевићу Марко:
„Побратиме, Реља Бошњанине!
„Што сам чуо чудо на свијету,
„Ти си иш'о свуда по свијету,
„Јеси ли ти чуо, јал' видио,
„На Голубу високој планини
„Ђе имаде зелена ливада,
„По ливади трава ђетелина,
„По њој пасу два врана гаврана;
„То не била два врана гаврана,
„Већ два коња од једне кобиле,
„Златне су им гриве до кољена,
„И лијепеките до очију;
„То су коњи из планине вила;
„То је поље дуго и широко,
„У ширину дванаест сахата,
„У дуљину двадест и четири,
„На сред поља зелено језеро,
„Код њега су на састанку виле,

„Сваке евте три бијела дана,
„Све окрећу коло наоколо,
„Ту имаде девет сестрeница
„И пред њима вила најстарија
„По имену вила Јерисавља,
„Што окреће коло наоколо.
„Већ чу ли ме, мио побратиме!
„Мени кажу, видио нијесам,
„Да не даду кроз планину проћи
„И никакву запјеват' јунаку;
„Већ ако ћеш мене послушати,
„Да дебеле коње опремимо,
„Да идемо на Голуб планину,
„Да видимо зелену ливаду,
„На ливади два коња гаврана,
„Да видимо коло ђевојака,
„Ђевојака, из планине вила,
„Волим њихе сеир учинити,
„Него, брате, хиљаду дуката.“
Онда вели Реља Бошњанине:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Ти се проћи из планине вила,
„И Голуба високе планине,
„Јер ће оне наске нагрдити,
„Јали наске, јали коње добре,
„Жао ми је себе и алата,
„Пак и тебе и коња шарина.“
А кад зачу Марко Краљевићу,
Овако је њему говорио:
„Иди Реља једна страшивице!
„Кад се бојиш у планини вила,
„Ја како би на мејдан изиш'о?

„А би ли ти мени вјеровао?
„Колико је у години дана,
„Толико сам добио мејдана;
„Ја се вила препанути не ћу,
„И ја имам вилу посестриму,
„До сад ми је на помоћи била
„И од данас до вијека свога.“
А кад зачу Реља Бошњанине,
Онда њега изједе срамота,
Па говори Марку Краљевићу:
„Побратиме Краљевићу Марко!
„Ја ћу тебе и то послушати,
„Ал' ни мало мени није драго.“
То рекоше, на ноге скочише,
Пак дебеле коње похваташе,
Притежу им на токе колане,
Па дебеле коње опремише,
Опремише, па их посједоше,
Оћераше уз Урумелију
До Голуба високе планине.
Када бише на Голуб планину,
На пољану под криву омару,
Онђе добре коње разјахаше,
Те се хладна напојише вина;
Марко пије црвенику вино,
А наздравља Рељи Бошњанину,
Не пије га чашом ни маштрафом,
Већ тулумом од дванаест ока.
Кад се побре накитише пива,
Од земљице на ноге скочише,
Пак дебеле коње посједоше,
Нађераше друмом уз планину,

Редом гоне један за другијем;
Тадај Марка освојило пиво,
Проговара Рељи Бошњанину:
„Побратиме, Реља Бошњанине!
„Нешто мене санак надвладао,
„Ја т' је санак ја т' је суђен данак!
„Дај запјевај, те ме разговарај.“
Проговара Реља Бошњанине:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Ја ти данас запјеват' не смијем,
„Како ћу ја данас запјевати?
„Ако буду на састанку виле,
„Хоће чути пјесму кроз планину,
„Пак преда нас изић' у планину,
„Те ће наске нагрдити љуто:
„Када гођ су на састанку виле,
„Све отпашу злаћена окриља,
„Пак се младе у коло хватају,
„Те окрећу коло наоколо,
„Како чују пјесму кроз планину,
„Раскидују коло на планини,
„Онда иду друму широкоме,
„Те гледају, ко је и како је,
„И данас ће наске опазити;
„Да ти хоћеш мене послушати
„Да не јављаш пјесме кроз планину,
„Док пољани коње дођерамо,
„Јер покрај ње густа гора бјеше,
„Кроз гору би коње нађерали,
„У крај горе коње разјахали,
„Привукли се од јеле до јеле,
„Те вићели коло и ђевојке:

„Девет вила девет сестреница
„И пред њима вила Јерисавља,
„Што је њима старјешина била.“
Да ви'ш Марка, весела му мајка!
Љуто га је освојило пиво,
Па је в'ома срдит и незгодан,
Није њега лако разумјети,
Јер је њега освојило пиво,
Пак на Рељу очи исколачи:
„Иди Реља, једна страшивице!
„Кад ти данас запјеват' не смијеш,
„Кога си се болан препануо,
„Девет вила девет ђевојака?
„Ја запјевај, ја ћу запјевати!“
А кад Рељу изједе срамота,
Он запјева танко гласовито.
Како Реља танко попијева,
Планина се планини одзива,
А долина долини одзива,
А са горе полијеће лишће.
То зачуле на планини виле,
Јере су се састануле биле,
На ливади коло ухватиле,
Пак окрећу коло наоколо.
А кад зачу девет ђевојака
И пред њима најстарија вила,
По имену Јерисавља млада,
Проговара Јерисавља млада:
„Моје секе, девет соколица!
„Нека мало, коло заставите,
„Неко има гором и планином,
„Пак запјева танко гласовито,

„Чује му се пјесма кроз планину,
„Да га знајем и да га познајем.“
Бирдем секе коло заставише,
Пак слушају пјесму кроз планину,
Док познаше бијесна јунака,
По имену Рељу Бошњанина,
Па говори вила Јерисавља:
„Чујете ли? моје секе драге!
„Оно нам је Реља од Пазара;
„Но слушајте, па ме послушајте,
„Која ћете мене послушати?
„Није л' мајка родила јунака,
„Да обуче крила позлаћена,
„Да изиђе на друм у планину,
„Да дочека Рељу Бошњанина,
„Извади му оба ока црна?
„А ја одох пољу широкоме,
„Да уклоним два коња велика,
„Да не види коња јабанлија
„Оба вранца од једне кобиле
„Позлаћених грива и перчина.“
А кад зачу девет ђевојака,
Све ђевојке замукоше муком,
А у црну земљу погледаше,
Како трава по одгојке расте
Кајно дојке у добре ђевојке;
Ал' не шути вила понајмлађа,
По имену вила Анђелија,
Већ од земље на ноге ђипила,
Пак обуче крила позлаћена,
Позлаћена крила и окриље,
Пак изиђе пољу у ширину,

Разви крила, па полеће вила
И одлеће друму у планину.
Како дође друму на планину,
Она паде на јелову грану,
Док ево ти Марка Краљевића,
Низ шарина ноге опростио,
Покрај њега облијеће ћорда,
Опази га са јелике вила,
Ђе то вили мило не бијаше,
Ал' јој друго бити не могаше,
Па за јелу заклањаше главу,
Док пропушта Марка на шарину.
Кад пропушта Марка Краљевића,
Док ево ти Реље Бошњанина,
Низ алата ноге опростио,
Дочека га са јелике вила,
Пак под њиме ухвати алата,
Да ви'ш виле, весела јој мајка!
Како под њим ухвати алата,
Бирдем њему очи помрачила,
Памрачила, па их ископала,
Низ лице му црна лије крвца,
А сальева крвцу у њедарца.
Како њему очи ископала,
Бирдем оде на јелову грану;
Стаде плакат' Реља Бошњанине:
„Авај, Марко, богом побратиме!
„Авај, мени, до Бога милога!
„Ђе погибох данас у планини,
„Погуби ме вила нагоркиња!
„Колико сам теби бесједио,
„Не мој мене нагонити, Марко,

„Да ја пјевам данас у планини,
„Вила ће ме нагрдити љуто."
А кад зачу Марко на шарину,
Да ви'ш Марка, весела му мајка!
Бе на чарку поврати шарина,
Продрије се са коња шарина:
„Бе не лудуј, Рељо Бошњанине!
„Ево теби тврду вјеру дајем,
„Ја ћу твоје излијечит' лице,
„Не бојим се са планине виле,
„Док су мени два сокола сива
„И док су ми два хрта бијесна,
„Да побјегне земљом по ћенару
„Достићи ће два хрта бијесна;
„Да побјегне под облаке вила,
„Достићи ће два сокола сива."
Пак погледа по јелову грању,
Док угледа нагоркињу вилу,
Она сједи на јеловој грани,
А све гледа куд ће побјегнути,
Одмах Марко трже соколове,
Полећеше два сокола сива,
Ухватише нагоркињу вилу,
Пак јој крила расклопит' не даду,
Ал' не могу да поведу вилу.
А кад виђе Краљевићу Марко,
Он до јеле дођера шарина,
Пак подиже бацак од међеда,
А изгули нацак од челика,
На коме је седамдесет пера,
Седамдесет и пера четири,
Пак удари танковиту јелу,

Колико је лако ударио,
Све са јеле полећеше гране,
Док обори нагоркињу вилу.
Вила паде на земљицу црну,
И са њоме два сокола сива,
Двије тице Краљевића Марка,
А допаде Краљевићу Марко,
Пак ухвати нагоркињу вилу,
За русу је косу ухватио,
За њезино дванест плетеница,
А потеже паклену канцију,
На којој је дванаест шибала,
А на сваком пуце од пиринча,
Куд је куца, све јој кожа пуца,
А црна је полијева крвца,
Стаде писка нагоркиње виле:
„Авај, Марко, богом побратиме!
„Што је теби? ти се помамио!“
— „Стани вило, и горе ти било!
„Што нагрди онаког јунака?
„Што извади оба ока црна?
„Живу ћу те на ватру сложити.“
А кад зачу нагоркиња вила,
Препаде се, жалосна јој мајка!
Јадовито одговори Марку:
„Не удри ме, богом побратиме!
„Ја ћу теби извидат' јунака,
„Излијечит' Рељу Бошњанина,
„Пушти мене у планину, Марко,
„Да саберем траве свакојаке,
„Да извидам оба ока црна.“
А кад зачу Марко Краљевићу,

Срдит Марко, па се ражљутио,
Пак на вилу очи исколачи:
„Нагоркињо, из планине вило!
„Свак се бије, да себи добије,
„Свако жали побратима свога,
„Ни ја Рељу пребољет' не могу,
„Не ћеш мене ласно преварити
„Скини, море, крила и окриље,
„Пак ти хајде уз росну планину,
„Те сабирај траву свакојаку,
„Понајвише цмиља и босиља,
„Те извидај у јунака лице,
„У јунака побратима мога,
„Посади му оба ока црна,
„Нек' погледа очим' по свијету.“
А кад зачу нагоркиња вила,
Сузе рони, а Марку говори!
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Скини мени крила и окриља,
„Па ме пушти у планину саму,
„Јунаку ћу расходити таму
„И његово извидати лице,
„Црнијем ће очим' погледати.“
Марко скиде крила и окриља,
Пак он пушта у планину вилу,
А поред ње два сокола сива,
А за њима два хрта бијесна;
Пак он сједе у зелену траву,
Мало сио, те се одморио,
И хладна се вина напојио.
Мало сио, четири сахата,
А кад петог наста половина,

Даде му се нешто погледати,
Док ево ти виле Анђелије,
А според ње два сокола сива,
А за њима два хрта бијесна.
Вила иде, а сузе прољева,
Она носи траве свакојаке,
Да извида очи у јунака,
Марко пије, ни мукајет није,
Већ дебеле засукује брке,
А погледа нагоркињу вилу
Ја како је одвише лијепа!
Црне очи а црње обрве,
До два ока, два врела студена,
Два образа два ђула румена,
Трепавице крила соколова,
Обрвице морске пијавице
Медна уста кутија шећера,
Ситни зуби дизија бисера.
Како вила Марку долазила,
Пољуби га у скут и у руку,
Срдит Марко, па се ражљутио,
Бирдем на њу очи исколачи:
„Трчи, море, рањену јунаку,
„Залијечи лице нагрђено
„И посади очи усахнуте.“
Пак полеће нагоркина вила,
Те извида Рељу Бошњанина,
Умива га студеном водицом,
А отиче травом свакојаком,
А кади га сваком миродијом,
Док је Реља очим' прогледао,
И његово лице извидала,

Пак је њега рукам' загрлила,
Загрлила, па га пољубила,
А Реља је рукам' отискује:
„Даље стани, из горе хајдуче!
„А хајдуче, нагоркињо вило!“
А вила се натраг повратила,
Пак ето је Краљевићу Марку,
Поклони се и два и три пута,
Пак Маркову пољубила руку,
Пољуби му руку и колено,
Те овако њему говорила:
„Богом, брате, Краљевићу Марко!
„Молим ти се, и смилуј се на ме,
„Те ме пушти у планину младу.“
Проговара Краљевићу Марко:
„Стани, мало, нагоркињо вило!
„Док се хладна напијемо вина,
„Послужи нам вино и ракију.“
А кад дочу нагоркиња вила,
Од земљице на ноге скочила,
Па дохвати чашу и маштрафу,
Те јунацим' хладно служи вино,
Марко пије, а Рељи наздравља,
Реља пије а Марку наздравља,
Док испише воље за довоље,
И хладна се напојише вина,
Те им винце удари у лице,
А ракија собет отворила.
Онда вели Реља Бошњанине:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Ако ћеш ти мене послушати,
„Да пуштамо нагоркињу вилу,

„Нека иде сека у планину,
„А ми ћемо коње појахати,
„Да идемо завичају своме.“
Онда Марко сједе бесједити:
„Сједи, Реља, на зло не удрио!
„Зар ћеш пустит' вилу нагоркињу?
„Зар је не ћеш узет' за љубовцу?
„Ја имадем у планини вилу,
„У планини вилу посестриму,
„Дала ми је два сокола сива,
„И дала ми два хрта бијела
„И дала ми златну амајлију,
„Са којом сам добио мејдана,
„Колико је у години дана;
„Волим вили него својој мајци;
„Пак ако ћеш мене послушати,
„Сад си и ти вилу задобио,
„Узми вилу за бијелу руку,
„Да водимо кроз планину вилу
„До лијепа Новога Пазара,
„Ти је вјенчај себи за љубовцу
„Особито бићеш јунак бољи.“
А кад зачу Реља од Пазара,
Марку више и не одговара,
Већ од земље на ноге скочише,
И дебеле коње опремише,
Опремише, пак их посједоше,
Марко свога посједе шарина,
Реља свога посједе алата,
Пак на чарку окрену алата,
Те прихвати нагоркињу вилу
Узе вилу за бијелу руку,

Извуче је за се на алата,
Пак је три пут опасао пасом,
И четврти од сабље кајасом,
Па поврати бијесна алата;
Оћераше коње кроз планину
И одоше до Новог Пазара,
Кад дођоше Новоме Пазару,
А до куле Реље Бошњанина,
Доведоше вилу Анђелију,
Привјенчаше вилу Анђелију,
Младу Рељи за вијерну љубу.

24.

Смрт Реље од Пазара.

(Из Сарајева).

Хвалиле се три јуначке мајке:
Једно мајка Краљевића Марка,
Друго мајка Милоша војводе,
Треће мајка Реље од Пазара;
Вели мајка Краљевића Марка:
„Није мајка родила јунака,
„Што је мајка Краљевића Марка.“
Вели мајка војводе Милоша:
„Није мајка родила јунака,
„Што је мајка Обилић' Милоша.“
Вели мајка Реља од Пазара:
„Није мајка родила јунака,
„Што је мајка Рељу Крилатога.“
Таман оне у ријечи бјеху,
Док ево ти дви српске војводе,
Краљевића и с њим Обилића.
Ту им мајке на састанку бјеху,
Угледаше до два своја сина,
Оба двије сретоше синове,
А Рељина јадна мајка шути,
Јер јој нема сина рођенога.
У то доба и Милош и Марко,
Унијоше старој у одају,
Укидоше са главе калпаке,
Они старој пољубише руку,
Њихе стара у чела јуначка,

Па сједоше оба у шиљтета,
И њихове изиђоше мајке.
Онда вели Краљевићу мајка:
„А мој сине, Марко Краљевићу!
„Ја сам сада у инаду била,
„Да нада те не има јунака.“
Вели њојзи од Прилипа Марко:
„Моја мајко, не задаји јада!
„Бољи Реља за седамнест Марка,
„Ал' залуду кад га изгубисмо;
„Сад смо били у земљи Арапској,
„У Беруту граду проклетоме,
„Писмо вина у Беруту граду,
„Мати моја, за нећељу дана,
„А у пиву затурисмо кавгу,
„Арапи се многи покупише,
„И на наске, мајка, ударише,
„Сви смо, мати, љуто сабљом сјекли,
„Од Арапа доста јада било,
„Ал' залуду, множина Арапа,
„Арапи нас црни поћераше,
„Из Берута града ишћераше,
„Испод града Турла вода тече,
„Широка је и дубока, мајко,
„Ни ту наске помест' не могоше:
„Срећа у нас, добри су нам коњи,
„Па ми хладну воду препливасмо,
„Али ево и горијех јада,
„Арапи су ендек прокопали,
„У дубину триста ендезета,
„У ширину триста и четири,
„Ми на ендек с коњма не смједосмо,

„Реља сја'о од свога вранина,
„Удари му силе уз вилицу,
„Добар вранац ендек прескочио,
„А кад виђе Реља од Пазара,
„Како но ти јунак крилат бјеше,
„Он прескочи ендек с обје стране,
„Оста Милош и ја, мати, с њиме,
„И ми добре коње одјахасмо,
„Па на ендек коње нађерасмо;
„Па и наши коњи прескочише,
„Ми остасмо оба за ендеком,
„Па стадосмо ендек прескакати.
„И ја скочих, мало не прескочих,
„Ал' не могох, мати, прескочити,
„Већ се вратих и у ендек падох
„За мном Милош у пола ендека.
„Док Арапи на нас навалише,
„Миздрацима и копљима бојним,
„Гоњају нас, мати, по ендеку,
„Ђе ће кога копљем прихватити,
„Ми писнусмо оба у ендеку:
„„Авај, брате, Реља од Пазара!
„„Зар ћеш наске овђе оставити,
„„Да нас кољу по ендеку Турци?
„Жао бјеше Рељи од Пазара,
„Па он скочи, мати, у ендека,
„Узе мене под десно пазухо
„А Милоша мати под лијево,
„Изнесе нас оба из ендека;
„Док завика са града Арапка:
„„О јуначе, штоно два извуче!
„„Окрени се да ти видим лице.“

„Превари се Реља од Пазара,
„Окрену јој очи и обрве;
„А Арапка запела стријелу
„И на Рељу шипке оборила,
„Двије њега шипке ударише:
„Једна, мати, у срце јуначко,
„Друга, мајко, под грло бијело,
„И погину жалосна му мајка!
„Лијепо смо њега сахранили,
„И у црну земљу погребали.
„Не хвал'те се, наше миле мајке,
„Није мајка родила јунака,
„Што је мајка Рељу од Пазара.
„Јао, Реља, покојна ти душа!
„Тешко нама без таких јунака
„Под топузом проклетих Турака!“

25.

Сан царице Милице.

(Из Херцеговине).

Сан уснила царица Милица,
Вјерна љуба славна цар-Лазара,
У Крушеву на цареву двору,
Сан уснила и у сну виђела:
Ће се ведро небо проломило,
Жарко сунце у траву пануло,
А из траве у воду скочило,
У Косову, у воду бунара,
Пак се вија по бунару сунце.
Шевак баца небу под облаке;
Око воде поскакују вуци,
Да изваде из језера сунце,
Ал' се њима извадит' не даде,
Већ их пале око воде муње;
Сјајан мјесец у море пануо,
Све звијезде крају прибјегнуле,
Све Косово тама притиснула,
По њој гркћу гавранови црни,
Између њих ждрали поцикују.
Кад је госпа таки сан уснила,
Сан уснила, па се пробудила
И ода сна на ноге скочила,
Те с' умила и Богу молила,
У сред ноћи, како у сред дана.
Опет госпа на шиљте панула,
Покрила се кумашли јорганом

И заспала како јање младо.
Док је госпа други сан уснила:
Ће полеће јастреб тица љута,
Од Стамбола старог Костадина,
Пак долеће у поље Косово,
Те он паде код воде Ситнице
А за њиме двије багајлије,
Багајлије, два орла велика,
За орловим' два врана гаврана,
А за њима све тице остале;
Бих ти рек'о и бих се заклео:
Колико је на горици листа,
Толико је долећело тица,
Све падоше у поље Косово,
У Косово код воде Ситнице,
Око воде с обадвије стране,
Све Косово поље притиснуле;
Да упуштиш из неба јабуку,
Не би могла на земљу панути
Већ на тицу малу, јал' велику.
У пољу се ватан учинише;
Док полеће јато соколова,
Од Крушева од бијела града,
Од дворова славна цар-Лазара,
Одлећеше у поље Косово,
Пак у тице јуриш учинише,
Те разгоне тице на буљуке,
Нагоне их у воду Ситницу,
Све из њихе ситно сипа перје,
Све Косово перјем притиснуле,
И Ситницу воду замутиле,
Ал' залуду, фајде не имаде,

Множина је тица навалила,
Освојише сиве соколове,
Соколови тице изгибоше,
Све им перје пада у Ситницу;
А тама се дигла до под сунце,
Пак западу помрачило сунце,
А по мраку поцикују ждрали,
А деру се гавранови црни.
Кад та госпа други сан уснила,
Од тога се више препанула,
Пак ода сна на ноге скочила,
Те с' умила и Богу молила;
Кад с' умила и Богу молила,
Она сједе на мека шиљтета,
Објема се рукам' поднимила,
Те прољева сузе низ образе.
Кад се госпа наплакала бјеше,
Она буди господара свога,
Господара славна цар-Лазара,
Те овако њему проговара:
„Устај горе, славан цар-Лазаре!
„Ноћас сам ти добар сан уснила,
„Море Бог дат', да ће добро бити."
А кад зачу славан цар-Лазаре,
На Милицу очи оборио,
Те овако њојзи говорио:
„О Милице, моја вјерна љубо!
„Што је теби за невољу љуту?
„Те прољеваш сузе низ образе,
„Какав си ти ноћас сан уснила?
„Те се тако јеси препанула."
Њему госпа хитро проговара,

Грозне сузе низ лице обара:
„Господине, славан цар-Лазаре!
„Ја сам ноћас чудан сан уснила:
„Ђе се ведро небо проломило,
„Жарко сунце у траву пануло,
„А из траве у воду бунара,
„Око њега поскакују вуци,
„Да ограбе из језера сунце,
„Они сунца ограбит' не могу,
„Већ их пале око воде муње;
„Сјајан мјесец у море пануо,
„Све звијезде крају прибјегнуле,
„Све Косово тама притиснула,
„По тами се деру гавранови,
„Око њихе ждрали поцикују,
„Сунца шевак у небо удрио;
„Пак сам опет други сан уснила:
„Ђе полеће јастреб тица љута
„Од Стамбола старог Костадина,
„Пак долеће на поље Косово,
„А за њиме два орла крсташа,
„А за њима два врана гаврана,
„А за њима све тице остале,
„Пак падоше у поље Косово,
„У Косово код воде Ситнице,
„Око воде с обадвије стране;
„Ту се тице ватан учинише.
„Док полеће јато соколова
„Од истока од Лазове куле,
„Танке куле славна цар-Лазара,
„Долећеше на поље Косово,
„Пак у тице јуриш учинише,

„Те разгоне тице на буљуке,
„Кано вуци по планини овце,
„Нагоне их у воду Ситницу,
„Ал' залуду, фајде не имаде,
„Кад је многа тица освојила,
„Освојише јато соколова,
„Изгибоше соколови сиви,
„А другијем ни броја се не зна;
„Колико је тица изгинуло,
„Све Косово пера притискоше,
„И Ситницу воду замутише;
„Све притиште тама до запада,
„По тами се деру гавранови,
„Између њих ждрали поцикују;
„Тада сам се љуто препанула."
А кад зачу славан цар-Лазаре,
То је њему врло жао било,
Ал' залуду, фајде не имаде,
Јунак бјеше срца јуначкога,
Пак он љуби разговоре даје,
Те овако њојзи проговара:
„Љубо, моја, царице Милице!
„Ја ћу теби санак погађати;
„Што си љубо у санку вијела,
„Ће се ведро небо проломило,
„То ће нам се преузети царство;
„Што је сунце у траву пануло,
„А из траве у воду бунара,
„То ће моја полећети глава,
„Пак ће онда у траву панути
„А из траве у воду скочити,
„Да је, госпо, не ограбе Турци;

„Што је мјесец у море пануо,
„То ће турски царе погинути;
„Што су зв'језде крају прибјегнуле,
„То ће наше слуге изгинути;
„Што је шевак из воде студене
„Под облаке небу ударио,
„То ће ми се однијети т'јело
„С русом главом у бијелу цркву;
„Што с' окреће по бунару сунце,
„Око њега облијећу вуци,
„То ће ми се окретати глава,
„А око ње облијетат' Турци,
„Да м' ограбе из бунара главу;
„Што их пале око воде муње,
„То ће Срби осијецат' главе,
„Бранећ' моју од Турака главу;
„Што је тама пала до запада,
„То ће туда притиснути Турци;
„Што с' по тами деру гавранови,
„То ће судит' паше и везири;
„Што међу њим' поцикују ждрали,
„То ће пиштат' међу њима раја,
„Љубо моја, до вијека свога.
„Што си, љубо, други сан уснила:
„Да је јастреб тица полећела,
„Љубо моја, од Стамбола града,
„Долећела у поље Косово,
„То је турски царе устануо
„И брзо ће у Косово доћи;
„Што су за њим двије багајлије,
„Багајлије, два орла велика,
„То ће бити два царска везира;

„Што су за њим два врана гаврана,
„То ће бити два мрка џелата,
„Два џелата, два Арапа црна,
„Што ће сјећи наше поглаваре,
„А постављат' царске посударе;
„Што су за њим' све тице остале,
„То ће устат' сва Турћија листом
„Од Стамбола до Једрене б'јеле,
„Од Једрене до Мекe Медине,
„Све ће на нас ударити, госпо;
„Што је пала тица у Косово,
„У Косово код воде Ситнице,
„Око њега све тице остале,
„Све Косово поље притиснуле,
„Око воде с обадвије стране,
„ То ће турска војска притиснути,
„И ту ће се табор учинити;
„Што полеће јато соколова
„Од истока од царева двора,
„Те долеће у поље Косово,
„Те разгоне тице на буљуке,
„Како вуци по планини овце,
„То ће бити наши витезови,
„И разгонит' на буљуке Турке:
„Што су многе тице освојиле,
„Те изгибе јато соколова,
„То ће наши изгинут' јунаци;
„Што им ситно полијеће перје,
„И Косово перим' притискује,
„То ће мушке полијетат' главе,
„И Косово лешим' притиснути;
„Што с' нагоне у воду Ситницу,

„Те прашином воду замутише,
„То ће црном крвљу замутити
„Од добријех коња и јунака;
„Што л' Косово тама притиснула,
„Те с' не види сунца ни мјесеца,
„То брат брата познат' моћи не ће,
„И тавна ће раја останути;
„Што по тами гркћу гавранови,
„То ће бити цареве делије;
„Што међу њим поцикују ждрали,
„То ће пиштат' наша сиротиња,
„Сиротиња турски подајници,
„Госпо моја, до вијека свога!"
Кад је госпи санак казивао,
Проли госпа сузе низ образе,
Грозне сузе низ бијело лице,
Кајно бисер низ бијело платно.
Ондар царе њојзи проговара:
„О Милице, моја госпођице!
„Ни од шта се препадат' не ваља,
„Што гођ Бог да, све ће оно бити,
„Жао ми је, што сузе прољеваш,
„Још ти имаш господара свога,
„А имадеш шћери и синова,
„И зетова од боја јунака,
„Још је теби у животу бабо,
„Пак имадеш девет браћенаца,
„Девет браће, девет Југовића,
„Како девет сивих соколова,
„Што онаких у другога нема;
„Пак имадеш у Русији сина,
„Свога сина високог Стевана,

„Да све Турци прихвате под руку,
„Стевана нам прихватит' не могу,
„Он би своју прихватио мајку,
„Одвео бих тебе у Русију
„У богату нашу царевину,
„Ђе но госпо не долазе Турци.“
Кад цар госпи тако одговори,
Те госпођу своју разговори,
Онда царе на ноге скочио,
Пак он оде на мушке сараје,
Ђено сједи дванаест војвода,
Међу њима Обилић Милоше,
Њима царе божју помоћ даје,
Сви му редом прихватише здравље,
Испред цара на ноге скочише,
И цареву пољубише руку,
Посједе их царе уз кољено,
Све по реду једног до другога,
Пак им стаде санак казивати:
„О војводе, браћо моја драга!
„Што је ноћас два санка уснила,
„Госпођица царица Милица:
„Први санак, ђецо моја драга!
„Ђе се ведро небо проломило,
„Жарко сунце у траву пануло,
„А из траве у воду бунара,
„Сјајан мјесец у море пануо,
„Све звијезде крају прибјегнуле,
„Све Косово тама притиснула!
„Пак је госпа други сан уснила:
„Ђе полеће јастреб тица љута,
„Од Стамбола, старог Костадина,

„Пак долеће на поље Косово,
„Те он паде код воде Ситнице,
„А за њиме двије багајлије,
„Багајлије два орла велика,
„А за њима два врана гаврана,
„А за њима све тице остале,
„Сви падоше у поље Косово,
„У Косово код воде Ситнице,
„Око воде с обадвије стране;
„Ту се тице табор учинише,
„Док полеће јато соколова,
„Од истока од царева двора,
„Пак у њихе јуриш учинише,
„Те разгоне тице на буљуке,
„А нагоне у воду Ситницу,
„Све из њихе ситно сипа перје,
„Све Косово перјем притиснуле,
„А Ситницу прахом замутиле;
„Ал' залуду, фајде не имаде,
„Јастреб тица и тице његове,
„Освојише сиве соколове,
„И са њима воду замутише;
„Све Косово тама притиснула,
„А по тами гркћу гавранови,
„Око њихе ждрали поцикују.
„Браћо моја, и војводе моје!
„То нимало мени мило није,
„Чини ми се, ђецо моја драга!
„Сад је дош'о вакат и вријеме,
„Брзо ће нам ударити Турци
„И наше ће преузети царство.“
Кад то зачу сва српска господа,

За муку им свијем било љуту,
Сваки шути, ништа не бесједи,
Ал' ту бјеше један јунак добар,
Мудре главе а срца јуначког,
По имену Обилић Милоше,
Те он цару разговоре даје:
„Господине, славан цар-Лазаре!
„Сан је клапња, а Бог је истина!
„Бог ће дати, пак ће добро бити.“
И ту Милош цара разговори,
А Милошу цар благосов даје.
Мало за тим неко време прође,
Док му ферман из Стамбола дође;
„Цар-Лазаре, од Крушева града!
„Купи војску хајде на Косово,
„Ја ми спреми од градова кључе
„И хараче од седам година!“ —

26.

Пропаст царства српског.

(Из Херцеговине).

Сину муња од Једрене града,
А загрмље насред Цариграда,
Гром удари у поље Косово
И обори Неманића царство.
То не била муња ни громови,
Већ цар грчки пропуштио Турке
Из Медине у своју државу,
Да му бране Грке од Србаља,
И оборе Неманића царство;
Али ће се љуто преварити,
У криоцу змију отхранити,
Што ће оба цара погубити
Раскопат' им славу и државу.
Док се силни Турци доселише
У државу цара Костадина,
У Једрени царство подигоше,
Тавни мјесец, да се с крстом бори,
Вјековито, у земљама славним.
Осили се турски цар Мурате,
Купи војску по својој држави,
Што Турака, што младијех Грка,
Триста хиљад' покупи војника,
И ту силну војску окренуо
На Србију у поље Косово,
Да узима од Лазара царство.
Када Мурат на Косово дође,

Убојиту војску разредио
По Косову пољу широкоме,
Свилен чадор себи разапео
Насред поља у зеленој трави;
На чадору јабука од злата,
Што но сјаје кано јарко сунце,
У јабуци копље од челика,
Што пријети крсту са побједом,
Низ чадор секите објесиле,
Дванест кита све од суха злата,
Како с којом вјетар замахује,
Онако се по травици плаза,
Да цар чује какав вјетар дува;
Код чадора барјак разавио,
Пушти барјак небу под облаке,
Нека виде Турци и ђаури,
Да ту сједи силан цар Мурате;
Док под чадор слуге уђегоше,
Простријеше свилу и кадифу,
А по свили шиљте ударише,
По шиљтету од злата ћилиме,
Ђе ће сјести цара честитога;
Уведоше силна цар-Мурата
Посадише на мека шиљтета.
Док се царе мало одморио,
Он заиска дивит и хартије,
На кољену књигу накитио,
Књигу шаље у Косово равно,
А на руке славну цар-Лазару,
У књизи му Мурат изговара:
„Цар-Лазаре, српски господаре!
„Ето теби књиге јадовите,

„Добро види, што ти књига каже:
„Једна земља а два господара,
„Тако раја поднијет' не море;
„Ја ми пошљи од градова кључе,
„И Стевана у тутију сина.
„И харáче од седам година,
„Ја ти купи према мени војску.
„Што год знадеш од боја јунака,
„Поведи их у поље Косово,
„Да ми сабљам' царство дијелимо
„А главама међе постављамо;
„Нека знадеш пријеваре нема,
„Више теби цароват' не дадем!“
Кад је Мурат књигу направио,
Опреми је до Крушева равна,
До дворова славна цар-Лазара.
Књигоношче у Крушево дође,
У сат ноћи, кад цар вечераше.
Док задрма àлка на вратима,
Проговара славан цар-Лазаре:
„Видосаве, моја права слуго!
„Часом стани на мермер-авлију,
„Неко дрма àлком на вратима,
„То ће бити какав књигоноша,
„Јал' од цара, јали од ког краља.“
Кад дочуо слуга Видосаве,
Он удари низ бијелу кулу,
Пак отвори кàнат на вратима.
Док упаде лако књигоношче,
Он за њиме затворио врата,
Па га узе за бијелу руку,
Одведе га цару нà одају;

Књигоношче цара опазило,
Пред њиме се смјерно поклонило,
Пољуби му руку и кољено,
Остави му књигу на криоцу,
Руке преви, натраг се иступи,
Па га двори кајно господара:
Цар је књигу руком прихватио,
Пак на њојзи печат разломио,
Разломио, па је проучио.
Кад видио, што му књига пише,
Уз образ му пламен ударио,
Ваљају се сузе низ образе
Као киша низ јелово грање,
На десну се послонио руку,
Од јада га забољела глава,
Препао се славан цар-Лазаре,
Жао му је царства и државе;
Код њега се додесиле биле
Три војводе од земље његове:
Једно ми је Косовац Иване,
А друго је Топлица Милане,
А треће је војвода Милоше, —
Кад виђеше три добра јунака,
Како царе грозне сузе лије,
То је њима врло жао било,
Пак и они сузе упуштише,
Проговара војвода Милоше:
„Господине, славан цар-Лазаре!
„Оклен књига ватром сагорјела?
„И до сад су књиге долазиле,
„Ал' нијесу жалостиве биле;
„Жао нам је, славан цар-Лазаре!

„Што прољеваш сузе низ образе."
Проговара славан цар-Лазаре:
„О војводе, моја ђецо драга!
„Ово књига од голема врага,
„Од Косова поља широкога,
„Од Турчина силна цар-Мурата;
„Сад чујете? моја ђецо драга!
„Косово су притиснули Турци,
„Све попели б'јеле чадорове,
„Од извора до врела увора,
„Од увора до мрамор камена,
„Од камена до воде Ситнице,
„Пак ме зове Мурат на Косово,
„Да ми с њиме дијелимо царство,
„Да сабљама земље дијелимо,
„А главама међе постављамо;
„Јал' да пошљем од градова кључе,
„Мог Стевана у тутију сина,
„И хараче од седам година.
„Сад што ћемо? моја ђецо драга!
„Мало ми је у држави мојој
„Спрам Турака убојних јунака;
„Ја имадем сву државу моју:
„Скендерију и Урумелију,
„Арнаутлук и Маркедолију,
„И сву Босну и Херцеговину,
„Сријем равни и пола Земуна,
„У томе је и Србија ц'јела;
„Да попишем од боја јунаке,
„Све на перо једног по једнога,
„Сто хиљада изиђи не море,
„А то нам је мало за Турчина,

„У Турчина голема је сила,
„Триста хиљад' убојите војске.
„Сад што ћемо? моја ђецо драга!
„Жао ми је изгубити царство,
„И свијетлу круну Неманића;
„Да се бијем надбити не могу,
„Три Турчина на једног Србина,
„Не моремо придобити Турке,
„Већ да би нам нагоркиње виле
„На Косову у помоћи биле;
„А да бисмо в'јећу учинили,
„Да пођемо у поље Косово,
„Да се турском цару поклонимо
„И Мурату руку пољубимо,
„Жао ми је, Србадијо славна!
„Да Турчину сви будемо раја,
„И Стевана поклонити сина,
„Да се надам сунцу и мјесецу
„А Стевану никад до вијека.
„Сад што ћемо? моји соколови!
„Хоћемо ли с царем ратовати,
„Крв пролити и не зажалити
„Ради Бога и крста часнога,
„И за љубав милог отачаства?"
Плану Милош као ватра жива,
Па је цару тихо говорио:
„Господаре, српски цар-Лазаре!
„Ми волимо мушки умријети,
„Него женски изгубити царство,
„Кући војску по својој држави,
„Да идемо у бој на Косово.

„Да јуначки крвцу пролијемо,
„А не женски царство поклонимо,
„Змајевима, да будемо раја,
„Да нас куну ђеца до вијека,
„Што смо женски упуштили царство."
Када царе саслуша Милоша,
Живо му је срце поиграло,
Војводама царе проговара:
„И ја волим, да сви погинемо,
„Него наше царство и господство
„Да Турчину на срамоту дамо;
„Већ кад сутра бијел данак сване
„Ко би мене хитро послушао?
„Да обуче турску ђеисију,
„Штоно носе цареве делије
„И његове баше Једренлије
„Пак да оде у бојно Косово,
„Да уводи Муратову војску:
„Је ли много у Турчина војске?
„Је ли силна убојита војска
„И без инле и без пријеваре?"
Проговара војвода Милоше:
„Господаре, славан цар Лазаре!
„За то не мој сузе прољевати
„И не мој се царе препанути,
„Ако Бог да и срећа велика!
„Како сутра бијел данак сване,
„Ја ћу свога оправит једнога,
„Побратима Косовац Ивана,
„Који ми се свачем научио
„По Косову пољу широкоме,
„Арнаутим' селам називати,

„Називати и одазивати,
„Нек уводи Муратову војску.“
А то Иван једва дочекао,
Пак цареву пољубио руку:
„Господаре, славан цар-Лазаре!
„Ти се не мој за то препадати,
„Сутра ћемо виђети јунаке
„И теби ћу право казивати
„Него купи силовиту војску,
„Пак ћемо се с њима ударити
„Ако Бог да Турке придобити,
„Муратову силу саломити.“
Кад то чуо славан цар-Лазаре,
Разговори с' и разрадова се
Власт им даје: „Аирли вам било.“
Када сутрa бијел дȁнак свану,
Уранио војвода Милоше,
Пак опреми побратима свога,
Побратима Косовац Ивана
Обуче му турску ђеисију,
Штоно носе цареве делије,
И његове баше Једренлије;
Покри коња зеленом либадом,
Да га тамо не познају Турци,
Припаса му свијетло оружје,
Па га спреми у бојно Косово.
Када Иво до Косова сиђе,
Виш' Косова на Брањево равно,
Погледао у поље Косово,
Кад угледа силовиту војску,
Он бијесна устави зекана,
Голему се чуду зачудио:

„Боже мили, чуда великога!
„Чини ми се и заклео бих се,
„Колико је на горици листа,
„Још је више у Турака војске:
„Коњ до коња јунак до јунака,
„Све чадори како лабудови,
„А барјаци као и облаци,
„Бојна копља као гора црна,
„Да Бог пушти из неба јабуку,
„Не би могла на земљу панути,
„Већ на коња јали на јунака,
„Ал' на бојно копље ја барјака.“
Кад то виђе Косовац Иване,
Он у војску нађера зекана,
На зекану у чоси зеленој,
Гледају га баше Једренлије,
Међу собом пак су говорили:
„Боже мили! бијесне делије
„У нашега цара честитога.“—
И шта ћу ти дуго бесједити,
Иван турску уводио војску,
За три дана и ноћи четири
Он је трипут укрстио војску,
Од извора до врела увора,
Од увора до мрамор камена,
Од камена до воде Ситнице!
Кад је силну уводио војску,
Ту је њега акшам застануо,
У Крушеву зора запучила,
Кад даница помолила лице,
Зрак од сунца небу ударио,
У Крушево Иван долазио,

Опази га војвода Милоше,
Пак од земље на ноге скочио,
Те појаха бијесна ждралина,
Очера га пољем широкијем,
Те сусрете Косовац Ивана,
Пак се с њиме загрливши љуби.
Ту бијесне коње заставише,
Па га пита војвода Милоше:
„Побратиме Косовац Иване!
„Ђе си био, шта си задобио?
„Јеси л' турску уводио војску
„И видио силу Муратову?
„Је ли много у Турчина војске?
„Је ли силна уворита војска;
„И брез инле и брез пријеваре?
„Јесу л' добри од боја јунаци?
„Смијемо ли на њих ударити?
„Моремо ли с њима ратовати?“
Проговара Косовац Иване!
„Побратиме, војвода Милоше!
„Видио сам силу у Турака,
„Уводио силу Муратову
„И трипут сам војску укрстио,
„Од извора до врела увора,
„Од увора до мрамор камена,
„Од камена до воде Ситнице;
„Око воде с обадвије стране,
„Све попели чадорове б'јеле,
„Силни коњи и силни јунаци,
„Царева је уворита војска,
„И брез инле и без пријеваре,
„Кратки ћурци а дуги рукави,

„Хати вичу а делије ричу:
„„Сутра ћемо у бој у Косово,
„„На ђаура добро ударити,
„„Сабљом ћемо земље дијелити,
„„А главама међе постављати.“
„Мој Милоше, мио побратиме!
„Чини ми се и заклео бих се,
„Да Бог пушти кишу из облака,
„Не би пала на зелену траву,
„Већ на коња јали на јунака,
„Јал' на бојно копље јал' барјака.
„Мој Милоше, мио побратиме!
„Није лако с њима ратовати,
„Али ја ћу први умријети,
„Мурату се не ћу поклонити.“
Кад то дочу војвода Милоше,
Проговара побратиму своме:
„Знаш ли што сам тебе сусретао?
„Да ти кажем, да те насјетујем:
„Не мој тако цару казивати,
„Јер ће нам се царе препанути,
„Не ће поћи у бој на Косово!
“Ја, Иване мио побратиме!
„Не могу ти срцу одољети
„Кад ћу прије у Косово сићи,
„Да уломим силу Муратову,
„Што је дош'о, да нам отме царство.“
Кад је тако њега сјетовао,
Пак отален коње поћераше,
Поћераше до царева двора,
И под кулом коње разјахаше,
Узеше се за бијеле руке,

Пак одоше славном цар-Лазару
И цареву пољубише руку,
Овако је царе говорио:
„Слуго моја Косовац Иване!
„Јеси л' био у пољу Косову
„И видио силу Муратову,
„Је ли млого у Мурата војске?
„Је л' му силна уворита војска?
„И брез инле и брез пријеваре?
„Моремо ли ратовати с њиме?“
Проговара Косовац Иване:
„Господине, славан цар-Лазаре!
„Ја сам био у пољу Косову,
„Муратову уводио војску,
„Није њему уворита војска,
„Но све инла и све пријевара,
„Све се боје српскијех јунака
„И чувају око поља страже,
„Оклен ћеш им царе ударити,
„Ласно ћемо с њима ратовати;
„Трипут сам му укрстио војску,
„Од извора до врела увора,
„Од увора до мрамор камена,
„Од камена до воде Ситнице,
„Није много у Турака војске,
„Ми моремо с њима ратовати.“
Кад дочуо славан цар-Лазаре,
Од радости он се насмијао,
Па дохвати дивит и хартије,
Најприје је књигу накитио,
Па је шаље ломној Гори Црној,
А на руке цетињском владици,

У књизи му овако говори:
„Златна брадо цетињски владико!
„Купи мени од боја јунаке,
„Све од бољих бољега јунака,
„Који може међдан дијелити,,
„За часнога крста умријети;
„Води војску у Крушево равно,
„Да идемо у бој на Косово,
„Косово су притиснули Турци,
„Пред њима је силни цар Мурате,
„Хоће наше царство и господство,
„Боље нам је свима помријети,
„Него љутом змају робовати,
„Да нас цвили од сад до вијека;
„Ко не стио у Косово сићи,
„Он не има' од срца порода,
„У кући му чедо не плакало,
„Пред кућом му коло не играло,
„Више куће стадо не блејало;
„Никакво му сјеме не родило,
„Ни у пољу бијела шеница
„Ни у брду винова лозица.“
Ону шаље, другу књигу пише,
Па је шаље Босни поноситој,
А на руке босанскоме краљу:
„Да мој краљу, мој вијерни друже!
„Купи мени од боја јунаке,
„Да си брже с војском у Крушево,
„Да ми онђе војску саставимо.“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље, трећу књигу пише,
Па је шаље земљи Херцеговој,

Своме зету Вуку Бранковићу:
„О мој зете, Вуче Бранковићу!
„Купи мени твоје соколове,
„Да си брже с војском у Крушево,
„Да ми онђе војску саставимо,
„Да идемо у бој на Косово.“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље, а четврту пише,
Па је шаље земљи Арбанији,
А на руке Муси Арбанасу:
„Да мој Муса, на гласу витеже!
„Купи мени љуте Арнауте,
„Да си брже с војском у Крушево,
„Да ми онђе војску саставимо,
„Да идемо у бој на Косово.“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље, пету књигу пише,
Па је шаље Сријем земљи равној,
А на руке војводи Богдану:
„О Љутица, војводо Богдане!
„Купи мени од боја јунаке,
„Да си брже с војском у Крушево,
„Да ми онђе војску саставимо,
„Да идемо у бој на Косово.“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље, шесту књигу пише,
Па је шаље до Будима града,
А на руке Орловићу Павлу:
„Орловићу, мој Соколовићу!
„Купи мени од боја јунаке,
„Да си брже с војском у Крушево,
„Да ми онђе војску саставимо,

„Да идемо у бој на Косово.“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље, седму књигу пише,
Па је шаље граду Вучитрну,
А на руке Југу богатоме:
„О мој тасте, узданицо моја!
„Купи мени од боја јунаке
„Су твојијех девет соколова,
„Соколова до девет синова,
„Води војску у Крушево равно,
„Да ми онђе војску саставимо,
„Да идемо у бој на Косово.“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље, осму књигу пише
Па је шаље у равне Бањане,
А на руке Страхинину бану:
„Мио зете, бане Страхинине!
„Купи мени од боја јунаке,
„Води војску у Крушево равно,
„Да ми онђе војску саставимо,
„Да идемо у бој на Косово.“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље, а девету пише
У Сјеницу Васојевић Стеви:
„Да мој Стево, јуначко кољено!
„Купи мени од боја јунаке,
„Брже да си у Крушево равно,
„Да ми онђе војску саставимо,
„Да идемо у бој на Косово.“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље, а десету пише,
А на руке Мусићу Стевану:

„О Стеване, мој соколе сиви!
„Купи мени од боја јунаке,
„Да си брже с војском у Крушево,
„Да ми онђе војску саставимо,
„Да идемо у бој на Косово,“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље, једанесту пише,
А на руке Срђи Злопоглеђи:
„Злопоглеђо! душманима нашим!
„Купи мени од боја јунаке,
„Да си брже с војском у Крушево,
„Да ми онђе војску саставимо,
„Да идемо у бој на Косово.“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље, а дванесту пише,
Па је шаље дијете Лаушу:
„О Лаушу, весела ти мајка!
„Свијетла ти сабља на мејдану!
„Теби виле посестриме биле,
„К'о што су ти и до сада биле,
„Па те сабља посјеч' не могаше,
„Купи мени од боја јунаке,
„Брже да си с војском у Крушеву,
„Да ми онђе војску саставимо,
„Да идемо у бој на Косово.“
Све му каже што је и како је.
Кад је царе књиге растурио,
По јунацим' и по војводама,
Он дозива војводу Милоша
И са њиме оба побратима,
Побратима Косовац Ивана,
И са њиме Топлицу Милана,

Војводама царе наређује,
Да му купе убојиту војску
У Крушеву и около њега.
Док ево ти цетињског владике,
И он води шест хиљада војске,
Црногорца, како ватре живе.
Таман војску табор учинише,
Док ево ти босанскога краља
И он води десет хиљад' војске,
Све Бошњака големих јунака.
Таман војску табор учинише,
Док ево ти Вука Бранковића,
И он води дванест хиљад' војске,
Све јунака љутог оклопника.
Таман војску табор учинише,
Док ево ти Мусе Арбанаса,
И он води шест хиљада војске,
Све јунака љутог Арнаута.
Таман војску табор учинише,
Док ево ти војводе Богдана
И он води десет хиљад' војске
Све јунака и брзог коњика.
Таман војску табор учинише,
Док ево ти Орловића Павла
И он води хиљаду јунака,
Коњаника љутог оклопника.
Таман војску табор учинише,
Док ево ти Луга богатога
И са њиме дванест хиљад' војске,
А пред војском до девет синова,
Како сивих девет соколова.
Таман војску табор учинише,

Док ево ти Страхинина Бана
И он води хиљаду јунака,
Под њима се црна земља тресе.
Таман војску табор учинише,
Док ево ти Васојевић Стева,
И са њиме хиљаду јунака,
С голим сабљам' момци у рукама.
Таман војску табор учинише,
Док ево ти Мусића Стевана
И са њиме хиљаду јунака
На свакоме девет челенака.
Таман војску табор учинише,
Док ево ти Срђа Злопоглеђа
И он води хиљаду јунака,
Припасали мача зеленога.
Таман војску табор учинише,
Док ево ти дијете Лауша
И он води три хиљаде војске;
Над Лаушем посестриме виле,
Вијају се небу под облаке,
Златне стр'јеле носе у рукама,
Те гађају орла под облаком.
Таман војску табор учинише,
Док ево ти војводе Милоша,
И његова оба побратима,
Они воде силовиту војску:
Четрдесет хиљада јунака,
Сви јунаци под златним токама,
Под токама и бојним копљима.
Кад се силна искупила војска,
И кад царе в'јећу учинио
С војводама и са јунацима,

Он се стаде опремати с војском,
Да он пође у поље Косово,
И да сутра до Ситнице дође,
Да код воде попење чадоре,
Под чадоре сабере јунаке;
Док ево ти царице Милице
У црну се футу замотала,
Љуто цичи к'о шарена гуја:
„Кнез-Лазаре, без захода сунце!
„Ти се спремаш у бој на Косово,
„Кога ћеш ти са мном оставити
„У Крушеву, у нашему двору,
„Да ми образ од грдила чува
„Ако царство задобију Турци?“
Проговара славан цар Лазаре:
„Госпођице, царице Милице!
„Ево теби златан прстен с руке,
„Кад се сутра развију барјаци
„И пођемо у бој на Косово,
„Изиђи ћеш под кулу у поље,
„Ти имадеш девет соколова,
„Девет браће девет Југовића,
„Покажи им прстен с моје руке,
„Ти обирај кога теби драго,
„Остаће ти један да те чува.“
Тако царе госпу сјетовао
И госпођа њега послушала.
Како сутра данак освануо,
Опреми се силовита војска,
Сто хиљада убојних јунака,
И четири преко тога више,
Развише секите и барјаци,

Као морски по небу облаци,
Цар појаха голема зеленка,
Пред царем је његов барјактаре,
Барјактаре Бошко Југовићу,
Зелен га је барјак поклопио,
Златнеките по плећима бију,
Добар јунак добра коња јаше,
Три му копља у висине скаче,
По четири напр'јед одскакује;
Иза њега Југ-Богдане стари,
Око њега свих девет синова,
Дивне браће девет Југовића,
Како сивих девет соколова,
Појахали коње од мејдана,
Не би рек'о на коњима јашу
Већ их носе нагоркиње виле;
Око цара слуге и војводе,
Уз крило му слуга Видосаве,
С десне стране Бановић Страхиња,
А за њима војвода Милоше,
Според њега Косовац Иване,
А с лијеве Топлица Милане,
Колико се побре миловаху,
Све им коњи гриве мијешају,
А јунаци брке и солуфе.
Мили Боже! чуда големога,
Да је коме чути и гледати,
Кад поврвје сила и ордија,
Из Крушева из бијела града,
Како стоји цика витезова,
Како л' вриска виловитих коња!
Љуто циче мајке и сестрице:

Жале мајке премиле јединке,
Младе снахе од боја јунаке,
А ђевојке своје заручнике;
Стоји цика малог и големог,
Цика гласа чу се до небеса,
И црна се земља задрмала
Од јунака и од коњаника.
Кад сиђоше под кулу у поље,
Док ево ти царице Милице,
Пред милосну браћу излазила,
Својим ноктим' лице нагрдила,
Љуто цичи к'о шарена гуја,
Сваког брата редом замолила,
Сваком прстен царев показала,
Понајприје царском барјактару,
Барјактару Бошку Југовићу:
„О мој брате, Бошко Југовићу!
„А за Бога једнога те молим!
„Не мој мене оставити саме,
„Већ остани са мном у Крушеву,
„Да ми образ од грдила чуваш,
„Ако цару суђен данак дође,
„Те у боју љутоме погине."
Проговара Бошко Југовићу:
„Луда ти си, моја секо мила!
„Како ћу ја с тобом останути?
„Ко ће носит' царева барјака
„У Косово пред честитом војском?
„Волим тамо мушки погинути,
„Него овђе женски останути,
„Ето теби брата најмлађега,
„Најмлађега и најмилијега,

„Нашег брата милога Ненада,
„Нек остане с тобом у Крушеву.“
Па проћера бијесна дорина,
А за њиме сва браћа остала,
Сваког госпа замолила редом,
Ниједан јој остати не шћеде.
Кад наљезе млађани Ненаде
И њега је госпа замолила:
„Мој Ненаде, мој очињи виде!
„Остани ти са мном у Крушеву,
„Да ти секи од заклетве будеш,
„Ако браћи суђен данак дође,
„Ће изгину браћа на Косову,
„Да ми образ од Турака чуваш:
„Ја сам чула проклетници Турци,
„Да брат брату невјеру учини,
„Да обљуби свога брата љубу,
„Камо л' не ће туђу женску главу,
„Која нема заручника свога.
„Чудан адет јесте у Турчина,
„Не боји се Бога ни срамоте,
„За јунаштво, црн му образ држи,
„Потамнити, што се пред њим св'јетли.“
Проговара млађани Ненаде:
„Даље стани, моја сестро мила!
„Да те добар дорат не погази,
„Да те срдит братац не удари;
„Не ћу остат' иза браће моје,
„Волим с њима мушки погинути,
„Него брез њих живот оставити.“
Па проћера бијесна дорина
И он оде у бој на Косово.

То је госпи врло жао било,
Сузе проли, натраг се поврати,
Растаде се с господаром својим;
Растаде се мајка са јединком,
Сека с братом, љуба својим другом
А ђевојка с милим заручником,
Оде војска у бој на Косово.
О свачему јунаци зборише,
А највише од добра јунаштва;
Проговара Милош Обилићу:
„Слатка браћо и добра дружино!
„Ако Бог да и срећа велика!
„Сутра ћемо у бој у Косово
„И на турски логор ударити!“
То рекоше до воде дођоше,
У Косово до воде Ситнице,
Код Ситнице војску уставише,
Разапеше црвене чадоре
И развише свилене барјаке;
Онђе цару чадор направише,
Покрај воде у зеленој трави,
Пак посједе славан цар-Лазаре.
Ту се њему крсно име случи:
Амос пророк, што га прослављаше,
Пак под чадор сазива војводе,
Све сабрао српске војеводе,
Да прослави светитеља свога,
На Косову у очи мејдана.
Посједоше српске војеводе,
Све по реду и по старјешинству,
Вечераше господску вечеру,
Пак стадоше пити хладно вино,

По двапут се чашом обредише,
Али мучки и све невесело;
Када цару трећа чаша дође,
Да подигне славу светитељу,
Златну чашу прихвати у руку,
Погледује десно и лијево,
Па овако царе проговара:
„Војеводе, моја браћо драга!
„Коме ћу ја сада наздравити?
„По старини да бих наздравио:
„Наздравићу старцу Југ-Богдану,
„По милости: мојим девет шура,
„Девет шура младих Југовића,
„По љепоти: Бановић Страхиња,
„По првини: Бранковићу Вуку,
„По јунаштву: Обилић Милошу;
„Та ником је наздравити не ћу,
„Већ Милошу милу зету моме:
„Здрав Милошу, моја права слуго!
„Прва вјеро, потоња невјеро!
„Када сутра буде на мејдану,
„Невјеру ћеш мени учинити,
„Турцим' вјеру, а мени невјеру,
„Јер издаде, жалосна ти мајка?
„Што је теби криво код Лазара?
„Свега си ми задовољан, сине;
„Колико сам тебе миловао,
„Шћерку сам ти моју поклонио,
„А сад ћеш ме издат' на Косову:
„Јер Милошу, црн ти образ био?“
То Милошу врло мука била,
Уз образ му пламен ударио,

Расрди се као змаје љути,
Од земљице на ноге скочио
И здравицу царску прихватио,
Пак овако цару говорио:
„Хвала теби царе на здравици,
„А не хвала на твојој бесједи!
„Када издах? никад издат' не ћу!
„Живота ми и мога имена!
„Вићећемо, мили господаре!
„Када сутра вићен данак дође,
„Ко је вјера, ко ли је невјера?
„Невјера ти сједи уз кољено!
„Ако Бог да, те суђено буде,
„Како сутра вићен данак сване,
„Ево теби чисту вјеру дајем,
„Појахаћу дебела ждралина,
„Прођераћу кроз сву турску војску
„До чадора силна цар Мурата,
„И њему ћу под чадора доћи,
„Мурата ћу распорити жива
„И стаћу му ногом под грьоце
„И скинут' му зећир прстен с руке,
„С киме царе мисли царовати,
„Теби ћу га, царе, донијети,
„Нека видиш, славни господаре,
„Ко је Милош на бојном Косову,
„Је ли вјера, или је невјера?“
Када Милош здравицу попио,
Чашу баци на синију златну,
Па испаде Милош пред чадора
А за њиме оба побратима,
Побратиме Косовац Иване,

И до њега Топлица Милане,
Па Милошу тихо говораху:
„Ево теби браће у Косово!“
Како сутра бијел данак свану,
Уранио војвода Милоше,
Прије зоре и прије данице,
Пак опреми себе и ждралина;
Кад даница помолила лице
И зорица земљу опсјенула,
Он изведе својега ждралина,
Доведе га до чадора свога,
Па припаса бријеткињу ћорду;
Гледају га све српске војводе,
Хоће л' створит' што је говорио,
Доклен Милош посједе ждралина.
Кад виђеше до два побратима
Посједоше коње од мејдана.
За Милошем коње нађераше
На Ситницу студену водицу,
На Садмију камену ћуприју
И ћуприју здраво прегазише.
Кад у турску војску загазише,
Бојна копља стрму окренуше,
Мисле Турци Срби ће се предат',
Пред њима се раступљују Турци,
Све међу се они говораху:
„Благо нама, данас до вијека!
„Предаше се три српске војводе,
„Којих смо се најгоре бојали.“
А Милош им с коња одговара:
„Јадни Турци, ви маните главе!
„Виђећете преда' како сам се,

„Док допану наши витезови,
„Па вас стану гоњат' на буљуке,
„Кано вјетар снијег на сметове,
„Раскидиват' вама утробице,
„Кано вуци овцам' џигарице.“
То не знају, што им Милош каже,
Веће цару на муштулук трчу:
„Ето нама, три српске војводе!
„Којих смо се најгоре бојали,
„Они иду да с' предаду нама.“
Њима царе велик бакшиш даје,
Па састави сву улему листом
И улему царе запитује:
„Шта ћу Власим' ја сада пружити,
„Али ногу, ал' бијелу руку?“
Та улема цару говорила:
„Срамота је влаху пружит' руку,
„Пружи ногу, нек т' у ногу љуби,
„Нека ти је вазда под ногама.“
Проговара везир Уштуглија:
„Цар Мурате, од истока сунце!
„Хоћемо ли пред њихе изићи?“
Одговара силан цар Мурате:
„Отидите преда њих у поље,
„Пак прострите три чохе велике,
„Једну чоху прострите црвену,
„Другу б'јелу а трећу зелену;
„Када слуге коње нађерају,
„Ако иду да с нама ратују,
„Хоће све три ногам' погазити;
„Ако носе од градова кључе
„И хараче од седам година,

„Црвену ће чоху погазити,
„И црвену и чоху бијелу
„А зелену на копља дигнути,
„Пак испод ње коње прођерати.“
Кад дочуше цареви рицали,
Одлећеше пред српске војводе
Простријеше три чохе велике.
Кад војводе коње нађераше,
Све три чохе ногам' погазише.
Кад то виђе везир Уштуглија,
Проговара турском цар Мурату:
„Види царе, слуга Лазовијех!
„Како чохе ногам' погазише,
„Хоће с тобом затурити кавгу,
„Не носе ти од градова кључе.“
Проговара силан цар Мурате:
„Није тако, моја ђецо драга!
„Да су шћели заметнути кавгу,
„Давно бише повадили ћорде,
„Ћаури се цјани догодили,
„У цјаности чоху погазили.“
У та доба Милош на ждралину
Су обадва своја побратима,
Одјахаше коње од мејдана.
Излећеше цареви сеизи,
Да Милошу прихвате ждралина,
Не даде га царевим сеизим',
Већ га даје Косовац Ивану:
„Причувајде мојега ждралина,
„Док уљегнем цару под чадора,
„Да га видим и да га споменем,
„Како но сам синоћ говорио.“

Пак упаде цару под чадора;
Опази га силан цар Мурате,
По шиљтету ногу опружио,
Мисли царе, Милош ће га љубит,
Те овако њему проговара:
„Лако мало, Лазарева слуго!
„Не мој моје газити сердаде,
„Већ ми љуби чизму и мамузу.“
Плану Милош као ватра жива,
На Мурата наскочио вучки,
Бритку сабљу повади хајдучки,
Жива цара Милош распорио,
Од учкура до грла бијела.
Јадан Мурат без ријечи з'јева,
Под чадором Милошева сабља,
По главама, као муња с'јева,
Те обара цареве везире;
Посијече везир Уштуглију
И до њега Мухур-Саибију
И царевих дванаест рицала;
Док допаде до коња ждралина,
Седамдесет одсијече глава.
Сва три побре коње посједоше,
Кроз Косово коње повратише,
И у Турке јуриш учинише.
Боже мили, немила састанка!
Кад се стаде крвца прољевати,
Да је коме стати те гледати,
Како српске сијевају ћорде,
Како л' турске зијевају главе,
Љуто с'јеку српске војеводе,
С'јеку Турке ка' зелену траву:

Куд пролази Топлица Милане,
Добра бише кола пролазила,
Куд пролази Косовац Иване,
Двоја бише кола пролазила,
Куд пролази Обилић Милоше,
Троја бише кола пролазила.
Узаврела сва ордија турска,
Да застави војводама пута,
Али ништа учинит' не може,
Добри коњи, а силни јунаци,
Посјекоше сву цареву војску,
Покрај воде коње одјахаше,
На Ситницу воду силазише,
Умивају потављело лице,
И крваве руке до рамена,
Расхлађују своје пусто тело,
Да свијетли господару пођу;
Перућ' лице на водици хладној,
Међу се су момци говорили,
Како им је ком у боју било,
Док зарече војвода Милоше:
„Авај браћо жао ми до Бога!
„Ће остаде вјера у невјери!
„Синоћ сам се цару затјецао,
„Да ћу јунак на бојном Косову,
„Распорити турског цар Мурата,
„Стати њему ногом под вилице,
„И скинут' му зећир прстен с руке;
„Ја распорих силнога Мурата,
„А друго сам све заборавио
„Сијекући цареве делије,
„Нисам цару стао под вилице,

„Ни скинуо зећир прстен с руке,
„Да дарујем господара свога;
„Стан'те мало код воде Ситнице,
„Док се цару под чадора вратим,
„Да изнесем вјеру испод нога."
Бесједе му оба побратима:
„Не мој, брате, да се повраћамо,
„У повратку добивања нема."
„Ја вас, браћо, послушати не ћу,
„Ја ћу ићи, да ни доћи не ћу,
„Волим образ од живота мога."
Па посједе дебела ждралина,
Поврати га у ордију турску.
Жао браћи брата оставити,
Оба за њим коње повратише,
Ударише мушки сјећи Турке,
Пробијају сабљом себи путе
До чадора турског цар Мурата,
Пред чадором Милош одјахао,
Одмах цару под чадор улази,
Пак му стаде ногом под вилице,
И скиде му зећир прстен с руке;
По чадору притиснули Турци,
Притиснули све к'о земља црна:
Срамота је не осветит' цара
Под барјаком свеца Мухамеда;
Милош трже бријеткињу ћорду
Исијече на чадор тенефе
И делије турске Једренлије,
Пак посједе змајовита ждрала,
Кроз Косово коње нађераше.
Ту се многа крвца прољеваше,

Косе Турке к'о зелену траву:
За дан гору сабља исјеч' не ће,
Ни војводе сву цареву војску:
Сва се сила под оружје дигла,
Да освети погаженог цара.
Док завика Топлица Милане:
„Освети ме, војвода Милоше!
„Остадох ти данас у Косову."
А Милош му тихо одговара:
„Просто теби, мој брате Милане!
„И ја ћу ти брже тамо доћи."
Док повика Косовац Иване:
„С богом брате, војвода Милоше!
„Погибох ти и ја у Косову,
„Освети ме, мио побратиме!"
А Милош му тихо одговара;
„Добар, брате, Косовац Иване!
„Ја се у в'јек томе дару надам,
„Није жалит' славно умријети."
Покрај њега прођера ждралина,
Ражљутио себе и парипа,
Турке таре, нема куда горе,
Уз Косово лети као змаје,
Много траве крвцом обојио,
Врелом крвцом Турадије клете,
Док дођера до воде Ситнице.
Ал' да видиш јада великога,
Кад се јунак избавити нада,
Зло му пада, од ког се не нада,
Из стијене бабетина викну:
„Јадни Турци, јада дочекали!
„Видите ли, очим' не вићели!

„У Милоша срца виловита,
„У јунака коња змајовита,
„На њима су два добра оклопа,
„Оклоп коњски и оклоп јуначки,
„Ви Милошу ништа не морете,
„Док је њему ждрала од мејдана;
„Већ ви бојна копља окрените,
„Пободите у ледину тврду,
„Оштра копља небу окрените,
„Раставите коња од јунака,
„Морете га онда освојити."
Кад зачуше баше Једренлије,
Ударише копља у ледину,
Густа копља као гора црна,
Док налеће ждралин у ту гору,
Паде јадан у зелену траву,
Све му копља ноге разнијеше,
Без ногу се по копљима ваља,
Тражи јадан свога господара,
А Милош је од њег' одскочио,
Пак у руку копље прихватио,
На бојно се копље опирући,
Прескакаше Турке на буљуке,
И русе им главе одс'јецаше.
У Турчина силовита војска,
Добри коњи, а добри јунаци,
А Милош је без својијех крила,
Без ждралина и без побратима;
Навалише Турци са свих страна,
Навалише као земља црна
На Милоша уморна јунака.
А какав је Обилић Милоше?

Сав у крви огрезнуо бјеше,
Сијекући по Косову Турке;
Навалила сила сваколика,
На Милоша самцата јунака,
Навалише, па га ухватише,
На плећа му руке савезаше,
Да га воде цару под чадора,
А Милош им тихо бесједио:
„Стан'те, мало, Турци витезови!
„Зовните ми ону бабетину,
„Што жаљаше, да се крвца лије,
„Чини ми се, нешто ми је своје,
„Да јој кажем за готово благо.“
Турци бјеху, за Бога хајаху,
Доведоше бабу из стијене,
Бабетини Милош говорио:
„Примакни се, моја мила стрина!
„Ти си нешто мојој мајци своје,
„Да ти кажем за готово благо,
„Што га више уживат' не могу.“
Превари се бабетина ружна,
Примаче се војводи Милошу,
У Милоша савезане руке,
Бабетину зубим' докопао,
Па је баци у воду Ситницу,
Нека прати крваве јунаке.
Жао Турцим', што Милош уради,
Па га онда цару поведоше,
Доведоше силну цар Мурату;
Шћаху њега онђе погубити,
Ал' не даде турски цар Мурате,
Већ овако њима одговара:

„Не мојте се на њга расрдити,
„Не мојте ви њега погубити,
„Што је мене Милош погубио;
„Војничка је срећа донијела,
„Да ме добар јунак погубио;
„Већ ми живу деву распорите,
„Пак ме жива у деву метните,
„Живљет' могу три бијела дана,
„Не би л' влашког цара надживио,
„Не бисте ли њега погубили,
„Да ђаурин од Крушева Лазо,
„Не устакне алем капу царску.“
Кад је тако Мурат говорио,
Сва је војска листом поврвјела,
Она оде цару у сретање.
Мало време по времену било,
Глас допаде славну цар-Лазару,
Три војводе да му изгибоше,
Да је Милош цара распорио,
И велике јаде порадио,
Док му Турци савезаше руке;
Пак заплака славан цар Лазаре:
„Ej Милоше, моја права слуго!
„Тврда вјеро прва и потоња!
„С киме ћу ја у бој на Турчина?
„Ко ће моју соколити војску,
„Кад су мени крила поломљена?
„Ђецо моја, моји Југовићи!
„Ми Милоша данас изгубисмо,
„Све смо своје добро изгубили,
„О њега сам огр'јешио душу,
„Супрот тога изгубићу царство.“

Кад зачуше браћа Југовићи,
Заплакаше као ђеца мала:
„Ej Милоше, славни господаре!
„Ти си наске добро научио,
„Бојак бити и коња јахати;
„Када сутра бијел данак сване,
„С киме ћемо на бојном Косову
„Потиснути проклетнике Турке
„До чадора рањена Мурата,
„И војводе српске осветити,
„Што у бојy за образ падоше?“
Док зарече славан цар Лазаре:
„Послушајте, моји соколови!
„Све војводе и ви барјактари!
„Нека знаду сви наши јунаци,
„Како сутра бијел данак сване,
„Да нам ваља ударит' у Турке,
„Изгинути, или предобити;
„За то сваки нек приправи ћорду,
„Бојно копље и своју стријелу,
„Па што нама Бог и срећа даде.“
Како сутра бијел данак свану,
Дигоше се браћа Југовићи,
Сваки цару приступио руци
И од њега ишту прошћеније,
Да полете у бој на Турчина,
А царе им на то одговара:
„Стан'те мало, моји Југовићи!
„Да ми нашу раздвојимо војску,
„Да са стране Турцим' ударимо,
„Не бисмо ли њихе потиснули.“
Цар Лазаре сабрао војводе,

Барјактаре и све поглаваре,
Па је с њима савјет учинио,
Силовиту војску разредио:
Од истока цетињског владику
И његову киту Црногорце,
Што у ватри узмакнути не ће;
Од запада Бранковића Вука
Су његове дванест хиљад' војске,
Оклопника, као ватре живе;
Цар Лазаре Вуку говорио:
„Мио зете, Бранковићу Вуче!
„Води војску у Шару планину,
„Када звекну у пољу ханџари,
„Брже да си на међан јуначки
„Иза леђа душманину клетом,
„Удри врага, доклен му је трага!“
Југ-Богдана царе поставио
С десне стране, да му крило брани,
И до њега Мусу Арбанаса,
А до Мусе Орловића Павла,
А с лијеве бана Страхинина,
А до бана Васојевић Стева,
А до Стева Срђа Злопоглеђа,
А остале по реду војводе,
По сриједи славан цар-Лазаре,
Уз крило му слуга Видосаве.
У цара је силовита војска
Четрдесет хиљада војника,
А пред војском царски барјактаре,
Барјактаре Бошко Југовићу.
Кад је тако војску уредио,
Цар посједе голема зеленка,

Па се крену силовита војска,
Нађераше коње на ћуприју,
Коњанике најбоље јунаке,
Дочекаше Турци као вуци,
Пак се стаде крвца прољевати;
Југовићи, сиви соколови,
Потискоше мачевима Турке,
Све разгоне Турке на буљуке,
Бих ти рек'о и бих се заклео,
Куд пролази девет Југовића,
Туд је мутна вода ударила,
Ваља главе коњске и јуначке,
Није вода већ јуначка крвца;
Љуто бију девет Југовића,
Љуто бију и сијеку Турке,
Осам паша бише и убише,
Кад деветог бити започеше,
Ал' погибе Југ-Богдане стари,
Покрај њега девет Југовића,
Девет цару сивих соколова.
И њихова сва изгибе војска.
Мače војску цетињски владика
А уз њега млади Црногорци
И са њима јунаци Бошњаци,
Ударише мушки сјећи Турке,
Осам паша бише и убише;
Кад деветог бити започеше,
Ал' погибе Цетињски владика,
И његова сва изгибе војска,
Побјегоше јунаци Бошњаци.
Мače војску српски цар Лазаре,
А до њега Страхинине бане,

Око цара силовита војска,
Четрдесет хиљада јунака,
Повадише копља и стријеле,
Бритке сабље и оштре ханџаре,
Љуто бију и сијеку Турке,
Девет паша бише и убише,
Кад десетог бити започеше,
Потискоше низ Косово Турке,
Па разгоне Турке на буљуке,
Као вуци по планини овце;
Да т' је вићет' Страхинића бана,
Како с'јече на буљуке Турке,
Једном мане, двадесет глава пане.
Тако стало док је сунце пало,
И док Срби Турке дођераше,
До Ситнице до воде студене;
Готово се сила Муратова
На Косову бојном изломила,
Од мишица српскијех јунака;
Ал' да видиш јада великога,
Бог убио Вука Бранковића!
Он издаде таста цар-Лазара,
Не ше помоћ' милој браћи својој,
Милој браћи и свом господару,
Већ кад виђе из Шаре планине,
Да ће листом изгинути Турци,
Он полеће с дванест хиљад' војске,
Оклопника, као ватре живе,
Те поможе душманину клетом,
Да надвлада српског цар Лазара.
Цар-Лазару војска изгинула,
Остало му двадесет хиљада,

Чим могаше надвладати Турке,
Ал' невјера Вуче Бранковићу,
Да ограби круну Неманића,
И господство српског кнез-Лазара
Здружио се с душманином српским,
Ударише чилни на уморне,
Сјекоше се до сат ноћи тавне;
Ту изгибе сва царева војска,
Док Лазина полећела глава.
Кад погибе славан цар Лазаре,
Крај бунара код воде Ситнице,
Брани му је Бановић Страхиња,
Да је јадну не ограбе Турци,
Сама му се заваљала глава,
Па побјеже у воду бунара.
Док погибе Видосаве слуга,
Бранећ' цара с мачем у десници,
Отпаде му мишца до рамена,
Паде јадан цару уз колено,
Слуга јечи, бритка сабља звечи,
Бритка сабља Страхинина Бана,
Што прес'јеца коње и јунаке:
Док звијезда са небеса паде,
Тавни мјесец виш' Косова стаде.
Кад то виђе Бановић Страхиња,
Овако је јунак бесједио:
„Ђе си Вуче? не било те мајци!
„Јер издаде? проклета ти душа
„И овога и оног свијета!
„За што наше ти обори царство,
„Кад од Бога не бјеше суђено?
„Е да Бог да, суђено ти било,

„Те и твоја полећела глава
„Од сокола високог Стевана,
„Што си нашу славу закопао,
„На Косову пољу широкоме!
„Е да Бог да, оно не родило,
„Доклен Срби опет не добили,
„Што су данас на њем изгубили."
Па поврати својега дорина,
Оћера га до воде Ситнице,
До Саплије камене ћуприје,
На ћуприји јаде порадио,
Док је сабљом Турке рашћерао;
Бог му даде ране не допаде,
И он оде до Крушева равна,
Да он чува славну госпођицу,
Удовицу царицу Милицу,
И вијерну Милошеву љубу,
Госпођицу младу Вукосаву,
Да их јадне не обљубе Турци:
Обје јадне младе удовице,
Њима пара до ћесара нејма,
А љепоте у свој царевини.
Кад он дође до Крушева града,
Сусрете га царица Милица,
И са њоме шћерца Вукосава,
Мила љуба војводе Милоша,
Кукајући како кукавице:
„Авај! нама до Бога милога!
„Камо наши славни господари?"
Страхиња им по истини каже,
Што је било у пољу Косову,
Ђе је славан царе погинуо,

Погинуо Југ-Богдане стари,
Погинуло девет Југовића,
Погинуо Видосаве слуга
Погинуо цетињски владика,
Погинуле све српске војводе
С проклетога Вука Бранковића.
Доклен бане у Крушево пош'о
Силни Турци цара уграбише,
Однесоше силну цар-Мурату,
Проговара други царе турски,
Бајазите, ког су зацарили:
„Господине, силан цар Мурате!
„Ево цара на умору твоме,
„Ти си њега царе надживио,
„Али сад ћеш и ти умријети,
„Како хоћеш да вас укопамо?“
Одговара силан цар Мурате:
„Укопајте мене и Милоша.
„Обојицу наске напоредо,
„А Лазара нама испод ногу,
„Нек вам буде под ногама раја.“
Проговара војвода Милоше:
„О Турчине, силан цар Мурате!
„Ја смо и ти оба на умору,
„А цар мој је ево преминуо,
„Молим ти се, силан цар Мурате!
„Не мојте нас тако укопати,
„Већ два цара, оба, напоредо,
„Мене моме цару испод ногу,
„Слуга сам му био овог св'јета,
„Нек му будем и оног свијета.“
Кад дочуо силан цар Мурате,

Бајазиту тихо говорио:
„Бајазите, мој сине рођени!
„Сву тројицу тако укопајте,
„Као што је Милош говорио:
Онда Мурат Турцим' говорио:
„Моји Турци, не били проклети!
„Слушајте ми сина Бајазита,
„Нек вам буде и отац и мајка;
„Не мојте се Турци расрдити,
„Што је мене Милош погубио,
„Свачије је у боју јунаштво,
„Са јунаштвом, кад га задобије;
„Не мојте ви рају цвијељати,
„Не мојте ви рају погазити
„За осветит' цара и ордију,
„Што погибе на пољу Косову,
„Већ пазите рају као браћу,
„Тако ћете дуго царовати,
„А друкчије изгубити царство,
„Што сте с крвљу вашом задобили
„И с помоћу Вука Бранковића,
„Који вам је мејдан поклонио.“
Кад то рече, одмах преминуо,
Те обадва цара укопаше
Напоредо један до другога,
Испод ногу српског цар Лазара
Укопаше војводу Милоша,
Како што је и сам говорио.
Док су славне царе укопали,
Књига стиже цару Бајазиту
Од Милице жалосне царице,
Бајазита госпа замолила:

„Дај ми царе, цареву бесједу,
„Да проходим кроз поље Косово,
„Да на гробу славна цар-Лазара,
„Тужно срце у сузам' изјадим
„И окајем милог господара;
„Да ја видим све наше војводе,
„Ђе су мени славно изгинули,
„Да их метнем у кочије златне
„И повезем до Крушева равна,
„Да покопам миле господаре,
„Што за спомен роду изгибоше."
Када цару така књига дође,
Те видио, што му књига пише,
Ону гледа, другу ситну пише,
Опреми је царици Милици:
„О Милице, љубо Лазарева!
„Ти се не бој доћи у Косово,
„Те походи твога господара
„И остале све српске војводе,
„Што су теби скоро изгинули,
„Носи леше и јуначке главе,
„Те покопај, ђе је теби драго,
„Нико тебе за то сметат' не ће,
„Од мртвијех мени фајде нема;
„Већ ја хоћу живијех ђаура,
„Да ми дају данке и хараче,
„А уз данке од боја јунаке,
„Да узимам земље и градове."
Кад царица књигу проучила,
На млађега срџет учинила.
Ишћераше злаћене кочије
И пода њих младе талијане,

Сједе госпа у кочије златне
И са њоме шћерца Вукосава
Вијерница Милошева љуба,
Око њихе слуге неколике,
Оћераше у поље Косово,
И царица до Ситнице дође,
Ту је жарко огријало сунце;
Кад дођера до воде Ситнице,
Док угледа лијепу ђевојку,
Пак ђевојци добро јутро виче,
Царицу је цура опазила,
Испред ње је на ноге ђипила,
Сузе тарућ' њојзи говорила:
„Куд ћеш јадна? јаде не вићела!
„К'о што сам их ја очим' гледала:
„Све је поље тама притиснула,
„Косово је јадно и крваво!"
Њој бесједи царица Милица:
„А ђевојко! што ти овђе радиш,
„И прољеваш сузе низ образе,
„Каква ти је голема невоља?
„Али ти је когод погинуо?"
Проговара лијепа ђевојка:
„Авај! мени, моја мила секо!
„Братац ми је соко погинуо?
„Ја сам јуче код воде сиђела,
„Бијело сам платно бијелила;
„До шест сата бијелога дана
„Бјеше вода бистра и лијепа,
„Танено сам платно бијелила,
„Лице мила и водицу пила,
„Кад је шести сахат настануо,

„Стаде тутањ земље и планине,
„Бих ти рекла, моја секо мила!
„Да се црна земља проломила;
„Стаде звека од поља Косова,
„Како да су звона зазвонила,
„И Ситница студена водица,
„Тад протече мутна и крвава
„Носи коње и мртве јунаке
„И јуначке капе и челенке,
„Ту угледах: авај, мени секо!
„Русу главу мила брата мога,
„Па сам ти се овђе скаменила,
„Не знам сама што ћу ни куда ћу.“
Проговара царица Милица:
„А ђевојко са мном кукавице!
„Јеси л' штогод с воде задобила?“
„Јадна секо, госпођице славна!
„Љуте сам ти јаде задобила:
„Бритку сабљу Косовац Ивана,
„Бојно копље војводе Милоша,
„Амајлију Топлице Милана,
„Златну киту Бошка Југовића
„И челенку дијете-Ненада.“
А кад зачу царица Милица,
Уз образ јој пламен ударио,
А низ образ грозне сузе проли,
Па окрену у поље Косово,
Да потражи своје поглаваре,
Ђе је који јунак погинуо.
Боже мили! чуда великога!
Све је поље тама притисиула
А од паре коњске и јуначке,

Не види се сунце од облака,
Ни зелено поље од јунака,
Бих ти рек'о кад би онђе дош'о,
Да је пуста гора исјечена
Од лешева коњских и јуначких;
Да је вода поље поплавила,
Кад по њему сва зелена трава
Не би била јадна и крвава,
А по трави изломљена копља,
Бритке сабље и дуги мачеви,
До балчака све је изломљено,
А стријеле по пољу расуте
К'о прутови посред винограда;
На хиљаде рањених јунака
И дебелих коња од мејдана.
Стоји јека коња и јунака,
Вију вуци, грчу гавранови,
Ту је страшно чути и гледати,
Поље тавно, а небо облачно,
Пред очима све је Милки мрачно.
Када госпа до бунара дође,
Ђе је њојзи царе погинуо,
Она нађе Видосава слугу,
Пак устави злаћене кочије,
Узе слугу на бијело крило,
Још бијаше у животу своме,
Умива га студеном водицом
А заљева од срца сузицом,
И овако њему проговара:
„Видосаве, моја вјерна слуго!
„Мореш своје очи отворити?
„Знаш ли, јадан, на чијем си крилу?“

Проговара слуга Видосаве:
„У крилу сам моје миле мајке,
„Миле мајке царице Милице.“
Проговара царица Милица:
„Видосаве, моја права слуго!
„Ђе погибе славан цар Лазаре
„И остали наши витезови?“
Одговара Видосаве слуга:
„Тамо пођи у напредак госпо!
„До бунара до воде студене,
„Онђе нам је царе погинуо,
„Глава му је у бунар панула,
„Ту су многа седла исјечена,
„Ту су многи коњи исјечени,
„Многи коњи и многи јунаци;
„Отле пођи у напредак госпо!
„Ту ћеш наћи девет браће миле,
„Девет браће девет Југовића,
„Ђе су они млади изгинули,
„Ту је многа крвца прољевена,
„Пред њима ћеш Југ-Богдана наћи,
„Ђе је теби бабо погинуо;
„Мало пођи у напредак госпо!
„Ту ћеш наћи три српске војводе,
„Побратима Топлицу Милана,
„Покрај њега Косовац Ивана,
„И твог зета војводу Милоша,
„Кад су њега с коњем раставили,
„Пет стотин' је копљем оборио;
„Ту су многи леши од Турака,
„Ту је силна крвца прољевена.“
То изусти слуга Видосаве,

То изусти а душу испусти,
Метну њега госпа у кочије,
Кроз лешеве наћера кочије,
Све налази по реду јунаке,
Ђе је који славно погинуо,
Па свакога у кочије тура,
А за њима сузе не пропушта,
А кад нађе војводу Милоша,
У земљици скоро закопана,
Зацвиљела како кукавица:
„Мој Милоше, моја права слуго!
„Ко ће моје дворе причувати?
„Ко ли бранит' мене од Турака?
„Све јунаке могу пребољети,
„Тебе никад до вијека не ћу:
„Није мајка родила јунака,
„Ради вјере и српског имена,
„Чиста срца, пак и добре душе,
„Што је мајка војводу Милоша!“
Пак пођера по пољу кочије.
Кад турила баба у кочије,
Оде на гроб славна цар Лазара;
Љуто цвили до Бога се чује:
„Господаре, славан цар Лазаре!
„С тобом ме је огријало сунце
„Гријало ме за живота твога,
„А од сад ће до вијека мога
„Све ми бити мрачно и облачно;
„Твоје славно име, мој Лазаре,
„До вијека биће ти свијетло,
„Бранковића ружно и проклето,
„Што обори цара и државу!“

Док завика нешто из облака:
„О Милице, Лазарева љубо!
„Хајде одмах на воду бунара,
„Узми главу твога господара,
„Понеси је бијеломе двору,
„Положи је у кнежеву цркву,
„А т'јело ћеш до три годнице;
„Ти не жали свога господара,
„Господара славна цар-Лазара,
„Лазар ти се, госпо, посветио,
„Што је јунак славно погинуо
„Ради вјере и крста часнога
„И за љубав рода и племена.“
Кад Милица ријеч разумјела,
Брже оде на бунар студени;
Ал' да видиш од Бога чудеса,
Сав се бунар разасјао листом
Од кнежеве главе светитељске,
Глава сама на руке јој пала,
Милица је у крило узела,
Она сједе у кочије златне,
Однесе је у Крушево равно
У кнежеву у бијелу цркву.
Дан за даном, време за временом,
Три године бише и прођоше,
Подиже се царица Милица
С патријархом и дванест владика,
С поповима и калуђерима,
С ђаконима и младим ђацима,
Те одоше на Косово равно,
Откопаше т'јело кнез-Лазара,
Док удари мирис од светиње,

Свето т'јело, у земљици ц'јело,
Извадише светитељско т'јело,
Однесоше у Крушево равно,
Пјевајући и Богу молећ' се,
У бијелу цркву положише
Свето т'јело српског кнез-Лазара;
Њим се слави Рушка гора славна
И намастир Раваница црква.
Ето тако, моја браћо драга!
Због невјере и неслоге наше
Пропаде нам царство и држава,
Погибе нам слава и господство,
Сам Бог знаде кад ће опет доћи,
Али ћемо сви у јаду проћи?

27.

Високи Стеван и цар Бајазит.

(Из Сарајева.)

Књигу пише царе Бајазите,
Из Једрене града бијелога,
Пак је шаље долу Крушевоме,
А на руке царици Милици,
У књизи је царе поздравио:
„О госпоје, царице Милице!
„Пођи мени за вијерну љубу,
“Шта ћу другу учит' царовати,
„Кад је тебе Лазар научио,
„Све ти знадеш што цару требује;
„Ако не ћеш Милице на лј'епо,
„Ја ћу силну војску сакупити,
„Крушев-долу твоме силазити,
„На силу те одвест' у Једрену
„Па ћеш бити моја царевица.“
Кад Милици така књига сиђе,
Књигу учи а сузе прољева,
И овако Милка проговара.
„Кнез-Лазаре, српски господаре.
„И мој бабо, Југ-Богдане стари!
„Љута рано! девет браће мило,
„Девет браће девет Југовића,
„Најузданиј' наши соколова!
„Зет Милоше, српска војеводо,
„Десно крило српског цар Лазара!
„Сад да вам је очим' погледати,

„Како мене турски цар позива,
„Да му будем вијерница љуба,
„У његову двору царевица!
„Кнез Лазаре драги господаре,
„Ја да тебе млада заборавим,
„Царство твоје и господство твоје!
„О Милоше, зете мој милосни,
„Да је Бог да', да си у животу,
„Причув'о би мене у Крушеву,
„Ти би турског цара ожењио,
„Ти би српског цара осветио,
„Српско царство опет подигнуо!
„Нека знаде царе Бајазите,
„Да се млада потурчити не ћу,
„Ни на силу ни на добру вољу,
„Нит' за благо цара честитога.
„Бог да прости господара мога,
„И остале српске витезове,
„Који но су славно изгинули,
„У Косову у боју љутоме
„За крст часни и вјеру хришћанску
„И за љубав своје миле браће,
„Крв пролили и не зажалили;
„Ја остала јадна удовица,
„И још са мном много сиротица
„Од српскијех храбрих витезова,
„Силан Турчин у Једрену граду,
„Побјеснио, да га Бог убије!
„Тужној мени сјеротоват' не да,
„Већ ми грдне ране позлеђује.“
То говори а сузе прољева,
Господара и опет спомиње:

„Господару, српски цар-Лазаре!
„Ти си нашег сина оставио,
„Милог сина високог Стевана,
„Који но се кадар подигнути
„И покупит' српске витезове,
„Бајазита цара оженити,
„Као што је Милош оженио
„Цар-Мурата на бојном Косову,
„Грдне моје ране замирити,
„И остале Србе покајати,
„Што падоше на пољу Косову;
„Господару, тебе осветити,
„Српско царство опет подигнути,
„И сјероту мене обрадоват'?
„И остале наше кукавице,
„Кукавице српске удовице."
А када се госпа исплакала ,
Тужно срце добро ижалила.
Она узе дивит и хартије,
Ситну књигу на кољену пише,
Па је шаље до Једрена града,
А на руке цару Бајазиту,
У књизи га госпа поздравила:
„Бајазите, драги господаре,
„Желим тужна бити царевица,
„У твом двору млада госпојица,
„К'о што но сам и оприје била,
„У бијелом двору Лазареву,
„Ал' ме чекај за годину дана,
„Јер у Срба таки адет јесте,
„Кад господар умре јал' погине,
„Да му дадем годиницу дана,

„Господару српском цар Лазару
„И осталим јунацима српским
„Што у боју љутом погибоше
„На Косову пољу широкоме,—
„Пак ћу теби бити царевица."
Кад је госпа књигу начинила,
Опреми је до Једрене града,
А на руке цару Бајазиту,
Виђе царе што му књига каже,
Па по оној другу накитио
И у књизи Милку поздравио:
„Госпо моја, царице Милице!
„Чекаћу те и двије године,
„Док ти адет тај српски опремиш,
„Господара својега окајеш,
„И остале ваше витезове."
Тадај царе књигу опремио
У Србију Крушев-долу славном,
А на руке царици Милици.
Кад је госпа књигу проучила,
Тужно срце своје обрадова,
Од драгости ситну књигу пише,
Па је шаље у земљу Русију,
„Своме сину високом Стевану:
„Сине мио, високи Стеване!
„Мајци ти је лоша срећа била,
„Турци су ти царство притиснули,
„Оца твога, господара мога,
„На Косову равном погубили,
„На Косову не зеленило се!
„И твог ђеда Југ-Богдана старог,
„И нашијех девет соколова,

„Дивне браће девет Југовића,
„И војводу Обилић Милоша
„И његова оба побратима,
„Побратима Косанчић Ивана
„И до њега Топлицу Милана,
„И сва наша силовита војска
„На Косову бојном изгинула —
„Сам издаде Вуче Бранковићу
„С дванест хиљад љутог оклопника,
„Те поможе нашем душманину,
„Да закопа на пољу Косову
„Господара и сву нашу славу!
„Вук невјера мајка га жељела,
„Кољено му пусто остануло,
„Опусти нам земље и градове,
„Наше благо Турци разнијеше,
„Ја остадох, сине, сјеротица
„И још са мном много кукавица;
„Силан Турчин царе Бајазите,
„У Једрени граду бијеломе,
„Сад ми, Турчин сјеротоват не да,
„Већ ми љуте ране повређује,
„Хоће царе да му будем љуба,
„Душманину и крвнику нашем,
„Који ме је у црно завио.
„Тужна, Стево, тужим у Крушеву,
„Дођи, сине, те обрадуј мајку!
„Ти поздрави краља Алексију,
„Нек ти даде војску силовиту,
„Па ти хајде долу Крушевоме,
„Да прегледаш пусту бабовину,
„Бабовину своју царевину,

„Те спомени мила бабу свога,
„И остале српске витезове.“
Књигу посла у земљу Русију,
Ону посла, другу ситну пише,
Па је посла Унгарској краљици:
„О краљице, моја другарице!
„Мени ти је лоша срећа била
„У Косову пољу широкоме,
„Турци српско царство задобили,
„Господара мога погубили
„И остале српске витезове;
„Већ ти мени у помоћи буди,
„Пошаљи ми војске на Косово,
„Не би л' Бог д'о срећа донијела,
„Да би српско царство повратила,
„Господара свога окајала,
„Душмана се клетог опростила,
„Кои нам је свима додијао.“
Кад је госпа књигу оправила,
Мало своје срце разабрала.
По држављам' књиге достигнуле;
Књига сиђе у земљу Русију,
У Русију Алексији краљу,
У лијепа доба долазила,
Рано јутром у свету нећељу,
Краљ отиш'о у бијелу цркву,
И остала сва господа с њиме,
Оста Стеван у краљеву двору,
Да му чува злаћену столицу.
Кад Стевану књига допанула
И кад виђе што му књига каже
Од очију сузе оборио,

Па од земље на ноге скочио,
Сву одјећу на се преврнуо.
Те се добро Стеван порушио,
Па сам хода, сузе пролијева.
Док се краље из цркве вратио,
И Стевана очим' погледао,
Овако је њему бесједио:
„А што си се, сине, порушио?
„Мислиш ли се оженити сине?
„Ил' си свога бабе пожелио?
„А нијеси књигу научио,
„Ни памети праве постигнуо.
„Ако си ти бабе пожелио!
„Очима га никад не видио!
„Ако ли си мајку пожелио,
„Ти је сине очима видио!
„Ако си се женит' намислио,
„То ти сине суђено не било,
„Докле књигу не би изучио.“
Пред краљем се Стево преклонио,
У десну га руку пољубио,
Па му даде књигу јадовиту,
Виђе краље што му књига каже,
Од очију сузе оборио,
Десном руком Стеву пригрлио,
Овако му тихо говорио:
„Ej Стеване, сиротице моја,
„Ти си свога бабу изгубио,
„Царство српско и господство твоје:
„Већ чу ли ме, мој сине Стеване!
„Ти се не мој више порушити,
„Веће твоје срце развесели;

„Не мој тужну мајку уцвилити,
„Веће сине обесели мајку,
„А даћу ти војску силовиту,
„Па ти хајде у поље Косово,
„Не ће ли те срећа послужити,
„Те освети мила бабу свога
„И подигни опет српско царство.“
На то њему Стеван захвалио;
Ал' бесједе редом ђенерали:
„Чујеш краље, наша круно св'јетла!
„Алексије од земље Русије!
„У Бакочу високој планини,
„Ту имаде зелено језеро,
„У језеру несита аждаја,
„Која ждере коње и јунаке,
„Туда није лако пролазити,
„Ни без јада проводити војску;
„Већ ако је соја јуначкога,
„Син Лазарев Царевић Стеване,
„Нека оде у Бакоч планину,
„И погуби проклету аждају,
„Па му подај војску силовиту,
„Нек је води у поље Косово.“
Онда вели краље Алексија:
„О мој сине високи Стеване!
„Бирај сабљу коју теби драго,
„Узми коња мога најбољега,
„Па ти пођи у Бакоч планину,
„Не би ли ти добра срећа била,
„Да погубиш неситу аждају
„И донесеш од аждаје главу.“
Оде Стеван сабље избирати,

Три четири сабље преломио,
Па је своју сабљу одабрао,
Коју му је бабо набавио,
Од милости к'о сину својему,
Добра му се сабља догодила,
Припаса је себи око паса,
Покрај сабље убојито копље,
Па ето га коњма у подруме,
Прегледао коње до једнога,
Одабрао својега дората,
Па посједе коња виловита,
Оде право у Бакоч планину.
Ту га добра срећа послужила,
По Бакочу огријало сунце,
Крај језера изишла аждаја,
На траву је главу наслонила
И заспала према жарку сунцу,
Кад је виђе Царевић Стеване,
Слободним је срцем прискочио
И аждају сабљом ударио,
Глава врци у јелове гране
А труп јој се у језеро свали,
Живу главу дочекао Стево,
На бојно је копље натакнуо,
Пак посједе добра коња свога,
Више себе издигнуо главу,
Колика је од аждаје глава,
Прекрилила коња и јунака,
Оде Стеван двору краљевоме,
Угледа га краљу Алексије,
Па пред њега слуге оправио,
Под њим слуге коња прихватише,

Па Стевана за руку узеше
На високу кулу одведоше,
Добро га је краље дочекао,
Крај себе му мјесто начинио,
Па му онда тихо бесједио;
„Мио сине, Царевић Стеване!
„Достојан си краљеве љубави
„И мојега витешког војинства:
„Познајем те за цара српскога!
„Нај ти сине моју силну војску,
„Хајде брже те спомени бабу,
„И умрле ваше витезове,
„Ти подигни опет српско царство!
„Пак ти царуј, кад ти је суђено;
„Али пази мој сине Стеване!
„Не остави, близу душманина
„Часног крста и вјере хришћанске,
„Пређерај га Шами и Медини,
„Како с' натраг нигда вратит' не ће,
„Да цвијеља ваше миле мајке
„И да пали земље и градове,
„Као што се Турчин научио."
Тадај Стеван на ноге скочио,
Пред краљем се смјерно преклонио
И шћаше му да пољуби руку,
Краљ му руке љубити не даде,
Већ га десном руком загрлио,
Пак му онда тихо бесједио:
„Сине мио, високи Стеване!
„Друг си мени, руке ми не љуби
„Већ ти узми моју силну војску,
„Води војску, сјете моје прими!

Захваљује Стеван на милости,
Поздрави се с краљем Алексијом,
Узе војску, оде на Косово.
Када Стеван у Косово дође,
Али дошла Унгарска краљица;
Вијају се по пољу барјаци!
К'о у јесен по небу облаци,
Бијеле се многи чадорови
К'о по небу тице лабудови;
Краљица је сјела под чадора!
А покрај ње госпођа Милица.
Када мати сина опазила,
Сретала га у пољу Косову,
Обадвије раширила руке,
Љуби сина међу очи црне,
Око врата склопила му руке,
Љуто цвили и сузе пролива
И спомиње Лазу господара;
„Цар Лазаре, мио господаре,
„Да т' је устат' и очима виђет'
„Твога сина милога Стевана,
„Који дође на бојно Косово,
„И доведе српске витезове
„И осталу браћу помоћнике,
„Који ће те сада окајати,
„И јуначке главе осветити,
„Наше царство опет подигнути.
„Да не гине слава Неманића."
А када се Милка исплакала,
И све јаде сину истужила,
Са врата му руке одавила,
Па сједоше под свилен чадора,

Кад се Стеван мало одморио„
Онда ситну књигу написао,
Па је спреми до Једрене града,
На кољено цару Бајазиту:
„Види царе, што ти књига каже!
„Ти си мога бабу погубио:
„Цар-Лазара на пољу Косову,
„Отачаство и царство отео,
„Да на силу Србадијом владаш;
„Остала ми мати сјеротица,
„Ти јој царе сјеротоват' не даш,
„Силом хоћеш да ти буде љуба;
„Ја сам ево дош'о на Косово,
„Да ми царство и господство вратиш,
„Ако л' дати не ћеш на лијепо
„Царевине моје бабовине,
„Војску купи хајде на Косово,
„На мејдану да је под'јелимо."
Када књига до Једрене дође,
Виђе царе што му књига каже,
Па сакупи силовиту војску
По Једрени и око Једрене.
По бијелом Шаму и Мелини,
Оде с војском у поље Косово,
Ту бијаше за нећељу дана.
Кад се Турци добро одморили,
Тадај добре коње поклопили,
Прихватили копља и стријеле,
Па на Србе Турци ударили,
А Срби се боју и надали,
Вазда били спремни и готови,
Те на сабље Турке дочекали,

Бритке сабље и на копља бојна
И на своје златне шестоперце,
Бој су били два бијела дана;
Када треће јутро освануло
Ударише, браћо, српске свирке,
Пјешаци се натраг измакоше,
Коњаници српски ударише,
На коњима сви под миздрацима,
Низ Косово Турке поћераше,
Оћераше до Једрене града;
Па се Срби натраг повратише,
Повратише Крушев-долу славном,
С господаром здраво и весело.
Стеван сједе на столицу златну,
На којој му и бабо сјећаше,
Све војводе њему долазише,
Пред њиме се смјерно поклонише,
Па га српским царем позивају:
„Царе српски, високи Стеване!
„Да Бог даде да нам срећно буде
„Царовање твоје у Србији.“
Па весеље онда учинили,
Што су љутог змаја савладали!
Осветили српског цар-Лазара
И остале српске витезове;
Све весело у царскоме двору
Понајбоље царица Милица,
Све госпоје зове на весеље,
У весељу жалост заборавља,
Али ни то за дуго не било,
Придвори се Бранковићу Вуче
Код Стевана уз десно кољено,

Куд год пође високи Стеване,
Според с њиме Бранковићу Вуче,
А то гледа слуга Милутине,
Вјерна слуга госпоје Милице.
Често царе с Турцим' војеваше.
Ради Вуче издати Стевана,
Као што је и Лазу издао,
Све то гледа слуга Милутине,
Па је парче књиге написао.
(Вр'јеме није с царем говорити
Веће књига нека му говори)
У књизи је 'вако говорио:
„Царе српски високи Стеване!
„Зар си и ти Вука запазио,
„К'о штоно је и царе Лазаре,
„Па је њега изда' на Косову,
„Вјера моја и тебе ће, Стево!
„Душманима у руке предати,
„Ако га се не будеш чувао;
„Вук је изда' с дванест хиљад' војске
„Оклопника и брзих коњика,
„Што су крила бабе твога била“
Књигу даде високом Стевану.
Виђе Стеван што му књига каже,
Па је добро слугу даровао,
Што је њему право казивао,
Те дозива Бранковића Вука:
„Ходи, зете, да те нешто питам!
„Кажи право тако био здраво!
„Кад домаћин добро вашку храни,
„А уједе мучки домаћина,
„Шта би њојзи требало учинит'?“

Тадај Вуче тихо одговара:
„Ништа друго, топузом у главу!
А кад Стеван ријеч саслушао,
Шестоперца златна прихватио,
Вука њиме у чело лупио,
Па на слуге ршум учинио,
Бацише га у тихо Дунаво,
Да му кости у земљици није.
Ал' је за тим мало постајало,
Стевану је књига долазила
Од турскога цара Бајазита,
Позива га опет на Косово,
Да му дође на мејдан јуначки.
Тад је Стеван војску подигнуо,
Сиђе с војском на поље Косово,
На Косово табор учинио;
Турски царе прије излазио,
Са војском је Стеван починуо,
У Косову три бијела дана.
Кад четврто јутро освануло,
Витезови српски подранили,
И с Турцима чарку заметнули,
Докле Стеван с војском ударио,
Пак се бише од јутра до подне,
Пјешаци се онда измакоше,
Коњаници љути ударише,
Пак се бише три дебела сата,
Докле Срби Турке потискоше.
Бјеже Турци низ поље Косово,
Стеван виче српске витезове:
„Срби браћо, од боја јунаци?
„Сијеците српске крвопије!

„Гоните их Шами и Мединн,
„Да се к нама више не поврате.“
Па оданде Турке потиснуше,
Све их гоне, нигда не престају,
Дођераше мору дебеломе,
Прећераше Шами и Мединн.
Тадај Стеван на обалу дође,
Турски топуз у море бацио,
И овако тихо говорио:
„Када топуз из мора изаш'о,
„Онда Турчин преко мора прешо
„И Крушевца мога освојио,
„Опет српско царство задобио.“
Па се с војском у Крушево врати.
Када био на градску капију,
Кад му топуз виси о капији,
Погледа га и топуз познаде,
Онда Стеван војску заставио,
Па овако војсци говорио:
„Храбри Срби! моји витезови!
„Ми моремо и коњи нам могу,
„Ал' залуду кад нам Бог не даде,
„Ово царство више за нас није,
„Наши стари врло плахи били,
„Код милога Бога згријешили,
„Бог нам дао турску крвопију,
„Не би л' смо се опет повратили
„И миломе Богу угодили,
„Једа би нам гр'јехе опростио,
„Пак нам српско царство поклонио“

28.

Високи Стеван и цар Бојадин.

(Из Херцеговине).

Закукале двије кукавице
У Крушеву на бијелој кули,
А на кули славног цар-Лазара.
То не биле двије кукавице,
Већ су биле двије удовице:
Вјерна љуба славна цар-Лазара
И Јелица Милошева љуба,
Мила шћерца царице Милице,
Удовице обје од Косова.
Кукале су три бијела дана,
Кад четврто јутро освануло,
Проговара царица Милица,
„Шћери моја, Јелисавка млада!
„Плакат' не мој, нама фајде нема;
„Да плачемо, да се сакољемо,
„Не ће доћи, што смо изгубили,
„Сунце зађе и опет изађе,
„Ко погине не долази више;
„Ми смо наше добро изгубили
„На Косову не зеленило се!
„Изгубисмо славна цар-Лазара,
„Изгубисмо војводу Милоша,
„Изгубисмо све српске војводе,
„И наше се преузело царство
„С Неманића на Отмановића;
„И моје је чедо заробљено,

„Јурош млади од седам година,
„Зароби га Бранковићу Вуче,
“Одведе га столу и Стамболу,
„Предаде га Турцима у руке;
„А старијег од Јуроша сина,
„Милог сина високог Стевана,
„Ево има дванаест година,
„Спремила сам њега у Русију,
„Да научи велике науке,
„Пак он за то ни дочуо није,
„Ђе је њему бабо погинуо
„И мој зете војвода Милоше,
„Изгинуле све српске војводе
„И наше се преузело царство.
„Шћери моја, мој милостан сине!
„Дохвати ми дивит и калема
„И хартије књиге без јазије,
„Да направим књигу шаровиту,
„Да оправим у земљу Русију,
„Моме сину високом Стевану,
„Да му кажем, што је и како је,
„Не би ли се Стеву ражалило,
„Не би ли се краљу ражалило,
„И госпођи русијској краљици,
„Да заиште кувет и топове,
„Да заиште хазну и џебану;
„Да походи своју бабовину.
„Да посвети мила баба свога,
„Да погуби Бранковића Вука:
„Да избави своју милу мајку,
„Да је стару не погазе Турци;
„Да прихвати своју сестру милу

„Да је младу не обљубе Турци;
„Да привати хазну Лазареву,
„Да је сада не однесу Турци.“
А кад зачу Јелисавка млада,
Дохвати јој дивит и калема
И хартије књиге без јазије,
Па госпођа књигу направила,
Па је шаље у земљу Русију,
А на руке своме милу сину,
Своме сину високом Стевану,
Овако му говорила мајка:
„О мој сине, високи Стеване!
„Зар не чујеш? мој милостан сине,
„Ђе је теби бабо погинуо!
„Остала ти удовица мајка!
„Зар не знадеш? мој милостан сине,
„Ђе је теби Милош погинуо,
„Остала ти удовица сека,
„И наше се преузело царство
„С Неманића на Отмановића,
„Изгинуле све српске војводе!
„Да си брже у Крушево сине;
„Замоли се русијској краљици,
„Нек ти даде кувет и топове,
„Нек ти даде војску силовиту,
„Те походи своју бабовину.
„И избави мила брата свога,
„Што су ти га заробили Турци;
„Зароби га Бранковићу Вуче,
„Невјеру је цару учинио,
„Невјера му и код Бога била,
„Што обори цара и државу

„И зароби мог сина Јуроша,
„Предаде га цару од Стамбола,
„Да ја кукам и сузе прољевам.
„Ако Бог да, мој милостан сине!
„Те избавиш дијете-Јуроша
„И погубиш Бранковића Вука,
„Да ја видим за живота мога
„Свога сина дијете-Јуроша,
„Да га види за живота мајка,
„Па нас води у Русију сине,
„Да ти храниш за живота мајку,
„Да ме стару не погазе Турци;
„Да избавиш своју сестру милу,
„Своју сестру Јелисавку младу,
„Да је младу не обљубе Турци.“
Кад је таку књигу направила,
А под књигу књигоношу нађе,
Пак је спреми у земљу Русију.
Када књига у Русију сиђе,
До бијеле Стеванове куле,
У лијепо долазила доба,
Када тице запјеваше ране;
Уранио високи Стеване,
Пак шећерли кафу доранио
И попио на јутро ракију,
Док задрма алка на вратима,
А завика високи Стеване,
Те дозива своју праву слугу:
„Милутине, моја права слуго!
„Ти полети на мермер-авлију,
„Те отвори на авлији врата;
„Покуцује алка на вратима,

„То ће бити књигоноша лака.“
Полетио Милутине слуга,
Пак удари низ бијелу кулу,
Док он сиђе на мермер авлију,
На авлији отворио врата,
Док упаде лако књигоношче,
За њим слуга притворио врата,
Па га узе за бијеле руке,
Одведе га на бијелу кулу,
Ђено сједи високи Стеване.
Како дође лако књигоношче,
Поклони се и два и три пута,
Пољуби му руку и кољено,
На кољену књигу оставио,
Руке преви натраг се иступи,
Па га двори као старијега.
А Стеван је књигу прихватио
Крвав печат на њој разломио.
Кад видио, што му књига каже,
Уз образ му пламен ударио,
А низ образ сузе проточио,
Објема се рукам' поднимио,
Пак се мисли што ће и како ће.
Кад у јутру јутро освануло,
Освануло и грануло сунце,
Уранио високи Стеване,
Пак на себи изврати хаљине,
Извратио свилену кошуљу,
Извратио кадифли доламу,
Извратио ковче и чакшире,
Извратио калпак и челенку,
Пак ето га низ бијелу кулу,

Те он иде краљичину двору.
Опази га госпођа краљица,
Са пенџера са бијеле куле,
Па говори ценералу своме:
„О мој сине, Петре сарашћере!
„Ево, оздо, високог Стевана!
„Стеван шеће сатли невесело,
„Објема се рукам' подбочио,
„Нешто му је до невоље љуте,
„Сусретите високог Стевана,
„Доведите мени у одају,
„Да га питам, што је невесео.“
Кад дочуо Петре серашћере,
Он удари низ бијелу кулу,
Па сусрета високог Стевана,
Њему Стеван божју помоћ даје,
Ценерал му прихватио здравље,
Па га пита што је и како је,
Ал' му Стеван казивати не шће.
Кад то виђе Петре серашћере,
Узе њега за бијелу руку,
Одведе га госпођи краљици.
Када дође високи Стеване,
Три пута се смјерно поклонио,
Госпојици пољубио руку,
Руке преви натраг се иступи,
Да подвори своју госпојицу,
Госпа му се дворити не даде,
Но га сједа себи уз кољено,
Бијелом га загрлила руком,
Загрлила па га пољубила,
Па овако њему говорила:

„О мој сине, Царевић-Стеване,
„Што је теби за невољу љуту,
„Те прољеваш сузе од очију,
„А извраћаш на себи хаљине?
„Камо теби дебео дорине,
„Што не јашеш дебела дорина?
„Што си ми се тако порушио?
„Али ти је нестануло блага?
„Али, сине, чохе за дерања?
„Али си се пожелио баба!
„Али своје остарјеле мајке?“
Кад дочуо високи Стеване,
Додаде јој књигу шаровиту.
Кад виђела госпоја краљица,
Што говори књига шаровита,
Од јада је забољела глава,
Па дозива Петра серашћера!
„О мој сине, Петре серашћере;
„Ево теби три ста хиљад' војске,
„И ево ти кувет и топови,
„И кумбаре, чим пале градове,
„И ево ти хазна и џебана,
„Те послушај Царевић Стевана,
„Нек походи своју бабовину,
„Не би л' своје прихватио царство
„Од Турчина цар' Отмановића.“
Кад дочуо Петар серашћере,
Овако је госпи говорио:
„Наша круно, госпођо краљице!
„Да је њима царовати дато,
„Ту је било добријех јунака,
„Не би своје упуштали царство;

„Ти не спремај силовите војске,
„Јер ћеш своју изгубити војску!
„Није Стеван јунак од међдана,
„Није јунак кога кажу људи.
„Кад је јунак високи Стеване
„И он море војском управљати,
„Походити своју бабовину,
„Пошаљи га у нашу планину,
„Ђено има зелено језеро,
„У језеру несита аждаја,
„Која ждере коње и јунаке,
„Нек погуби неситу аждају.
„Ако њему добра срећа буде,
„Те погуби неситу аждају;
„Подај њему војску и топове,
„И ја ћу те послужити, госпо,
„И пред војском у Косово сићи
„Од Ћурака јада погадити.“
А кад дочу госпођа краљица,
Проговара Царевић-Стевану:
„О мој сине, високи Стеване!
„Тебе кажу да си јунак добар,
„Ти отиди у нашу планину,
„Те погуби неситу аждају,
„И донеси од аждаје главу,
„Јер у мене не има јунака,
„Да аждаји на међдан изиђе,
„За то сам се поуздала у те,
„Не би ли ми погубио гују;
„Ако твоја добра срећа буде,
„Те погубиш шаровиту гују,
„Даћу теби силовиту војску,

„Да походиш своју бабовину,
„Пак што теби Бог и срећа даде.“
Кад дочуо високи Стеване,
Од земљице на ноге скочио,
Па госпођи пољубио руку,
Бритку сабљу прихвати у руку,
Пак удари низ високу кулу,
Те отиде до коња дорина,
Прихвати га за оба дизгена,
Изведе га из топла подрума,
Потеже му на токе колане,
Сва четири један по другоме,
А најпосле ибришим тканицу,
Што му коња од колана чува,
Пак посједе дебела дорина,
Оћера га на вишу планину
До језера до воде студене.
У лијепо долазио доба,
Кадя жарко огријало сунце,
Изишла је шаровита гуја,
На обалу наслонила главу,
На обалу на зелену траву,
Пак заспала према жарку сунцу.
Кад опази високи Стеване,
Зачуди се шаровитој гуји,
Колика је шаровита гуја,
Море коња обзинути жива,
Жива коња и добра јунака
Пак устави бијесна дорина
И овако њему говорио:
„Мој дорате, моје десно крило!
„Види, добро, шаровиту гују!

„Лако крочи, а полако пуши,
„Не мој љуте пробудити гује,
„Да нас оба не прождере гуја.“
А Стевану добра срећа била,
Мудар му се дорат догодио,
Лако иде, а још лакше пуше,
Привуче се шаровитој гуји
И он љуту не пробуди гују,
Када приђе високи Стеване,
Он је бритку сабљу повадио
Од мушкијех од девет педаља,
Пак удари шаровиту гују,
И гујину одсијече главу,
Док језеро крвљу замутио.
А када се пробудила гуја,
Прађака се по води језеру,
Из језера дохвати дорина,
Обори га у зелену траву,
А добар се доро догодио,
Пак из траве на ноге скочио,
И побјеже пољем широкијем,
За њиме се натурила гуја,
Натурила од аждаје глава,
Извија се небу под облаке,
Док достиже дебела дорина.
А кад виђе високи Стеване,
Ће он гуји утећи не може,
Он поврати бијесна дорина,
А потеже перна буздована,
На коме је седамдесет пера,
Седамдесет пера и четири,
Пак удари од аждаје главу,

Прибоде је у зелену траву,
На десет је нагонио пера,
Па подиже перна буздована,
И на њему од аждаје главу,
Однесе је у земљу Русију.
Кад донесе Петрибургу граду,
Опази га госпођа краљица,
Па говори Петру серашћеру:
„О мој сине, Петре серашћере!
„Ев' одовуд Царевић-Стевана,
„Ће он носи од аждаје главу,
„Полетите, па га сусретите,
„Нек не носи у авлију главу,
„Нек прибоде у зелену башчу.“
Сусрете га седам ценерала,
И пред њима Петре серашћере,
Сусретоше па га разјахаше,
Руке шире, у лице се љубе
За јуначко питају се здравље;
Топуз баци у зелену траву,
И на њему од аждаје главу.
Кад виђела госпођа краљица,
И она му иде у сретење,
Пак Стевана рукам' загрлила,
Загрлила, па га пољубила,
Узе њега за бијеле руке,
Одведе га на бијеле дворе,
Донесе му пиво и јестиво,
Добро пиште, док се напојиште,
Овако му госпа говорила:
„Мио сине, Царевић-Стеване!
„Бог ти дао и ко те родио!

„Кад си мени жељу испунио,
„Погубио шаровиту гују,
„Даћу теби што сам говорила.“
Пак му даде триста хиљад' војске,
И пред њоме Петра серашћера,
И даде му кувет и топове
И кумбаре чим пали градове
Пак походи своју бабовину.
Отален су полазили били,
Подигоше свилене барјаке,
Ударише у војсци свиралке,
Оде војска до Петровца града,
У Петровцу на конак панули,
У пољу је табор учинио;
Оде Стево од Петровца краљу,
Под кулу му заћера дорина,
Опази га лијепа ђевојка,
Па овако цура говорила,
Своме бабу ценералу Павлу:
„О мој бабо, Павле ценерале!
„Види оздо бијесна јунака,
„По имену Царевић-Стевана,
„Благо мајци, која га родила!
„И сестрици што се куне њиме,
„И ђевојци којој буде суђен.“
А кад дочу од Петровца краље,
Он дочека високог Стевана,
Изведе га на бијелу кулу,
Ту је њега добро дочекао,
Па говори високи Стеване:
„Господине, од Петровца краље!
„Ето теби књиге шаровите,

„Добро види, што ти књига пише.“
Кад видио од Петровца краље,
Што му књига шаровита каже,
Овако је њему говорио:
„О мој сине Царевић-Стеване!
„Ако ћеш ти мене послушати,
„Што ћу теби нешто говорити,
„Пак ћу и ја тебе послушати:
„Ти имадеш хата племенита,
„А ја имам младу бедевију,
„Да ми пушташ хата на кобилу,
„Не би ли се парип уметнуо,
„Нек имадем од боја парипа,
„Да га храним за дуга мејдана.“
И Стеван му вјеру заложио,
Да му пушти хата на кобилу;
А то краље једва дочекао,
Па се врати у нове одаје,
Те он справља господску вечеру,
Донесе је Царевић-Стевану,
И донесе вино и ракију,
Замеђено и зашећерено.
Док је Стева вечер вечерао,
Поврати се од Петровца краље,
Те доведе лијепу ђевојку,
Своју шћерцу од срца рођену,
Окићену ситнијем дукатим',
Доведе је Стеви у одају,
Пак за њоме затворио врата,
Затворио и замандалио.
Кад уђезе лијепа ђевојка,
Стеванову пољубила руку,

Сави му се на бијело крило,
Пољуби га у бијело лице,
Проговара високи Стеване:
„Шта уради од Петровца краље?
„Љуто ти си мене преварио!“
Ту се њему друго не могаше,
Но ђевојци обљубио лице.
Кад у јутру јутро освануло,
Он јој скиде мухур прстен с руке:
„Ево теби, моја заручнице!
„Ако ти се мушко чедо нађе,
„Нек се знаде отклен му је бабо,
„Име њему нађените: Јанко;
„Ако ти се женско чедо нађе,
„Име њојзи нађените: Јања.“
Пак отален Стеван полазио,
Даде њему од Петровца краље,
Као ватре три ста хиљад' војске,
И даде му кувет и топове,
И кумбаре чим пале градове.
Оде Стево до Крушева града;
Када дође својој бабовини,
Дочека га мајка и сестрица
Кукајући кано кукавице,
Дочека га Бановић Страило,
Руке шире у лице се љубе.
Ту је Стеван ноћцу заноћио,
Како сутра бијел дан освану,
Оде Стеван у бој у Косово.
Кад дрмнуше бањемез топови,
Потискоше низ Косово Турке,
Оћераше низ Урумелију

За пунијех за петнаест дана,
Пак у море нађераше Турке,
Заћераше Шаму и Мадини;
Докле море очим' прегледати,
Турска војска море пресушила,
То је била од мора отока,
Овако им Стева говорио:
„Бјеж'те, Турци, Шаму и Мадини!
„Ђено вам је ђедовина стара,
„Не газите моје бабовине."
За њим' топуз у воду бацио,
На топузу клетву учинио:
„Кад се амо топуз повратио,
„Онда дошли у Косово Турци!"
Па поврати силовиту војску,
Оде право у Крушево равно.
Кад он дође на бијелу кулу,
Па погледа у своју одају,
У одаји на своју чивију,
Кад то виси топуз о чивији,
Голему се чуду зачудио,
Па прихвати срчали дурбина,
Те погледа у поље Косово,
Кад Косово притиснули Турци,
Голему се чуду зачудио.
Да Бог пусти из неба јабуку,
Не би могла на земљу панути,
Већ на коња јали на јунака.
А кад виђе високи Стеване,
Од земљице на ноге скочио,
Па подиже силовиту војску
Како дође у поље Косово,

Добар јунак високи Стеване,
Добар јунак Бановић Страило,
Добар јунак Петре серашћере,
Јуначка је та краљева војска,
Потискоше низ Косово Турке,
За пунијех за петнаест дана,
Дођераше до морске отоке,
Прођераше Шаму и Мадини,
И отоку морску пресушише,
Би ти рек'о и би се заклео,
Да би стражњи сухим прелазио;
Он за њима топуз отурио
И овако клетав учинио:
„Кад се топуз амо повратио,
„Онда дошли у Косово Турци;
„Хајте Турци Шаму и Мадини!
„Ђено вам је ђедовина стара,
„Не газите моје бабовине."
Пак отален повратио војску,
Право оде до Крушева равна.
Кад он дође на бијелу кулу,
Кад погледа у шикли одају,
У одају на своју чивију,
Кад му виси тешка топузина,
Из пера му ситна вода капље,
Голему се чуду зачудио,
Пак потеже срчали дурбина,
Окрену га у поље Косово,
Кад Косово притиснули Турци,
Око воде с обадвије стране,
Све попели б'јеле чадорове.
Зачуди се високи Стеване,

Пак од земље на ноге скочио
И подиже силовиту војску,
Одведе је у поље Косово,
Па с Турцима рата заметнуо.
Добар јунак високи Стеване,
Добар јунак Бановић Страило,
Добар јунак Петар серашћере,
Јуначка је та краљева војска!
Потискоше низ Косово Турке,
Оћераше низ Урумелију
За пунијех за петнаест дана,
Дочера је до морске отоке,
Оћера је Шаму и Медини,
И њоме је воду пресушио,
И овако њима говорио:
„Хајте Турци, Шаму и Медини,
„Ђено вам је ђедовина стара,
„Не газите моје бабовине.“
Па за њима топуз отпустио
А на њему клетав учинио:
„Кад се амо топуз повратио,
„Онда дошли у Косово Турци.“
Те он оде у Крушево равно.
Кад он дође до бијеле куле,
Онђе војску табор учинио,
Па он оде на бијелу кулу,
Кад погледа у своју одају,
Кад му топуз виси о чивији,
А из њега ситна вода капље.
Кад то виђе високи Стеване,
Голему се чуду зачудио,
Па овако био говорио:

„Боже мили, чуда великога!
„И ја могу пак и дорат море,
„Ал' је тако од Бога суђено,
„Не да ми се повратити царство,
„Повратити моја бабовина.“
Па говори Бановић Страилу:
„Сад што ћемо? моја браћо драга!
„То се нама војеват' не даде!
„Да идемо до Ушћупа града,
„Кажу онђе да имаде војске,
„Да им онђе силу саломимо,
„Не бих ли ја брата избавио,
„Мога брата дијете-Јуроша,
„Да га види за живота мајка.
„Видите ли, моја браћо драга!
„Видите ли једног невјерника!
„Невјерника, Бранковића Вука!
„Кад је за ме чуо и дочуо,
„Да сам дош'о у поље Косово,
„Побјег'о је до Стамбола Вуче.
„Да ми га је ухватити жива,
„Да његову посијечем главу,
„Више ништа не бих зажалио!“
Проговара Бановић Страило:
„Господине, високи Стеване!
„Како сутра бијел данак сване,
„Да ми силну покупимо војску,
„Да водимо до Ушћупа гра̀да,
„Све сијеци цареве делије
„А на ватри пеци Арнауте,
„Добро тражи Бранковића Вука,
„Не бисмо ли њега налазили.“

Кад је сутра јутро освануло,
Подигоше силовиту војску,
Ударише низ Урумелију,
Робе пале села и вароши,
Ватром пече Арнауте љуте,
Казују му Арнаути љути:
„Господине, високи Стеване,
„Зашто наске на муке удараш?
„Ако тражиш Бранковића Вука,
„Овђе нема Бранковића Вука,
„Побје'го је до Стамбол-капије,
„До Стамбола цару Бојадину,
„Њему воли царе Бојадине,
„Њему воли него сину своме,
„Па га чува како сина свога;
„Већ ти пиши књигу шаровиту,
„Па добави Вука Бранковића.“
Кад то зачу високи Стеване,
Ту је своју заставио војску,
Па се врати до Крушева града,
Те он пита своје миле мајке:
„Моја мајко, госпоја Милице!
„Ев' имаде седам годиница,
„Од како сам дош'о из Русије
„И Турцима јаде порадио,
„Све јуначке одс'јецајућ главе,
„Ал' не могу потрефити гује,
„Љуте гује Бранковића Вука,
„Утек'о је цару од Стамбола
„И одвео мила брата мога,
„Мога брата нејака Јуроша,
„Како ћеш ти мене сјетовати?

„Како ћемо њега избавити?“
Кад дочула госпоја Милица,
Она бјеше мудра и паметна,
Па овако сину говорила:
„О мој сине, Царевић Стеване!
„Дохвати ми дивит и калема
„И хартије књиге без јазије,
„Да направим књигу шаровиту,
„Да је спремам до Стамбол-капије,
„На кољено Вуку Бранковићу,
„Нека иде у поље Косово
„И поведе мог милосна сина,
„Мога сина дијете-Јуроша,
„Да га види за живота мајка;
„Ја ћу њему обећати кључе
„Од мојијх четрьест градова
„И хараче од седам година,
„Док избавим дијете Јуроша.
„Ако Бог да, мој сине Стеване,
„Те ми сина избавимо мога,
„Не бих ли ја ђецу саставила
„И жалосно срце украсила,
„Ласно ћемо Вука намирити,
„Невјеру ће вјера погубити.“
Кад је тако сјетовала сина,
Направише књигу шаровиту,
Опремише до Стамбола града
На кољено Бранковићу Вуку.
Кад је Вуку књига долазила,
Те видио што му она пише,
То је Вуче једва дочекао,
Све казује цару Бојадину,

Бојадину господару своме.
Говори му царе Бојадине:
„Мој посинче, Бранковићу Вуче!
„Ја те сама пуштати не смијем,
„Јер ће тебе ђаур преварити,
„Већ да силну покупимо војску,
„Силне војске стотину хиљада,
„Оба ћемо до Ушћупа сићи,
„Онђе ћемо заставити војску,
„Мој посинче за петнаест дана,
„Док видимо док се увјеримо,
„Је л' истина што нам књига каже,
„Пак ћемо ми мијењат' Јуроша,
„За кључеве од свију градова
„И хараче од седам година."
Тако Вуче цара послушао.
Подигоше сто хиљада војске
И одоше до Ушћупа града,
На пољу су табор учинили
И довели дијете Јуроша.
Кад изашло петнаест данака,
То зачуо високи Стеване,
Па овако мајци говорио:
„Сад што ћемо? моја мила мајко.
„Ето Вука нашег душманина
„У Ушћупу у новоме граду,
„Довео је дијете Јуроша,
„Како ћемо њега избавити?"
Овако му говорила мајка:
„О мој сине, високи Стеване,
„Ти оправи књигу шаровиту
„Проклетоме Бранковићу Вуку.

„Да ти спреми дијете-Јуроша,
„Кажи да је на умору мајка,
„Са Јурошем нека и он дође,
„Прије смрти да ја видим сина,
„Мога сина нејака Јуроша."
Тако Стево мајку послушао,
И ситну му књигу направио.
Шта ћу вама друго бесједити,
Добавише Бранковића Вука
И са њиме пет стотин' делија,
Доведоше дијете-Јуроша,
А Стеван се љутит догодио,
Погубио пет стотин' делија,
Савезао Бранковића Вука,
Избавио мила брата свога,
Даров'о га госпоји Милици.
Кад се мајка добавила сина,
Њега љуби у бијело лице,
Не може се лако наљубити,
Наљубити и намиловати.
Кад су тако ухватили Вука,
Овако им Вуче одговара:
„Господине високи Стеване,
„Не мој мене данас погубити,
„Води мене до Ушћупа града,
„Вратићу ти од Турака царство,
„Ту је ост'о царе Бојадине
„Са његово сто хиљада војске,
„Са мном ћеш га ласно погубити,
„Пак ти врати своју бабовину."
Кад дочуо високи Стеване,
То је Стево једва дочекао,

Па подиже силовиту војску
И пођера баљемез топове.
Како дође до Ушћупа града,
На цареву ударио војску
И Стевану добра срећа била,
(Јуначка је та краљева војска!)
Сву цареву војску погубио,
Вас је Ушћуп поробио редом
Све тражећи цара Бојадина,
Док он нађе цара Бојадина,
За перчин га руком ухватио,
А не знаде: је ли и није ли?
Јер је мудар царе Бојадине,
Сакрио је цареве нишане!
Ал' да видиш високог Стевана,
Како га је прихватио руком,
Прстеном му рану направио,
Низ образ му црна крвца љева,
Доведе га Бранковићу Вуку:
„Држи Вуче твога свиленгаћу!
„Да то није царе Бојадине?
„Ја т' је ово, ја т' је кои ово!
„Док ја опет одем у ордију."
А Вуче је цара познавао.
Како оде високи Стеване,
Пушта цара Бранковићу Вуче,
Пак овако њему говорио:
„Господине, царе Бојадине!
„Право бјежи до Стамбол-капије,
„Видиш данас од горице вука,
„Који живе прождираше јањце,
„Прождријеће и мене и тебе."

Кад он пушти цара Бојадина,
За перчин је другог ухватио,
Кад нађезе високи Стеване,
Додаде га високом Стевану,
А Стеван га руком прихватио,
Па овако Вуку говорио:
„Копиљане, Бранковићу Вуче!
„Ово није они свиленгаћа,
„Што сам га ја теби даровао,
„Ти си мене, Вуче, преварио,
„Невјеру си мени учинио,
„Камо њему рана на перчину?"
Вуче шути ништа не говори,
Док завика Бановић Страило:
„Јадан брате, високи Стеване!
„Зар не видиш да те преварио?
„Невјеру је теби учинио
„И пуштио цара Бојадина;
„Да Вук море и да Вук умије
„И тебе би с главом раставио"
Кад то зачу високи Стеване,
Бирдем Вуку савезује руке
Од лаката таман до ноката,
Из ноката црна љева крвца,
Одведе га Крушев-долу славном,
Пак му онђе одсијече главу;
Пак покупи хазну Лазареву
И поведе своју фамилију
И свог брата дијете-Јуроша,
Пак и секу Јелисавку младу
И са њоме своју милу мајку,
Поведоше сву краљеву војску

И одоше у земљу Русију.
Када прође Стеван кроз Косово,
На Косову клетву оставио:
„Бог т' убио проклето Косово!
„Све по теби црно трње расло,
„По њему се Арнаути легли!“
Пак он оде у земљу Русију.
Црно трње по пољу порасте,
Арнаути поље притискоше.

29.

Високи Стеван и Вук Бранковић.

(Из Херцеговине)

Процвилио сужањ у тавници
У Стамболу граду бијеломе,
У тавници Бранковића Вука,
По имену дијете-Јуроше,
Мио синак славна цар-Лазара.
Кад се узе на Косову царство
И погибе славан цар-Лазаре,
Заробише дијете-Јуроша,
Доведоше бијелом Стамболу,
Бранковић га у тавницу баци,
Не би ли се њему додијало,
Да добије високог Стевана.
Кад ђетету кућа додијала,
А тавница кућа необична,
Оно цвили и дневи и ноћи.
Господству се јадно научило,
У тавници господства не има,
Гује кољу а јакрепи штипљу,
Он цвијеља дрвље и камење.
Док је једно јутро освануло,
Уранила китна Анђелија,
Вјерна љуба Бранковића Вука,
Проговара своме господару,
Господару Бранковићу Вуку:
„Господине, Бранковићу Вуче!
„У причу те поставили Турци,
„И дали ти од тавнице кључе!
„Што ти држиш сужње у тавници,
„Тавница је њима додијала,

„Ев' имаде три бијела дана,
„Од кад један у тавници цвили.
„Ја га пушти, ја га посијеци,
„Јер ми ђеце успават' не даде.
„Дошло ми је у воду скочити."
Кад дочуо Бранковићу Вуче,
То је њему врло мрско било
Пак од земље на ноге ђипио,
Те узимље од тавнице кључе,
Право сиђе низ бијелу кулу,
А кад дође до мрачне тавнице,
На тавници отворио врата,
Продире се Бранковићу Вуче:
„Коме вам је живот омрзнуо!
„И данас му мило погинути?
„Сада ћу ја њега намирити
„Бритком сабљом и бијелом руком."
Проговара дијете Јуроше:
„Господине, Бранковићу Вуче!
„Баш је мени живот омрзнуо;
„Кад је мене породила мајка
„У Крушеву у цареву двору,
„Хранила ме медом и шећером,
„Завијала свилом и кадифом,
„Господству је мене научила,
„Ками ћу јој господоват' овђе!
„У тавници кући необичној,
„Студена је вода до кољена,
„А из воде шаша до појаса,
„А по њој се цилитају гује,
„Гује кољу а јакрепи штипљу;
„Већ те молим, Бранковићу Вуче!

„Кад сте мога бабу погубили,
„Покојнога славна цар-Лазара
„И мог ђеда старца Југ-Богдана
„И даица девет Југовића
„И војводу Милош-Обилића,
„И са њиме српске поглавице,
„Погубите и мене данаске
„У Стамболу граду бијеломе!
„Ја ме пушти, ја ме посијеци;
„Ако ћеш ме пуштати на благо,
„Даћу теби небројено благо."
Кад дочуо Бранковићу Вуче,
То је Вуче једва дочекао,
Пак овако њему проговара:
„Ђаурине, дијете Јуроше!
„Не крсти ме без невоље љуте!
„Ја нијесам Бранковићу Вуче,
„Него сам ја беже Бранковићу.
„Да оваку бесу ухватимо,
„Мореш дати, што ћу заискати?
„Подај мени хазну Лазареву
„И подај ми тридесет кнезова,
„Што хараче на Косову бране,
„Ев' имаде седам годиница
„На сабљама и на буздован'ма,
„Ђаури га покупит' не даду;
„Мореш дати од злата тепсију,
„Што ј' око ње оплетена гуја,
„Повисоко издигнула главу,
„У зубим' јој алем камен драги,
„Пак се при њој види вечерати,
„У сред ноћи, како у сред дана;

„Мореш дати твога брата мила,
„Ђаурина високог Стевана?“
А бесједи дијете Јуроше:
„Све ћу дати, за невољу љуту
„И за живу на рамену главу,
„Да ја видим остарјелу мајку,
„Којано ме слатко његовала.“
Кад заиска високог Стевана,
Тад зацвиље дијете Јуроше,
А заплака како љута гуја:
„Како ћу ти брата поклонити?
„Нити знадем, ђе је, ни како је;
„Како нас је породила мајка,
„Малена га у Русију дала,
„Пак за њиме мене је родила;
„Кад узесте на Косову царство,
„Малена сте мене заробили,
„Како ћу ја њега обећати,
„Ако буде у Русији Стево,
„Што ћете ви од мене чинити?“
Проговара Бранковићу Вуче:
„Ђаурине, дијете Јуроше!
„Дош'о ти је високи Стеване.
„Ено њега у Крушеву граду,
„Веће пиши књигу шаровиту,
„Нека брже иђе до Стамбола
„И понесе откупове скупе,
„Пак ћу њега турит' у тавницу,
„А тебе ћу оправити мајци,
„Е се види и халали с њоме;
„Ја ћу онда покупити војску
„И за тобом у Косово сићи,

„Да ђауре под харач окренем.“
Кад дочуло дијете Јуроше,
Лудо момче али мудра глава,
Проговара Бранковићу Вуку:
„Изведи ме из тавнице мрачне,
„Води мене на бијелу кулу,
„Донеси ми дивит и калема
„И хартије књиге без јазије,
„Да ја књигу на кољену пишем,
„Да је спремам мојој милој мајци,
„Да ми спреми мила брата мога,
„И остале откупове скупе“
То је Вуче једва дочекао,
Па га узе за бијелу руку,
Доведе га на бијелу кулу,
Посједе га на златну шћемлију,
Па му даде дивит и калема
И хартије књиге без јазије,
Пак дијете књигу начинило,
И у књизи 'вако говорило:
„О Милице моја мила мајко!
„Ето теби књиге шаровите
„Од твог сина дијете-Јуроша,
„Пошаљи ми откупове скупе.
„Иште Вуче хазну Лазареву
„И господску од злата тепсију,
„Што су на њој три драга камена,
„И господу тридесет кнезова,
„Што ти рза и образа брани,
„Да те тавну не погазе Турци,
„И мог брата високог Стевана.
„(Још он држи на Косову царство,

„На жалосној својој бабовини)
„И његова бијесна дорина.
„Све сам њему обећао, мајко,
„Ал' не могу мила брата мога;
„Воле њега добавити Турци,
„Нег' велику хазну Лазареву,
„Не пуштај га до Стамбола мајко,
„Јера њега никад виђет' не ћеш:
„Већ чу ли ме, моја мила мајко,
„Ти напиши књигу шаровиту,
„Па је спреми Бранковићу Вуку
„Нека иде до Крушева града
„И поведе дијете-Јуроша,
„Да му предаш хазну Лазареву
„И остало на Косову царство,
„И остале откупове скупе,
„А твог сина високог Стевана
„Спреми њега у Русију, мајко,
„Нека бјежи и остави мајку."
Таман таку књигу направио,
Пак је даде лаку књигоноши,
Оде књига до Крушева равна;
Док ето ти љубе Бранковића
Пак опази тупак-невољника,
По имену дијете-Јуроша,
Али њега познати не може,
Него му је силе ударила:
„Шта ћеш туде сужањ из тавнице.
„Пуно си ти мени додијао."
Кад је њему силе ударила,
Уз образ му пламен ударио,
А низ образ сузе проточио,

А то гледа Бранковићу Вуче,
Пак се гро'том беже насмијао:
„Види када у земану дође,
„Ће и сестре браћу цвијељају!"
Кад то зачу китна Анђелија,
Зацвиљела као љута гуја,
Узе брата на бијело крило:
„А ти ли си, мој брате милосни!
„А ти ли си дијете Јуроше!"
Па га узе на бијело крило,
С њим оплака и свог баба мила,
Пак на Вука очи исколачи:
„Господине, беже Бранковићу!
„Ти покупи силовиту војску,
„Силне војске хиљаду делија
„И поведи мене и Јуроша,
„Да идемо у Крушево равно,
„Даће мати откупове скупе,
„И покупи данке и хараче."
У ријечи у којој су били,
Док ево ти књиге шаровите
Од госпоје царице Милице:
„О мој зете, беже Бранковићу!
„Да си брже у Крушево равно
„И поведи дијете-Јуроша,
„Све ти дајем, што си заискао,
„Да се видим и халалим с њиме."
А кад зачу Бранковићу Вуче,
Он покупи хиљаду делија
И поведе дијете-Јуроша
И са њиме вијерница љуба,
Мила сестра ђетета Јуроша,

Право оде до Крушева славна.
А кад дође Бранковићу Вуче,
И за њиме вијерница љуба,
За њоме је дијете Јуроше,
Опази их царица госпоја,
Госпа њима пође у сретање,
Да прихвати под зетом парипа,
Не би ли јој поклонио сина,
А прољева сузе низ образе,
Ал' невјерни Бранковићу Вуче,
Кад опази царицу Милицу,
Ће прољева сузе низ образе,
(То не плаче Бранковића Вука,
Него сина дијете Јуроша,)
До ње Вуче дођера ђогата,
Па госпоју ногом ударио,
Колико је лако ударио,
Са црном је земљом саставио:
„О Милице, Лазарева љубо!
„Са шта ридаш, сузе пролијеваш!
„Камо теби високи Стеване?
„Јеси ли ми сина добавила?
„Да га водим столу и Стамболу!"
Моли му се госпоја Милица:
„Господине, беже Бранковићу!
„Отиш'о је Стево у Русију"
А кад дочу Бранковићу Вуче,
Он потеже паклену канџију,
Па је стаде ударати њоме,
Куда куца, све јој кожа пуца,
А црна је полијева крвца,
Оћера је до бијеле куле,

А ухвати дијете-Јуроша,
Додаде га свој вјерној љуби:
„Држи њега, док Стевана нађем"
Стоји писка дијете-Јуроша,
Јера види у невољи мајку,
Дођера је до бијела двора,
А на стражу остави делије,
Да чувају кулу и авлију,
Да им куда не побјегне Стево.
Кад изиђе на бијелу кулу,
Отвори му деветора врата,
Десета му отворит' не шћаше,
Ће но сједи високи Стеване.
А кад дочу високи Стеване,
Ће му цвили у невољи мајка,
На вратима одвали канате —
Док упаде Вуче Бранковићу,
Дочека га високи Стеване,
Ухвати га за бијеле руке,
Из руку му сабљу измакнуо,
Пак је њиме о тле ударио,
Распори га до грла бијела,
Откиде му са рамена главу,
И проклеу главу погазио.
Па прихвати перна буздована,
И низ бедро сабљу објесио,
Док допаде дору у подруме
И за њиме тридесет кнезова,
Седамдесет посјекоше глава,
Кад се коња добавио свога,
Он нађера кроз Косово Турке,
Док дођера до воде Ситнице,

Пет стотина посјекоше глава,
Остали му у воду скочише;
Он за њима топуз отурио
И овако Стево говорио:
„Кад се амо топуз повратио,
„Онда дошли у Косово Турци!“
Пак поврати бијесна дорина.
Кад он дође својој танкој кули,
Он ухвати сестру Анђелију,
Обуче јој воштану кошуљу,
Пак запали су четири стране:
„Нека тако, наша сестро мила!
„Свакога си цару опадала,
„А највише војводу Милоша,
„Што нијесмо имали јунака,
„Вјернијега, а ни правијега
„За крст часни и вјеру хришћанску —
„Док си наше оборила царство,
„С Неманића на Отмановића“
И изгорје она у кошуљи.
Он прихвати мила брата свога,
Па га љуби у бијело лице,
Уз образе с обадвије стране,
Најпослије међу очи црне,
Узе њега на бијеле руке,
Однесе га на високу кулу,
Ђено сједи царица Милица,
Даде њега мајци на крioце.
Кад погледа у шикли одају,
Кад се прије топуз повратио,
О чивију, ђено се вјешао,

Онда вели високи Стеване:
„Моја мајко, разговора нема!
„И ја могу, пак и дорат море,
„Ал' је тако од Бога суђено,
„Косово ће притиснути Турци.
„Једа Бог да, проклето Косово!
„Те по теби црно трње расло,
„По њему се Арнаути легли!“
Па је старој говорио мајци:
„Моја мати, ваља путовати!
„Моја браћо, разговора нема,
„Да бјежимо у земљу Русију!“
Сву подиже своју фамилију,
Што бијаше јоште у животу,
И са њиме дванаест кнезова,
И народа много Србадије
И дођера хазну Лазареву,
Побјегоше у земљу Русију.
Кад дочуше у Стамболу Турци,
Ђе погибе Бранковићу Вуче,
Погуби га високи Стеване,
Па побјеже у земљу Русију,
То су Турци једва дочекали,
Подигоше на алаје војску,
Те одоше до Крушева равна,
Сву под руку земљу окренуше,
Од црнога до сињега мора,
Цвијељају сиротињу рају;
Порезаше по земљи хараче:
„Ви жалите вашега Лазара,
„А не знате, сиротињо рајо!

„Ми ћемо вам бити господари,
„Њега ћете пак заборавити,
„У Турака има мехрамета“
Како тада, тако и данаске!

30.

Женидба Љутице Богдана с вилом.

(Из Сарајева).

Вино пије Љутица Богдане,
На Загорју мјесту питомоме,
У Ратају а на својој кули,
Служи му га Јелица сестрица;
Богдан свога ниђе никог нема
Осим Јелке милоснице секе.
Кад се Богдан вина напојио,
У себи се Богдан промислио:
„Мили Боже! чуда великога!
„Ја остадох а не ожених се
„И јемин ћу Богу учинити,
„Да се јунак ни оженит' не ћу,
„Ни туркињом из турске крајине,
„Ни Латинком лица бијелога,
„Ни Српкињом рода господскога,
„Већ бијелом из планине вилом,
„Из језера више Колашина,
„Што узима бродарину тешку,
„Од јунака двије очи црне,
„А од коња двије ноге прве.“
А што Богда у ракиј' говори,
То тријезан на ноге скочио,
Јелисавку сестру дозивао:
„О Јелице, сестро моја драга,
„Спремај мени танке брашњенице,
„Секо моја, на пут ти се спремам,

„Док опремим себе и ждралина“
То рекао на ноге скочио.
Спаде јунак ждралу у подруме
Спрема ждрала к'о је научио.
Док бијесна опреми ждралина,
Изведе га на мермер-авлију,
Дизген коњу на јабуку баци,
Сам се ждралин по авлији вода,
Оде Богдан на високу кулу,
Па он скида богате хаљине,
А облачи путничке аљине
И припаса сабљу бријеткињу,
Па прихвата за друго оружје,
Десном руком од злата стријелу,
А лијевом шестоперца златна;
Кад на ноге чизме навалио,
Низ бијелу силазио кулу,
А кад коњу на авлију сиђе,
Ал' му сека коња опремила,
И свом брату лаке брашњенике,
Сира, хљеба и печена меса,
Наточила у чутуру вина,
Знаде сека, што брату ваљаде.
Богдан секи и парипу сиђе,
Руке шири, у лице је љуби:
„С богом сестро, моја Јелко драга!
„С богом, секо, и Бог буди с тобом!
„И прости ми и халали, секо,
„Ја се када вићет', ја не вићет!“
Сестра грозне сузе прољеваше,
А с братом се у лице љубљаше:
„С богом, брате, Љутица Богдане!

То рекоше, па се растадоше,
Оде Богдан брдим' пјевајући,
А у двору сека кукајући,
Куд год иде, у језера сиђе,
У језера више Колашина,
Близу Богдан до језера дође,
А све гледа, је ли онђе вила.
При Богдану Бог и срећа била,
Код језера виле не имаде,
Отишла је на игриште вила,
На игриште, ђе играју виле,
Туди Богдан дођера ждралина,
На језеру коња напојио,
Умио се, и расхладио се,
Па побјеже под танку јелику,
Сакри себе и коња ждралина,
Са ждралина плоску укинуо,
А у руку узе мајалику,
Сједе Богдан хладно пити вино.
Мало сио, мало починуо,
Вјетра нема, а планина јекну
Зелене се повијају јеле,
Врхови им у тле ударају,
Док ево ти виле бродарице,
Вила паде код тиха језера,
Она стопе од парипа нађе,
Куд је парип дош'о на језеро,
И хладне се воде напојио,
А није се вила догодила,
Да му узме бродарину тешку,
Жалосно се вила ражљутила,
Она гледа около језера,

Не би л' ђегод кога угледала,
Кад никога угледат' не може,
Сједе скидат' крила и окриље,
Па се вила скиде код језера
А остави крила на обали,
Она млада скочи у језеро,
Па се вила у језеру купа.
А кад виђе Љутица Богдане,
Он од себе отури чутуру,
А у руку прихвати стријелу,
Па се вуче од трна до трна,
Те се Богдан до језера свуче,
Украде јој крила и окриље,
Па побјеже под танку јелику,
Ондај Богдан испод јеле викну:
„Зло ти јутро! бродарице вило!
„Што се јутрос у језеру купаш,
„А камо ти крила и окриље?"
Кад то чула у језеру вила,
На обалу вила искочила,
Ђено своја крила оставила,
Ал' ту крила ни окриља нема,
Писну јадна вила бродарица:
„Незнан јунак, што си у планини,
„Братим тебе Богом истинијем,
„Дај ти мени крила и окриље,
„Хоћеш вилу стећи посестриму,
„Ђегод теби за невољу буде,
„Вазда ћу ти бити у помоћи"
А Богдан се испод јеле јавља:
„Не будали, вило бродарице!
„Не дам теби крила ни окриља,

„Јесам јемин Богу учинио,
„Да се другом оженити не ћу ,
„Него тобом вилом бродарицом,
„Јали тобом јали земљом црном,
„А ја с тобом побратимства не ћу,
„Већ си ослен моја вјерна љуба."
Кад то рече, чутуру натеже,
Па чутуром о тле ударио,
Свеза крила коњу у теркију,
Прекрсти се, сједе на ждралина,
Уз планину пођера парипа.
За њим јадна запристаје вила
А све моли љутита Богдана,
Да јој крила и окриље даде,
Богдан за то хаје и не хаје.
Куд год иде љутити Богдане,
Куд год иде, на Загорје сиде,
На Ратаје а на своју кулу.
Кад се танкој помолио кули,
Угледа га сестрица Јелица,
Па пред свога брата ишетала:
„Благо мени! ето брата мога!"
Руке шире у лице се љубе,
Узеше се по бијеле руке
И одоше на високу кулу,
Сека брата метну у шиљтета,
Па му вина чашу донијела,
Таман чашу Богдан прихватио,
Док завика испод куле вила:
„Господаре, Љутица Богдане!
„Ја сам вила, ја сам женска глава!
„А не имам ништа од хаљина,

„Спреми мени штогод од хаљина,
„Да покријем женско т'јело своје,
„Јер сам дошла да ти будем љуба“
Богдан своју сестру погледао:
„Јело, секо! отвори сандука,
„Извади јој своје рухо златно,
„Носи доље, па вилу обуци,
„Не мој свога руха зажалити,
„Боље ће ти братац сакупити“
Јелка сека друге не дочека,
Већ отвори бојали сандука,
Те из бошче извади хаљине,
Пак салети низ бијелу кулу,
Нађе вилу на мермер-авлији,
Па заова снаху дочекује,
Све јој своју ђеисију даје.
Кад обуче вилу бродарицу,
Натаче јој два златна прстена:
Један прстен Лауша војводе,
Што ће бити дјевер у Богдана,
Други прстен Реље од Пазара.
Ал' ту њихе ни једнога нема,
Већ их Богдан по себи милова,
И по себи метну ђеверима.
То мишљаше Љутица Богдане,
За то не зна Реља од Пазара,
Ни дијете нејачак Лаушу;
Оба побра један сан уснила,
Ће се њихов побро оженио,
Те обадва коње појахали
Долећеше Богданову двору,
Још му вила у двор дошла није,

А падоше оба побратима,
Два ђевера оба Богданова,
На авлији вилу застадоше,
Од добријех коња одјахаше,
Сјаха Реља а прихвати вилу:
„Хвала Богу и Богородици!
„Кад ожених побратима мога
„Са бијелом бродарицом вилом.“
Па је узе под десно пазухо,
Однесе је на бијелу кулу,
Па Богдану добро јутро виче:
„Хвала Богу! мио побратиме!
„Кад ћу данас тебе оженити.“
Књиге пише Реља од Пазара,
На све стране по Херцеговини,
Да на свадбу иђу побратиму,
Побратиму Љутици Богдану.
Скочи Богдан с њиме се пољуби,
За пуну их засједе синију:
„Пијте вино, оба брата моја!
„Пијте вино, мезетите месом,
„Док весеље ја у двору спремим.“
Сиђе Богдан пред бијеле дворе,
Коље овце и мале јагањце
И сријемске велике волове;
Док свадбарим' јемек зготовио
Стадоше се састајат' свадбари,
Млого, мало три хиљаде душа,
Свему доста пива и једива.
Ту вјенчаше вилу и Богдана,
Куми кума Момчила војводу
Од лијепа града Перлитора

Старог попа Гоговић хаџију.
Кад вјенчаше Љутицу Богдана,
Свадбоваше за петнаест дана,
Свадбари се многи разиђоше
Оста Богдан љубећи ђевојку.
Мало било време постајало,
Мало време три године дана,
Богдану се мушко чедо нађе
Он доведе и попа и кума,
Лијепо му име изабраше
На крштењу име нађенуше,
Славно име: војвода Страило.
Тако стало опет годиница,
Те Богдану Бог и срећа дала,
Па му б'јела затрудњела вила,
Опет му се једно чедо нађе,
Лудо чедо, ал' је женска глава
Крстио га и име надио,
На избору: лијепа Ружица.
Три године и једна година,
То се кажу четири године,
Колик' Страил од љета четири,
Други нема од осам година,
Колик' Страил од осам година,
Други нема од шеснест година.
Стаде Богдан тражити ђевојку,
За Страхила свог милосна сина,
И он нађе за сина ђевојку,
Купи свата таман пет хиљада,
Па он оде по младу ђевојку,
У кога је цуру испросио?
Из лијепе Пиве потомљиве

А од соја од Соколовића,
Од сокола Мате Харамбаше,
Оде Богдан, доведе ђевојку,
Таман Богдан своме двору дође,
Два весеља њем' се догодила,
Сина жени, други му се нађе.
То се Богдан ни надао није,
Вјенча сина а другога крсти,
Лијепо му име изабраше,
По имену: дијете Ненаде.
Кад с' Богдану састаше свадбари,
Сви у двору коло заиграше,
А ђевојке коло ухватише,
Различите пјесме запјеваше,
Вила сједи у бијелој кули,
Богдану се по криоцу вија,
А све моли љутита Богдана:
„О Богдане, драги господаре!
„Колико је вакта и земана
„Како си ме јадан задобио?
„А моја су крила затворена;
„Родих теби твог рођеног сина,
„А Страила и Ружу ђевојку,
„Ти за сина доведе ђевојку.
„И другога у бешици нађе
„А Ненада твог рођеног сина;
„Већ сам с тобом пород изродила,
„Дај ти мени, драги господаре!
„Да обучем крила и окриље,
„Да ја колу и ђевојкам' сиђем,
„Да поиграм на весељу твоме
„Да разиграм коло и ђевојке.“

Превари га, уједе га гуја,
Па јој даде крила и окриље.
Кад се вила крила дохватила,
Па обуче крила и окриље,
Сађе вила на мермер-авлију,
Па допаде колу и ђевојкам',
Кад погледа коло и ђевојке,
Коловођа њезина Ружица,
Код ње вила коло раскинула,
Три пута је колом окренула,
Четврти се небу подигнула,
Па се вила изнад кола вија.
Абер паде љутиту Богдану,
Па изиђе пред бијелу кулу,
Те он вилу племениту виче:
„Моја вило! моја вјерна љубо!
„Је л' ти жао оставити сина,
„Твог Ненада од четири дана?
„Ко ће твога забавити сина?
„Ко ли ће га сисом задојити?
„Ко л' у меку свилу повијати?
„Какав ти је зулум дотужио,
„Те побјеже од мог б'јелог двора?"
Вила му се испод неба јавља:
„О Богдане, драги господаре!
„А мореш ли гују ухватити,
„Мореш ли је у двор припитомит',
„Да ти гуја по двору рукује?
„Никад гује припитомит 'не ћеш,
„Док не мили по зеленој трави,
„А ни вила бит' не може љуба,
„Док јој не даш ићи у планину,

„Нити јести траву бреберину,
„Ни плести се са бршљановијем;
„Ако хајеш за Ненада сина,
„Ђе си мене, јадан ухватио,
„Свако ћеш га јутро донијети,
„Ја ћу свога задојити сина,
„Превити га и окупати га,
„Док отхраним твог Ненада сина;
„А ја ти се повратити не ћу
„За никакво благо на свијету."
Па се вила диже у облаке,
Више му се повратити не ће.
Оста Богдан јадан кукајући,
Пробуди се нејачак Ненаде,
Стаде цврка д'јете у бешици,
Нико њега утјешит' не може.
Узе сина Љутица Богдане,
На ждралина узе га преда се,
Иде Богдан од брда до брда,
Доклен сиђе до тиха језера.
Кад се Богдан помоли језеру,
Ал' се вила у језеру купа,
Па Ненада он донесе сина,
Те га метну у крај од језера,
Па побјеже Богдан под јелику.
Док искочи вила из језера
Она узе свог Ненада сина,
Развила га и окупала га,
У меке га повила пелене,
Па га онда у крионе узе,
Свом Ненаду сину бесједила:
„Дођи сису, мој Ненаде сине!

„Дoји сису, и расти ми брже,
„Да ми узмеш земљу Принципову,
„И несретног цара Отмановог;
„Расти боље, мој Ненаде сине!
„Бољи си ми јунак од Богдана.“
Љутит Богдан сам га Бог убио!
Запе стр'јелу за златну тетиву
Да погађа вилу племениту,
Од стр'јеле је шипке оборио,
Не погоди вилу племениту,
Већ Ненада свог нејаког сина,
Четири га шипке ударише,
Двије њему срце изнесоше,
А двије му у дробу осташе,
Писну јадна вила племенита:
„Јер Богдане? црн ти образ био!
„Јер погуби оваког јунака?
„Одрж'о би краљу краљевину
„А српскоме цару царевину!“
То изусти вила племенита,
То изусти а душу испусти
И умрије вила уз Ненада.
Виђе Богдан да горе уради,
Нацаком им раку ископао,
И обоје зај'но укопао,
Па он оде на Загорје равно,
Пак продаде на Загорју кулу,
А он оде у равно приморје.
Не знам више родиле ми вишње!

31.

Сибињанин Јанко с вилом.

(Из Сарајева).

Војску купи од Сибиња Јанко,
Па је води на игриште равно,
На игриште ће играју виле.
Док га вила из облака викну:
„Бог т' убио од Сибиња Јанко!
„Јер ти пењеш свилена чадора,
„По игришту ће играју виле?
„Макни војску са игришта мога,
„Кунем ти се и вјеру ти дајем!
„Кајаћеш се, кад ме не послушаш,
„Јер ћу твоју силу уломити,
„Коњ'ма ћу ти траву отровати,
„На јунаке болест натурити,
„Главобољу, љуту срдобољу,
„Сва ће твоја изгинути војска
„Прије ноћи на игришту моме,
„А тебе ће Турци ухватити;
„Колико је на свијету мука
„На сваке ће тебе ударити,
„У мукам' ћеш испустити душу.“
А вели јој од Сибиња Јанко:
„Не будали, племенита вило!
„Не бојим се тебе ни Турака,
„Док је мене и кулаша мога
„И деснице бријеткиње ћорде,
„Док је мени сивих соколова

„И мојијех хрта и огара;
„Да побјегнеш небу под облаке,
„Ја ћу тебе устријелит', вило;
„Да побјегнеш кроз јелово грање
„Стигнуће те моји соколови;
„Да побјегнеш пољем широкијем
„Стигнуће те хрти и огари;
„Да побјегнеш у морске дубине,
„Имам ронца утву златнокрилу,
„Ни онђе ми остати не мореш."
Када вила Јанка разумјела,
Ражљути се нагоркиња вила,
Па се спушћа испод неба ведра,
Она паде Јанку под чадора,
Овако је њему говорила:
„Црни Јанко, од Сибиња града!
„Сад ћеш виђет', што ће с тобом бити
„И с твојијем од боја јунацим'!"
Па се диже небу под облаке,
Те стријеља од боја јунаке
Посред паса у јуначко срце.
Док му трипут облећела војску,
Попадаше по пољу јунаци
Као да их громови побише.
Кад то виђе од Сибиња Јанко,
Ражљути се к'о да муња сину,
До кулаша коња долетио,
Те посједе коња од мејдана,
Бријеткињу прихватио ћорду,
Па на вилу јуриш учинио,
Ал' се вила под облаке вину,

Побјеже му брду у планину,
Пушћа Јанко соколове сиве,
Не дадоше бјежат' кроз планину;
Кад се вила виђе на невољи,
Савија се у поље зелено,
Бјежи јадна пољем широкијем,
Пушћа Јанко хрте и огаре,
Не дадоше пољем побјегнути;
Кад се вила виђе на невољи,
Бјежи јадна у морске дубине,
Пушћа Јанко утву златокрилу
Рони утва мору кроз дубину,
Из мора је ишћерала вилу,
Виђе вила ће утећ' не море.
Па ето је пољем широкијем,
Право Јанку иђе под чадора,
Пред Јанком се смјерно поклонила,
Па овако њему говорила:
„Богом, брате, од Сибиња Јанко!
„Поклони ми живот на мејдану,
„Што сам теби квара учинила,
„Све ћу теби часом исправити,
„И вилу ћеш стећи посестриму,
„Ће год теби до невоље дође,
„Свагђе ћу ти бити у невољи,
„Помоћ' ћу ти поб'једити Турке."
А кад Јанко ријеч откитио,
Овако је вили говорио:
„Братиш мене, вило нагоркињо,
„Што је теби за невољу љуту;
„Кад се хоћеш са мном побратити,
„Скини болест с мојијех војника,

„Па ћемо се онда побратити.“
А кад вила ријеч разумјела,
Пошетала пољем широкијем,
Она бере траву свакојаку,
Вида срца рањених јунака;
Пак да видиш чуда великога,
Сви јунаци на ноге скочише,
Како да се из нова родише,
Све играју и пјесме пјевају,
Као виле на игришту своме.
Кад је вила војску извидала,
Она оде Јанку под чадора:
„Хајде Јанко, узјаши кулаша,
„Па ти види како ти је војска,“
Скочи Јанко, појаха кулаша,
Сву је своју прегледао војску,
Сва му војска здраво и весело,
Хати ричу, а јунаци вичу.
Кад је Јанко војску прегледао,
Он се врати до чадора свога
И онђе се с вилом побратио:
„Хајде вило, куд је теби драго.“
Вила њему пољубила руку:
„С богом брате, од Сибиња Јанко.“
Па се диже небу под облаке,
Оста Јанко под чадором својим.
Ту је био три четири дана,
Па се с војском до Сибиња врати,
Своју силну растурио војску,
Оде сваки завичају своме,
Оста Јанко у своме оцаку.

32.

Женидба Сибињанин Јанка с вилом.

(Из Босне).

Вила вилу кроз планину звала,
Из седме се друга одзивала:
„Ај вилице, моја другарице!
„Ђе си синоћ на конаку била,
„Ђе си била, ђе си боравила?“
Вила њојзи тихо проговара,
„Ја сам синоћ виш' Сибиња била,
„Чудно чудо виђех у Сибињу:
„Купи војску од Сибиња Јанко,
„Да је води у поље Косово,
„Он се моли милој сестри својој,
„Сестри својој Јањи Сибињкињи:
„„Сестро моја, Јањо Сибињкињо!
„„Дај ти мени нејачка Секулу
„„Да га водим у поље Косово.“
„Говори му Јања Сибињкиња:
„„А мој брате од Сибиња Јанко!
„„Не дам теби нејачка Секулу,
„„Оно кадро боја чинит' није.“
„Куне јој се од Сибиња Јанко:
„„Сестро моја, Јањо Сибињкињо,
„„Ја не водим дијете Секулу,
„„Да ми чини боја у Косову,
„„Већ да мени сједи под чадором,
„„Да ми чува бијела чадора.“
„Умоли се Јањи Сибињкињи

„И даде му дијете Секулу.
„Секули се о врат објесише
„Двије миле сестричне млађане
„И моле се својему даици:
„„Наш даица, од Сибиња Јанко!
„„Не води нам нашега Секулу,
„„Секула је нејачко дијете,
„„Не море ти боја учинити.“
„Куне им се од Сибиња Јанко:
„„О сестричне, пушћите Секулу;
„„Кунем вам се и вјеру вам дајем,
„„Ја за боја не водим Секулу.
„„Секула ће под чадором сједит',
„„Да ми чува бијела чадора.“
„Сестре не ће да пушће Секулу.
„Кад се Јанко виће на невољи,
„Он се маши руком у џепове,
„Пуну шаку загреби дуката,
„Па их просу по зеленој трави;
„Онда сестре пушћаше Секулу,
„Оне купе по трави дукате.“
Отлен Јанко одведе Секулу
У Косово, у поље широко,
Код Ситнице распеше чадоре.
Кад на земљу кара-акшам паде,
Акшам прође и јацију дође,
Па се војска сађин учинила,
Сва поспала војска у Косову
И заспао дијете Секула,
Само није од Сибиња Јанко
И он сједи под чадором б'јелим.
Док подвикну вила нагоркиња:

„Ај ђидијо, од Сибиња Јанко!
„Зар си свео у Косово војску,
„Код Ситнице попео чадоре?
„Кунем ти се, тврду вјеру дајем,
„Ако другу ноћцу ти заноћиш,
„Код Ситнице у пољу Косову,
„Војсци ћу ти очи повадити,
„Добре ћу ти коње сакатити
„И на твоју сву слијепу војску
„И сакате коње од мејдана
„Љуте ћу ти напуштити Турке,
„Ту ћеш Јанко главу изгубити.“
Кад ту Јанко зачу лакрдију,
Витез Јанко грозне сузе лије;
Спазио га дијете Секула,
Па од земље на ноге скочио,
Свом даици тихо проговара:
„Мој даица, од Сибиња Јанко!
„Што ти грозне сузе пролијеваш?
„Какве су ти књиге допануле?
„Али су ти књиге од мејдана,
„Ал' су књиге од кошије брзе,
„Али јесу од љуте стријеле?
„Ако ти је књига од мејдана,
„За тебе ће изићи Секула,
„Ако ли је књига од кошије,
„Секула ће поћи на кошију,
„Ако ли је од љуте стријеле,
„И ту ћу те даица зам'јенит'“
Проговара од Сибиња Јанко:
„Мој сестрићу, дијете Секула,
„Од те књиге баш ни једне нејма,

„Тежи су се јади догодили:
„Јер ме вила из планине виче,
„Да ја друге ноћи не заноћим
„У Косову, код воде Ситнице;
„Мени пр'јети нагоркиња вила,
„У зелено поље да ће сићи,
„Свој ми војсци очи повадити
„И добре ми коње сакатити,
„Па на моју сву слијепу војску,
„Онда ће ми напушћити Турке,
„Да с' ниједан избавити не ће.“
Секула се гротом насмијао:
„А даица, луде ти си главе!
„А шта си се тога препануо,
„Пребијеле нагоркиње виле?
„Када сване и огране сунце,
„Дај ти мени хрте и огаре
„И дај мени два сокола сива
„И дај мени два коња витеза,
„Ја ћу ићи у гору зелену,
„Ухватићу нагоркињу вилу,
„Узећу јој крила и окриље,
„Хоћу тебе оженити њоме.“
Бесједи му од Сибиња Јанко:
„Мој сестрићу, луде ти си главе!
„Није лако ухватити вилу,
„Камо л' узет крила и окриље.“
Опет вели дијете Секула:
„Мој даица, од Сибиња Јанко!
„На јунаштву боље је умр'јети,
„Него женски у кули сједити.“
Пошто рече дијете Секула,

Већ му Јанко препорећи не ше.
Кад освану и ограну сунце,
Даде њему хрте и огаре
И даде му сиве соколове
И даде му два коња витеза;
Оде Секул брду уз планину.
Кад је био до тиха језера,
Он узима два сокола сива,
Баци њиха оба под облаке,
Извише се сиви соколови,
Извише се небу под облаке,
Па удрише у тихо језеро,
Пођераше вилу по језеру,
Ишћераше вилу из језера,
Она с' изви небу под облаке,
А за њоме два сокола сива,
Соколови вису пристигоше;
Кад се вила у невољи нађе,
Она паде на јелове гране,
А за њоме два сокола сива.
Гоне вилу кроз јелове гране;
Кад се вила у невољи нађе,
Она опет паде у језеро,
А за њоме два сокола сива.
А кад виђе дијете Секула
Он напушћа хрте и огаре,
Ишћераше два сокола сива,
Ишћераше вилу из језера,
Извија се вила под облаке,
А за њоме два сокола сива,
Соколови вилу уморише,
Она паде у зелену траву,

Дочекаше хрти и огари,
Облећеше, вилу ухватише,
Узе вилу дијете Секула,
Ухвати је за бијелу руку,
Па потеже плетену канџију,
Куд је куца све јој кожа пуца:
„Дај ми вило крила и окриље.“
Не да вила крила и окриља,
Све је куца дијете Секула,
Како бије нагоркињу вилу
У црну је крвцу огрезнула.
Када вили дотужи канџија,
Даде њему крила и окриље.
Па Секуле ето низ планину
У Косово до воде Ситнице,
До чадора Сибињанин Јанка.
Отлен они војску подигоше
И одоше бијелом' Сибињу,
Одведоше вилу нагоркињу,
Вјенча Јанко нагоркињу вилу
За љубовцу себи до вијека
Учинио свадбу и весеље;
Пород лијеп изродио с њоме:
Шћери двије и четири сина.

33.

Женидба Сибињанин Јанка, ~~с вилом~~

(Из Херцеговине)

Цуру проси од Сибиња Јанко,
Далеко је цуру запросио
У Божуну граду бијеломе,
У онога од Божуна бана.
Док је Јанко цуру испросио,
Три товара блага потрошио,
Доклен рече: моја је ђевојка,
И даде му адет и јабуку.
На јабуци свадбу одгодише:
„А мој тасте, од Божуна бане!
„Свадба наша до мјесечак дана,
„Док ја дођем до Сибиња града
„И покупим на киту сватове,
„Све бољаре, српске поглаваре.“
А вели му од Божуна бане:
„О мој зете, ако будеш суђен,
„По имену од Сибиња Јанко!
„Кад ти станеш купити сватове,
„Што имадеш под избор јунака,
„Поведи их у сватове, Јанко,
„Јера ваља дуго путовати,
„А мој зете про земље четири:
„Кара-влашке и Кара-Богданске,
„Преко Турске и преко Арапске,
„На граници Турској и Арапској,
„Вазда сједи троглав Арапине

„Аждаја је, пак три има главе,
„Кажу људи, видио нијесам,
„Из једне му вихор вјетар пуше,
„А из друге мавен пламен лиже
„А трећа му проговара глава;
„Пак је чуо за моју ђевојку,
„Ђе је цура одвише лијепа,
„Пак се вели јемин учинио,
„Да се хоће оженити њоме;
„И до сад је удешао свате;
„Кад удеси кићене сватове,
„Он им отме лијепу ђевојку,
„Пак је љуби по годину дана,
„Кад изиђе годиница дана,
„Ижљуби је и изгрди лице,
„Пак је спреми милу баби своме,
„Да је никад удомит' не море;
„Он је многој срећу затворио,
„Веће гледај што ћеш и како ћеш!“
Кад дочуо од Сибиња Јанко,
То је њему врло мрско било,
Пак отален полазио Јанко,
Док дарова свасти и пунице
И на граду градског капицију,
На товаре потрошио благо.
Куд год иђе до Сибиња сиђе.
А кад дође до Сибиња града,
Далеко га опазила мајка,
Своме сину оде у сретање,
Добро мати дочекала сина,
Своме сину добродошље даје:
„Јеси ли се уморио сине?

„Јеси л' себи цуру испросио,
„Себи злато, мени замјеника?“
Па прихвати коња за дизгине,
Одведе га до бијела двора,
Он под кулом одјаха парипа,
Узеше се за бијеле руке
И одоше на бијелу кулу,
А млађи му коња прихватише,
Одведоше у топле подруме.
Кад је мајка добавила сина,
Посади га за пуну трпезу,
Донесе му вино и ракију,
Онда пита свога мила сина,
Је л' му сретно путовање било.
Све он мајци по истини каже,
Како га је бане сјетовао...
„Што имаде дуго путовати,
„Све бисмо ми ласно путовали,
„Ама ваља на границу проћи,
„На границу Турску и Арапску,
„Ђе но сједи троглав Арапине,
„Те он друме и богазе чува
„И отима благо небројено
„И у свата лијепе ђевојке,
„Пак их љуби по годину дана,
„Кад обљуби и изгрди лице,
„Опреми их милу баби своме,
„Те се никад удомит' не могу;
„Он је чуо за моју ђевојку,
„Богу се је јемин учинио,
„Да се хоће оженити њоме.“
Кад дочула остарјела мајка,

Овако је говорила сину:
„О мој сине, од Сибиња Јанко,
„Ако Бог да, те Бог срећу даде,
„Ми моремо цуру избавити,
„Док је нама у животу Марко
„И војводе од боја јунаци;
„Ти ћеш једну књигу направити,
„Пак је шаљи бијелу Пазару
„А на руке Рељи Бошњанину,
„Нека Реља у сватове пође;
„И кажи му за Арапа, сине,
„Нек поведе од боја јунаке.
„Да ти буде сватски старјешина,
„Паметна ће имат' господара;
„А другу ћеш направити сине,
„Пак је шаљи до Призрена града
„Ту се прави нови намастире,
„Ту ће бити војвода Милоше,
„Нек ти Милош у сватове пође,
„Јер је добар јунак за мејдана,
„Нека буде сватима војвода,
„А трећу ћеш направити сине,
„Пак је шаљи бијелу Топлику
„А на руке Топлици Милану,
„Нека Милан у сватове пође
„И понесе крстата барјака,
„Да имадеш главна барјактара;
„Четврту ћеш књигу направити,
„Па је пошљи у земљу мађарску
„А на руке Љутици Богдану,
„Нека Богдан у сватове пође,
„Сваком кажи за Арапа, сине,

„Нек поведу од боја јунаке,
„Позови га на вјенчано кумство,
„Ако Бог да, те суђено буде,
„По земану, па и на крштењу;
„А пету ћеш направити, сине,
„Пошаљи је до Прилипа града,
„Побратиму Марку Краљевићу,
„Јер је Марко мејданција стара;
„Колико је у Арапа длака,
„Толико је направио јада
„Од црнијех арапскијех глава,
„И с њима се боју научио,
„Ја сам чула, мој милосни сине,
„Да онаког не има јунака,
„К'о Арапа, што је на граници
„У Арапској и његовом царству,
„Њега царе на граници храни,
„Те му земљу од Србије чува;
„Он му даје данке и хараче,
„Што ће отме да питања нема;
„Цурама је срећу заставио
„А јунацим' скеле затворио."
А кад дочу од Сибиња Јанко,
Онда једну књигу направио,
Пак је шаље бијелу Пазару
А на руке Рељи Бошњанину
И у књигу њему одговара:
„Побратиме, Рељо од Пазара!
„Да си брже до Сибиња града,
„Ево ти се женим у добри час,
„Далеко сам цуру запросио
„У Божуну граду бијеломе;

„Како су ме тамо сјетовали,
„Сјетовао од Божуна бане,
„Да ја цуру избавит' не могу
„Без јунаштва и грднијех рана,
„Јера ваља дуго путовати,
„Преко Влашке и преко Богданске;
„Туда бисмо лако пребродили,
„Ама ваља на границу проћи
„На границу турску и арапску,
„Ђено сједи троглав Арапине,
„Цурама је срећу заставио,
„А јунацим' скеле затворио;
„Тебе Реља зовем у сватове,
„Да ми будеш сватом старјешина,
„Нек имају мудра господара
„И од боја бијесна јунака,
„Када дође до невоље црне;
„И поведи од боја јунаке!"
Ону шаље, другу направио,
Пак је шаље до Призрена града.
А на руке војводи Милошу
И овако њему одговара:
„Побратиме, војвода Милоше!
„Да си брже до Сибиња града,
„Ево ти се женим у добри час,
„Далеко сам цуру запросио
„У Божуну граду бијеломе
„У онога од Божуна бана,
„Далеко нам ваља путовати,
„Прегазити Влашку и Богданску,
„И туда би лако путовали
„Ама ваља на границу проћи,

„На границу турску и арапску,
„Ђено сједи троглав Арапине,
„Што га царе на граници храни,
„Да му земљу од Србије брани;
„Цурама је срећу заставио,
„А јунацим' скеле затворио,
„Пак је чуо за моју ћевојку
„И Богу се јемин учинио,
„Да се хоће оженити њоме!
„И до сад је цуре отимао,
„Кад подеси кићене сватове,
„Пак их љуби по годину дана,
„Кад изиђе годиница дана,
„Опреми је милу бабу своме,
„Већ се никад удомит' не море"
Кад је тако књигу направио,
Ону шаље, другу начинио,
Опрема је до Топлика града,
А на руке Топлици Милану;
„Побратиме, Топлица Милане!
„Ето теби књиге шаровите,
„Да си брже до Сибиња града,
„Ево ти се женим у добри час,
„Далеко сам цуру запросио
„У Божуну граду бијеломе
„У онога од Божуна бана;
„Ваља, побро, дуго путовати,
„Погазити Влашку и Богданску,
„И туда би лако путовали,
„Ама ваља на границу проћи
„На границу турску и арапску,
„Ђено сједи троглав Арапине,

„Што га царе на граници храни,
„Да му земљу од Србије брани,
„Поклања му данке и хараче,
„Што отима да питања нема,
„Њега кажу да је јунак добар,
„То се лако избавити не ће,
„Без јунаштва и грдњијех рана,
„Пак ја тебе зовем у сватове,
„Понеси ми крсташа барјака,
„Нек имамо главна барјактара,
„И поведи од боја јунаке.“
Ону шаље, другу направио,
Пак је шаље у земљу Мађарску,
А на руке Љутици Богдану:
„Побратиме, Љутица Богдане!
„Да си брже до Сибиња града,
„Ево ти се женим у добри час,
„Далеко сам цуру запросио
„У Божуну граду бијеломе,
„У онога од Божуна бана,
„Јера ваља дуго путовати,
„Погазити Влашку и Богданску;
„И туда би ласно пролазили,
„Но ваља нам на границу проћи,
„Ђено сједи троглав Арапине,
„Што га царе на граници храни,
„Да му земљу од Србије брани,
„Поклања му данке и хараче,
„Што отима да питања нема;
„Кад удеси свате и ђевојку,
„Њима отме лијепу ђевојку,
„Пак је љуби по годину дана,

„Кад обљуби и изгрди лице,
„Опреми је милу баби своме,
„Већ је никад' удомит' не море.
„Цурама је среће затворио,
„А јунацим' скеле затворио,
„Њему нико одољет' не море,
„Нит' му смије на мејдан изићи:
„Тебе зовем за вјенчано кумство,
„Ако Бог да те суђено буде,
„По земану па и на крштено,
„И поведи од боја јунаке.“
Ону шаље, другу направио,
Па је шаље до Прилипа града
А на руке побратиму своме:
„Побратиме, од Прилипа Марко!
„Знаш ли, побро, од Прилипа Марко,
„Да нам ваља дуго путовати,
„Погазити Влашку и Богданску;
„Туда бисмо лако проходили,
„Ал' ваља нам на границу проћи,
„На границу турску и арапску!
„Ђено сједи троглав Арапине,
„Што га царе на граници храни,
„Да му земљу од Србије брани;
„Што се прича и приповиједа,
„Да такога не има јунака
„У Турћији и његовом царству,
„Поклања му данке и хараче;
„Што ће отме да питања нема;
„Кад подеси свате и ђевојку,
„Отима им лијепу ђевојку,
„Пак је љуби по годину дана,

„Кад обљуби и изгрди лице,
„Опрема је милу баби своме,
„Већ се никад удомит' не море,
„Пак је чуо за моју ђевојку
„И Богу се јемин учинио,
„Да се хоће оженити њоме:
„Сад ми, побро, у сватове пођи,
„Да ми будеш ђевер уз ђевојку,
„Да ми чуваш лијепу ђевојку,
„Да Арапу не пане у руке;
„Мени вели остарјела мајка:
„Ти поведи Краљевића Марка
„Колико је у Арапа длака,
„Више им је Марко зад'о јада
„И црнијех посјекао глава."
Кад је тако књиге растурио,
Док се прамен магле заподио,
Магла није од облака била,
Већ од паре коњске и јуначке.
А из магле јунак испануо,
На сивању к'о на горској вили,
По имену Реља од Пазара
А за њиме до двјеста сватова,
Пазараца од боја јунака;
Њима млађе спрема у сретање,
Коње воде у топле подруме
А сватове на росну ливаду
А војводу на бијелу кулу.
Таман сјели, те се одморили
И рујна се вина напојили,
Док ево ти војводе Милоша
На ждралину к'о на горској вили

И за њиме стотину сватова;
Преда њ млађе у сретање спрема,
Коње воде у топле подруме,
А сватове на росну ливаду
А војводу на бијелу кулу.
Таман сјели те се одморили
И рујна се вина напојили,
Док ево ти Топлице Милана
На дорату к'о на горској вили
А за њиме стотину сватова,
И преда њ га млађе опремио,
Коње воде у топле подруме,
А сватове на росну ливаду
А војводу на бијелу кулу.
Таман сјели те се одморили
И рујна се вина напојили,
Док ево ти од Прилипа Марка,
Лако гони бијесна шарина,
А по ниско објесио ћорду,
Све му сабља по камену звечи,
На јабуку наслонио главу,
На шарину санак борављаше;
Преда њ Јанко млађе опремио,
Прихватише дебела шарина,
Одведоше под бијелу кулу,
Па под кулу одјаха шарина,
Пак му узду за јабуку баци,
Сам се вода и тамо и амо.
Марко оде на бијелу кулу,
Ђено сједе све српске војводе,
Њима Марко божју помоћ виче,
А они му прихватише здравље,

Испред њега на ноге ђипише,
До себе му мјесто оставише,
Вино пише док се напојише.
Ту данише три бијела дана,
Док сакупи у киту сватове,
Одморише коње и јунаке.
Кад четврто јутро освануло,
Ударише бубњи и свирале,
Чауш викну, дабулана рикну:
„На ноге се, кићени сватови!
„Ко је коњик притежи колане,
„Ко је пјешак на ноге опанке.“
Појездише један за другијем,
По најприје Реља од Пазара,
А за њиме Топлица Милане,
Зо Миланом војвода Милоше,
За Милошем Љутица Богдане,
За Богданом од Сибиња Јанко,
А за њима хиљаду сватова,
За њим' оста Марко на шарину,
Јера Марко у војводе не ће,
Када дође до невоље црне,
Да првијем окуша јунаштво.
Кад прођоше преко земље двије,
Преко Влашке и преко Богданске,
На границу они наступише,
Арап пије, ни мукајет није,
Но сејири коње и јунаке;
Кад опази Марка Краљевића
Ни мало му мило не бијаше,
Али друга бити не могаше.
Сви прођоше кроз земљу Арапску,

Куд год ишли до Божуна сишли.
Кад дођоше до Божуна града,
Добро их је дочекао бане,
Ожђелдијом и добродошлицом,
Растурише јафте и конаке,
Китне свате на росну ливаду
А војводе на бијелу кулу.
А завика од Божуна бане:
„О мој зете, Сибињанин Јанко!
„Дај ђевера лијепој ђевојци?“
Марко њему тихо одговара:
„Ја сам, браћо, пош'о у ђеверство,
„Али сада ја ђевојци не ћу,
„Ђевојка је у кафезу расла,
„Она није вићела јунака,
„Да се стиди и да се савија,
„Ја сад не ћу лијепој ђевојци,
„Ако Бог да, те суђено буде,
„Ако буде до мејдана љута,
„Онда ћу ја показат' јунаштво;
„Ето вама мог сестрића мила,
„Мог сестрића Бановић Секула,
„Нека иде лијепој ђевојци,
„Ја ћу пити црвенику вино
„С војводама на бијелој кули.“
Секул оде лијепој ђевојци,
Да опреми и да прстенује.
Кад у јутру јутро освануло,
Ударише бубњи и свирале,
Чауш викну, дабулана рикну:
„Азурала кићени сватови!
„Ко је коњик, притежи колане

„Ко је пјешак, на ноге опанке!
„Да ранимо, да не придоцнимо,
„Туђа земља калауза нема,
„Туђи људи не знамо им ћуди,
„Нама ваља дуго путовати.“
А завика од Божуна бане:
„Сабур мало, кићени сватови,
„Док изиђе ручак и дарови.“
Иза тога ручак излазио,
Дароваше, што за ког бијаше:
Старом свату седло од биљура
И на њему два златна голуба,
А војводи од злата јабуку;
Барјактару Топлици Милану:
Барјак су му златом накитили,
Милу куму Љутици Богдану,
На врањчића златну абајију,
С обје стране до зелене траве
И по њојзи сјајне мјесецове,
На сапима сјајна мјесечина,
На прсима даница звијезда,
То је било од драгог камења;
Краљевићу Марку на шарину,
Дадоше му од злата челенку
И низ бедру ћемерлију криву,
Што сијече панцијер кошуљу,
Кад удеси оклоп на јунаку,
Пресијеца шипке од челика
И на глави ћасу од челика,
Да удари ћасу по перчину,
На учкур би крива испливала;
Дадоше му лијепу ђевојку

И поред ње Бановић Секулу
И њега су добро даривали:
Сјајне токе, од оке четири
Са саватом драгијем камењем.
Дароваше, што за ког бијаше.
Пак отален свати полазише,
Па дадоше Сибињанин Јанку,
До два рата од сувога злата,
Сваки ваља хиљаду дуката,
И пођоше здраво и весело,
Одмакоше три бијела дана,
На Арапску земљу наступише
И Арапску земљу погазише.
Када бише свати на границу,
Ђено сједи троглав Арапине,
А код њега мрка бедевија,
Колико се харум учинила,
На ногам' јој четири ћустека,
А на глави четири једека:
А покрај ње троглав Арапине,
Под чадором хладно пије вино.
Кад наљезе Реља од Пазара,
Продире се троглав Арапине:
„Стани Реља, босанско копиле.
„Саде ваља мејдан дијелити.“
Кад погледа Реља од Пазара,
Препаде се, весела му мајка!
А завика троглав Арапине:
„Бе, не бој се босанско копиле,
„Већ остави господске дарове,
„Што су тебе тамо даровали,
„Ја ти ништа учинити не ћу.“

Он остави господске дарове,
Па побјеже у јелово грање,
Кад нађезе војвода Милоше,
Продире се троглав Арапине:
„Копиљане, војвода Милоше!
„Јал' остави господске дарове,
„Јали мени на мејдан изиди.“
А кад виђе војвода Милоше,
Ће побјеже Реља од Пазара
И он баци господске дарове,
Па побјеже у јелово грање.
Кад нађезе Топлица Милане.
Продире се троглав Арапине:
„Копиљане, Топлица Милане!
„Јал' остави господске дарове,
„Јали мени на мејдан изиди.“
А кад виђе Топлица Милане,
Препаде се весела му мајка,
Па побјеже у јелово грање,
А остави господске дарове.
Кад нађезе Љутица Богдане,
Продире се троглав Арапине:
„Копиљане, Љутица Богдане!
„Али волиш даре оставити,
„Али мени на мејдан изиђи.“
А кад виђе Љутица Богдане,
Препаде се весела му мајка,
Па побјеже у јелово грање,
А остави господске дарове.
Кад нађезе од Сибиња Јанко,
Продире се троглав Арапине:
„Копиљане, од Сибиња Јанко!

„Ал' ћеш дати даре и ђевојку,
„Али своју са рамена главу?
А кад виђе од Сибиња Јанко,
Препаде се, весела му мајка,
Па побјеже у јелово грање,
А остави господске дарове,
Туд нађезе хиљаду сватова:
Од дарова бедем направише,
Сваки бјежи у јелово грање.
Док нађезе Марко Краљевићу,
Опази га троглав Арапине,
Па завика грлом и авазом:
„Оклен ти ту? крвопијо стара!
„Старину ћеш моју заплатити,
„Пуно си ми начинио квара“
Кад опази Бановић Секуле,
Препаде се весела му мајка,
Пак завика свог даицу мила:
„Бјежи, дајко, ако Бога знадеш“
Па побјеже дијете Секуле.
Грдан Арап да га Бог убије!
Погледују до три главе црне,
Лице црно а очи крваве
А бијеле искезио зубе;
Помислио Марко Краљевићу:
„Боже мили! што ћу и како ћу?
„Да побјегнем од људи срамота,
„А ђевојку оставит' грехота.
„Да се нада данку без сунашца,
„Да затвори срећу на граници,
„На срамоту дванаест војвода,
„А највише Марку Краљевићу.

Ђевојка му тихо проговара:
„Мој ђевере, Марко Краљевићу!
„Не мој мене оставити младе,
„А не бој се троглав Арапина,
„Ако има оклоп на Арапу,
„Бабо ти је сабљу даровао,
„Што сијече панцијер кошуљу
„И прес'јеца шипке од челика;
„И на глави ћасу од челика,
„Да удари ћасу по перчину,
„На учкур би крива испливала“
Кад дочуо Марко Краљевићу,
Срдито је њему говорио:
„Арапине, уклони се с пута,
„Ја појаши мрку бедевију,
„Да јуначки мејдан дијелимо!“
А кад зачу троглав Арапине,
На тенефе одапе кобилу,
Па објеси свијетло оружје,
А понесе џиду коштаницу,
Ишћераше у поље широко,
Витезове коње од мејдана.
А завика Марко Краљевићу:
„Удри, курво, троглав Арапине!
„Твој је мејдан твоје зазивање“
Какво му је копље коштаница?
На њему је триста прапораца,
Међу њима од међеда глава,
Чиме плаши коње и јунаке
А у њојзи дванаест пискова;
Кад полеће копље коштаница:
Стаде звека триста прапораца,

Стаде бука од међеда главе,
Стаде цика дванаест пискова,
Чим се плаше коњи и јунаци,
Ал' се шарац поплашит' не даде
Но се сваком бoју научио,
Четујући на четири стране,
Пак он паде на прва колена
А на стражње поклекнуо кључе,
По њему се Марко положио,
Изнад њега џида налећела,
А Марко је руком ухватио,
Преломи је на двоје на троје,
Па потеже своју коштаницу,
Те он гађа троглав Арапина,
А Арап се се јунак догодио,
А кобила стара бињедија,
Паде њему на прва колена
А на стражње поклекнула кључе,
А по њој се Арап положио,
Иза њега џида налећела,
Арапин је руком ухватио,
Преломи је на двоје иа троје,
Пак је баци у зелену траву.
На њег' Марко нађера шарина,
Дочека га троглав Арапине,
Па на њега вјетар отиснуо
Сахат гони, сахат враћа у се,
А Марко се јунак догодио
А шарац је стара бињедија,
За црну је земљу прионуо,
По њему се Марко положио,
Не обори њега ни шарина;

Кад је њему вјетар издушио,
На њега је пламен отиснуо,
А Марко је бињеџија стари,
Он прекиде од свиле теркију,
Пак извади диван-кабаницу,
Покри себе и коња шарина,
Не опржи њега ни шарина;
Кад Арапу огањ издушио,
Потегоше перне буздоване,
Буздованим' пера поломише,
А балчаке у траву бацише,
Прихватише криве ћемерлије,
Стадоше се сабљам' ударати,
Дочека га Марко Краљевићу,
Одс'јече му криву ћемерлију
До балчака и до десне руке.
Кад видио троглав Арапине,
Ђе ј' у Марка боља посјеклица,
Препаде се, весела му мајка,
Просјећ' ће му шипке од челика,
Па потури криву ћемерлију
А на Марка нађера кобилу,
Коњи им се прсим' ударише,
А Марко га сабљом ударио,
Те му једну одсијече главу,
Што му из ње вихор вјетар пуше;
Ал' још Арап ни абера нема.
Јамише се по плећи јуначке,
С добријем се коњ'ма раставише,
Пак падоше у зелену траву,
А да видиш црног Арапина,

Колико је јунак на мејдану,
Једна му је одсјечена глава,
Што му из ње вихор вјетар пуше,
За то Арап много не помета;
Док је Марко срцу ватру дао,
Те Арапом о тле ударио,
Па потеже криву ћемерлију,
Те му двије осијече главе,
Заваља их низ поље зелено,
Па он сједе у зелену траву.
Док је мало живот повратио,
Он сједио два пуна сахата,
Пак ондален на ноге ђипио,
Он изиде на зелену јелу,
Сваког свата по имену виче,
Све војводе прве поглавице:
„Брже мени, моја браћо драга!
„Арап ми је дотужио љуто,
„Ко ће мени зам'јенити главу?
„Доисто вам хоћу погинути!“
Како који зачујаше свата,
Даље бјежи низ јелово грање.
А кад дочу војвода Милоше,
Овако је био бесједио:
„На ноге се, моја браћо драга!
„Погибе нам од Прилипа Марко,
„На срамоту хиљаду јунака.“
Па отале поврати ждралина.
За њим нико не враћа парипа,
Осим један дијете Секула.
Кад изашли пољу на јалију,
Кад ту сједи од Прилипа Марко,

Покрај њега један тулум вина,
Пак он пије црвенику вино,
Покрај њега лијепа ђевојка,
Те му служи вино и ракију.
А кад Марко опази Милоша,
Он овако њему проговара:
„Здрав Милоше, мио побратиме!
„Стара вјеро, данашња невјеро!
„Што ме овђе остависте сама,
„Да ме ждере од Арапа тама,
„Ја бих вама вјеру заложио,
„И за сваког главу положио
„Да вас не бих никад оставио,
„Док је моја на рамену глава.“
А Милоша изједе срамота
И он Марку тихо проговара:
„Побратиме, од Прилипа Марко!
„Ја ти не бих данас побјегао,
„Већ побјеже дванаест војвода;
„Ја погледах Рељу од Пазара,
„Кад ће Реља заметнути кавгу,
„Јали они Топлица Милане,
„Јали они Љутица Богдане,
„Ал' ниједан заметнут' не смије,
„Пак и мене изједе срамото,
„Те побјегох у јелове грање.“
Овако му Марко одговара:
„Хвала теби, војвода Милоше!
„Кад ми се сад у невољи нађе,
„Те поврати из горе ждралина,
„Ти би мени одржао главу.“
Пак скочише, те се пољубише,

Повратише Бановић Секула,
Те искупља из горе сватове,
Скупљао их три бијела дана.
Пак да видиш од Прилипа Марка,
Колико се јунак догодио,
Он свакоме отура дарове,
Те из нова дарива јунаке,
Сваком даје, што је чије било,
Пак пођоше здраво и весело
И одоше до Сибиња града,
Одведоше мрку бедевију,
Бедевију троглав Арапина:
Ту нађоше небројено благо,
Код Арапа хазна отворена,
Однесоше до Сибиња града,
Доведоше лијепу ђевојку,
Добавише и попа и кума
И за Јанка цуру привјенчаше,
И ту добру свадбу затурише,
Свадба била па се раставила,
Сваки оде завичају своме,
Оста Јанко код бијеле куле
И са њиме госпођа ђевојка.
Нек ти веле и бесједе људи:
Да над Марком не има јунака,
Када дође до невоље црне.

34.

Бановић Секула и Јован Косовац

(Из Сарајева).

Вино пију два добра јунака
У Сибињу граду бијеломе:
Једно ми је од Сибиња Јанко
А друго је Бановић Секула.
Кад се хладног напојише вина,
Те им винце огријало лице,
Онда рече од Сибиња Јанко:
„Мој сестрићу, Бановић Секула!
„Од како си јунак постануо,
„Јеси ли се и кад препануо,
„Од како те мати одгојила,
„На чистоме криду без кол'јевке,
„Јуначкијем дозивала гласом,
„Мушкијем те опасала пасом,
„Те ти пашеш сабљу бријеткињу
„И ти јашеш бијесна малина,
„Јеси ли се икад препаднуо,
„Право кажи очињег ти вида!“
Тад Секула тихо бесједаше:
„Нисам дајко, очињег ми вида!
„После једном у вијеку своме:
„Добро бијах једном уранио,
„Прије зоре и бијела дана,
„А за дуго ни сванути не ће;
„Ја опремих бијесна малина,
„Па се турих њему на рамена,

„Нит с' умио ни Богу молио,
„Оћерах га у поље Косово.
„Кад ја дођох у поље Косово,
„Јако свану и ограну сунце,
„У Косову ниђе никог нема,
„Црна тама све поље застрла,
„Не види се сунце од облака,
„А из таме јунак излазио
„На ђогату коњу виловиту,
„А ђогат му у три ноге храмље,
„На њему је остарјели ђедо,
„Прекрстио обадвије руке,
„Метнуо их себи у њедарца,
„Озебле му, остале му пусте!
„На глави му проклета шубара,
„За шубаром крило позлаћено,
„Бегенисах крило позлаћено,
„Не дадоше врази мировати;
„Ја не велим: „добро јутро ђедо“
„Већ прићерах бијесна малина,
„Скидох њему крило позлаћено
„И ја одох уз поље Косово.
„Док повика остарјели ђедо:
„„О делијо, мајке не желио!
„„Не носи ми крило позлаћено,
„„А тако те не одбјегло друштво,
„„Јутрос рано у пољу Косову.“
„Ја не чујем, нити хајем за њ'га,
„Већ ја носим крило позлаћено.
„Опет ђедо јаче подвикује:
„„О делијо, живота ти твога:
„„Не носи ми крило позлаћено,

„„Тако теби малин не хрону
„„И тако ти не озебле руке,
„„Као мени јутрос у Косову.“
„Ја не чујем нити хајем за то,
„Што стар ђедо по пољу се дере,
„Већ ја носим крило позлаћено.
„Док повика остарјели ђедо:
„„О делијо, обадва ти св'јета!
„„Не носи ми крило позлаћено,
„„Не замећи кавге у Косову,
„„Косово је јадно и крваво,
„„Лако ћемо један погинути.“
„А ја сам се гро'том насмијао:
„Какве кавге тражи у Косову,
„Кад му ђогат у три ноге храмље,
„Озебле му обадвије руке,
„Згурио се, као кукавица;
„Све ја носим крило позлаћено.
„Ражљути се остарјели ђедо,
„Па кад викну, као гром да рикну:
„„Стани курво на пољу делијо!
„Па ђогату покупи дизгине,
„Удари му казан бакрачлију,
„Ражљути се бијесан ђогате,
„Од три скока к мени доскочио;
„Па потеже златна шестоперца,
„Колико ме лако ударио!
„Растави ме од коња малина,
„Састави ме са зеленом травом,
„Па потеже сабљу брцјеткињу,
„Док повиках из грла бијела,
„Па је своју узаптио руку,

„Док повиках из грла бијела:
„„Ђе си болан? од Сибиња Јанко!
„„Погибох ти данас из ненада.“
„Па ме јунак јесте упитао:
„„О Бога ти, незнана делијо!
„„Од кога си града и племена,
„„Како ли се по имену кажеш,
„„Нека знадем ког сам погубио“
„Тадај сам се дајко препануо
„И у страху њему казивао,
„Да сам главом Бановић Секула,
„Мио сестрић од Сибиња Јанка,
„Док завика остарјели ђедо:
„„А ти ли си, дијете Секула,
„„У мало ти јунак не погину.
„„Мол' се Богу за дајицу свога,
„„Ти би јунак јутрос погинуо.“
„Па ме диже из зелене траве,
„Баци мене на коња малина,
„Па ме спреми бијелу Сибињу;
„И теби је поздрав опремио,
„Прије теби нисам казивао,
„Од срамоте и од јада мога,
„Како ме је ђедо препануо,
„Незнајући, ко је ни ка које.“
Насмија се од Сибиња Јанко:
„О луд ти си, дијете Секула!
„Јесам ли ти болан говорио,
„Да не идеш на стара јунака;
„Оно није остарјели ђедо,
„Већ је главом Косовац Јоване,
„Ђедо се је кастил начинио.

„Од враштва му ђогат охронуо:
„И он чува све Косово равно,
„Много их је тако преварио
„На Косову бојном погубио,
„Већ моли се Богу истиноме,
„Да је теби живот поклонио.“

35.

Бановић Секула и паша Соколовић

(Из Сарајева).

Вино пије од Сибиња Јанко,
Служи му га Бановић Секула.
Док се Јанко понапио вина,
Низ лице му сузе потекоше,
У њега се Секул загледао,
Па дајици Секул говорио:
„Што је дајко, од Сибиња Јанко?
„Јеси л' Јанко хљеба огладнио,
„Или свога вина ожеднио,
„Ил' си своје похарчио благо,
„Или жалиш, ђе си остарио
„И што немаш од срца порода?“
А Јанко му тихо бесједио:
„Мој сестрићу, Бановић Секула!
„Свега имам, милом Богу хвала!
„Већ ја жалим што сам остарио!
„Ново чудо, што сам сада чуо:
„Тамо горе у Босни поносној,
„На Гласинцу пољу широкоме,
„Силан паша, он је Соколовић,
„На Гласинцу кулу направио,
„Танку кулу од девет тавана,
„Око куле бедем и авлију,
„На около гвоздене ченгеле,
„Дочекује србљаке јунаке,
„Тридесет нам згубио војвода,

„По избору бољег од бољега.
„И све бих му сине прегорио,
„Ал' не могу мога побратима,
„Побратима Мирчету војводу,
„Ког бољега у Србина нема
„Скоро га је курва погубио,
„Силан паша, да га Бог убије,
„Од силе их ни укопат' не да,
„Већ им т'јело на ченгеле баци,
„Те се суше као соколови;
„Буд' погуби тридесет војвода,
„Што им узе све тридесет љуба,
„Те га дворе у бијелој кули
„Сузе ронећ' низ бијело лице.
„Е мој сине, Бановић Секула!
„Да сам, Бог д'о од земана твога,
„Да појашем бијесна кулаша,
„Да га гоним Босни поноситој,
„А од Босне на Гласинац равни,
„Танкој кули Соколовић паше,
„Да погубим српског душманина
„И осветим милу браћу своју
„И Мирчету мога побратима,
„Јали своју да оставим главу;
„Ал' залуду, моје дите драго!
„Кад сам веће једнак остарио,
„Не могу се ни коња држати,
„А камо ли оштром сабљом сјећи."
А Секул му тихо одговара:
„А мој дајко од Сибиња Јанко!
„Ја сам чуо, а људи ми кажу:
„Да ће сестрић осветит' дајицу;

„Дај ми дајко изун и бесједу,
„Да ја идем Босни поноситој,
„Танкој кули Соколовић паше,
„Ја ћу дајко њега погубити,
„Ја ћу и ја, дајко, погинути."
А Јанко му тихо бесједио:
„Мој Секуле, двије очи моје!
„Како ћу те сине пребољети?
„Кад ја немам од срца порода,
„После тебе једнога јунака,
„Ти се врага и Гласинца прођи,
„И несретна Соколовић паше[1],
„Јера ће те курва погубити:
„Потурица, гори од Турчина!
„Ја се бојим да те не превари,
„Не могу те сине покајати."
Секул златну чашу наточио
Па даици своме наздравио:
„Здрав си дајко, од Сибиња Јанко."
Попи чашу на синију баци,
А даици пољубио руку:
„Баш ћу ићи, да не ћу ни доћи."
Из одаје Секул излазио,
Па упаде у своју одају
И он свлачи са себе хаљине,
Оне свуче, путничке обуче,
Па ето га у подрум ђогату,
Стаде свога опремат' ђогата.
А кад виђе од Сибиња Јанко,

[1] Соколовићи били су Срби па су се истурчили ради господства, и данас их има у великом господству у Сарајеву, од оних истих који су се с Гласинца доселили.

Ђе ће Секул збиља полазити,
Стаде Јанко у топле подруме,
Па Секулу бесједио своме:
„Мој сестрићу, Бановић Секула!
„Не мој, сине, опремат' ђогата,
„Већ опремај дајкина кулаша,
„Који но се свачем научио
„На мејдану с добрим јунацима."
Секул дајку добро послушао,
Те опреми његова кулаша,
Изведе га на мермер авлију,
А запе му дизген за јабуку,
Па полеће уз високу кулу,
Своју бистру сабљу прихватио,
Даица му тихо бесједио:
„Не припасуј своје сабље, сине,
„Већ припаши моју сабљу бритку,
„Која сваку утвору сијече."
То Секулу мило не бијаше,
Ал' му веће бити не могаше,
Он припаса сабљу дајицину,
Па прихвати своје копље бојно,
Опет вели од Сибиња Јанко:
„А мој сине, Бановић Секула,
„Не мој носит' своје копље бојно,
„Већ понеси копље дајицино,
„У јуначкој крви прекаљено."
И ту њега Секул послушао,
И он узе копље дајицино,
Па ето га низ бијелу кулу,
До кулаша на авлију сиђе,
Лијепо се с дајком загрлио,

У јуначко лице пољубио,
Па се с њиме Секул опростио;
Прекрсти се, сједе на кулаша
А дајицу с богом оставио.
Оде Секул пољем зеленијем,
Оста Јанко на високој кули,
Док се Јанко нешто домислио:
Сјетио се крваве гадаре,
Те гадару с чивилука скида,
Па полеће низ бијелу кулу,
Лети Јанко пољем широкијем,
А све виче Бановић Секулу:
„Причекај ме, мој сестрићу мио."
Обазре се Секул са кулаша,
Пак причека свог дајицу мила,
До њега је Јанко долетио:
„Нај ти сине, крваву гадару,
„Припаши је коњу под колане,
„Ако теби до невоље дође,
„Те на паши буду панцијери,
„Море бити, моје дите драго,
„Да ће ти се сабља преломити,
„Узми сине, крваву гадару,
„Гадара се преломити не ће,
„Она море сјећи панцијере
„И сувише шипке од челика,
„И још сине нешто да ти кажем:
„Кад ти будеш у Босну поносну,
„Уврати се сине у Сарај'во,
„Гони коња на варош хришћанску,
„До механе Краљевић Андрије
„Онђе хоћеш с коња одјахати

„И одморит' себе и кулаша,
„Онђе хоћеш ноћцу заноћити;
„Потпазиће младе Сарајлије,
„Долазиће до пјане механе,
„Загледаће с' у твојег кулаша,
„Искаће ти коња од мејдана,
„Даваће ти хате и парипе,
„А и приде много пусто благо,
„Не мој ми се сине преварити,
„Јал' продати јали пазарити,
„Јер ћеш сине главу изгубити;
„Већ кад сване и огране сунце,
„Све млађијем измедију плати,
„А и конак што си преноћио,
„Јаши коња, хајде на Гласинац,
„То т' од мене, а срећа од Бога."
То рекоше па се растадоше,
Оде Секул пољем пјевајући,
Оста старац Јанко плакајући.
Куд год иде у Сарај'во сиђе,
До механе Краљевић Андрије,
У механи одјаха кулаша,
Млађе слуге коња прихватише,
А Секула за руку узеше,
Уведоше у шикли одају,
Лијепо га млађи намирише,
Намирише њега и кулаша;
Лијепо му на конаку било.
Кад у јутру јутро освануло
Сарајлије многе долазише,
Загледају коња Секулова,
Загледајућ' ово говораху:

„Мили Боже, чуда великога!
„Од како је постало Сарај'во,
„Бољи парип није долазио."
Па питају Бановић Секулу:
„Јабанџијо! Оклен те имамо?
„Добра т' имаш под собом кулаша!
„Би л' га прод'о јали пазарио,
„Јал' за хата, јали бедевију?
„Узми приде млого пусто благо."
Даваше му на товаре благо.
Секул би се момак преварио,
На готове у жуту дукате,
Ал' не море дајки из атора,
Веће Турцим' Секул говорио:
„Ни ћу продат', ни ћу пазарити."
А Турци му веле лакрдију:
„Јабанџијо! Оклен те имамо?
„Доклен си се јунак замучио?"
Секул им се ни тајати не ће,
Већ Турцима право казивао:
„Одовуд сам, од Сибиња града,
„Мио сестрић од Сибиња Јанка,
„Ја се зовем: Бановић Секула,
„Па сам пош'о на Гласинац равни,
„Баш до куле Соколовић паше,
„Ићем с њиме мејдан дијелити;
„Много нам је направио јада,
„Погуби нам тридесет војвода,
„Не ће л' — мене млада погубити."
А кад чуле младе Сарајлије,
Сви се брже натраг повратише,
Муселиму своме казиваше;

„Господаре, Мурат' муселиме!
„Силно влаше има у Сарај'ву."
Све казују, што им Секул каже.
А кад чуо Мурат муселиме,
Он дозива стотину сејмена:
„Ђецо моја, стотину сејмена!
„Ви узмите стотину шишана,
„Па хајдете гори Ромнији,
„Дочекајте Бановић Секула,
„Ко донесе Секулову главу,
„Даћу њему готовину благо;
„Ко доведе коња Секулова,
„Даћу њему чоху немјерену."
А кад чуло стотину сејмена,
Сви за сјајне пушке прихватише,
Отидоше гори Романији,
Па Секули запеше бусију,
А да видиш Бановић Секула,
Он млађијем измедију плати,
Па и конак, што је преноћио;
Па се Секул на кулаша баци,
Нађерао коња на коваче,
Све му кулаш скаче на колаче.
Искупи се мало и велико:
Да испане из неба јабука,
Она не би пала на калдрму,
Већ на момка, или на ђевојку,
Јал' на нану јал' на стара ђеду,
Сејир чине коња и јунака,
Сејир чине, па су говорили:
„Мили Боже, чуда великога!
„Од како је постало Сарај'во,

„Оваки нам није долазио?"
Прође Секул, прођера кулаша,
А кад био граду на капију,
Сретало га турско момче младо,
Па под њиме коња ухватило,
И Секулу тихо говорило:
„Младо момче, на коњу кулашу!
„Оклен ли си, од кога ли града?
„Јеси ли се јадан оженио?
„Имаш стару на оцаку мајку?"
Секул њему вели са кулаша:
„Што ме питаш, турско момче младо?"
„Жао ми те, жалосна ти мајка.
„Јер ћеш данас погинути лудо,
„Тебе чека стотину сејмена
„У зеленој гори Романији."
А кад чуо Бановић Секула,
Он се хвати у џепове руком:
„Нај то теби, турско момче младо,
„Те се напиј у механи вина."
Па пођера мимо њ'га кулаша,
И ето га гори Романији,
Дочека га стотину сејмена,
На њ'га пуче стотину шишана.
Кад се Секул виђе на невољи,
Он одјаха од коња кулаша,
Па му дизген за јабуку баци,
Јер су честе по планини јеле,
Кулаш ништа учинит' не може,
Веће Секул пјешке ударио,
У сејмене јуриш учинио,
Седамдесет посијече глава,

А остало бјежи Сарајеву,
Нека кажу како им је било.
Секул дође добру коњу своме,
Прекрсти се, сједе на кулаша,
Па ето га на Гласинац равни,
До Сокола до врела студена,
Ал' се нешто украј врела сјаји.
Ал' је алем, ал' је камен драги?
Нит' је алем, нит' је камен драги,
Већ изашла пашиница млада,
Код Сокоца чадор разапела,
На чадору од злата јабука,
Те се сјаји као жарко сунце,
Под њим сједи пашиница млада,
По шиљтету ноге опружила,
Баш к'о патка по дубоку виру,
А око ње тридесет робиња,
Крај Сокоца бијељаху платно.
Туда Секул нађера кулаша,
И он њима Бога помоћ викну,
Ниједна му примит' не смијаше,
Од зулума пашинице младе.
Док ево ти једне невјестице,
У мрку се футу замотала,
Она носи на рукама платно,
И она му Бога прихватила,
А Секул јој тихо бесједио:
„Невјестице, Бога ти једнога!
Ђе је кула паше Соколовић'?"
Невјеста му тихо проговара:
„А што питаш за несретног сина!
„Зар си пош'о изгубити главу?"

А Секул јој тихо бесједио:
„Невјестице, Бога ти једнога!
„Кажи кулу Соколовић паше?
„Ја сам пош'о мејдан дијелити,
„Да осветим тридесет војвода
„И Мирчету нашег побратима."
А кад чула млада невјестица,
Б'јелу крпу платна отурила,
Па полеће коњу и јунаку,
Љуби њега у скут и у руку:
„Богом, брате, ко си и како си?
„Оклен знадеш Мирчету војводу?
„Та ја сам му љуба несретница!
„Зар не видиш пашинице младе;
„Ти си нама Бога називао,
„Ни једна ти прихватит' не смједе,
„А ја сам ти Бога прихватила;
„Док ти одеш на коњу кулашу,
„Хоће узет' паклену канцију,
„Сву ће мене у крв учинити.
„Што сам теби Бога прихватила;
„Већ, мој брате, ако Бога знадеш!
„Кажи ми се, ко си и како си,
„Кад си пош'о мејдан дијелити?
„Ако тебе суђен данак нађе,
„Те погинеш на пољу Гласинцу,
„Ако бих те могла укопати,
„Од Бога би једна срећа била,
„Да јуначко, брате, твоје тело
„Не развлаче орли и гаврани."
Секул јој се приче казивати:
„Ја сам главом Бановић Секула

„Мио сестрић од Сибиња Јанка.“
А кад чула млада невјестица,
Она проли сузе од образа:
„А мој брате, Бановић Секула!
„Када дођеш до пашине куле,
„Мушка су му отворена врата,
„Кад уђераш коња у авлију,
„Те ти дођеш до женске капије,
„Женска су му врата затворена,
„Ти погледај и тамо и амо,
„Колики је бедем у авлији,
„Сва је пуста главам' накићена,
„Има једна глава више врата,
„Покривена срмали марамом,
„Оно ј' глава господара мога,
„Господара Мирчете војводе;
„Већ, мој брате, Бановић Секула,
„Кад си пош'о међан дијелити,
„Ти подигни бацак од међеда,
„А извади нацак од челика,
„Удри њему од авлије врата,
„Кад отвориш на авлији врата,
„И уђераш коња у авлију,
„Ту ћеш наћи Кумрију робињу,
„Она пере од злата сахане,
„Ти ћеш њојзи Бога помоћ викнут'
„Она куја прихватити не ће,
„Ти нађерај коња на сахане,
„А извади паклену канџију,
„Оклапи је неколико пута,
„Стаће писка Кумрије робиње,
„Пробудићеш пашу у чардаку,

„Отвориће ћоза од пенџера,
„А теби ће рећи лакрдију:
„„Лако, лако, Оридска војводо,
„„Не мој бити моје робињице,
„„Ако с' дош'о међан дијелити,
„„Сјаши с коња, ходи ми у кулу,
„„Да се мало напијемо вина,
„„Ласно ћемо један погинути.“
„Ти ћеш њему на то одговарат':
„„Море, паша од Гласинца равна,
„„Ја нијесам дош'о пити вино,
„„Већ сам дош'о међан дијелити,
„„Јаши коња, припасуј оружје,
„„Да ићемо у поље широко,
„„Да видимо ко је јунак бољи.“
„Хоће паша на ноге скочити,
„Припасати сила' и оружје,
„А узети копље окројено,
„До Лабуда у подруме сиђи,
„(Вас дан му је спреман у подруму)
„Извешће га, па га појахати,
„Па ће теби паша бесједити:
„„Хајд' напријед, Оридска војводо!“
„Ал' се не мој, брате, преварити
„И пред њиме коња прођериват',
„Ти погледај у та женска врата,
„Сва су пуста крви пошкрапана —
„Јера ће те паша преварити.
„Иза леђа копљем ударити,
„И мога је тако преварио
„Господара Мирчету војводу,
„Уз врата га копљем приковао,

„С невјером га паша погубио.“
А кад Секул ријеч откитио,
Он зарови у џепове руке,
Извади јој стотину дуката:
„Нај то теби, моја посестримо!
„Ако Бог да, те се здраво вратим,
„Ја ћу тебе робља опростити,
„Хајде секо, куд год тебе драго.“
То рекоше па се растадоше,
Оде Секул до пашине куле,
Све он нађе, што му сестра каже,
И учини што га ј' сјетовала,
Оби њему од авлије врата,
А Кумрију на авлији нађе,
Бога викну, прихватит' га не ће,
До Кумрије дођера кулаша,
Прихвати је за бијелу руку,
Удари је пакленом канџијом
Стаде писка Кумрије робиње,
Пробудише пашу у одаји,
Скочи паша к'о да се помами,
Па отвори прозор од пенџера
И завика Бановић Секули:
„Лако, лако, Оридска војводо!
„Не мој бити моје робињице!
„Јеси л' дош'о мејдан дијелити,
„Ласно ћемо један погинути,
„Сјаши коња, ходи ми у кулу,
„Да се хладна напијемо вина,
„Бољи ћеиф биће за мејдана.“
Говори му Бановић Секула:
„Море, пашо од Гласинца равна!

„Ја нијесам дош'о пити вино,
„Јаши коња, припасуј оружје,
„Да јуначки мејдан дијелимо.“
Скочи паша к'о да се помами,
Па обуче на се одијело,
Најнаприје јелекли јечерму,
Па по њојзи меку памуклију,
По памуклиј' шипке од челика,
Па по њима зелену доламу,
По долами токе колалије,
Па припаса сабљу оковану
И прихвати копље окројено,
Па он сиђе коњу у подруме,
Па бијесна изведе лабуда,
Приведе га бињекту камену,
Јала! рече, сједе на лабуда,
Па Секулу вели лакрдију:
„Хајд напријед' Оридска војводо!“
Секул њему тихо бесједио:
„Старија је вјера у Турака,
„Хајде први прођерај лабуда!“
Мучно паши ино бит' не може,
Већ напријед прођера лабуда!
За њим Секул оћера кулаша,
На сред поља биљег закопаше,
Вели њему паша Соколовић:
„Хајд војводо заводи кулаша,
„Ја ћу остат' пику на биљегу.“
Одговара Бановић Секула:
„Удри прије, да ти жао није,
„Нек не речеш да сам преварио.“
Једва тога паша дочекао,

Подалско заћера лабуда,
Па одонуд коња повратио
И у руци копље угодио,
Све Секулу по свилену пасу,
Коњ потече а копље полеће,
Стаде звизда копља окројена,
Баш ка' змаја испод ведра неба;
Ал' да видиш среће у Секула,
Под њиме је кулаш мејданџија,
Паде кулаш на кољена прва,
По њему се Секул положио,
Преко њега копље прелећело.
У то доба паша на лабуду,
Оста паша пику на биљегу,
Оде Секул, заведе кулаша,
Кад се Секул натраг обазрео,
Али паше на биљегу нема,
Већ он бјежи својој танкој кули,
За њим Секул натисну кулаша,
Бржи бјеше кулаш од лабуда,
Не даде му побјећ' у авлију,
Већ га гони око танке куле,
Паша бјежи, а Секул га гони,
Па га сабљом једном ударио,
А из паше жива ватра сипа
Виђе Секул, жив му Јанко био,
Ће ј' на њему оклоп од челика,
Па се сави коњу под колане,
Те извади крваву гадару,
Њоме пашу једном ударио,
Од једнога начини двојицу,
Једна пола у траву панула,

А друга је на коњу остала;
Она пола из траве говори:
„Не мој мене више ударати,
„Чини ми се могу пребољети.“
Онда му се Секул насмијао:
„Та што ће ти глава иза тела?“
Сабљом махну' одс'јече му главу,
Па је себи у зобницу баци,
А његова ухвати кулаша,
Танку му је запалио кулу,
Па ето га до врела Сокоца,
Посестриму ћено оставио,
До чадора дођера кулаша,
Па на копљу чадор подигнуо,
А на равни була останула,
Па за руку булу прихватио,
Окрпи је неколико пута,
Па јој обје преломио руке,
А бијеле дојке прорезао,
Па кроз дојке прометнуо руке
И сакату булу оставио,
Па завика из грла бијела:
„Сестре моје, тридесет робиња!
„Свака хајте завичају своме,
„Вама паша забранити не ће.“
Свакој Секул по жут дукат даје,
Својој секи, љуби Мирчетиној,
Њојзи даде хиљаду дуката:
„Хајде, сејо, своме завичају.“
Побратима ја сам окајао
А уза њ'га тридесет војвода.
Свака оде куда која знаде,

Оде Секул до Сибиња града
И дајицу обрадова свога,
Донесе му у зобници главу:
„Ето дајко, румена јабука
„Од Гласинца поља широкога,
„Што но ти је смакла побратима.“
Не знам више родиле ми више,
Нити даље, Бог нам дао здравље.

36.

Женидба Јањевића Видака.

(Испод Јаворине.)

Књигу пише паша Соколија
Са лијепа Биограда стојна,
Пак је шаље Сријем земљи равној,
А на руке од Сријема кнезу,
По имену од Сријема Јању;
„Стари Јањо, од стотину љета!
„Брже јаши дебела дората,
„Пак ти хајде Биограду стојну.“
Када Јању така књига дође,
Књигу гледа а сузе прољева,
До њег' сједи све девет синова,
Проговара девет браћенаца:
„О наш бабо, остарио Јањо!
„И до сад су књиге долазиле,
„Ал' нијесу жалостиве биле,
„Оклен књига, од кога ли града?“
Њима вели остарио Јањо:
„Не питајте, моја ђецо драга!
„Већ мојега изведʼте дората,
„Да ја идем Биограду стојну.“
У млађега поговора нејма,
Изведоше његова дората,
Стари Јањо посједе дората,
Право оде Биограду стојну,
Када дође Биограду стојну,
Дочека га паша Соколија,

Изведе га себи на одају,
На меко га шиљте посадио,
Бојали му чибук приправио
И шећерли каву доранио,
Овако му паша говорио:
„Чу ли мене, остарјели Јањо!
„Је л' истина, што говоре људи:
„Имадеш ли пет стотин' волова,
„Што ти воци о шеници раде,
„А толико више по изору?"
„Имам, пашо, што год људи кажу."
„Имаш, Јањо, хиљаду оваца,
„А толико више по ћесиму?"
„Имам, пашо, што год људи кажу."
„Имадеш ли пуну кулу блага?"
„Имам, пашо, што год људи кажу."
„Имаш, Јањо, пет стотин' дућана
„По Сријему и око Сријема?"
„Имам, пашо, што год људи кажу,"
„Имадеш ли девет паунова,
„А за њима осам пауница,
„Међу њима мудра видра шеће,
„А деветом паунице нејмаш,
„Веће тражиш за њега ћевојку?"
„Имам, пашо, што год људи кажу."
„Стари Јањо, од стотину љета!
„Кад ти тражиш за њега ћевојку,
„Јеси л' иђе цуру испросио,
„Испросио јал' забиљежио?"
Проговара од Сријема Јањо:
„Јесам, пашо, цуру испросио.
„За мог сина Јањевић Видака,

„У лијепу Биограду стојну,
„Испросио Гркињу ћевојку
„И скоро ћу по ћевојку доћи".
Проговара паша Соколија:
„Не мој, Јањо, ићи по ћевојку,
„Ја ти не дам Гркиње ћевојке,
„Већ даћу ти моју шћерцу милу,
„За твог сина Јањевић Видака,
„Да будемо главни пријатељи."
Проговара од Сријема Јањо:
„Прођи ме се, пашо Соколија,
„Ја нијесам за твоје ћевојке,
„Ја не могу стати према теби;
„То је мени од Бога грехота,
„А од људи велика срамота,
„Оставити Гркињу ћевојку,
„Испрошену и прстеновану."
Проговара паша Соколија:
„Стари Јањо, друга бит' не море,
„Ја ти ваља цуру испросити,
„Да будемо главни пријатељи,
„Ја ти купи према мени војску."
Кад се виђе на невољи Јањо,
Он му даде прстен и јабуку,
На јабуци свадбу одгодише:
„Свадба наша за петнаест дана,
„Док покупим киту и сватове."
Оде Јањо Сријем земљи равној,
Када дође својој танкој кули,
Дочека га све девет синова,
Сваки баби пољубио руку,
Питају се за мир и за здравље,

Њему вели до девет синова:
„О наш бабо, остарио Јањо!
„Што те звао паша Соколија“
Све им Јањо од истине каже:
„Ђецо моја, купите сватове,
„Да идемо Биограду стојну,
„Ал' не ћемо Гркиње ђевојке,
„Не да нам је паша Соколија,
„Већ нам даде своју шћерцу милу.“
Кад зачуше девет Јањевића,
За муку им свијем било љуту,
Покупише на киту сватове,
Пак одоше Биограду стојну,
Дочека их паша Соколија
И даде им своју шћерцу милу.
Кад сватови цуру поведоше,
Поведоше Туркињу ђевојку,
Све то гледа Гркиња ђевојка,
А прољева сузе низ образе,
Кад су били у поље широко.
Сви сватови коње протркују,
А највише Јањевић Видаче,
Све прескаче на коњ'ма јуларе,
Њему веле кићени сватови:
„Вид'те нашег Јањевић Видака,
„Како ли се понијело ђида,
„Ђе је уз'о Туркињу ђевојку,
„Па прескаче на коњ'ма јуларе.“
А кад зачу Јањевић Видаче,
Овако је њима говорио:
„Браћо моја, кићени сватови!
„Ја се тијем поносит' не могу.

„Ђе сам уз'о Туркињу ђевојку,
„Она није лијепа ђевојка,
„Већ је она једна утеглица,
„Лице су јој љубиле делије,
„По проклетом Биограду стојну,
„Пак је није мог'о удомити,
„Већ је данас мени навалио.“
А кад зачу лијепа ђевојка,
На образу дувак раскинула,
Те овака млада говорила:
„О ђевери, моји Јањевићи!
„Дајте мени дивит и хартију,
„Да направим књигу шаровиту,
„Да ја спремим милу баби моме,
„Јер су мени останули кључи,
„Останули са сандука кључи,
„Затворено рухо ђевојачко,
„Чиме ћу ја свате даровати?“
Бирдем ситну књигу направила,
И у књизи, вако укитила:
„У причу ме удомио бабо,
„А у горе Јању поклонио
„За његова Јањевић Видака,
„У путу ме данас прекорио,
„Да нијесам лијепа ђевојка,
„Веће љуба твојијех делија,
„Да ме ниси мог'о удомити,
„Веће на зор њему увалио.“
А кад паши така књига дође,
Брже спрема тридесет делија,
Достигоше кићене сватове,
Рашћераше пет стотин' сватова,

Посјекоше браће петорицу,
Петорицу браће Јањевића,
А двојицу живих ухватише,
А двојица њима утекоше,
Ухватише Јањевић Видака,
И његова брата Милована
Одведоше Биограду стојном,
Бацише их на дно у тавницу,
Тавноваше за нећељу дана,
Кад девети данак освануо,
Уранила Гркиња ђевојка,
Пак обукла просјачке хаљине,
Оде млада до тавнице мрачне,
Па помоли кроз мазгале главу,
Те дозивље Јањевић Видака:
„Господине, Јањевић Видаче!
„Подијели невољну јунаку,
„Јал' за здравље јал' за своју душу.
„Јал' за здравље Гркиње ђевојке.“
„А вјере ми невољан јуначе,
„Не спомињи Гркиње ђевојке,
„Ни њезино пребијело лице,
„Да ме за њом пак не боли срце.“
Проговара Гркиња ђевојка:
„Господине, Јањевић Видаче!
„Зар ти знадеш Гркињу ђевојку,
„Да је видиш, би л' јој позн'о лице?“
Кад то зачу Јањевић Видаче,
По говору познаде ђевојку,
Пак примаче на мазгалу главу,
Кад он виђе ђевојачко лице,
Сузе проли, а цури говори:

„Госпојице, Гркињо ђевојко!
„Што си дошла на мрачну тавницу,
„Кад ме више никад виђет' не ћеш?“
Проговара Гркиња ђевојка:
„Господине, Јањевић Видаче!
„Ако ћеш ме узет' за љубовцу,
„Ја ћу тебе лако избавити.
„Сутра ће вас навест' низ чаршију
„И водиће васке објесити,
„Ја ћу изић' на читмал сокаке,
„И обући просјачке хаљине,
„Пригрнути мрку мангалију,
„А пода ћу двије ћемерлије,
„Па ћу уљеч' у пјану механу,
„Наточити једну купу вина,
„Која држи седамнаест ока,
„Замедити и зашећерити,
„Па ћу сјести на ситну сокаку,
„А ви ћете туда налазити,
„Пак заједно оба запјевајте:
„„Није л' мајка родила јунака,
„„Да изнесе једну купу вина,
„„Да напоји невољне јунаке,
„„Који но ће данас погинути,
„„Да причесте то гријешно т'јело,“
„Ја ћу млада на ноге скочити,
„И делије добро замолити,
„— Пред њима је делибаша Ибро,
„Даћу њему стотину дуката, —
„Нек ми даде изун и бесједу,
„Да напојим невољне јунаке,
„До васке ћу млада долазити,

„И дађу вам златну купу вина,
„И дађу вам двије оштре ћорде,
„И ваше ћу опростити руке,
„Пак ви рад'те шта је вама драго.“
Кад зачуше до два Јањевића,
То је њима врло мило било.
Када сутра бијел дан осване,
Поведоше њихе објесити.
Кад бидоше кроз нову чаршију,
Све гледају до два Јањевића,
Док виђеше Гркињу ђевојку
И на њојзи просјачке хаљине,
И пред њоме златна купа вина,
Пак из гласа оба запјеваше:
„Је ли мајка родила јунака,
„Да донесе златну купу вина,
„Да напоји невољне јунаке,
„Који но ће данас погинути,
„Да ми гр'јешно причестимо т'јело.“
Када зачу Гркиња ђевојка,
Проговара делибаши Ибри:
„Господине, делибаша Ибро!
„Дај ти мени изун и бесједу,
„Да напојим два туцака млада,
„Ево теби стотину дуката.“
Кад то зачу делибаша Ибро,
То је њему врло мило било,
Пак јој даде изун и бесједу.
А долеће Гркиња ђевојка,
Те њихове опростила руке
И даде им златну купу вина,
И даде им двије оштре ћорде.

Кад се браћа вина напојише,
А оштријех сабља дохватише,
Исјекоше тридесет делија,
Посјекоше делибашу Ибру,
Ухватише два коња велика,
Ухватише па их посједоше,
Побјегоше Сријем земљи равној.
А да видиш Гркиње ђевојке,
И побјеже млада уз чаршију,
Како дође својој танкој кули,
Све остави просјачке хаљине,
А обуче делијске хаљине,
Штоно носе баше биоградске,
Пак изведе бабова ђогата,
И њему се на рамена баци,
Право оде до Стамбола града.
Како дође цару од Стамбола,
Од кошуље рукав откинула,
Од образа крви наточила,
Па крвава арзоала гради,
Те га даде цару честитоме,
И овако цура накитила:
„Господине, царе од Стамбола!
„Зулумћари скеле оборише,
„Ђевојачке среће затворише,
„И мени је паша затворио,
„Затворио паша Соколија,
„Испрошену и прстеновану.“
Све му каже шта је и како је,
А кад виђе царе од Стамбола,
Брже спреми хиљаду делија,
И пред њима мухур-сахибију,

И са њима два мрка џелата,
Што сијеку цареве рицале,
И даде им три катал-фермана,
И одоше Биограду стојном,
Погубише пашу Соколију
И његова оба мила сина,
И његову поробише кулу,
И његових пет стотин' читлука,
Све у царску хазну окренуше,
У Стамбол му главу однесоше.
Да ви'ш цуре Гркиње ђевојке,
Оде млада Биограду стојном,
Пак направи књигу шаровиту,
Те је спреми Јањевић Видаку:
„Господине, Јањевић Видаче!
„Ти покупи хиљаду сватова,
„Па ти хајде Биограду стојном.
„По лијепу Гркињу ђевојку,
„Ал' не бој се паше Соколије,
„Јер је паши посјечена глава."
А кад књига до Сријема сиђе,
Књигу гледа Јањевић Видаче,
Књигу гледа а смије се на њу,
Све он каже милом бабу своме,
Милом бабу од Сријема Јању.
Кад зачуо од Сријема Јањо,
Он сакупи хиљаду сватова,
Па он оде Биограду стојном,
Те доведе Гркињу ђевојку
И ожени Јањевић Видака.

37

Смрт Бановића Секуле.

(Из Сарајева).

Књигу пише Мурат царе силни,
Па је шаље до Сибиња града,
А на руке од Сибиња Јанку:
„Чујеш ли ме, од Сибиња Јанко!
„Ти си кнеже у Сибињу твоме,
„Ми смо Турци царство задобили,
„Два смо цара вама погубили,
„Костантина на сред Цариграда
„А Лазара у пољу Косову;
„Милош уби за Лазу Мурата,
„Још нам Мурат бјеше у животу,
„Кад је нама царе бесједио,
„Да ми силу вашу пократимо —
„Већ ми спреми кључе и хараче,
„Све кључеве од свију градова,
„Од Сибиња и около њега,
„И хараче од седам година;
„Ако ли ми то оправит' не ћеш,
„Купи војску хајде на Косово,
„Па ћемо се тамо окушати."
Књига сиђе до Сибиња града
А на руке од Сибиња Јанку;
Виђе Јанко шта му књига каже
Књигу учи а врло се мучи;
Код њега се сестрић догодио,
Сестрић мио Бановић Секула,

Пак је Секул дајки бесједио:
„О мој дајко, од Сибиња Јанко!
„Оклен ти је књига долазила?
„Те је учиш а врло се мучиш,
„Ако ти је књига од мејдана,
„Ја ћу за те на мејдан изићи.“
Тадај Јанко говори сестрићу:
„Мој сестрићу, Бановић Секула!
„Ово књига није од мејдана,
„Да ме ћетић на мејдан зазива;
„Нит' је књига, сине, од сватова,
„Већ је књига од цара турскога,
„Од онога Мурата другога,
„А приличи да је од мејдана,
„У књизи ме царе поздравио:
„„Ми смо ваше царство задобили,
„„Два смо ваша цара погубили:
„„Костантина на сред Цариграда,
„„ Покрај Шарца покрај воде хладне,
„„А Лазара у пољу Косову.
„„Милош уби за Лазу Мурата.
„„Већ ми спреми кључе и хараче,
„„Све кључеве од твојих градова
„„И хараче од седам година,
„„ Ако ли ми то оправит' не ћеш
„„Купи војску, хајде на Косово
„„На мејдану да се окушамо.“
„Мој сестрићу, Бановић Секула!
„Мало му је царства и господства,
„Колико се Турчин посилио
„Још он хоће моју кнежевину.“
Секул Јанку тихо проговара:

„О мој дајко, од Сибиња Јанко!
„А што си се болан препануо
„Од Мурата цара силенога
„И његових паша и кадија?
„Ти покупи силовиту војску
„По широкој твојој кнежевини,
„Ја ћу бити војсци војевода;
„Два су цара наша погубили,
„А њихов је један погинуо,
„Ја ћу дајко теби ако Бог да
„Ухватити турског цар Мурата,
„Нека буду и њихе двојица.“
А кад Јанко ријеч откитио,
Од земље је на ноге скочио,
Па он узе дивит и хартије
Танко перо чим се књиге пишу,
Књиге ситне на кољену пише,
Па их шаље по свој кнежевини
На војводе и на капетане
И на оне српске барјактаре;
Кнез у књигам' добро изговара
И овако све Србе поздравља:
„Срби браћо, на ноге устајте!
„Вашу дивну војску покупите,
„Ви војводе поведите војску,
„Барјактари развијте барјаке,
„Хајте брже камену Сибињу,
„Да ми нашег цара осветимо
„И остале Србе витезове
„Што су пали на бојном Косову
„На пореду са честитим кнезом
„За крст часни и вјеру хришћанску,

„Крв пролили а не зажалили.“
А кад Јанко књиге раскитио,
Купи војску по Сибињу своме,
Док су књиге стигле по држави.
Кад војводе књиге проучиле
У свакоме срце поиграло,
Храбри Срби на ноге скочили,
Барјактари развише барјаке,
Силовиту покупише војску,
У Сибињско поље доведоше,
Сто хиљада војске убојите.
Када Јанко војску прегледао
Говорио Бановић Секули:
„Мој сестрићу, Бановић Секула!
„Ти си сада војсци војевода,
„Већ се спремај, да ми путујемо
„Са јунаким' у поље Косово.“
Пак с' отален кули повратише.
Тако стаде нећељица дана
Док се добро Срби одморили,
И они се на кули спремили.
Када једно јутро освануло,
Понећељник данак освануо,
Развише се крстати барјаци
По зеленом пољу ка' облаци,
На алаје војска се опрема,
Док ево ти од Сибиња Јанка
И са њиме војводе Секуле,
За Секулом до девет сестара
И десета Секулова мајка,
Оне моле свог дајицу мила:
„А наш дајко, од Сибиња Јанко!

„Пусти нама нашег брата мила,
„Од нас милих до девет сестара,
„Од сваке ти тридесет војника
„И тридесет жутијех дуката,
„Не води га у бој на Косово.“
Љуто цвили Секулова мајка,
Сестра мила од Сибиња Јанка:
„Јанко, брате, не води ми сина!
„Море мени Секул погинути,
„Па што ће му сиротица мајка?“
А Јанко јој тихо проговара:
„Мила секо, Секулова мајко!
„Ја у ког се јесам поуздао,
„Већ у свога милосна сестрића;
„Ко ће турског цара ухватити
„Ко ли ми га под чадор довести?
„Већ се врати двору бијеломе
„И ти врати девет ђевојака.“
Кад се оне двору повратиле,
Излазио војевода Јанко
Са Секулом на поље широко,
На алаје војску поведоше,
Пропустише пред собом пјешаке,
С мачевима и са стријелама,
А за собом добре коњанике.
Кад пођоше пољем зеленијем,
Земља јечи, ведро небо звечи
Од јунака и од коњаника.
Кад сиђоше у поље Косово,
По Косову табор учинише,
Ал' је прије Мурат долазио,
Много Турчин војске изводио:

Има више силе у Турчина,
Нег' на гори листа зеленога.
Кад по пољу попеше чадоре,
Пише вино три бијела дана,
Кад четврто јутро освануло,
Под чадор се с Јанком састадоше
Све војводе млади капетани
И остали српски барјактари,
Бесједио од Сибиња Јанко:
„Срби моји, од боја јунаци!
„Није л' мати родила јунака
„И сестрица брата одгојила
„На чистоме брез бешике крилу
„И мени га у војску спремила,
„Који но би сиш'о у Косово,
„Да уходи Муратову војску,
„Има л' много силе у Турчина,
„Моремо ли с њима боја бити?“
Одговара Бановић Секула:
„Мој дајицо од Сибиња Јанко!
„Ја ћу ићи у поље Косово
„Уходити Муратову војску,
„Ја умијем турски говорити
„И арапски, па и арнаутски,
„Ја ћу поћи и опет ћу доћи:
„Ал' кад сутра око по дне буде,
„Полећеће змаје шестокрили
„Са Косова поља зеленога,
„Ухватиће сивога сокола,
„Извиће се небу под облаке
„Свијаће се теби виш' чадора,
„Ти се не мој, дајко, преварити,

„Да стријељаш змаја јал' сокола,
„Жива ћу ти донијет' Мурата
„Под крилима змаја шестокрила;
„И турску ћу уходити војску,
„Све ћу теби право казивати;
„Не мој дајко, живота ти твога!
„Забацити умље за безумље,
„Да стријељаш змаја, јал' сокола.“
Па од земље на ноге скочио,
Све обуче делинске аљине,
Оде Секул низ поље Косово,
Те уходи Муратову војску,
Секул оде по широком пољу
Од по дана па до ноћи тавне,
Ниђе краја наћи јој не море,
Веће Секул младе оце пита
С оцама се турски разговара:
„У нашега честитога цара
„Има л' доста силе и јунака?“
Бесједе му оце и афизи:
„А Бога ми, царев делибаша!
„Има царе двје ста хиљад' војске.“
Отален се Секул повратио
До чадора турског цар-Мурата.
Спазиле га слуге Муратове,
Брже лете цару под чадора:
„Ето царе, доброга јунака!
„На кулашу коњу од мејдана,
„На момку су делинске хаљине
„А на коњу влашко опремање.“
Проговара Мурат царе турски:
„Лале моје, паше и везири!

„Оно није моја делибаша,
„Већ је главом Бановић Секула,
„Секул ми је војску уходио,
„Изиђите, слуге, пред чадора,
„Дочекајте Бановић Секула,
„Лијепо му стан'те на дивану;
„Секула је сераскер пред војском.“
Добро цара лале послушаше,
Пред чадором хитро излазиле,
Бановића добро дочекале,
Хоћаху му коња прихватити,
Ал' не даде Бановић Секула,
Већ му тури дизген за јабуку,
Уз образ му силе ударио,
Сам се кулаш пред чадором вода
А Секула под чадор униће,
Па Турцима турски селам виче,
А Турци му селам прихватише,
Све се паше на ноге скочише,
А Мурат се с мјеста помакнуо,
Крај себе му мјесто начинио,
Мрки су му чибук донијели,
У вилцану каву изнијели.
Кад се Секул мало одморио
Цар Мурате њему бесједио:
„О Секуле, српски сераскере?
„Јеси л' здраво и весело, сине?
„Како су ти Срби витезови?
„Јесу л' дошли, јесу л' бољу ради?
„Како ти је од Сибиња Јанко?
„Је ли посл'о кључе и хараче?
А Секул му тихо проговара:

„Јесам царе, здраво и весело!
„Још су боље Срби витезови;
„Кад год чашу вина испијају,
„У моје је здравље испијају
„И мог дајке од Сибиња Јанка,
„Милом Богу царе захваљују,
„Што на Турке хоће ударити,
„Поћерати крсту душманина,
„Бритка сабља и десница наша
„Платиће ти кључе и хараче.“
Доклен Секул' крај цара сједаше,
Момак бјеше како и ђевојка,
Ал' да видиш чуда големога,
Нестаде га часом са очију,
У змаја се Секул претворио,
Цар Мурате у сокола сивог,
Змај сокола дохвати под крило
Пак полеће уз Косово равно,
Љуто пишти соко тица сива
Из дрва би суза ударила;
Чудо гледе војске по Косову,
Чудо гледе а чуду се чуде,
Док долеће змаје шестокрили
До чадора Сибињанин Јанка,
Над чадором затрептио крил'ма,
Стоји писка сивога сокола,
Испод крила змаја шестокрила,
Улијећу српске војеводе
Под чадора Сибињанин Јанку
И овако њему говораху:
„Аман Јанко, драги господару!
„Ти стријељај змаја јал' сокола,

„Љуте писке слушат' не моремо!“
Једни иду а други долазе
Молећи се господару Јанку,
Да стријела гују јал' сокола,
На то њима Јанко одговара:
„Лако лако, моја браћо драга!
„Сад ће и та жалост пролазити,
„Која вам је срце занијела,
„Гора ј' жалост на Косову била,
„Кад је српски кнеже погинуо
„И његово царство угинуло,
„Толико се ми трудили нисмо,
„Да честитом кнезу помогнемо
„И да српско царство обдржимо.“
Војводе се оканити не ће,
Већ све моле господара Јанка,
Да стријеља змаја јал' сокола,
Ту се један Јанко преварио,
Он испаде пред чадора свога,
Запе стр'јелу за златну тетиву,
Устријели змаја шестокрилна,
Змаје пада, Секул проговара:
„Што уради? мој дајица мио!
„Колико сам теби говорио:
„Ни стријељај змаја ни сокола,
„Довешћу ти жива турског цара,
„Држи Јанко сивога сокола,
„Цар је Мурат није соко сиви.“
До Секуле Јанко долазио:
„Мореш, сине, ране пребољети,
„Да ти тражим од мора хеҳиме?“
А Секул му тихо проговара:

„Од куд ћу ти ране пребољети?
„Гледни за ме у зелену траву,
„Седам шипки од челика љута
„На њима ми живо срце игра,
„Не харчи се, не тражи хеҳима
„Веће држи испод крила мога
„Цар Мурата душманина твога.“
Тада ј' Јанко цара ухватио,
Али док се један забавио
Код рањена сестрића милосна,
Цар одлеће низ поље зелено,
Док Секула рањен проговара:
„О мој дајко, од Сибиња Јанко!
„Згуби моју са рамена главу,
„Пошаљи је милој мајци мојој
„И мојијем до девет сестара,
„Нек гледају сунца и мјесеца
„А Секулу нигда за вијека.“
И умрије жалосна му мајка!
Лијепо га Јанко сахранио
На Косову пољу широкоме.
Срдит Јанко на ноге скочио
А срдито на војводе викну:
„За крст часни и вјеру хришћанску!
„Удри врага нек му није трага.“
Ударише како соколови
Рашћераше по Косову Турке,
Оћераше бијелу Стамболу,
Па се Јанко с војском повратио,
У Србију земљу долазио,
Царство држа за двадест година,
Све на сабљи с Турцим' војујући,

Кад двадеста настала година,
Турци силну војску изведоше
И с Јанком се туди ударише,
Бој су били читав дан бијели,
А кад друго јутро освануло
Силне Турке Јанко пођерао
На близу их оставит' не ћеде
Већ их гони мору дебеломе,
Преко мора нагонио Турке,
Прећера их Шами и Мелини,
Пак потеже топузину тешку,
Топуз баца у дубоко море
И овако Јанко проговора:
„Једа Бог да, и сви светитељи!
„Кад мој топуз из мора исплива,
„Онда Турци море пребродили,
„У земљу се нашу повратили
„И царство нам опет освојили.“
Отален се Јанко повратио,
А кад био на градску капију,
Кад му топуз виси о чивији,
Из топуза слана вода капље.
Онда Јанко јадан проговара:
„Браћо моја, Срби витезови!
„Ми моремо и коњи нам могу,
„Ал' залуду кад нам Бог не даде,
„Ово наши стари погр'јешили,
„А млађима ваља окајати,
„Турцима се ваља поклонити,
„Све им дати што год заискају
„До времена нашега бољега;
„Виш' од Срба помоћи немамо,

„Који би нам други помогнуо,
„Да Турчина опет уплашимо
„И да наше царство подигнемо?“
На то Јанку одговора нема,
Па се онда војска растанула,
Сваки оде завичају своме.
Тадај Турчин царством завладао:
Са држављом цара Костантина
И држављом српског цар-Лазара;
Како тадај, тако и данаске,
По земљи се нашој Турци бане,
Сјеротињу и бију и даве.

38

Стојан Поповић и тридесет хајдука.

(Из Сарајева).

Подранио Поповић Стојане
С Анђелијом својом вјерном љубом
И с дјететом нејаким Стјепаном,
Ево иде у пунице Стојко
И он гони читав товар блага,
Да дарује свасти и пунице.
А кад био кроз једну планину,
Стојану се врло задр'јемало,
Па говори Анђелији љуби:
„Анђелијо, моја вјерна љубо!
„Врло ми се нешто задр'јемало,
„Де запјевај јасно гласовито,
„Не ће ли се мени раздремати."
А вели му Анђелија љуба:
„Ја не смијем овђе запјевати,
„Јер имаде у овој планини
„Љута гуја Малеш харамбаша
„Са својијех тридесет хајдука;
„Кад сам млада у матере била,
„Био ме је Малеш испросио,
„Ти си мене младу препросио,
„Тад с' одметну Малеш у хајдуке,
„Добро моје јасно грло знаде,
„Ако Малеш чује у планини,
„Погубиће и мене и тебе
„И дијете нејака Стјепана."

А вели јој Поповић Стојане:
„Де запјевај, моја вјерна љубо!
„Док је мени од злата стријеле,
„Око паса тридесет шипака,
„На рамену штита од челика,
„Не бојим се Малеш-харамбаше,
„Ни његових тридесет хајдука."
А кад зачу Анђелија љуба,
Тад запјева танко гласовито,
Не би тако ни бијела вила,
Али куја грчки умијаше
И у пјесми тако говораше:
„Ђе си болан, Малеш харамбаша?
„Ако с' иђе у планини овђе,
„Добра ти те срећа донијела
„Ево иде Поповић Стојане
„С Анђелијом својом вјерном љубом
„И с дјететом нејаким Стјепаном,
„Ево иде Стојан—гони благо,
„Да дарује свасти и пунице."
А то Малеш и слуша и гледа,
Па говори Марку барјактару:
„Мој сестрићу, Марко барјактаре!
„Побиј барјак у ледину тврду
„Пак ти узми од злата стријелу
„Са мојијех тридесет хајдука,
„Па сиђите друму широкоме,
„Погубите Поповић Стојана,
„А вјерну му љубу доведите,
„И који ми на муштулук дође,
„Даћу њему стотину дуката."
А кад зачу Марко барјактаре,

Поби барјак у ледину тврду,
Па докопа од злата стријелу,
Заскака се доље низ планину,
Као јелен од године дана,
А за њиме тридесет хајдука,
Испадоше друму широкоме,
Западоше за јеле зелене!
Ал' ето ти Поповић Стојана
На врањчићу коњу од мејдана,
Коњ му скаче кроз јелове грање.
Кад хајдуци згледаше Стојана,
Окидоше тридесет стријела,
Ал' се Стојан штитом заклонио,
Ни једна му ране не зададе,
Он потеже од злата стријелу,
Па стријеља по гори хајдуке;
Побјеже му Марко барјактаре
И однесе шипку у рамену,
Угледа га Малеш харамбаша,
Па говори Марку барјактару:
„Ево теби стотину дуката,
„Кад си мени на муштулук дош'о."
Бесједи му Марко барјактаре:
„Прођ' се дукат', на зло ударио!
„Погибе ти тридесет хајдука,
„Све погуби Поповић Стојане
„И мене је љуто обранио,
„Вади мени шипку из рамена."
Док је њему шипку извадио,
Умрије му Марко барјактаре.
Кад се Малеш виђе на невољи,
Он докопа од злата стријелу,

И он спаде друму широкоме,
Па западе за зелену јелу,
Ал' ето ти Поповић Стојана,
На врањчићу коњу од мејдана.
Малеш запе стр'јелу за тетиву,
Да стријеља Поповић Стојана,
Ал' се Стојан штитом заклонио,
Бог му даде, ране не зададе,
Стојан трже од злата стријелу,
Да стријеља у гори хајдука,
Кад се хвати Стојан око паса,
Али шипке ни једне не има,
Онда спаде с вранца дебелога
И потеже мача зеленога,
Па удари Малеш харамбашу,
Ал' на њему панцир од челика,
Тад потеже Малеш харамбаша
Из корица мача зеленога,
Те удара Стојан Поповића,
Ал' га Стојан на штит дочекује,
Док обадва мача саломише,
Па се оба у плећи узеше,
Гоњајућ' се дуго на пољани
Обадва се јако уморише.
Кад се Малеш виђе на невољи,
Он повика Стојанову љубу:
„Што си стала, Стојанова љубо,
„Ја помози мени ја Стојану!"
Кад зачула Стојанова љуба,
Она узе мача Стојанова,
Па удари Поповић Стојана,
Удари га по свилену пасу,

Женска рука посјећи не може,
Већ прес'ече учкур у гаћама,
Спадоше му велике шалваре,
Сапеше га како букагије,
Кад се Стојан виђе на невољи,
Своме срцу гајрет учинио,
Па с Малешем о тле ударио
И закла га како јање мало.
А кад виђе Стојанова љуба,
Она бјежи кроз гору зелену,
А за њоме Поповић Стојане,
Ухвати је у гори зеленој,
Извади јој обје очи црне,
Па је пушћи онда у планину,
Нек хајдуке по планини тражи,
А он очи понесе матери,
Пак пуницу њима даровао,
Све јој каза што је и како је,

39.

Слава Ђура Смедеревца.

(Из Херцеговине)

Славу слави Смедеревац Ђуро
У лијепо од године доба
У прољеће кад цвати цвијеће,
Славу слави светога Ђорђија,
Саставио доста Србадије,
Поставио сваке ђаконије
И медена вина и ракије;
Пак да видиш чуда великога,
Кад осване светитељ Ђорђије,
Позлаћену софру поставише,
Пак почеше хладно пити вино,
Помињати Бога истинога,
Мила Бога и светог Ђорђију.
Док ево ти једне сератлије,
По имену Цидовине Неда,
Кад долеће до Ђурове куле,
Продире се са коња дорина:
„Копиљане, Смедеревац Ђуро!
„Јеси л' дома на бијелој кули,
„Изиђи ми, прихвати парипа."
А то Ђуру мило не бијаше,
Ал' му друга бити не могаше,
Пак му сиђе, прихвати парипа,
Одведе га у топле подруме,
Оде Туре на бијелу кулу,
Па засједе за пуну трпезу,

Сви му гости на ноге скочили,
Док Турету мјесто направили,
Па завика Смедеревац Ђуру:
„Служи море вино и ракију!“
Свијем Ђуро по реду служаше,
По најприје Џидовини Неду,
Недо пије, ништа не говори;
Кад другоме коме чаша дође,
Што уз чашу здравити ваљаде,
То никакву зборити не даде,
Ни спомињат' Бога истинога,
Мила Бога ни светог Ђорђија,
Ни лијепо домаћинско здравље.
То је Ђуру врло жао било,
Па изиђе у другу одају,
Те дозивље своју вјерну љубу:
„О Јерино, моја вјерна љубо!
„Дај ти узми златну купу вина
„Замеђена и зашећерена,
„Пак однеси друму зеленоме
„Те причекај каква намјерника,
„Не би л' кога срећа нанијела,
„Јал' намјера кога намјерила
„Од Србина и крви јуначке,
„Те му подај златан пехар пива,
„Нек попије и нека напије;
„Замоли се њему уз кољено
„И кажи му да је за невољу,
„Све му кажи што је и како је,
„Нек помене Бога истинога,
„Мила Бога и светог Ђорђију
„И лијепо домаћинско здравље,

„Нека знамо да смо прославили.“
А кад дочу Ђурова Јерина,
Од земљице на ноге ђипила,
Па прихвати златну купу вина
Замеђену и зашећерену,
Која држи четрнаест ока,
Па однесе друму зеленоме,
Она сједе на зелену траву,
Прекри купу срмајли јаглуком,
Па украј ње сузе пролијева,
Објема се рукам' поднимила,
Па потледа на четири стране,
А моли се Богу истиноме,
Да јој Бог да добра намјерника,
Да му даде златан пехар пива,
Да помене Бога истинога,
Мила Бога и светог Ђорђију
И лијепо домаћинско здравље,
Нека знаде, да је прославила
И божију славу поменула.
Док јој Бог да и срећа од Бога,
Те се прамен магле заподио,
А из магле јунак исходио.
Није магла од облака била,
Већ од паре коња и јунака,
Колико је коњу притужио,
Поред њега издигнуо главу,
Пак зинуо као горски вуче,
Преко њега пјене сијевају,
Вранцу коњу на сапи падају,
Колико је коња однојио,
Од врањчића ђога направио,

Бе какав је вранац од мејдана,
Да савијеш диван-кабаницу,
Не би њему чељуп затиснула,
Пропиње се небу под облаке;
Познава га Ђурова Јерина,
Познаваше, познат' не могаше,
Нит' познаде коња, ни јунака,
Док он до ње дођера вранчића,
Како паде, божју помоћ даде,
А Јерина прихватила здравље,
Испред њега на ноге скочила.
Проговара Љутица Богдане:
„О Јерино Смедеревца Ђура!
„Што ти сједиш код друма зелена?
„Каква ти је мука и невоља,
„Те прољеваш сузе низ образе?“
Проговара Ђурова Јерина:
„Богом, брате, незнан јунак добар!
„Ти застави бијесна вранчића,
„Да ти речем двије лакрдије.“
А кад дочу Љутица Богдане,
Он под собом узапти вранчића,
Па говори Ђуровој Јерини:
„Збори боље, какве имаш воље,
„Јер се вранац заптити не даде,
„Прилика је, биће ратовања.“
А кад дочу Ђурова Јерина,
Поклања се до земљице црне,
Приступи му руци и кољену,
Па овако њему проговара:
„Богом, брате, незнан јунак добар!
„Стани часом са коњем вранчићем,

„Јер је мени за невољу љуту!
„У мојега славна господара,
„Господара Смедеревац-Ђура,
„Крсно нам се име догодило,
„Крсно име светитељ Ђорђије,
„Саставили доста Србадије,
„Добавили вина и ракије
„И остале сваке ђаконије,
„Да милога Бога поменемо,
„Мила Бога и светог Ђорђија
„И лијепо домаћинско здравље,
„Ал' залуду, вајде не имаде;
„Враг донесе и несрећа црна,
„Поглавицу царева јунака,
„По имену Џидовина Неду,
„Вишњу славу поменут' не даде,
„Мила Бога ни светог Ђорђија,
„Ни лијепо домаћинско здравље,
„Готово је госте рашћерати;
„Већ је мене опремио Ђуро,
„Да ја идем друму зеленоме
„И понесем златну купу пива,
„Не би л' Бог д'о каква намјерника,
„Не би ли га срећа донијела,
„Да прихвати златну купу пива,
„Да помене Бога истинога,
„Мила Бога и светог Ђорђију
„И лијепо домаћинско здравље.
„Нека знамо, да смо прославили.“
Даде купу Љутици Богдану,
Даде купу, пољуби му руку,
А не зна га ко је ни како је.

Када Богдан разумје бесједу,
Узе купу на бијеле руке,
Попи купу, не рече ријечи,
Сјем што вели: „помози ми Боже!“
Све то гледа Ђурова Јерина,
Сузе лије, те је говорила:
„Боже мили, на свему ти хвала!
„Каква нас је притисла авала,
„Сама сам се том чуду чудила,
„Каква ли нас достиже судбина,
„Те ни свеца поменути не ће,
„Крсно име светога Ђорђија.“
И још нешто говорити шћаше,
Силан Србин слушати не шћаше,
Но покрај ње прођера парипа,
Мало гони друмом зеленијем,
Пак на чарку окрену парипа,
Окрену га с десна на лијево,
До бијела Смедерева града,
Право гони до Ђурине куле.
Кад уз поље нађера парипа,
Извија га небу под облаке,
На глави му калпак поиграва,
Низ бедрицу позвекује ђорда,
На прсима токе жуберкају,
А Богдан их руком притискује,
А над очи калпак натискује,
Испод њега погледује вучки,
Док све поље прије̇ђе хајдучки,
Право дође до Ђурове куле.
Гледа њега Смедеревац Ђуро,
Како виђе, одмах га познаде.

Кад дођера под Ђурину кулу,
Под кулом је коња заставио,
Пак завика иза свега гласа:
„Домаћине, Смедеревац Ђуро!
„Јеси ли се дома догодио,
„Своме свецу славу пригодио?“
А Ђуро га једва дочекао,
Хитро спаде низ бијелу кулу,
Па са главе капу укинуо,
Под Богданом коња прихватио,
Богдан Ђуру божју помоћ даје,
А Ђуро му прихватио здравље,
Пак он њему добродошлу даје,
Руке шире, у лица се љубе,
За јуначко питају се здравље,
И млађи му коња прихватише,
Те окрећу десно и лијево.
Проговара Смедеревац Ђуро:
„Сједи, побро, на мермер-авлију,
„Да се овђе напијемо пива,
„Сад не иди на бијелу кулу;
„Горе имам једног зулумћара,
„Зулумћара Ђидовину Неда,
„Госте ми је резил учинио
„И празнику славу порушио,
„И тебе ће резил учинити,
„Не ће ли га однијети врази.“
Још му нешто говорити шћаше,
Силан Србин слушати не шћаше,
Но ето га уз бијелу кулу,
Како паде у шикли одају,
Свијем Србим' Божју помоћ даје,

По реду му прихватише здравље,
Сва му браћа на ноге скочише,
Међу собом мјесто направише,
Од Турчина даље одлучише,
Ал' он мјеста до другога не ће,
Него њему сједе уз колѣено,
То Турчину мило не бијаше,
Али друга бити не могаше.
Проговара Љутица Богдане:
„Домаћине, Смедеревац Ђуро—!
„Донеси нам замећена пива,
„Да пијемо, па да запјевамо.“
То донесе Смедеревац Ђуро,
Па Турчину прије покучио,
Турчин пружи обадвије руке,
Ал' му Богдан прихватит' не даде,
Нег' је себи прихвати у руке,
И овако њима проговара:
„Наша слава а наша долија,
„Свијем ћу вам бити доли-баша.“
Пак уз чашу српски напијаше
И на десну страну наздрављаше,
По имену патриашу старом:
„Здрав ми буди, моја брадо златна!
„Да пијемо, да се веселимо!“
Проговара Џидовина Недо:
„Попиј чашу, Љутица Богдане,
„Попиј чашу, не помињи славу!
„Ако скочим од земље на ноге,
„Посјеч' ћу ти са рамена главу,
„Ђе се ставим, ја славе не славим,
„Ни вама је славити не дадем.“

За то Богдан хаје ал' не хаје,
Како коме долази по реду,
Сваки пије и не проговара,
Ко би стио, тако не би смио
Од Турчина Џидовине Неда,
Осим један Љутица Богдане.
Опет чаша до Богдана дође,
Он различно опет разговара,
Међу браћом славу поговара.
А Турчин му љуто проговара:
„Море, влаше, Љутица Богдане!
„Попиј чашу не помињи славу.“
За то Богдан хаје ал' не хаје.
Опет чаша по дружини пође.
Сваки пије ништа не говори,
Ко би стио тако не би смио.
Трећа чаша до Богдана дође,
Богдан капу са главе укида,
Па помиње пресвету тројицу
С Богом милим и светим Ђорђијем,
Сва му браћа капе укидоше
Осим један Џидовина Недо,
На њег' Богдан очи исколачи,
„Пак му силе иза себе баци;
„Скини капу, силна потурице!“
А Туре се љуто догодило,
Пак из руке чаше потурише:
„Стани море, Љутица Богдане!
„Сад ће бити славе и мејдана!“
Јамише се по кости јуначке,
Златну совру ногам' погазише
И на соври сваку ђаконију,

Поломише сребрне кашике,
Прољевају вино и ракију;
Пак сви гости на ноге скочише,
Побјегоше низ бијелу кулу
И побјеже Смедеревац Ђуро,
А осташе два добра јунака
Све се носе по бијелој кули,
Намјери се ђетић на ђетића
Један другом доскочит' не море,
Носише се два пуна сахата,
Док бијеле пјене ударише,
Ударише Љутици Богдану,
А Турчину б'јеле и крваве,
Док је Богдан гајрет учинио
И живоме срцу притужио,
Те с Турчином о тле ударио,
Пак му свеза наопако руке,
Од лаката, браћо, до ноката,
Из ноката црна љева крвца,
Па потеже черна буздована,
Седамнаест удари га пута
Насатице међу лопатице,
Па га узе за ноге јуначке,
Одвуче га низ бијелу кулу,
С њим преброји триста басамака,
Док га свуче на мермер-авлију,
Привеза га за коња дорина,
А дорина за свога вранчића,
Пак му малу вересију даје:
„Стани мало, Цидовина Недо!
„Док с' одморим и напијем вина,
„Онда ћу ти захмедију платит',

„Што си до сад учинио љуто,
„То нек иде све на твоју душу,
„А одсеље погр'јешити не ћеш."
Пак се врати на бијелу кулу,
Те дозива Смедеревца Ђура:
„Домаћине! донеси ми пива,
„Да пијемо, да се веселимо,
„Да Србима славу покажемо
„И свечево име поменемо."
Саставише госте свеколике,
Сви Богдану приступише руци:
„Прости нама, од боја јуначе!
„Проштење ти и код Бога било,
„Бог ти дао и ко те родио
„И међу нас данас догодио,
„Свијем си нам славу пригодио."
Пак сједоше хладно пити вино,
Вишњу славу Богу учинише,
Међу собом братински чинише,
И рујна се винца накитише.
Кад се Богдан добро накитио
И јупачко одморио тело,
Овако је свима говорио:
„С богом, браћо, и на здравље било.
„Да нам Бог да и срећа велика
„Да се опет на здравље видимо."
Уставља га Смедеревац Ђуро,
Радосно му мољеније даје:
„Сједи, брате, да се напојимо!"
Ал' се Богдан уставит' не шћаше,
Већ од земље на ноге скочио,
Пак отиде низ бијелу кулу,

Док оп дође до коња вранчића,
Прихвати га за оба дизгена,
Приведе га бињекташ камену,
Славно рече, посједе вранчића,
Оћера га друмом по ћенару
И за њиме одведе дорина,
За дорином Туре привезано,
До Бистрице до воде студене
На Тресету камену ћуприју,
Па на ћуприј' устави парипа,
Те разјаха висока вранчића
И Турчину посијече главу,
Растави га на четири трупа,
Па га баци на четири ступа,
И главу му на калкалук баци,
Окрену је низ воду Бистрицу,
Нека гледа како тече млава —
Нека гледа народ и хришћанлук,
Таки јунак, ђе је погинуо,
Ко ли му је посјекао главу,
Пак и своју показао славу.
Оде Богдан завичају своме
И одведе дора и вранчића,
И Турчина придоби оружје.
Давно било, сад се спомињало!

40.

Змај Огњени Вук и цар од Стамбола.

(Из Херцеговине).

Пошетала Ђурова Јерина
У бијелу Смедереву граду
Низ Ђурову пребијелу кулу,
А са њоме Комненија млада,
Мила шћерца Ђурове Јерине,
Узеле се по бијеле руке,
Пак ето их на росну ливаду.
Док дођоше на зелену башчу,
Посједоше под жуту наранчу,
Пак Јерина шћери говорила:
„Моја шћери, мој милостан сине!
„Чудно ти си одвише лијепа,
„Ако Бог да, те суђено буде,
„Мајка ће ти избирати момке,
„Који ће ти обљубити лпце.“
Комненија мајку не погледа,
Већ преда се у земљицу црну,
У земљицу и зелену траву,
Од мајке се цура постиђела.
Проговара проклета Јерина:
„Шћери моја, Комненија млада!
„Право кажи, мој милостан сине!
„Да ти даду избирати момке,
„Кога би ти себи изабрала,
„Да му будеш млада госпојица
„И његова до вијека љуба,

„Да те об дан држи на криоцу,
„А об ноћи на десници руци,
„Да те љуби кад год се пробуди?“
Комненија мајци одговара:
„Моја мајко, сладак родитељу!
„Ласно ћу ти за то говорити,
„Да ми даду избирати момке,
„Ја бих знала ког би изабрала:
„Од Србије од Крушева града
„Господара Лазовић Стевана.“
Кад дочула проклета Јерина,
То је њојзи врло мило било,
Пак од земље на ноге скочила,
Узеше се по бијеле руке,
Пак одоше на високу кулу,
Проговара Ђурова Јерина:
„Шћери моја, Комненија млада!
„Дохвати ми дивит и калема
„И хартије књиге нешарене,
„Кад ћеш себи одабрат' Стевана,
„Ја ћу тебе за њ'га удомити.“
Комненија једва дочекала,
Дохвати јој дивит и калема
И хартије књиге нешарене,
Пак Јерина књигу направила,
Опреми је до Крушева града,
На кољено Царевић Стевану
И овако њему изговара:
„Ето књиге, Лазовић Стеване,
„Да си брже Смедереву моме,
„Мени кажу, да си јунак добар,
„Да си љепши од сваке ђевојке,

„Да те види госпођа Јерина;
„Бог ти дао, дуго поживио
„Своме бабу славну цар-Лазару
„И госпођи царици Милици
„И ђевојци којој будеш суђен,
„Хајде, сине, Смедереву моме,
„Да те видим и да те дарујем.“
Кад је таку књигу оправила,
Књига оде до Крушева града,
Књигу гледа дијете Стеване,
Књигу гледа, а смије се на њу,
Пак од земље на ноге скочио,
Те опреми дебела дората,
Изведе га из топла подрума,
Па поведе у мермер-авлију,
Изнесоше узду позлаћену,
На којој је кита пет стотина,
Што дората по прсима туче,
Удари му златну абајију,
Прекри свога дебела дората,
С обје стране до зелене траве
Златнеките пале на копита;
Колико је коња преодио,
На прсим' му даница звијезда,
А на сапим' сјајна мјесечина—
То не била даница звијезда,
Нит' то била сјајна мјесечина,
Већ то била два драга камена,
Да му дорат види путовати,
У сред ноћи као у сред по дне.
Кад опреми дебела дората,
Оде Стево на бијелу кулу,

Пак облачи ђузли ђејисију,
Понајприје свилену кошуљу,
До паса му од бијеле свиле,
Више паса од сухога злата,
На кошуљу кадифли-доламу,
На којој је седамнаест дугма,
Свако дугме по од литре злата,
А што му је дугме под грьоцем,
Оно му је од три литре злата:
То се дугме на бурму одврће,
У њем' носи чашу и маштраву,
Чиме момак хладно пије пиво
У планини ђе механе нема;
На доламу троје токе сјајне,
Ни су вите ни чекићоване,
Но у Мљецим' од злата излите;
А на ноге ковче и чакшире,
Мор-чакшире а ковче ђумишли;
А на главу калпак и челенке.
Какво му је девет челенака
И десето на диреку крило,
Све се перо на перо навило,
Најпошљедње низ леђа пуштио,
Те се перо на чекрк окреће
У сахату по дванаест пута,
Знати море кад му сахат прође,
Да не вади сахат из њедара.
Кад се био Стево опремио,
Бирдем свога посједе дората,
Оде право Смедереву стојну.
Кад он дође граду Смедереву,
Дочека га Ђурова Јерина,

Слуге под њим коња ухватише,
Одведоше на мермер-авлију,
Ту разјаха са коња дорина,
Прихвати га Ђурова Јерина,
Одведе га на бијелу кулу,
А млађи му коња провођаху,
Окрећу га десно и лијево,
Куцука му плоча до камена,
Жуберкају ките доратове,
Лијепо је коња погледати,
А још љепше млађана јунака!
Да ви'ш сада Ђурове Јерине,
Кад са Стевом на кулу изиђе,
Посједе га за пуну трпезу,
Донесе му вино и ракију,
Пише пиво док се напојише,
Док им винце удари у лице
А ракија собет отворила,
Проговара Ђурова Јерина:
„Господине Лазовић Стеване!
„Знаш за што сам теби поручила,
„Да ми граду Смедереву дођеш,
„Видим ђе си лијепо цвијеће,
„Међ' јунацим' румена ружица,
„А у мене ситан босиоче,
„Међу цурам' шћерца Комненија,
„Висином је цуре натхватила,
„Бијелијем лицем зачинила,
„Ја ћу тебе закитити њоме,
„Да имадем мила зета свога,
„Нек' се имам поносити чиме!“
Кад дочуо Лазовић Стеване,

То Стевану врло мрско било,
Силан момак па се ражљутио,
Те од земље на ноге скочио,
Па удари низ бијелу кулу;
Како сиђе до коња дората,
Прихвати га за оба дизгена,
Па се дору на сриједу баци
И под собом ражљути дората,
Пропиње га небу под облаке,
Оде право до Крушева свога.
Кад то виђе Ђурова Јерина
И њезина шћерца Комненија,
То је њима врло жао било.
Да ви'ш кује Ђурове Јерине,
Она ситну књигу направила,
Пак је шаље столу и Стамболу,
А на руке цару Сулејману:
„Чу ли мене, царе Сулејмане!
„Ја имадем лијепу ђевојку,
„Што је таке у другога нема
„У Турчина ни у каурина:
„Висином је цуре натхватила,
„Бијелијем лицем зачинила,
„Пак се љута натурила гуја,
„Од Крушева града бијелога,
„Љута гуја Лазовић Стеване,
„Пак ми иште лијепу ђевојку,
„Не дам му је за живота свога;
„Но чу ли ме што ћу говорити:
„Пошаљи ми по мору ђемију,
„Да ти пошљем лијепу ђевојку,
„За твојега милоснога сина,

„Да будемо главни пријатељи.
„Да питамо једно за другога,
„Да долази једно у другога,
„Волим теби него Неманићу.“
Када књига до Стамбола дође,
Књигу гледа царе од Стамбола,
Књигу гледа, пак се смије на њу,
То је њима врло мило било,
Ђе проклета Ђурова Јерина,
Даје своју вјеру за невјеру;
Брже спреми по мору ђемију,
У ђемији силиктара свога,
Часом дође граду Смедереву.
Како дође граду Смедереву,
Да ви'ш кује Ђурове Јерине,
Узе цуру за бијеле руке
И понесе чеиз ђевојачки,
Одведе је води на обалу,
Даде цуру силиктару царском,
Оде цура до Стамбола града,
Превјери се за царева сина.
Мало вр'јеме постајало било,
Да ви'ш кује Ђурове Јерине,
Кад су прошле двије годинице,
Проговара Ђурова Јерина,
Те дозива двоје ђеце лудо:
„Двоје ђеце, два Деспотовића!
„Двоје ђеце, Стјепо и Гргуре!
„Хоћете ли тетку послушати,
„Да вас спремим до Стамбола града,
„Да идете секи у походе?
„Ви сте проча браћа Комненића,

„Проча браћа од друге матере,
„Она свога нема ни једнога,
„Ваља, да ви секу походите.“
Луда су се ђеца замислила,
Пак у мисли њојзи говорила:
„Сада ћемо тебе послушати
„Исто тако као своју мајку.“
Да ви'ш кује Ђурове Јерине,
Спреми ђецу до Стамбола града.
Кад јој ђеца у Стамбол слазила,
Добро их је царе дочекао,
Ту су били за годину дана.
Ал' да видиш два Деспотовића,
Вазда су се ђеца миловала,
Кад би њима бијел данак дош'о,
Узми ми се за бијеле руке,
Пак изиди цару на дивану,
Они шећу по царском дивану,
Сеир чине царева Стамбола,
Међу собом сами говорили:
„Боже мили, на свему ти хвала!
„Ласно ти је цару царовати,
„У Стамболу у његову двору,
„Да имамо обичаја свога,
„Да се и ми овђе вактанимо,
„Не би ли нас царе оженио
„У Стамболу граду бијеломе.“
Есабљаху нико не чујаше,
А то слуша Комненија млада
И то куји врло жао било,
Пак полети цару Сулејману,
Она каже што ђеца говоре:

„Господине, царе од Стамбола!
„Да виш' ђеце два Деспотовића,
„Међу собом јесу говорили:
„„Ласно ти је цару царовати,
„„И ми бисмо могли царовати
„„И царевом земљом управљати.“
„Но чу ли ме, царе господине!
„Ти пошаљи два мрка џелата,
„Нек ухвати двоје ђеце лудо.
„Нек им црне очи ископају.“
Кад то зачу царе од Стамбола,
Опремио два мрка џелата,
Обојици очи ископао,
Пак их спреми Смедереву граду.
Кад дођоше Смедереву граду,
Љуто пиште двоје ђеце лудо,
Двоје ђеце Шћепо и Гргуре.
Кад то виђе Ђурова Јерина,
То је њојзи врло мило било;
Свако јутро кад би дан свануо,
Излазило б' двоје ђеце лудо
На ливаду под Ђурову кулу,
Пак би сјели не зелену траву,
Те сузама травицу заљевај,
Једно другом по памети каже;
„Како ћемо вијек вјековати,
„Кад смо сада млади и слијепи?“
Тако стало три године дана,
Кад четврте наста половина,
Да ви'ш кује Ђурове Јерине,
Овако је ђеци говорила:
(И често је њихе цвијељала)

„Чу ли мене Шћепо и Гргуре?
„Више васке гледати не могу,
„Већ узмите гусле и гудало,
„Па хајдете од града до града,
„Те пјевајте, па себе храните,
„Свак ће васке нешто угледати.“
Кад дочуло двоје ђеце лудо,
То је њима врло жао било,
Пак узеше гусле јаворове
И гудало дрво јадиково,
Те пођоше ђеца по свијету,
Они иду од града до града,
Ђе год ђеца пала на конаке,
Свак је њихе добро дочекао,
Ради Бога и напретка свога.
Кад дођоше Сењу бијеломе
Танкој кули Црнојевић Ива,
Добро их је Иво дочекао,
Ту су били за нећељу дана.
Кад изишла нећељица дана,
Проговара Црнојевић Иво:
„Мила ђецо, два Деспотовића!
„Колико сте јадни и слијепи?
„Толико сте одвише лијепи!
„Није л' Бог д'о среће донијела;
„Не би ли се који оженио?
„Ја бих васке данас оженио:
„Ја имадем двије свасти миле,
„Прилика је да би добре биле,
„Једну ћу вам дати за љубовцу,
„Једнога ћу оженити њоме,
„А другога оклен вама драго,

„Ви сте, ђецо, господско кољено,
„Јазук вам је тако останути.“
Проговара двоје ђеце лудо,
Двоје ђеце Шћепо и Гргуре:
„Господине, Црнојевић Иво!
„Залуду смо млади и лијепи,
„Кад смо јадни у очи слијепи,
„Нико не ће за слепа јунака.“
Кад то зачу Црнојевић Иво,
То је њему врло жао било,
Од очију сузе проточио,
Пак од земље на ноге скочио,
И ето га у нове одаје
Ђено сједе двије свасти миле,
Ђевојкама добро јутро виче,
Ђевојке му здравље прихватиле,
Своме сваку пољубиле руку,
Проговара Црнојевић Иво:
„Свасти моје, лијепе ђевојке!
„Ја вас држим као сестре своје,
„Бисте ли ме која послушала,
„Да пођете за Деспотовића,
„За сокола Деспотовић Грга?“
Ефимија цура говорила,
Што је била старија ђевојка:
„О мој сваче, Црнојевић Иво!
„Како ћу ја тебе послушати?
„Што ће мени данак без сунашца,
„Што ли ће ми лице без очију?
„Волим данку него ноћи црној
„И јунаку са очињим видом.
„Што ћу дворит' слијепа јунака,

„Кад ми није за невољу љуту?“
Кад то зачу Црнојевић Иво,
То је њему врло жао било,
Па дозива млађу свасту своју,
По имену Анђелију младу,
Те овако њојзи говорио:
„Анђелијо, моја свасти мила!
„Није л' Бог д'о, срећа донијела?
„Нијеси ли добра срца свога,
„Добра срца и добре помисли,
„(Добро теби и од Бога било)
„Не би л' свака послушала свога,
„Да ти пођеш за Деспотовића?
„Ако с' они млади и слијепи,
„Господа су соја господскога,
„И данас су одвише лијепи.“
Кад дочула млада Анђелија,
До црне се земље поклонила,
Своме сваку пољубила руку,
Те овако њему говорила:
„О мој сваче, Црнојевић Иво!
„Ја ћу тебе послушати млада,
„Да ћеш мене у воду бацити.
„Ја ћу поћи за Деспотовића,
„Ако с' они млади и слијепи
„За мене су одвише лијепи,
„Ако Бог да, те суђено буде,
„Бићу њему до вијека љуба.“
Кад дочуо Црнојевић Иво,
То је њему врло мило било,
Овако је цури говорио:
„Једа Бог да, моја свасти мила!

„Што носила, свијетло ти било,
„Што родила аирли ти било,
„Од твог срца и од труда твога,
„Једа Бог да свеца породила,
„Породила од срца јунака,
„Који но ће додијат' Турцима,
„Своме бабу очи осветити
„С бритком сабљом у десници руци.“
Кад је цура свака послушала,
Онда Иво цури говорио,
Ефимији старијој ђевојци:
„Ефимијо, старија ђевојко!
„Нека тебе старија ђевојко!
„Кад пробираш с очима јунака,
„Ти пробрала из горе хајдука,
„Пак чекала, док из чете дође
„И доведе мрку кобилицу
„И на њојзи шарену торбицу,
„У торбици твоја храна била.“
Кад је тако њима говорио,
Узе Анђу за бијелу руку,
Одведе је низ бијелу кулу,
Ђено сједи двоје ђеце лудо,
Двоје ђеце Шћепо и Гргуре.
Када дође лијепа ђевојка,
Поклони се до земљице црне,
Па Гргуру пољубила руку,
А по томе Деспотовић Шћепу,
Пак ђевера рукам' загрлила.
Ту је Иван свадбу направио,
Оженио слијепца Гргура;
Кад је њега био оженио,

Уставља га код бијеле куле,
Да му прави дворе јаворове,
Да их рани за живота свога,
Али не ће два Деспотовића,
Већ овако њему говорила:
„Хвала теби, Црнојевић Иво!
„Ми имамо своју бабовину.
„У лијепу Смедереву граду,
„Добру кулу Смедеревац Ђура.“
Пак ђевојку ђеца поведоше,
Одведоше Смедереву граду.
Тако стало двије годинице,
Тако њима од Бога суђено,
Док се њима лудо чедо нађе,
Лудо чедо ама мушка глава,
На њему су до три обиљежја,
Какве су му јуначке биљеге?
Кад заплаче чедо у бешици,
Из зуба му жива ватра сипа,
И у њега младеж на мишици,
На мишици на десници руци,
Из младежа бич длаке вучије,
На бедри му сабља уписана;
И лудо су чедо покрстили,
Добро су му име нађенули,
Добро име: Змај Огњени Вуче.
То се чудо на далеко чуло,
То зачула Ђурова Јерина,
Да ви'ш кује Ђурове Јерине,
Одмах она књигу направила,
Па је шаље до Стамбола града,
Своме зету цару од Стамбола:

„О мој зете, царе од Стамбола!
„Да ти сада једно чудо кажем:
„Ожени се слијепац Гргуре
„Милом свасти Црнојевић Ива,
„Данас му се лудо чедо нашло,
„Лудо чедо али мушка глава,
„Прилика је, да ће јунак бити,
„На њему су до три обиљежја,
„Да ти прво обиљежје кажем:
„Кад заплаче чедо у бешици,
„Из зуба му жива ватра сипа,
„Сасипа се до земљице црне;
„И у њега младеж на мишици,
„Из младежа бич длаке вучије,
„То је њему друго обиљежје;
„На бедри му сабља уписана,
„То је њему треће обиљежје;
„Чини ми се да ће јунак бити.
„Већ ми спреми по мору ђемију,
„У ђемији силиктара твога,
„Да ти спремим чедо порођено,
„Те га храни у Стамболу граду,
„Мореш, царе, отхранит' јунака,
„Ако теби до невоље дође,
„Море твоју сачувати главу.“
Када цару ситна књига дође,
То је царе једва дочекао,
Пак опреми низ море ђемију,
У ђемији силиктара свога.
Ал' да видиш чуда великога:
Санак снила китна Анђелија,
Вјерна љуба слијепца Гргура,

И на сну јој човјек долазио,
Те овако њојзи говорио:
„Анђелијо, љубо Гргурова!
„Ти си добра родила јунака
„Али га је опасала гуја,
„Љута гуја проклета Јерина,
„Отписала до Стамбола града,
„Чедо ће ти заробити Турци;
„Како сутра бијел данак свване,
„Ти устани на ноге лагане,
„Па напиши књигу шаровиту,
„Те опреми Црнојевић Иву,
„Нека спреми слуге неколике,
„Те опреми чедо у Русију;
„Другу књигу спреми у Русију,
„Госпојици русијској краљици,
„Нека чедо прихвати на руке,
„Нек отхрани голема јунака,
„Ако Бог да, те суђено буде,
„Биће крило теби и краљици.“
Кад се љуба од сна пробудила,
Ту се она љуто препанула,
Па одбаци кумашли јоргана,
Објема се рукам поднимила,
На бешику наслонила главу,
А погледа господара свога,
Сузе проли низ бијело лице,
Суза паде на господско лице,
Господару слијепац-Гргуру,
Топла суза њега опржила
И њега је одмах пробудила,
Проговара слијепац Гргуре:

„Моја танка и висока куло!
„На скоро сам тебе покривао,
„Када си ми прије прокиснула?“
Проговара љуба Гргурова:
„Господине, слијепац Гргуре,
„Није теби кула прокиснула;
„Скоро сам ти родила јунака,
„Лудо чедо али мушку главу,
„Пак ће нам га заробити Турци,
„Спремиће га Ђурова Јерина
„До Стамбола до царева града,
„Него дај ми изун и бесједу,
„Да спремимо чедо у Русију,
„Не би ли нам онђе остануло,
„Да га луда не заробе Турци.“
Кад дочуо слијепац Гргуре,
Даде љуби изун и бесједу:
„Пиши, госпо, књигу шаровиту,
„Брзо спремај чедо у Русију.“
Кад дочула љуба Анђелија,
Шарену је књигу направила,
Пак је шаље Црнојевић Иву,
Све му каже што је и како је,
Да му спреми слуге неколике,
Да однесу чедо у Русију;
А другу је књигу направила,
Те опрема у земљу Русију,
А на руке госпођи краљици,
Све јој каже што је и како је,
Да прихвати госпођа краљица
Лудо чедо голема јунака.
Кад је ситна књига долазила,

На кољено Црнојевић Иви,
Ноћу спрема слуге неколике,
Да однесу чедо у Русију
И овако свасти одговара:
„Свасти моја, китна Анђелија!
„За тог чеда гробље направите,
„Како вам је скоро преминуло;
„Кад вам дођу цареве делије,
„Покажите, да је преминуло,
„У томе ће вама вјеровати.“
Слуге дошле Смедереву граду,
И по ноћи чедо однесоше.
А да видиш китне Анђелије,
На гробу му кућу погради ше,
Погради ше па га ожали ше.
Кад дођоше цареве делије,
Љуто пишти китна Анђелија,
Она жали своје чедо мило,
Не плаче га, што је однесено,
Него плаче, да је преминуло.
Кад виђеше цареве делије,
Повратише низ море ђемију
И одоше цару до Стамбола,
Цару кажу да је преминуло.
То је цару врло мило било.
Тако стаде за седам година,
Кад му било седам годиница,
Чедо храни госпођа краљица,
Њега пази како сина свога,—
Оно више од седам година,
Него друго од два пут толико;
Када поче ходат' по сокаку,

Све цвијеља ђецу по сокаку,
А прескаче коње и јунаке;
Кад му било дванаест година,
Чедо више од дванест година
Него друго од два пут толико,
Све цвијеља момке по сокаку,
А прескаче коње и јунаке
И свакога на мејдан позива.
Мало вриме за дуго не било.
Док ево ти књиге шаровите,
Од његове мајке милостиве,
Миле мајке китне Анђелије,
Вјерне љубе слијепац Гргура,
Овако му мила мајка пише:
„О мој сине, Змај-Огњени Вуче!
„Ђе си мени, мој милостан сине?
„Скоро ми се двоје ђеце нашло,
„Двоје ђеце два Деспотовића:
„Једно Јово а друго Максиме,
„Јест обоје од добре прилике,
„А залуду фајде не имаде,
„Отписала Ђурова Јерина,
„Своме зету цар-Отмановићу,
„Обадвоје заробише Турци,
„Одведоше бијелу Стамболу.“
Када Вуку така књига дође,
Те видио шта му књига пише,
Од очију сузе пролијева,
Из зуба му жива ватра сипа,
Све по земљи запаљује траву,
Скочи Вуче на ноге лагане,
Па уљезе госпођи краљици,

Те јој каже што је и како је;
Пак заиска изун и бесједу,
Да он иде до Стамбола града,
Да избави двоје ђеце лудо
И да стару обрадује мајку,
Да походи стара бабу свога.
Кад дочула госпођа краљица,
То је госпи врло жао било,
Жао госпи Змај-Огњеног Вука,
Да га пушта у земљу Турћију,
Још жалије двоје ђеце лудо,
Даде њему изун и бесједу
И даде му дебела гаврана,
И даде му сабљу оковану,
Што сијече под оклоп јунаке,
Под оклопом и под панцијером.
Кад се Вуче коња добавио,
Добавио коња и оружја,
Да ви'ш Вука, весела му мајка,
Њему мајка а њему дружина,
Он не иде Смедереву граду,
Него иде цару у Стамболу.
Када Вуче у Стамбол слазио,
Док ђемија на обалу приђе,
У ђемији двоје ђеце лудо,
Њихе воде цареве делије.
Кад то виђе Змај-Огњени Вуче,
Он дођера коња до ђемије,
Пак ухвати на води ђемију,
Те погуби силиктара царског,
Исијече цареве делије,
Пак поврати на воду ђемију,

Ђемицији 'вако говорио:
„Ђемиција уседрај ђемију,
„Док ја одем цару под сајвана,
„Да походим мила зета свога,
„Пак и секу младу Комненију“
Ђемиција уседра ђемију,
Онда Вуче поврати гаврана,
Оћера га ћошку царевоме,
Ђе год нађе врата затворена,
Остави их Вуче оборена;
Док он цару под сајван уђезе,
Одмах цару посијече главу
И погуби дванаест рицала
И његова мухур сајибију
И ухвати сестру Комненију,
Пак јој црне очи извадио,
Обуче јој воштану кошуљу,
Пак запали су четири стране,
Те јој живо изгорјело тело.
Пак отален поврати гаврана,
Оде право мору на јалију,
Кад нађера кроз царева града,
Неко виче: држи, ето Вука!
Неко виче: бјежи, ето Вука!
Срдит момак, па се ражљутио,
Из зуба му жива ватра сипа,
Сасипа се на земљицу црну,
Па зелену запаљује траву.
Када дође мору на јалију,
Он прихвати на мору галију,
Пак оћера уз море ђемију
И одведе двоје ђеце лудо.

Када дође Смедереву граду,
То зачула Ђурова Јерина,
Да ви'ш кује Ђурове Јерине,
Кад зачула Змај-Огњеног Вука,
По ноћи је на ноге скочила,
Пак побјеже мору на јалију,
Те с обале у море скочила,
И Јерину вода удушила,
И побјеже Смедеревац Ђуро,
До Мљетака латинскога града,
Препаде се Змајовитог Вука,
Оста њима Смедерево равно.
Тадај Вуче мајку походио
И свог баба слијепца Гргура,
И амиџу Деспотовић Шћепа.
Тако стало за седам година,
Док ево ти књиге шаровите
Од Србије од земље Русије
Од госпође русијске краљице,
Госпођа је књигу направила,
А на руке Змај-Огњеног Вука:
„О мој сине, Змај-Огњени Вуче!
„Да си брже у земљу Русију,
„Јер су на ме навојштили Гурци,
„Навојштио царе Татарине,
„Пуно ће ми данас додијати,
„Већ да ми се нађеш у невољи,
„Ја сам тебе отхранила, сине,
„Пазила те к'о сина својега
„И у те се поуздала славно,
„Да ћеш мени бити у помоћи,
„Ђе би мени до невоље било."

Када Вуку така књига дође,
Те видио што му књига каже,
Од земљице на ноге скочио,
Пак опреми дебела гаврана,
Те се спреми у земљу Русију,
И поведе двоје ђеце лудо,
До два брата два Гргуревића:
Једно Јово а друго Максиме,
Оде право у земљу Русију
И однесе ђецу на криоцу,
Да их даде славном' патријару,
Да науче велике науке.
Краљица га добро дочекала
И са њиме оправила војску,
Он краљевом окренуо војском,
У татарску ударио војску
Кајно горски из планине вуче,
Кад удари у бијеле јањце,
Све разгони на буљуке Турке,
Срдит момак, па се ражљутио,
Из зуба му жива ватра сипа,
Сасипа се на земљицу црну,
Све по земљи запаљује траву,
Сву је турску пристрашио војску,
Барјактари натраг уступише,
Коњаници натраг ударише,
А тобџије топе оставише,
Повратише силовиту војску,
И добише цара Татарина,
Оћераше низ земљу татарску,
Добише му педесет градова.
Отален се повратио Вуче,

Добар краљу шићар шићарио,
Дочека га госпођа краљица,
Узе њега за бијеле руке,
Одведе га у цареве дворе.
Ту је био за седам година;
Прихвати му двоје ђеце лудо,
Брата мила, два Гргуревића:
Једно Јово а друго Максиме,
Научише велике науке,
За владике оба учинише,
Поживјеше и владиковаше,
Време дође када помријеше,
По реду се оба посветише.
Вуче био јунак на свијету,
Од Турака учинио јада,
Да се прича и приповиједа,
Док је сунца и док је мјесеца.
Давно било сад се спомињало.

41.

Змај-Огњени Вуче и цар од Стамбола.

(Из Босне)

Али грми ал' се земља тресе,
Ал' удара море о брегове,
Ал' пуцају на Задру топови?
Нити грми нит' се земља тресе,
Нит' удара море о брегове,
Нит' пуцају иа Задру топови,
Веће гуде гусле Гргурове,
Он дозива Милутина слугу:
„Милутине, моја права слуго!
„Ал' је ведро, али је облачно?
„Али пада киша из облака,
„Зар је моја прокапала кула?
„Скоро сам је јунак поновио.“
Бесједи му слуга Милутине:
„Господаре, слијепац Гргуре!
„Јесте ведро, а облачно није
„И не пада киша из облака,
„Није твоја прокапала кула,
„Већ ето ти уз кољено љубе,
„На десну се наслонила руку,
„Па прољева сузе низ образе;
„Како њојзи грозно ударају,
„Све је твоје гусле накапала,
„С тога су ти гусле огугнуле,
„Па ти оне гуђети не могу.“
Он застави гусле јаворове

И гудало дрво јадиково,
Па је љуби тихо говорио:
„Љубо моја, да од Бога нађеш!
„Што је теби у оцаку моме?
„Ал' си гладна хљеба бијелога?
„Ал' си жедна вина црвенога?
„Ал' с' одјећу своју подерала?
„Али ти је блага понестало,
„Те прољеваш сузе низ образе?“
Скочи љуба на ноге лагане,
Пред њиме се смјерно поклонила:
„Господаре, слијепац Гргуре!
„Срамота је погледати у те,
„Камо л' није бесједити с тобом;
„Ја нијесам пожељела хљеба,
„Ни одјећу јесам подерала,
„Нит' је мени блага понестало;
„Ако роним сузе низ образе,
„То је мени за невољу љуту:
„Синоћ ми се мало чедо нађе,
„Чедо мало, али мушка глава,
„На њему је чудо од биљега,
„На глави му три прамена вучја,
„Из уста му модар пламен бије,
„На десници сабља записана,
„Око ње је гуја умотана,
„У зубима шестоперца држи,
„Ја бих рекла, да би јунак био;
„Ал' имамо чудна душманина,
„Мајку твоју а свекрву моју,
„Ни мог чеда гледати не море,
„Већ је јутрос рано уранила,

„Одлећела столу и Стамболу,
„Опањкати чедо пренејако,
„Зету своме цару у Стамболу,
„Па ће наше чедо однијети,
„Пренејака њега уморити.“
Бесједи јој слијепац Гргуре:
„Чујеш мене, моја вјерна љубо!
„Ти се не бој чеду пренејаку,
„Ти окупај чедо пренејако,
„И повиј га у мекану свилу,
„Па донеси дивит и калема
„И хартије књиге без јазије,
„Сједи мени уз десно кољено,
„Па ти пиши, ја ћу казивати,
„Пиши књигу побратиму моме,
„Побратиму Милутину краљу;
„Слузи скувај лаке брашјенице,
„Подај њему педесет дуката
„И подај му чедо пренејачко,
„Да га носи побратиму моме,
„И уз чедо књигу шаровиту.“
Кад то чула вјереница љуба,
Одмах своје чедо окупала,
У меку га свилу повијала;
Па узима дивит и калема
И хартије књиге без јазије,
Она оде господару своме
И сједе му уз десно кољено,
Стаде писат' књигу на кољену,
Она пише а Гргур говори:
„Побратиме, Милутине краљу!
„Ево теби ситну књигу спремам

„И уз књигу чедо пренејачко,
„Пази добро, што ти књига каже,
„Добро чедо држи у потаји
„Носи њега у бијелу цркву
„И крсти ми чедо пренејачко,
„Нек' га крсти игумане Саво,
„Кум крштени ђаче самоуче,
„Надиј име: Змај-Огњени Вуче;
„Добро чувај чедо од Турака.“
Кад је Гргур књигу начинио,
Даде књигу слузи Милутину
И уз књигу чедо пренејачко,
Попудбине педесет дуката,
Узе чедо слуга Милутине,
С њим побјеже преко поља равна;
Проговара слијепац Гргуре:
„Анђелијо, моја вјерна љубо!
„Хајде брже на бијелу кулу,
„Па дозови двије наше слуге,
„Оправи их у поље широко,
„Нек отворе раку за ђетета,
„Па нађите чедо јакородче,
„Које се је данас преставило,
„Па у ту га раку укопајте,
„А ти сједи на меку душеку
„И прољевај сузе низ образе;
„Када дођу цареве делије,
„Пред њима је делибаша Ибро,
„Кад он тебе у одаји нађе,
„Ће ти сједиш и сузе проливаш,
„Питаће те делибаша Ибро:
„„О влахињо, љубо Гргурева!

„„Што ти грозне сузе пролијеваш,“
„Овако ћеш њему говорити:
„„Господаре, царев делибаша!
„„Ако грозне сузе пролијевам,
„„То је мени за невољу љуту:
„„Скоро ми се мало чедо нађе,
„„Чедо мало али мушка глава,
„„На њему су до три обиљежја,
„„На глави му три прамена вучја,
„„Из уста му модар пламен бије,
„„На десници сабља написана,
„„Око сабље гуја опасана,
„„Ја бих рекла да би јунак био,
„„Ал' је мени чедо преминуло,
„„Скоро сам га јадна укопала.““
Кад Јерина у Стамбола сиђе,
Зету своме цару од Стамбола,
Што говори Ђурђева Јерина?
„А мој зете, царе од Стамбола!
„У мог сина слијепца Гргура
„Родило се вижле шаровито,
„Које ће ти љуто додијати,
„Из шћемлије златне ишћерати,
„Са шћемлије твоје царовати;
„Веће брже оправи делије,
„Да донесу чедо Гргурово,
„Мори њега смрћу којом знадеш.“
Кад је царе ријеч разумио,
На мах пише сићана фермана,
По ферману оправи делије
И пред њима делибашу Ибру:
„Хајде брже Смедереву граду,

„Донесите чедо Гргурово,
„Које има до три обиљежја:
„На глави му три прамена вучја,
„Из уста му модар пламен бије,
„На десници сабља записана,
„Око ње је гуја опасана,
„Тако чедо мени донесите.“
Па делије ферман прихватише,
Пред њима је делибаша Ибро,
А за њиме стотину делија,
Па ето их граду Смедереву,
Б'јелој кули слијепца Гугура.
Како дође делибаша Ибро,
Он испаде на бијелу кулу
У одају слијепца Гргура,
Ђено сједи Гргурова љуба,
И прољева сузе низ образе,
Њојзи Ибро божју помоћ даје,
Она пред њим на ноге скочила
Смјерно му се поклонила млада:
„Да си здраво, царев делибаша!“
Бесједи јој делибаша Ибро:
„О влахињо, Гргурова љубо!
„Каква ти је голема невоља,
„Те ти сједиш те сузе прољеваш!“
Одговара Гргурова љуба:
„Господаре, царев делибаша!
„Ако сједим и сузе прољевам,
„То је мени за невољу љуту;
„Скоро ми се једно чедо нађе,
„Чедо мало, али мушка глава,
„На глави му три прамена вучја,

„Из уста му модар пламен бије,
„На десници сабља уписана,
„Око сабље гуја опасана,
„Прилика је, да би јунак био,
„То је чедо мени преминуло,
„Скоро сам га јадна укопала:
„С тога плачем и сузе прољевам.“
Бесједи јој делибаша Ибро:
„О влахињо, Гргурова љубо!
„Води мене гребу ћетињему,
„Хоћу твоје чедо откопати,
„Да га носим цару од Стамбола.“
Одскочила Гргурова љуба,
Па пошета низ бијелу кулу,
Бијаше се препанула млада,
На том чеду обиљежја нема,
Па се боји муке и невоље,
Да је Турци на муке не метну.
Док зацвиље стотину делија:
„Чујеш ли нас, делибаша Ибро!
„Тога нама у ферману нема,
„Да из земље чедо ископамо,
„Већ да живо цару донесемо.“
Када Ибро разабрао р'јечи,
Не шће чинит', што је намислио,
Већ се диже са својим делијам',
Па ето их низ поље широко
И одоше бијелу Стамболу.
Кад дођоше цару од Стамбола
Све му кажу шта је и како је.
А кад царе ријеч разумио,
Све делије царе даровао

А сувише Ђурова Јерина.
Док Милутин Гргурова слуга
Оде Скадру и чедо однесе,
Право кули Милутина краља,
На крилу му чедо оставио
И уз чедо књигу шаровиту,
Краљ узима књигу шаровиту,
На књизи је печат разломио,
Што му каже добро проучио,
Младо чедо цркви однесоше,
Да га крсти игумане Саво,
А кумује ђаче самоуче.
Крсти чедо игумане Саво,
Добро име чеду нађенуо,
Добро име: Змај-Огњени Вуче;
Добави му млађане дојиље,
Храни њега краље Милутине.
С дојиљама четири године,
Онда Вука себи прихватио,
Те га храни на бијелој кули,
Хранио га девет годин' дана,
А кад виђе, ђе ће јунак бити,
Пореза му господске хаљине,
Покова му свијетло оружје,
Намаче му коња и сокола:
Стаде ићи Змај-Огњени Вуче
Рано јутром у лов у планину,
Кад год оде у лов у планину,
Вазда добар ловак уловио,
Милутину краљу доносио.
Врло њега замилова краље,
Јер он виђе да ће јунак бити,

У Вука је змајовито тело,
Крилата му вранца набавио;
Једно јутро Вуче уранио
И он пође у лов у планину,
Кад је био испод танке куле,
Добар му се вранац разиграва,
О бедрицу позвекује ћорда,
У мишицу нишан удара му,
А то Вуче вранцу проговара:
„Лако, вранче, пуст ми не остао!
„Данас ћемо брду у планине,
„Лов ловити по гори зеленој;
„Ако Бог да и срећа од Бога!
„Данас ћу те игром наиграти,
„И добар ћу ловак уловити;
„А што звекћеш, оштра ћордо моја?
„Сутра ћемо изазвати краља,
„С њиме ћемо међан дијелити
„И тебе ћу крви напојити.“
Вуче мисли, да нико не чује,
Ал' то чују краљеве робиње,
Па казују краљу што збораше,
А то краљу мило не бијаше:
„За што ће ме на међан зазвати?
„Нијесам га луда заробио,
„Већ у двору њега отхранио
„Својом храном, а не материном.“
Оде Вуче у лов у планину,
Вас дан ходи по гори зеленој,
Ништа Вуче уловит' не може,
Ето њега Скадру бијеломе,
Танкој кули краља Милутина,

Пак изиђе на бијелу кулу.
Кад год краље вечер вечераше,
Њега вазда Вуче дворијаше,
Сад се краље дворити не даде,
Већ посади Змај-Огњеног Вука,
Те он с њиме вечер вечераше,
На њег' краље наваљује пиво,
Док је Вука пиво прихватило,
Удри винце у бијело лице,
Тадај њему краље проговара:
„Мио сине, Змај-Огњени Вуче!
„Што ћу тебе сада упитати,
„Хоћеш ли ми право казивати?“
— „Хоћу краљу живота ми мога!“
„Кад си јутрос уранио Вуче,
„Разигр'о си вранца крилатога,
„Вранчићу си говорио Вуче:
„„Лако, вранче, пуст ми не остао,
„„Данас ћу те игром наиграти,
„„Добра ћемо лова уловити;
„„А што звекћеш, моја оштра ћордо,
„„Сутра ћемо изазвати краља,
„„С њиме ћемо мејдан дијелити
„„И тебе ћу крви напојити.“
„Јеси л' Вуче тако говорио?“
— „Јесам краље, све то говорио!
„Ја ти мени постојбину кажи;
„Али јесам од курве копиле,
„Те си мене у травици наш'о,
„Али си ме луда заробио,
„Те ја јунак ниђе никог немам.“
Бесједи му краље Милутине:

„Мило д'јете, Змај-Огњени Вуче!
„Ти нијеси курвино копиле,
„Нити сам те заробио, сине,
„Ено теби твоје постојбине
„У бијелу Смедереву граду,
„Бабо ти је слијепац Гргуре
„И сад ти је бабо у животу;
„Кад се нејак ти јеси родио
„И при теби јуначке биљеге,
„Отишла ти Ђурова Јерина,
„Опањка те цару од Стамбола;
„Мени су те оправили луда,
„Побјегли су с тобом од Турака,
„Да те Турци чедом не заробе,
„Као што би тебе заробили,
„Да те мени оправили нису.
„Ја сам тебе, сине, отхранио
„Својом храном, а не материном
„У потаји да нико не знаде.“
Кад то зачу Змај-Огњени Вуче,
Од земље је на ноге скочио,
Пред њиме се смјерно поклонио:
„Господаре, Милутине краљу!
„Молим ти се и господству твоме!
„Опрости ми што сам говорио,
„А ја иђем столу и Стамболу,
„Потражити цара честитога.“
Скочи Вуче од земље на ноге,
Опремио себе и вранчића,
Припасао свијетло оружје,
Па посједе вранца крилатога,
Оћера га пољем широкијем,

Право оде бијелу Стамболу.
Да је коме стати па гледати
Крилатога вранца од мејдана
И јунака змајовита тела!
Кад бијаше под Стамбола града,
Под Стамбола пољем широкијем,
Све је поље притиснула војска,
На крилима вранац полетио,
А из змаја огањ посипаше,
Преко војске Вуче прелетио,
Гледала га силовита војска,
Међу се је војска говорила:
„Нуто, брате, змаја из планине!
„Ђе ће пасти, на чије ли дворе?
„Чије ли ће обљубити злато?“
Вук пролеће граду у капију,
Са капије цареву сарају,
Он свилене вади мердевине,
Запиње их уз бијелу кулу,
Па се уз њих пење уз пенџере
И удара ногом у демире,
Сви демири унутар падоше,
Ували се Вуче у одају,
Живога је цара распорио,
На копљу му срце износио,
А царици очи извадио,
Па јој Вуче тихо говорио:
„Сједи, тако, госпођо царице,
„И ти види како ј' без очију,
„Што си баби моме извадила,
„Баби моме, милом брату своме.“
Отален се Вуче повратио,

Низ свилене мердевине сиђе
И он дође до вранчића свога,
А погибе царе у Стамболу,
Да не чуле паше ни везири.
Док узјаха Змај-Огњени Вуче,
Ето њега у поље широко,
У војску је вранца нађерао
И доста је јада учинио,
Док кроз војску коња прогонио;
Ето њега земљи по ћенару,
Право, здраво, граду Смедереву
Танкој кули слијепца Гргура,
На авлију дођера вранчића,
На авлији љуба Гргурова,
Њојзи Вуче божју помоћ даје,
Она му је љепше прихватила:
„Да си здраво, незнан јунак добар!
„Отклен јеси, од земље које си?
„Од кога ли града и паланке?“
Бесједи јој Змај-Огњени Вуче:
„Ја сам јунак врло из далека,
„Чак од Скадра бијелога града.“
Вели њему љуба Гргурова:
„А Бога ти, јунак са вранчића!
„Кад ти јеси од Скадра бијела
„Мореш мени штогод казивати,
„Тамо имам свога мила сина,
„Је ли мени синак у животу?“
Бесједи јој Змај-Огњени Вуче:
„О госпођо, љубо Гргурова!
„Донеси ми вина и ракије
„И пешкота хљеба бијелога,

„Кад се јунак понакитим пива,
„Добре ћу ти гласе казивати.“
Бесједи му љуба Гргурова:
„Сјаши, брате, вранца од мејдана!
„Ја ћу тебе напојити пивом
„И нахранит' часном ђаконијом.“
Тадај Вуче осједе вранчића,
Уведе га у топле подруме,
Он изиђе на бијелу кулу,
Ту бијаше слијепац Гргуре,
Њему Вуче божју помоћ даје,
А Гргур му љепше прихваташе;
Њему Вуче руци приступио,
Пољуби га у бијелу руку,
Па он сједе за пуну трпезу
Са Гргуром хладно пити пиво,
А мајка му носи ђаконију.
Кад се добро понапише пива,
Онда Вуку мајка проговара:
„А Бога ти, незнан добар јунак!
„Кад ти јеси од Скадра бијела,
„Кажи мени што за мога сина.“
Бесједи јој Змај-Огњени Вуче:
„Вјерна љубо слијепца Гргура!
„Да ти видиш мила сина свога,
„По чему би њега познавала?“
Одговара милосница мајка:
„Да ја видим мила сина свога,
„Ја бих њега лако познавала,
„На њему су чудна обиљежја:
„На глави му три пламена вучја,
„Из уста му модар пламен бије,

„На десници сабља уписана;
„По томе бих сина познавала.“
Кад то зачу Змај-Огњени Вуче,
Скиде с главе капу и челенку,
Указује три прамена вучја,
Кроза зубе модар пламен пушћа
А узбаци уз руку рукава,
Сва три мајци указа биљега,
Позна мајка мила сина свога,
Од радости сузе оборила
И овако она бесједила:
„Благо нама данас до вијека,
„Кад вићесмо за живота сина.“

42.

Женидба Змај-Огњеног Вука.

(Из Херцеговине).

Подиже се Змај-Огњени Вуче
Од Сријема бијелога града,
Пак он тражи за себе ђевојку,
Покрај мора низ морске лугове:
Ће год нађе за себе ђевојку,
Ту за њега пријатеља нема,
Ће би било за њег' пријатеља,
Ту не има за њега ђевојке;
Док он дође до Млетака града
До онога краља од Млетака
По имену Дужде Латинина.
Ту је Вука срећа намјерила
И у краља цуру запросио,
Запросио, пак је испросио,
Краљу даде прстен и јабуку,
На јабуци свадбу одгодише:
„Свадба наша за петнаест дана,
„Док ја дођем Сријем-земљи равној
„И покупим на киту сватове.“
Док је Вуче цуру испросио
И док рече: „моја је ђевојка,“
Много пусто благо потрошио,
Потрошио на товаре благо,
Пак отален Вуче полазио
И за њиме краље пристануо
И краљица стара госпојица,

Те овако њему говорише:
„О наш зете, Змај од огња Вуче!
„Ако Бог да, те нам будеш суђен,
„Када станеш купити сватове,
„Ти покупи господу сватове,
„Све племиће и господичиће,
„А не води Краљевића Марка:
„У пиву је тешка пијанџија
„А у кавзи љута кавгаџија,
„Он ће теби заметнути кавгу
„И сватове забун учинити.“
Пак отален Вуче полазио,
И за њиме свасти пристануле,
Младе свасти и старе пунице,
Дарују му златне бошчалуке,
А он њима рушпе млетачкиње;
Пак отален отиште вранчића,
Куд год иде, до Сријема сиђе.
А кад дође својој танкој кули,
Далеко га мати опазила,
А мало га ближе сусретала,
Руке шире, у лице се љубе,
За јуначко испитују здравље,
Узеше се за бијеле руке,
Пак одоше на бијелу кулу,
Сједе мајка уз кољено синка,
Објема га рукам' загрлила,
Загрлила, па га пољубила:
„О мој сине, Змај од огња Вуче!
„Јеси ли се уморио, сине?
„Јеси л' нама цуру испросио,
„Себи злато, мени замјеника?“

Одговара Змај од огња Вуче:
„Моја мајко, моја милоснице!
„Нијесам се врло уморио,
„Али јесам цуру испросио
„У поносну бијелу Млетаку
„У онога краља од Млетака
„По имену Дужде Латинина;
„Веће ваља купити сватове,
„Овако су мене сјетовали,
„Сјетовао пунац и пуница:
„„О наш зете, Змај од огња Вуче,
„„Када станеш купити сватове,
„„Све нам купи господу сватове,
„„А не води Краљевића Марка,
„„У пиву је тешка пијанџија
„„А у кавзи љута кавгација.“
Проговара остарјела мајка:
„О мој сине, Змај од огња Вуче!
„Кад не зовеш Краљевића Марка,
„Онда не ћеш ни имат' јунака.“
Пак старица на ноге ђипила,
Те дохвати дивит и калема
И хартије књиге нешарене,
Своме сину подаде у руке,
Па сјетује мила сина свога,
Те растура књиге шаровите.
Најпре Вуче књигу направио,
Те је шаље своме ђеду милу,
По имену Смедеревац Ђуру:
„О мој ђеде, Смедеревац Ђуро!
„Да си брже Сријем-земљи равној,
„Ево ти се женим у добри час,

„Далеко сам цуру запросио,
„У Млетаку граду бијеломе
„У онога Дужде Латинина,
„Да ми, ђедо, у сватове пођеш;
„И поведи стотину сватова.“
Ону шаље, другу ситну пише,
Пак је шаље у земљу Мађарску,
А на руке Љутици Богдану:
„Побратиме, Љутица Богдане!
„Да си брже Сријем-земљи равној,
„Ево ти се женим у добри час;
„И поведи стотину сватова.“
Ону шаље, другу направио,
Пак је шаље Рељи од Пазара:
„Побратиме, Реља Бошњанине!
„Да си брже Сријем-земљи равној,
„Ево ти се женим у добри час,
„Далеко сам цуру запросио
„У Млетаку бијеломе граду,
„Пак и тебе зовем у сватове,
„Поведи ми стотину сватова.“
Ону шаље другу направио,
Пок је шаље Топлици Милану:
„О Милане, мио побратиме!
„Да си брже Сријем-земљи равној,
„Ево ти се женим у добри час,
„Далеко сам цуру запросио
„У Млетаку бијеломе граду,
„У онога дужда од Млетака.“
Ону шаље другу ситну пише,
Пак је шаље Обилић Милошу:
„Побратиме, војвода Милоше!

„Да си брже Сријем-земљи равној,
„Ево ти се женим у добри час,
„Далеко сам цуру испросио
„У Млетаку бијеломе граду
„У онога дужда од Млетака,
„Пак и тебе зовем у сватове.“
Ону шаље другу ситну пише,
Пак је шаље до Прилипа града,
А на руке Краљевићу Марку:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Да си брже Сријем-земљи равној,
„Ево ти се женим у добри час,
„Далеко сам цуру испросио,
„У Млетаку бијеломе граду
„У онога дужда од Млетака,
„Пак и тебе зовем у сватове,
„Нек имадем од боја јунака,
„Ако буде до невоље љуте,
„Да се мени у невољи нађеш.“
Кад је таке књиге раскитио,
Ситне књиге на четири стране,
Мало вриме за дуго не било,
Док ево ти Смедеревац Ђура
И за њиме стотину сватова.
Таман свате табор учинили,
По ливади попеше чадоре,
Добре коње у топле подруме,
А војводе на бијелу кулу,
Таман сјели те се одморили,
И хладна се напојили вина —
Док ево ти Љутице Богдана
И он води стотину сватова,

Свате воде на росну ливаду,
А војводе на бијелу кулу.
Таман сјели, те се одморили,
За јуначко испитали здравље
И хладна се напојили вина,
Док ево ти Топлице Милана
И он води стотину сватова,
Свате воде на росну ливаду,
А војводе на бијелу кулу.
Таман сјели, те се одморили
И хладна се напојили вина,
Док ево ти војводе Милоша
И он води стотину сватова,
Свате воде на росну ливаду,
А војводе на бијелу кулу.
Таман сјели, те се одморили
И хладна се вина напојили,
Док ево ти Краљевића Марка
За њим свата ниједнога нема,
Низ шарина ноге опростио,
Низ бедрицу објесио ћорду,
Куцука му по мермер-камену,
Далеко га Вуче опазио,
Собом иде у сретање Марку
И под њиме шарца прихватио,
Одведе га под бијелу кулу
И под кулом разјаха шарина,
Руке шире у лице се љубе,
За јуначко испитују здравље,
Узеше се по бијеле руке,
Пак одоше на бијелу кулу,
Ђе но сједе све српске војводе.

Кад изиђе Краљевићу Марко,
Војводама божју помоћ даје,
Војводе му прихватиле здравље,
Испред њега на ноге скочиле,
Руке шире, у лице се љубе,
За јуначко испитују здравље,
Пак сједоше пити хладно вино.
Кад сватове такум учинили,
Пребројиште хиљаду сватова,
Ту је њихе данак оставио
А тавна их ноћца прихватила.
Кад у јутру јутро освануло,
Удариште бубњи и свирале,
Завикаше кићени чауши:
„Хазурала, кићени сватови!“
Ко је коњик, притеже колане,
Ко је пјешац на ноге опанке;
Развиште се црвени барјаци,
И пођоше кићени сватови.
Таман свати конак одмакоше
И ту један конак учинише,
Пак отален свати појездиште,
Пак и други конак измакоше,
Кад су били на трећем конаку,
Док ево ти књиге шаровите,
Од краљице ђевојачке мајке:
„О мој зете, Змај од огња Вуче!
„Ни се мори, ни води сватова,
„Други ти је цуру препросио,
„Препросио Гојко Мађарине,
„Три товара блага натурио,
„Прије тебе дош'о до ђевојке,

„Јеси л' чуо, Змај-Огњени Вуче!
„Који прије до ђевојке дође,
„Његова је лијепа ђевојка.“
Кад сватима така књига дође,
Проговара Змај-Огњени вуче:
„Сад што ћемо, моја браћо драга,
„Како ћемо вратити сватове,
„Други ми је цуру ограбио?“
Кад зачуше све српске војводе,
За муку им свијем било љуту,
Проговара Смедеревац Ђуро:
„Браћо моја, хиљаду сватова!
„Ако ћете мене послушати,
„Барјактари савијте барјаке,
„А војводе коње повратите,
„Други нам је цуру ограбио.“
Кад зачуо Марко Краљевићу,
Он на Ђура очи исколачи:
„Сједи доље Смедеревац Ђуро,
„Да ја знадем и да сам видио,
„Да су твоју посијекли главу,
„Ни опет се Марко вратит' не ће,
„Без ђевојке јал' грднијех рана.“
Пак завика Марко Краљевићу:
„На ноге се, моја браћо драга!“
Пак отален коње посједоше,
Куд год ишли до Млетака сишли.
Кад дођоше граду Млетачкоме,
Кад то дош'о Гојко Мађарине
И довео три хиљаде свата,
Ограбио лијепу ђевојку.
Кад то виђе Краљевићу Марко,

Он не иде до краљеве куле,
Већ он иде пољу у ширине,
Па на пољу коње разјахаше,
Све попеше бијеле чадоре,
А побише црвене барјаке,
Пак војводе хладно пију вино.
Тако стало два бијела дана,
Кад је треће јутро освануло,
Док пукоше на граду топови
Седамдесет један за другијем,
Отвори се на граду капија,
Док ево ти Гојка Мађарина
И он води три хиљаде свата,
Међу њима дилбер-Јефимију,
Милу шћерцу Дужде Латинина,
На срамоту Змај-Огњеном Вуку.
Кад бијаху пољу у ширине,
Онда вели Смедеревац Ђуро:
„О војводе, моја браћо драга!
„Прођите се ђавола и врага,
„Није лако један на тројицу:
„Два љешника ораху су војска,
„Двије руке једне се не боје,
„Како ћемо на њих ударити!“
Кад то зачу Краљевићу Марко,
На њег' Марко очи исколачи:
„Сједи доље, Смедеревац Ђуро!
„Кад си таки јунак од међдана,
„Ти отпаши криву ћемерлију
„А припаши женску опрежину,
„Љепше ће те бити погледати
„И боље ће теби уисати;

„Ја се цуре оставити не ћу
„Док ја своје не 'крвавим ћорде,
„Јер имаде три бијела дана,
„Од како ми сабља поиграва
„И из кора полијеће сама,
„А данас је вакат и вријеме,
„Када ћу је крви напојити.“
Пак то рече, на ноге ђипио,
На сватове срклет учинио,
Док сватови коње посједоше,
Одмакоше Гојкови сватови
Преко поља два пуна сахата.
Кад сватови коње нађераше
У четвртом њихе достигоше.
Кад стигоше кићене сватове,
Да ви'ш Марка, родила га мајка!
Он дозива Рељу и Милоша:
„Побратиме, Реља и Милоше!
„Прођерајте два коња велика
„И ето вам Љутице Богдана,
„Престигните Гојкове сватове,
„Заузбијте три хиљаде свата,
„Ја ћу свога нађерат' шарина
„И са мном је Змај-Огњени Вуче,
„Ја се прије оканити не ћу,
„Нег' прођерам стражње мимо прве.“
То рекоше, коње нађераше,
Пак се стаде крвца прољевати,
Прођераше три српске војводе,
Заузбише три хиљаде свата,
Марко стражње нађера сватове
И са њиме Змај-Огњени Вуче,

Све протоне стражње мимо прве.
Куд пролази Змај-Огњени Вуче,
Добра бише кола пролазила,
Куд пролази Краљевићу Марко
И троја би кола пролазила,
Док дођоше оба до ђевојке,
Код ђевојке Гојко Мађарине
И код њега два млада ђевера,
Два братића Гојка Мађарина
У рукам' им двије оштре ђорде.
Онда вели Змај-Огњени Вуче:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Ти причувај лијепу ђевојку
„И погуби два ђевера млада,
„Ја ћу Гојку на међдан изићи.“
Проговара Краљевићу Марко:
„Сједи Вуче на зло ударио,
„Море тебе Гојко погубити,
„Пак остати цура удовица,
„Куда ћу је онда удомити?“
Пак потеже сабљу оковану,
Те погуби два млада ђевера
И ограби лијепу ђевојку,
Пак је даде Змај-Огњеном Вуку.
А да видиш Гојка Мађарина,
Он поврати бијесна зекана,
Те на Марка јуриш учинио,
Пак завика Марку Краљевићу:
„Копилане, Краљевићу Марко!
„Држи ми се на коњу шарину.“
Пак отиште џиду танковиту,
Да погоди Марка на шарину,

А у Марка шарац бињеција,
Њему паде на прва кољена
И на стражње поклекнуо кључе,
По њему се положио Марко,
Изнад њега џида налећела,
А Марко је руком ухватио,
Саломи је на двоје на троје,
Па је баци у зелену траву,
А завика Гојка Мађарина:
„Копилане, Гојко Мађарине,
„Држи ми се на коњу зекану!“
Да ви'ш Марка родила га мајка!
Срдито је џиду отиснуо,
Да погоди њега на зекану,
Ал' је јунак Гојко Мађарине!
Положи се по коњу зекану,
Изнад њега џида налећела,
А Гојко је руком ухватио,
Преломи је на двоје на троје,
Пак је баци у зелену траву.
Док дебеле коње повратише,
Потегоше перне буздоване,
Буздованим' пера обломише,
А балчаке у траву бацише;
За бритке се сабље прихватише,
Сијекућ' се сабље саломише
До балчака и до десне руке,
Пак балчаке у траву бацише;
Коњи им се прсим' ударише,
А јунаци по плећим' узеше,
С добријем се коњма раставише,
Насатице у траву падоше,

Обојица на ноге скочише,
Намјери се јунак на јунака.
Све то гледа Змај-Огњени Вуче,
Он се к њима ближе примицаше,
На сабљу је наслонио руку,
Да поможе Краљевићу Марку,
Ал' не даде Краљевићу Марко,
Већ на Вука очи исколачи:
„Нека мало, Змај-Огњени Вуче!
„Да видимо, ко је јунак бољи.“
Пак је срцу гајрет учинио,
Те је Гојком о тле ударио,
Кад је Марко Гојка оборио,
Он се хвати низ бедрицу руком,
Да извади криву ћемерлију
И Гојкову посијече главу,
Кад му сабље у корама нема,
Пак завика Змај од огња Вука:
„Побратиме, Змај-Огњени Вуче!
„Дохвати ми криву ћемерлију.“
А Вуче му сабљу дохватио,
И Гојкову посијече главу.
Сједе Марко у зелену траву,
Те се мало Марко одморио,
Одморио и отпочинуо,
Пак отален на ноге скочише
И дебеле коње посједоше,
У сватове коње нађераше,
Те гледају кићене сватове,
Ко је ост'о ко л' је погинуо.
Од војвода ниђе никог нема
Осим једна лијепа ђевојка,

Уставила висока лабуда,
И прољева сузе низ образе
Молећи се Богу истиноме:
„Дај ми, Боже, вјетар са планине,
„Да укине таму у планини,
„Да ја видим кићене сватове,
„Ко ли гине, ко ли придобива?“
У то доба Марко Краљевићу
И са њиме Змај-Огњени Вуче,
Под ђевојком коња ухватише,
Изведоше пољу у ширине,
Ђе но није крвца прољевена.
Кад изиђе Марко Краљевићу
Из велике крвце прољевене,
Он одјаха бијесна Шарина,
А одјаха лијепу ђевојку,
Пак разапе свилена чадора,
Престаде се крвца прољевати.
Кад погибе Гојко Мађарине,
Ко му бјеше здраво од сватова,
Све побјеже лугом зеленијем,
Ко погибе ни тражит' га не ће,
А Вукови свати задобише;
Онда вели Краљевићу Марко:
„Побратиме, Змај-Огњени Вуче!
„Ти поврати дебела гаврана,
„Те ми тражи до два побратима,
„Побратима Рељу и Милоша.“
А кад зачу Змај од огња Вуче,
Он појаха дебела гаврана
Пак нађера пољем широкијем,
Све прескаче коње и јунаке,

Изгинуте пак и израњене,
А све тражи Рељу и Милоша,
Док он срете војводу Милоша,
Крвава му до балчака ћорда
И бијеле до рамена руке,
И ждралина крвљу обојио,
Пак он Вуку божју помоћ виче,
А Вуче му Бога прихватио,
Онда вели Змај Огњени Вуче:
„Побратиме, војвода Милоше!
„Што си тако себе уморио,
„Ћемерлију крвљу обојио
„И бијелу до рамена руку?“
Њему вели војвода Милоше:
„Јадан брате, Змај од огња Вуче!
„Није шала три хиљаде свата,
„И кад буду пребијели јањци,
„Пак с' упљежу из планине вуци,
„Кад освоје на буљуке јањци,
„Бе не знају куд с' обрћу вуци,
„А некмо ли у боју јунаци —
„Тако смо се данас уморили:
„У Гојка је три хиљаде свата
„А у наске хиљаду јунака,
„Све удари један на тројицу,
„Ја и Реља ни есаба нема.“
Када срете војводу Милоша,
Док ево ти Реље од Пазара,
На парипу ноге прекрстио,
Крвава му сабља у рукама,
А све виче на коњу голему:
„Ђе си брате, Краљевићу Марко?

„Јеси ли нам сачувао Вука?
„Да нам није допануо рана?“
У то доба Змај-Огњени Вуче,
Пак он Рељи божју помоћ виче,
А Реља му прихватио здравље.
Руке шире, у лице се љубе,
За јуначко испитују здравље.
Таман Реља проћера парипа,
Док ево ти Топлице Милана,
На дорату к'о на горској вили,
У руци се црвен барјак вија,
Њему Вуче божју помоћ виче,
А Милан му прихватио здравље,
Руке шире, у лице се љубе,
За јуначко испитују здравље.
Таман Милан проћера дората,
Док ево ти Смедеревац Ђуре
На лабуду к'о на горској вили,
А какав је Смедеревац Ђуро!
На глави му капе не имаде,
Изгубио калпак и челенку,
Изгубио ћурка великога,
Изгубио криву ћемерлију,
Само држи за дизгин ђогина,
И ту њега дочекао Вуче,
Сви одоше Маркову чадору,
Искупише кићене сватове,
Избројише кићене сватове,
Набројише три стотине свата.
Док отален цуру поведоше,
Одведоше до Сријема града,
А до куле Змај-Огњеног Вука.

Кад се мало свати одморили,
Доведоше и попа и кума,
Привјенчаше ђевојку за Вука,
Свадбовали за петнаест дана,
Свадба била, па се растанула.
Кад пођоше све српске војводе
Све по реду завичају своме,
Сваког прати кићена Латинка
И дарива господу сватове
Све по реду коње и јунаке,
Они њојзи рушпе Млетачкиње.
Сваки оде завичају своме,
Оста Вуче са вијерном љубом.

43.

Змај од огња Раде и Дедо Џидовић.

(Из Сарајева).

Пију вино до три побратима
У крај мора на морској јалији,
Разапели свилена чадора,
Пред чадором копље ударили,
А за копље коње повезали:
Једно побро Краљевићу Марко,
А друго је од Сибиња Јанко,
А треће је Змај-Огњени Раде.
О свачему еглен затурили:
У ког има најбоље оружје,
Ко је јунак бољи на мејдану?
Ал' бесједи од Прилипа Марко:
„Чујете л' ме, до два побратима!
„Хвалимо се и егленишемо,
„А ја знадем најбољег јунака:
„А Турчина Деду Џидовића,
„Он је јунак добар на мејдану,
„Сад да би се пољем помолио
„На ђогату коњу од мејдана,
„Сва три бисмо на ноге скочили
„И пред чадор пред њег' излазили,
„Под њиме би ђогу ухватили
„И Турчина са коња скинули,
„Турски њему селам прихватили,
„Под чадором мјесто начинили,
„И чашу му вина послужили."

Проговара Змај од огња Раде:
„Не лудујте, до два побратима!
„И кад би се Турчин помолио,
„Жена био ко му устануо,
„Цидовићу селам прихватио
„И Турчину вином послужио.“
Таман они у ријечи били,
Док се прамак магле заподио,
Покрај мора уз морску јалију,
А из магле јунак испануо
На ђогату коњу од мејдана,
Бојно копље носи у десници,
Свија му се копље око њега,
Јунак страшив, да га Бог убије!
Марко гледну низ морску јалију,
Кад опази момка на ђогату,
Овако је тихо говорио:
„Чујете л' ме, до два побратима:
„Ето нама Деде Цидовића,
„Сад гледајте страшива јунака,
„Устаните, да га дочекамо.“
У та доба Дедо пред чадора,
Двије побре на ноге скочише,
Скочи Марко, а за њиме Јанко,
Пред чадором Туре дочекаше,
Под њим добра коња ухватише,
Скидоше га са добра ђогата,
И турски му селам прихватише,
Под чадором мјесто начинише
И чашом му вина послужише.
Кад се Турчин добро одморио,
Ражљути се, па је говорио:

„Копиљане, Змај-Огњени Раде!
„Што си бољи јунак на мејдану
„Од мог побре Краљевића Марка
„И од побре Сибињанин Јанка?
„Те преда мном ти устати не шће
„На ногама мене дочекати,
„Турски мени селам прихватити
„И чашом ме вина послужити?
„Ти се моли Богу јединоме
„За мог побру Краљевића Марка
„И за побру Сибињанин Јанка,
„А сад би ти глава полећела.“
Вели њему Змај од огња Раде:
„О Турчине, Дедо Цидовићу!
„Ако те је Туркиња родила
„И мене је Српкиња родила;
„Тебе, Дедо, сва Крајина хвали,
„А ни мене не куди дружина,
„Не пази ми до два побратима,
„Ако мореш, сада ме погуби:
„Јаши, Дедо, коња од мејдана,
„Пак у пољу да се окушамо
„Са кога ће полећати глава.“
А кад зачу Дедо Цидовићу,
То Турчину мило не бијаше,
Ал' му друга бити не могаше,
Скочи Турчин од земље на ноге,
Па прихвати копље убојито,
До ђогата свога долазио,
Па се њему на сриједу баци.
Заскака се Змај од огња Раде,
Бојно копље руком дохватио,

Пак посједе дору од мејдана.
На сред поља коње ишћерали,
Онда вели Змај-Огњени Раде:
„Ајде, Дедо, зајаши ђогата,
„Да ти пику станем на биљегу,
„Удри прије, нек ти жао није.“
Оде Дедо, зајаха ђогата,
А Раде му стаде на мејдану.
Пак да видиш Деде Џидовића,
Он потеже копље убојито,
Покрај себе копље положио,
Па из руку копље испуштио,
Колико га плаховито баци,
Преко поља копље позвиздује,
Добар дорат копље опазио,
Пак он паде на прва кољена,
По њему се Раде положио,
Десну руку своју опружио
И за балчак копље ухватио,
Сломи копље, па у траву баци,
Пак повика из грла бијела:
„Стан' Турчине, мени на мејдану!
„Стан' ти мени, к'о сам и ја теби.“
Оде Раде, зајаха дората,
А Турчин му стаде на мејдану,
Раде вади копље убојито,
Покрај доре копље положио,
Па из руку копље испуштио,
Колико га плаховито баци,
Преко поља копље позвиздује,
Добар ђогат копље опазио,
Паде ђогат на прва кољена,

По њему се Турчин положио,
Преко њега копље ударило,
У студени камен погодило,
Преломи се на двоје на троје,
Онда Турчин из грла повика:
„Копиљане! Змај од огња Раде!
„Стани мало, док до тебе дођем.“
А Раде му тихо проговара:
„Баш не ћу се с мјеста помакнути.“
Док долеће Дедо Џидовићу
С голом сабљом у десници руци,
Кад то виђе Змај од огња Раде,
Повадио бријеткињу ћорду,
Један другом коње прићераше,
Стадоше се сабљом ударати,
Куд удара Змај од Огња Раде,
Туд се жива ватра сасипаше
Низ ђогата све, до земље црне
И по земљи траву препаљује;
Куд удара Дедо Џидовићу,
И туда се ватра сасипаше
Низ дората све до земље црне
И по земљи траву препаљује,
Док обадве сабље саломили
И комаде у траву бацили.
Потегоше зелене мачеве
И мачеве оба саломили;
Потегоше перне буздоване,
Буздованим' пера саломили,
Па окрњке у траву бацили.
Један другом коње прићераше,
Узеше се по бијеле руке,

С добријем се коњма раставише,
Свалише се у зелену траву,
Хватише се у кости јуначке,
Како су се лако прихватили,
Токе двоје у траву сасули,
Па нагони један на другога.
Носили се бијел дан до по дне,
Обадва су пјене попануле,
Раду јако б'јеле започеле,
А Турчина б'јеле и крваве.
Онда вели Змај од огња Раде:
„Ја ме крени, ја да те окренем."
А Турчин му тихо проговара:
„Ако мореш ти мене окрени,
„А ја сам се јунак уморио,
„Што се данас ни надао нисам."
А Раде му тихо проговара:
„Држ' се добро, Дедо Цидовићу!
„Не мој рећи, да је пријевара."
Раде срцу гајрет учинио,
На десну га окренуо страну,
На лијеву претури Турчина,
Турчин паде у зелену траву,
Како паде, Раде га нападе,
Те му свеза руке наопако,
Пак потеже ханџар од потаје,
Цидовићу одсијече главу.
Пак ухвати својега дората
И Дедина ђогу од мејдана,
Раде јаше својега дората,
А ђогата води у поводу,
Пак ето га свилену чадору,

Пред њег' двије побре излазиле,
Њима Раде божју помоћ виче,
Двије побре Бога прихватише
И под њиме коња ухватише,
Скидају га са коња дората,
Под свилен га чадор уведоше,
Под чадором мјесто начинише
И чашу му вина послужише,
Па га љубе у бијело лице,
Питају га за јуначко здравље.
Вели њему од Прилипа Марко:
„Побратиме, Змај-Огњеновићу!
„Баш си добар јунак на мејдану,
„Вазда ћу се с тобом похвалити
„О јунаштву ће бесједа буде."
Па од земље на ноге скочише,
Посједоше коње од мејдана
И одоше до Радине куле.
Ту сиђели, рујно вино пили
За бијелу нећељицу дана,
Па се онда јесу растанули:
Оде сваки завичају своме.

44.

Максим владика.

(Из Херцеговине)

Разбоље се Максиме владика
Од Рушкога од те горе славне,
У голему Бечу латинскоме,
Пак болова седам годиница.
Кад изишло седам годиница,
И настаде осме половина,
Он дозива Милутина слугу:
„Милутине, моја права слуго!
„Ти отиди бечкоме ћесару,
„Замоли га и пољуби руку,
„Нек ти даде коње и кочије,
„Пак ме тури у кочије, сине,
„Води мене мору на обалу,
„Пак прихвати на мору ђемију,
„Увези ме у ђемију, сине,
„Вакат ми је дош'о умријети —
„Да идемо Рушкој гори славној,
„Онђе сам ја кућу направио,
„Моју кућу, од злата гробницу,
„У којој ћу почивати славно,
„Почивати онога свијета;
„Послушај ме, моја слуго права!“
Кад дочуо слуга Милутине,
Сузе ронећ' на ноге скочио,
Пак отиде бечкоме ћесару,
Приступи му руци и кољену,

Замоли се њему уз кољено:
„Господине, од Беча ћесаре!
„Господар се мени разболио,
„Дош'о му је вакат умријети,
„Болов'о је седам годиница,
„И настало осме половина,
„И тебе је 'вако поздравио:
„Да нам коње и кочије дадеш,
„Хоће ићи, хоће путовати
„Завичају Рушкој гори славној.
„Сада ћемо мору на обалу,
„Кад на мору лађу прихватимо
„Златне ћу ти повратит' кочије,
„А ми ћемо водом путовати
„До лијепе Рушке горе славне,
„Свето мјесто славне кнежевине,
„Ту је себи кућу направио,
„Вјечну кућу, од злата гробницу,
„Ђе но ће му почивати тело,
„Да га водим и да га намирим.
„Овако је мени наредио.“
Кад дочуо од Беча ћесаре,
Он на њега очи исколачи,
Овако је њему говорио:
„Милутине, слуго владичина!
„Тамо вама не дам путовати,
„Ја ћу њега овђе намирити,
„Господара Максима владику,
„Вјечну ћу му кућу начинити,
„Славну кућу, од злата гробницу,
„Овђе ћемо њега укопати,
„И ја желим праведна јунака,

„Да га имам у великом граду.“
Кад дочуо слуга Милутине,
Право иде господару своме,
Све му слуга по истини каже,
Како му је ћесар говорио.
Кад дочуо Максиме владика,
У муци се већма ражљутио
И овако слузи говорио:
„Прости мени, моја права слуго!
„Супрот мене ризик ћеш имати.
„Брзо хајде и натраг се врати,
„Хајде опет бечкоме ћесару,
„Пољуби му руку и колено,
„Замоли се њему уз колено,
„Нек ти даде коње и кочије,
„Да идемо мору на обалу,
„Да на мору лађу прихватимо,
„Те ме води завичају моме.
„Кад ћесару уз колено будеш,
„Чудеса ће теби показати,
„На те ће се врло расрдити,
„Потегнуће сабљу оковану,
„Да он твоју посијече главу,
„А не мој се препанути, сине,
„Сабљом тебе посјећи не може;
„Сад ћу се ја Богу замолити,
„Замолити, пак се умолити,
„Како сабља из саргије сине,
„Нека сину од небеса муње,
„Пак ће планут' велики громови,
„Бог ће дати и свети Илија,
„У град ће му ударит' громови,

„Полу града њему порушити
„До џебане и краљеве куле,
„На кули ће стреху запалити,
„Бог ће дати и џебану не ће,
„И ту ће се ватра заставити.
„Препашће се од Беча ћесаре
„Даће теби од злата кочије,
„Под кочије вране Талијане
„И даће ти дванест товар' блага
„И даће ти своје пратиџије,
„Из своје те земље испратити.
„Отален ћеш мору на обалу,
„Прихватићеш на мору галију,
„Пак окрени низ море галију,
„Покрај земље и покрај Латина.
„Милутине, моја права слуго!
„Моје ће се преставити тело
„На све стране мирис ударити,
„Излазиће жупански Латини,
„Даваће ти на оке дукате,
„Да им продаш господара свога,
„А не мој се преварити, сине,
„Не продаји моје свето тело.
„Кад нађезеш крај земље Арапске,
„Излазиће на воду Арапи,
„Кад зачују моје мирисове,
„Даваће ти на оке дукате,
„Да приведеш до краја ђемију,
„Да им продаш господара свога,
„А не мој се преварити, сине,
„Не продаји моје свето тело,
„Да те љута не уједе гуја,

„И туда ћеш здраво пролазити,
„Кад наљезеш крај земље Татарске,
„Татарска је силна и јуначна,
„Кад зачују моје мирисове,
„Даваће ти на оке дукате,
„Да им продаш господара свога.
„Милутине, моја права слуго,
„Ти послушај господара свога,
„Не мој се ти преварити љуто,
„Да те љута не уједе гуја;
„Татари су махнити јунаци,
„Окренуће баљемез топове,
„Па ће гађат' на мору ђемију,
„Бог ће дати не ће погодити,
„Бог ме чува и Богоматера,
„Пак ни теби не ће наудити.
„Отиснућеш низ море ђемију,
„Право гони Рушкој гори славној,
„Кад ти дођеш нашем мјесту светом
„И до моје куће направљене,
„Вјечне куће, од злата гробнице,
„Ђе ће моје почивати тело,
„Онда ћеш се поклонити, сине,
„Те се моли Богу по закону
„И прочитај часно еванђеље,
„Гробницу ћеш руком прекрстити,
„На њој ће се отворити врата,
„Пак доведи тридесет попова
„И пред њима стара патриара,
„Нек очита часно еванђеље,
„Нек очита, прелије ме вином,
„Пак ме узми на бијеле руке,

„Тури мене у гробницу, сине,
„Да почивам тихо и лијепо."
Кад је тако њега сјетовао,
Милутин се натраг повратио,
Право оде бечкоме ћесару,
Приступи му руци и кољену,
Замоли се њему уз кољено:
„Господине, од Беча ћесаре!
„Дај ми коње и кочије твоје,
„Право имам, хоћу путовати;
„Мој господар Максиме владика,
„Овако је тебе поздравио."
Кад дочуо од Беча ћесаре,
Срдит бјеше, па се ражљутио
И крваве очи извалио,
Па потеже од бедрице ћорду,
Шћаше њему осијећи главу.
Како сабља из саргије сину,
Бог нареди и Богоматера,
Док синуше из небеса муње
И пукоше велики громови,
А громови светога Илије,
На граду му бедем оборише
И много му града порушише,
Дођераше до куле џебане
И на кули стреху запалише,
У којој је хазна и џебана.
Кад то виђе од Беча ћесаре,
Препаде се, весела му мајка,
Пак му даде злаћене кочије
И под њима вране Талијане,

И даде му дванест товар' блага,
Пак овако њему говорио:
„Милутине, слуго владичина!
„Прости мени и халали, синко,
„Ја сам данас огр'јешио душу,
„Хајде прати господара свога
„И његово посвећено тело,
„На поклон ти дванест товар' блага:
„Кад ти дођеш Рушкој гори славној
„До његове куће вјековите
„Из нова му позлати гробницу."
Кад дочуо слуга Милутине,
Отален се натраг повратио,
Пак он иде господару своме.
Пита њега Максиме владика:
„Милутине, моја слуго права!
„Донеси ми четири свијеће,
„Које сам ја скоро добавио
„Од светиње од Јерусалима,
„Из Петрове пребијеле цркве,
„Тури ми их на прси јуначке,
„Сад ти хоћу преминути, сине."
То изусти, а душу испусти.
Запали му четири свијеће,
Господар се њему преставио.
Па га узе на бијеле руке,
Тури њега у кочије златне,
Пођера их пољем широкијем
И пођера дванест товар' блага.
Куд год иде, мору силазио.
Када сиђе мору на јалију,

Он прихвати на мору галију,
Пак унесе господара свога
И са њиме дванес товар' блага,
Пак низ море окрену ђемију.
Кад налази крај земље Латинске,
Ударише многи мирисови,
Разносе се на четири стране;
Кад дочуше латински бољари,
Голему се чуду зачудише,
Брзо иду мору на обалу,
Дају му на оке дукате,
Да им прода господара свога:
То Милутин ни гледат' не шћаше,
Веће вози низ море ђемију.
Кад наљезе крај земље Арапске,
Око мора много Арапије;
Кад дочуше многе мирисове,
Брзо иду мору на обалу,
Дају му на оке дукате,
Да им прода господара свога,
Не би ли им земља мирисала
Од његова посвећена тела:
То Милутин ни гледат' не шћаше,
Право гони низ море ђемију.
Кад је био крај земље Татарске,
То зачуше унгарски Татари
За његове мирисове славне;
Брзо иду мору на обалу,
Дају му на оке дукате,
Да им прода господара свога,
Не би ли им земља мирисала

Од његова посвећена тела:
То Милутин ни гледат' не шћаше,
Право гони низ море ђемију.
Кад виђеше унгарски Татари,
Окренуше бађемез топове,
Да оборе у море ђемију,
Бог му даде, па не погодише,
Бог га чува и Богоматера,
Те помести њега не могоше,
Право оде преко мора црна,
Куд год иђе, Рушкој гори сиђе.
А кад сиђе Рушкој гори славној
И доћера до краја ђемију,
Он изнесе господара свога,
Однесе га до Ружице цркве,
Ђе но му је од злата гробница,
Па га спушти на земљицу црну,
Те се моли Богу истиноме,
Милу Богу по закону своме.
Виђеше га тридест свештеника
И пред њима патриаре славни,
Изиђоше пред бијелу цркву
До његове од злата гробнице,
Расклопише часно еванђеље,
Те његово очиташе тело,
Очиташе, прелише га вином.
Пак да видиш слуге Милутина,
Он прихвати штаку владичину,
На гробници прекрстио врата,
Док се њему отворише врата;
Он прихвати господара свога,

Узе њега на бијеле руке,
Унесе га у златну гробницу,
Па је њега добро намирио,
Из нова му позлати гробницу,
Позлатио, пак је затворио.
Њему покој, а нама весеље!

45.

Цар од Стамбола и патриар од Јеруса града.

(Из Сарајева)

Књигу пише царе од Стамбола,
Па је шаље ка Јерусу граду,
Овако је књигу накитио:
„Чујеш мене, старац патриаре!
„Ја сам чуо и кажу ми људи,
„Да имадеш у три куле благо:
„Једну кулу пара и динара,
„Другу кулу гроша и золота,
„Трећу кулу жутијех дуката,
„А не даш ми данак ни харача.
„Шаљи мени данке и хараче
„Од Јеруса за седам година:
„Ако ли ми то послати не ћеш,
„Турска вјера тако ми помогла!
„Сакупићу силну војску моју,
„Навешћу је на широко море,
„Ето мене ка Јерусу твоме,
„Посје'ћу ти ђака шест стотина
„И твојијех три ста калуђера
„И тебе ћу старца објесити,
„Да нахраним орла и гаврана;
„Раскопаћу твога Светиграда,
„Јера ми се раја посилила,
„Не познаје цара честитога."
Дође књига граду Светиграду,

А на руке старцу патриару.
Књигу гледа сузе пролијева,
У небеса очима погледа,
И овако старац проговара:
„Свети граде! што си дочекао,
„Да ти Турчин са топузом суди?"
Питају га старци калуђери:
„Оклен књига, од кога ли града,
„Да је учиш и тако се мучиш?"
Патриар им по истини каже,
Па по оној другу отписао,
Посла књигу цару честитоме:
„Чујеш мене, царе од Стамбола!
„Ти покупи оце и дервише,
„Помоли се Богу јединоме,
„Да ти стане на истоку сунце,
„Да ти пође и гора и трава,
„Да пресуши Јордан вода света,
„Послаћу ти данке и хараче."
Кад је царе књигу проучио,
Он покупи оце и дервише,
Оде с њима у џами-Софију,
Помоли се Богу јединоме
И турскоме свецу Мухамеду;
Ал' је њему лоша срећа била:
Не стаде му на истоку сунце,
Не пође му ни гора ни трава,
Нит' пресахну Јордан вода света.
Ражљути се царе од Стамбола,
Па је силну војску покупио,
Сто хиљада од боја јунака,
Да поруши града Светиграда,

Опремише велике ђемије,
На ђемије од боја топове,
Цар са војском у ђемије уђе,
Навезе се на широко море,
Полећеше ђемије низ море
К'о свјетлице преко ведра неба,
Долећеше под Јеруса града.
Ту изиђе силовита војска
И пред војском други Бајазите,
Бајазите царе од Стамбола;
По Јерусу попеше чадоре
И развише свилене барјаке
Као небо по гори облаке,
Све то гледа старац патриаре,
Па затвори намастиру врата
И он узе позлаћену штаку,
Оде право цару под чадора,
Пред царем се смјерно поклонио,
Па овако њему бесједио:
„Бајазите, царе од Стамбола!
„Дижи војску, не поруши града
„На жао ћеш Богу учинити,
„Ведро ће се небо проломити,
„Црна ће се земља провалити,
„Прождријеће и тебе и војску,
„А мени ће бити што Бог даде."
Кад је царе њега саслушао,
Смијући се старцу бесједио:
„Хајд' отален, старац патриаре!
„Ти отиђи твоме намастиру,
„Замоли се Богу јединоме,
„Нек ти стане на истоку сунце,

„Нека пође са горицом трава
„И пресахне р'јека од Јордана:
„Па ако ти све за руком пође,
„Ја ћу дигнут' силовиту војску,
„Ништа граду учинити не ћу,
„Не ћу теби паре ни динара."
Оде старац своме намастиру,
Па сакупи дванаест владика
И својијех три ста калуђера
И шест стотин' црквенијех ђака,
Што божију службу отп'јевају,
Уљегоше у бијелу цркву,
Обукоше старца патриара
Све у свилу и у чисто злато,
А најпосл'је ставише на главу
Сјајну митру од драгог камења,
Што му гори на бисерли глави,
Кајно зубља у сред ноћи тавне;
Остали се сами обукоше,
Отпочеше часну литурђију,
Од срца се Богу помолише.
Кад се сврши часна литурђија,
Попадаше листом свештеници
Посред цркве на земљицу црну,
А патриар главу наслонио
На камену божијег престола,
Од срца се Богу помолио,
Бог и срећа патриару даде,
Потресе се земља од запада,
Стаде јарко на истоку сунце,
Пошета се горица и трава
И пресахну Јордан вода света:

Док се ведро небо наоблачи,
Запуцаше муње и громови,
Ударају у цареву војску,
Од сто хиљад' остаде хиљада.
И то пола грдних и рањених,
Израњених и окрвављених.
Покаја се царе од Стамбола,
Па се моли старцу патриару:
„Патриаре, угодниче божји!
„Нађи ми се данас у невољи,
„Помоли се Богу истиноме,
„Нека сунце на истоку пође,
„Нека стане и гора и трава,
„Нек' протече Јордан вода света,
„Нек' се тама са земљице дигне,
„Нек' престану муње и громови,
„Изгибе ми сваколика војска:
„Чудан ћу ти прилог оставити,
„Оставићу твоме намастиру,
„На годину за живота мога:
„Товар воска а товар зејтина,
„И за цркву по товар тамјана,
„Сковаћу ти од злата кандило,
„У коме је до тридесет ока."
Кад је старац цара саслушао,
Отворио врата намастиру,
Па уђезе у бијелу цркву
Са срцем се Богу помолио,
Док му пође од истока сунце,
Стаде гора и зелена трава,
И протече Јордан вода света;
Расташе се по небу облаци,

Престадоше муње и громови,
Опет сунце граду обасјало,
К'о што му је и од прије сјало;
Даде царе што је обећао,
И он оде својему Стамболу.

46.

Перо Васојевић и тридесет Скадрана.

(Из Херцеговине)

Сан уснио Васојевић Перо
У онијем брдим' каменијем,
На његовој пребијелој кули,
И на сан му чојек долазио,
Пак овако Пери говорио:
„Послушај ме, Брђанине Перо!
„Како сутра бијел данак сване
„И кад тице запјевају ране,
„Ода сна ћеш на ноге скочити,
„Умити се и Богу молити,
„Милу Богу по закону своме,
„Па отиди на бијелу кулу,
„И прихвати свијетло оружје,
„Јер је тебе проклињала мајка,
„Да не идеш нигда без оружја,
„Пак ти хајде у Дечане равне,
„У Дечане, пребијелој цркви.
„Када дођеш пребијелој цркви,
„Ђено сједи игумане стари,
„Приступи му руци и кољену,
„Пољуби га у скут и у руку,
„Па замоли игумана старог,
„Да т' одведе у бијелу цркву,
„Причести се и исповједи се,
„Ти ћеш онђе умријети, сине,
„И онђе ће тебе укопати,

„Пред бијелом у Дечаним' црквом,
„Твоје ће се посветити тело."
Кад дочуо Брђанине Перо,
Мало трену, ал' се брзо прену,
Пак ода сна на ноге скочио,
Те с умио и Богу молио;
Кад с' умио и Богу молио,
Право иде на бијелу кулу,
Пак узима свијетло оружје:
Он зађеде двије златке мале,
Двије пушке до два веденика,
Цијеви су морски веденици,
А табани од морске мазије,
А кундаци од морске маслине,
Поред њихе мача пламенога,
Вас у срми и у злату сухом
А по њему џевајир камење,
Пак упрти торбу обравницу,
А претури струку киталију,
А прихвати пушку пафталију,
На којој је дванаест карика,
Сваки карик од сухога злата,
А што му је пафта нишанлија,
На њојзи су два драга камена,
Пак низа њу море нишанити
Усред ноћи као усред дана,
Пак отален Перо полазио,
Оде право у Дечане цркви.
Када сиђе у Дечане равне
До бијеле цркве намастира,
Кад на цркви врата отворена,
Пред њом сједи игумане стари

А прољева сузе низ образе,
Сузе лије низ бијелу браду
Кајно бисер низ бијело платно.
Њему Перо божју помоћ виче,
Игуман му Бога прихватио:
„Здраво био, лаки Брђанине!
„Здраво био кад сам те видио,
„Кад је тебе срећа донијела!“
Проговара Перо Брђанине:
„Господине, игумане стари!
„Што је теби, моја брадо златна,
„Те прољеваш сузе низ образе,
„Грозне сузе низ бијелу браду,
„Кајно бисер низ бијело платно?“
Преговара Игумане стари:
„Брђанине, моје д'јете драго!
„Не питај ме, мој милостан сине!
„Што ме питаш? кад помоћ' не можеш!
„Синоћ су ми долазили Турци,
„Долазило тридст Скадрана,
„Повезало тридест калуђера
„И четрдест ђака и момака,
„Одведоше у нове ћелије,
„Па сједоше хладно пити вино,
„Међу собом чине здоговоре,
„Да ће сутра мене ухватити,
„Бијеле ми савезати руке,
„Бијелу ми почупати браду,
„Поробити нашег намастира,
„Поробити, па га запалити,
„Однијети на товаре благо,
„А и мене на муке удрити.“

Проговара лаки Брђанине:
„Господине, игумане стари!
„Ће је сада тридесет Скадрана.“
Одговара игумане стари:
„Још су, сине, у новој ћелији,
„Они пију вино и ракију;
„Већ чу ли ме, Перо Брђанине!
„Бјежи, сине, завичају своме,
„Јазук ти је погинути младу,
„Да је Бог да', срећа донијела,
„Да си дов'о тридесет брђана,
„Све Брђана од боја јунака,
„Да на Турке данас ударимо,
„Да намастир од зла избавимо.“
Кад дочуо Перо Брђанине,
Он овако њему одговара:
„Господине, игумане стари!
„Молим ти се и руку ти љубим,
„Води мене у бијелу цркву,
„Причести ме и исповједи ме,
„Чини ми се ја ћу умријети.“
Кад дочуо стари игумане,
Узе Пера за бијеле руке,
Одведе га у бијелу цркву,
Причести га и исповједе га,
Како љепше знаде и умије.
Отален се Перо повратио,
Пак му руке и рукаве љуби
И овако њему говорио:
„Господине, игумане стари!
„Молим ти се, и руку ти љубим,
„Да ми простиш и да ми халалиш,

„Данас ћу ја умријети овђе.“
Господин му проштеније даје,
Пак да видиш лака Брђанина,
Право иде у нове ћелије,
Ђено сједи тридесет Скадрана.
Они сједе, хладно пију вино,
Кад им дође Брђанине Перо,
На одаји отворио врата,
Па потеже бистра цефердара,
Те он гађа агу Брђанина,
Добро гађа, а боље погађа,
Добро га је пушком погодио,
Међу очи, ђе обрве веже,
Чело прште, очи искочише,
Пак потеже мача пламенога,
Те међу њих јуриш учинио,
А завика из грла бијела:
„Опколите, лагани Брђани!
„Ви чекајте, ја ћу наћерати,
„И не мојте пропушћати кога.“
Препаде се тридесет Скадрана,
Пак никакав на врата не смије,
Свијех их је Перо погубио
У одаји, у новој ћелији
И љутијех рана допануо,
Које никад пребољети не ће;
Пак изиде пред бијелу цркву,
Те уљезе у другу ћелију,
Ђено сједи тридест калуђера
И четрдест ђака и момака,
Свезане им пребијеле руке,
Он потеже мача пламенога,

Те им б'јеле опростио руке,
Изведе их из нове ћелије,
Пак им даје вино и ракију.
Сваки Пери приступио руци,
Он се њима пољубит' не даде,
Већ овако тихо проговара:
„Послушај ме, игумане стари!
„Води мене у нове ћелије,
„Стерите ми мекану постељу,
„Не стерите дуго ни широко,
„Јер вам не ћу дуго боловати.“
Одведоше њега у ћелије,
Стеру њему мекану постељу,
Проговара Перо Брђанине:
„Господине, игумане стари!
„Укопај ме пред бијелом црквом,
„Данас ћу ја умријети овђе,
„Кад ја умрем, кад ме укопате,
„Отидите у Васојевиће,
„Доведите тридесет Брђана,
„Нек чувају високе Дечане,
„Нек чувају намастир и цркву,
„Нек чувају наше јарко сунце,
„Да нам Турци не помраче сунце,
„Нек чувају брђански пандури,
„Нек им црква захмедију плаћа;
„Па отид'те у камена брда,
„Замолите Брђанин' Јована,
„Нека даде тридесет Брђана,
„Нек' чувају у Тројици цркву,
„Да је тужну не поробе Турци,
„Нек чувају брђански пандури

„Од Турака од Кулашинаца
„И од оног Арнаута љута.
„И чујеш ме, игумане стари!
„Напишите књигу шаровиту
„Господару цетињском владици,
„Нека спреми тридесет пандура
„Све Брђана славнијех јунака,
„Нек чувају Ђурђеве ступове,
„Да их тужне не оборе Турци.“
То изусти Брђанине Перо,
Ђо изусти, а душу испусти,
Престави се, лака му земљица!
Калуђери њега укопаше
У Дечане пред бијелом црквом,
Његово се посветило тело;
Кажу људи, да је тако било,
Од Бога нам добро здравље било!

47.

Оправљање намастира Раванице.

(Из Херцеговине)

Велик ми се народ састануо
На Косову пољу широкоме,
Код бијеле Раванице цркве,
У нећељу на Васкресеније,
Међу њима славан игумане,
По имену игумане Саво,
Пак на цркви отворише врата
И вас народ уљезе у цркву,
А са главе капе укидоше,
Пак целују крсте и иконе
И ћивоте по бијелој цркви;
Патријаре књиге прихватише,
Расклопише часно еванђеље,
Те служише часну литурђију,
Док по земљи огријало сунце.
Ведро бјеше, ал' се наоблачи,
Из облака росна киша нађе,
Што год паде на бијелу цркву
Нешт' около, нешто у њу прође
И покисе часно еванђеље,
Плаховита киша ударила:
Утјешила дванаест кандила,
Покисоше крсти и иконе
И ћивоти по бијелој цркви.
Када виђе игумане Саво,
Пушти сузе низ бијелу браду,

Кано бисер низ бијело платно,
Пак изиђе из бијеле цркве,
Око њега неколико слуга
И клисаре што кандила пале.
Кад изиђе у нове ћелије,
Пак он стаде пред бијелом црквом,
И поиска од злата шћемлију,
Сједоше га на златну шћемлију,
Пак овако стаде бесједити:
„О народе, моја ђецо драга!
„Сиротињо у цара турскога!
„Видите ли нашег намастира,
„Раванице славне задужбине,
„Задужбине српских господара,
„Што су давно себи поградили,
„Наком себе спомен оставили,
„Да с' народом до вијека служи,
„Пан данаске, моја ђецо драга,
„Ево има три године дана,
„Да је црква кишу упустила,
„Да покисну крсти и иконе
„И ћивоти у бијелој цркви.
„Сад што ћемо? ђецо моја драга!
„Коме ћемо пољубити руку?
„Ко ли ће нам дати одговоре,
„Да правимо намастира цркву?
„Нашег цара ни ћесара нема
„Осим госпе русинске краљице:
„Сада ваља, да се замолимо
„Уз кољено госпођи краљици,
„Не би ли нам ферман извадила
„Из Стамбола од Отмановића;

„Кад се наше преузело царство,
„Звијезде су наше потонуле,
„У Турћији, сиротињи раји.“
То говори а сузе прољева:
„Да нам није славне госпоћице,
„Не би наске ни гријало сунце
„Под Турчином цар-Отмановићем.“
Пак он пушта два гласна телала,
Код бијеле у Косову цркве,
Те викаше пуна два сахата:
„Није л' мајка родила јунака,
„Јали сека брата одгојила
„На бијелу ђевојачком крилу,
„И сокола бијесна јунака,
„Који би ме сада послушао,
„Да отиде у земљу Русију,
„Да однесе књигу шаровиту
„Госпоћици русијској краљици,
„Да извади сићана фермана
„Из Стамбола од цара турскога?
„Који би то мене послушао,
„Добро бих ја њега даровао.“
Ту се јунак наћи не могаше,
Него једно самоуче ђаче,
Право иде игуману Сави,
Пак овако њему проговара:
„Игумане, наша брадо златна!
„Ево мене породила мајка,
„Ја ћу за то у Русију сићи;
„Скоро јесам чудан сан уснио,
„Ће ме јарко огријало сунце
„Од истока преко Московије,

„Чини ми се добићемо благо,
„Обрадоват' наше грешне душе
„И поправит' старе задужбине."
Говори му игумане Саво:
„О синовче, моје д'јете драго!
„Оклен јеси родом и племеном?"
Одговара самоуче ђаче:
„Овдален сам из нове ћелије,
„По имену ђаче самоуче."
Игуман га руком загрлио,
Загрлио, па га пољубио:
„Ти послушај, моје д'јете драго!
„Право хајде проз земље њемачке
„Хајде водом преко мора црна,
„Кад се хватиш ти земље Русије,
„Управо ћеш у Петровац сићи,
„Ђено сједи седам ђенерала
„И пред њима ђенерале Павле,
„У њега ћеш на конак панути,
„Добро ће ти бити на конаку.
„Кад у јутру бијел дан осване,
„Питаће те ђенерале Павле:
„„Младо момче, од земље које си,
„„Доклен си се потежило лудо?"
„Све му што је и како је кажи,
„Замоли га и љуби му руку,
„Нека тебе насјетује мудро,
„Како ћеш ти пред краљицу доћи
„И госпођи пољубити руку,
„Све ће тебе за то разумјети."
Пак му даде бијела лабуда,
Баш лабуда коња из подрума,

Пак је њега љуцки опремио,
Обуче му мађарске хаљине,
Штоно носе краљеви солдати
И даде му хиљаду дуката,
Па поклопи бијесна ђогина:
„С' богом, браћо!" „Пош'о у добри час!"
Пак шта ћу ти дуго говорити,
Њемачку је земљу прегазио.
И на води лађу ухватио,
Превезе се преко Мора Црна,
Куд год иђе, у Петровац сиђе,
Ђено сједе седам ђенерала
У њиха је на конак пануо
И добро му на конаку било.
Кад у јутру бијел дан осване,
Пита њега ђенерале Павле:
„Младо момче! од земље које си?"
Онда ђаче на ноге скочило,
Те његову пољубило руку,
Остави му књигу на кољену,
Пак овако њему проговара:
„Одовуд сам, из земље Турћије,
„Од Косова поља широкога,
„Од бијеле Раванице цркве,
„Ев' имаде три године дана,
„Како нам је прокиснула црква,
„Па јој кисну крсти и иконе
„И ћивоти по бијелој цркви;
„Како нам је преузето царство
„И нашијех цара нестануло,
„Не смијемо пограђиват' цркве,
„Цар нам не да сићана фермана,

„Да ми нашу покријемо цркву,
„Да се старо добро не обори,
„Пак сам пош'о у земљу Русију,
„У невољи, да помоћ потражим;
„Већ те молим, ђенерале Павле,
„Како ћу ја до краљице доћи
„И дати јој књигу шаровиту?“
Проговара ђенерале Павле:
„Ласно ћеш ти пред краљицу доћи
„И госпоји пољубити руку,
„Како дођеш Петрибургу граду,
„Ти ћеш вићет' дворе краљичине,
„Сви су двори накићени редом,
„Накићени ситнијем мерџаном,
„Поткићени жутијем дукатом,
„Није лако дворовима прићи
„Од гугута све голубињега,
„Од мириса зелен' босиока.
„Вићеће те краљеви солдати,
„Прихватиће тебе и парипа,
„Одвешће те себи на конаке,
„У лијепо долазићеш доба,
„У суботу у очи нећеље,
„Кад освићу пресвете Тројице.
„Служиће се часна литурђија,
„Кад се сврши и огрије сунце,
„Госпођа ће изићи из цркве
„И пред њоме девет ђенерала,
„Пак ће сјести на златну столицу,
„У лице јој огријати сунце.
„Онда пођи госпођи краљици,
„Поклони се, пољуби јој руку,

„Подај њојзи књигу шаровиту,
„Па што теби Бог и срећа даде.“
Кад је тако њега сјетовао,
Отален је ђаче полазило,
Петрибургу граду долазило,
Кад опази краљичине дворе,
Он одјаха висока лабуда,
Пак за собом поведе парипа.
Кад он дође краљичину двору,
Кад авлије чохом застрвене,
Накићени ћошци и ћефенци
Све мерџаном и ситним бисером,
Поткићени жутијем дукатом;
Стаде гугут б'јелих голубова,
А из башче зелен босиока
Ударише многи мирисови;
Сретоше га краљеви солдати,
Одведоше на бијеле дворе,
А парипа у топле подруме.
Кад у јутру јутро освануло,
Освануло и сунце грануло,
Онда момак на ноге ђипио,
Пак он оде до Ружице цркве
И он стаде пред вратима златним,
Те дворио четири сахата,
Док с' одслужи часна летурђија,
Пак и народ изиђе из цркве.
Док ево ти девет ђенерала
И за њима русијске краљице,
Пак изиђе пред бијелу цркву,
Изнесоше од злата столицу,
Сједе госпа у златну столицу

И поред ње девет ђенерала.
Кад јој лице огријало сунце,
Онда приђе самоуче ђаче,
Поклони се, пољуби јој руку,
Остави јој књигу на криоцу.
Кад је госпа књигу угледала,
Узе књигу на бијеле руке,
Пак на њојзи печат разломила,
Разломила, те је проучила.
Кад виђела, шта јој ситна пише,
Овако је госпа бесједила:
„Ђецо моја, девет ђенерала!
„Видите ли у Турчина правде!
„Како нам је оборио цркве,
„Што су наши цари поградили,
„Оградио славан кнез Лазаре
„У Косову Раваницу цркву,
„Да му буде помен до вијека;
„Кад остаде сиротиња раја,
„Под Турчином цар-Отмановићем,
„Он узима данке и хараче,
„А не чува наше богомоље,
„Већ су наше порушене цркве,
„Па нам кисну крсти и иконе,
„На престолу часно еванђеље
„И ћивоти по бијелој цркви.
„Љуто цвили сиротиња раја,
„Нема цркве, да се Богу моли
„Већ нас моли да јој помогнемо,
„Да им старе цркве поградимо.“
Кад је госпа тако говорила,
Онда ситну књигу направила,

Па је шаље бијелу Стамболу,
А на руке цар-Отмановићу!
Све му што је и како је пише:
„О Турчине, цар-Отмановићу!
„Зар си поч'о обарати цркве,
„Што је српско поградило благо.
„У Косову Раваницу цркву,
„Направио славан кнез-Лазаре
„Рад' спомена себи задужбину,
„Зар ћеш ми је, царе, оборити?
„Ако ли је покривати не ћеш,
„Ја ћу нашу покривати цркву,
„Пак од раје купити хараче
„А за то те ни питати не ћу.“
Кад је таку књигу направила,
Књига оде столу и Стамболу.
Када цару нужна књига дође,
Те видио, што му ситна пише,
Препаде се цар-Отмановићу,
Пак он одмах ферман направио,
Те га шаље у земљу Русију:
„Госпојице, русијска краљице,
„Ја ћу чуват' старе задужбине,
„Раваницу цркву оправити,
„Причекај ме за годину дана,
„Добар ћу јој прилог учинити,
„И покрити тенећетом жутим:
„Ако ја ту не покријем цркву,
„Купи харач, па је покриј сама.“
Тако стаде за годину дана,
Цар саставља лале и везире,
Пак он купи по Босни хараче,

Те саставља на товаре благо,
Све окреће у поље Косово.
Кад изиђе годиница дана,
Покри цркву тенећетом жутим,
И понови велике ћелије,
И свакоме захмедију плати.
Кад зачула русијска краљица,
Онда спрема самоуче ђаче,
И даде му дванест мазги блага
У велико дванест намастира
У Турћији по Урумелији;
Оде ђаче и оћера благо.
И то било када се чинило,
Но велимо, да се веселимо.

48.

Оправљање намастира Раванице, у Сријему.

(Из Херцеговине)

Велик ми се народ састануо
У Сријему, Рушкој гори славној,
Код бијеле Раванице цркве
У нећељу на Васкрсеније,
Те се служи часна летурђија;
Кад с' одслужи часна летурђија
И вас народ изиде из цркве
И пред њима Исаије мудри,
А за њиме игумане Саво.
Кад изишли из бијеле цркве,
Тад одоше у нове ћелије,
Посједоше у златне шћемије,
Донесоше вино и ракију,
Пак им служе слуге гологлаве.
Проговара Исаије мудри:
„Господине, Саво проигумне!
„Вину краја ни ракији нема,
„Пит' моремо и напојити се,
„Али има пречe говорити,
„Јер је наша огољела црква;
„Кад су прије наши цари били,
„Господари цари и патрике,
„Поградили старе задужбине,
„Наком себе помен оставили,
„Поминат' се хоће до вијека,
„Имају се поминати чиме,

„А кад буде мријет' по земану,
„Чим ће млађи наске помињати?
„Ако нове не градимо цркве,
„Да ми старе учувамо цркве!
„Ев' имаде дванаест година,
„Како нам је огољела црква,
„Раваница стара грађевина:
„Да с народом помен учинимо,
„Да од цара ферман извадимо,
„Да ми стару покријемо цркву,
„То је нама од људи срамота
„А од Бога велика грехота,
„Што пуштамо стару задужбину;
„Кад удари киша из облака,
„По њој кисну крсти и иконе
„И ћивоти наши праведници."
А кад дочу проигумне Саво,
Низ образ је сузе оборио,
Грозне сузе низ бијелу браду,
Кано бисер низ бијело платно,
Исаију тихо одговара:
„А знадеш ли? Исаије мудри!
„Ев' имаде седам годиница,
„Три пута смо у Стамбол слазили
„И спремали књиге шаровите
„До Турчина до Отмановића,
„Да нам даде сићана фермана,
„Да ми нашу покривамо цркву
„И кубета стара поновимо
„И авлију стару поширимо,
„Цар нам иште за свога фермана
„Три ста кеса, мање паре не ће,

„А иште нам везир биоградски:
„Двје ста кеса, мање паре не ће
„За његову ситну бурунтију,
„А кадија с Параћина града:
„Од сто кеса, мање паре не ће,
„Није шала шест стотина кеса!
„То бисмо ми лако саставили,
„Ама ваља направити цркву,
„Није лако сиротињи раји.
„Већ слушајте, моја браћо драга,
„Што ћу саде вама говорити:
„Није л' мати родила јунака,
„Јал' сестрица брата одгојила
„На чистоме ђевојачком крилу,
„Код мене га данас догодила,
„Да однесе књигу у Русију,
„Госпојици русијској краљици,
„Да се златној круни замолимо,
„Не би л' Бог д'о, срећа донијела,
„Не би ли нам ферман извадила
„Из Стамбола, од цара турскога,
„Од везира ситну бурунтију,
„Од кадије ситну мураселу;
„Наша госпа и море и хоће."
Проговара Исаије мудри:
„Браћо моја! пуштајте телала,
„По народу на четири стране,
„Ко ће нама у Русију сићи?"
А то гледа самоуче ђаче,
Поклони се до земљице црне:
„Господине, Исаије мудри!
„Ни ти гласи, ни пуштај телала,

„Ја ћу вама у Русију сићи,
„Ако Бог да, те суђено буде.“
Проговара Исаије мудри:
„Бог ти дао и ко те родио
„И памети такој научио!
„Ако ћеш ти у Русију сићи,
„Даћу теби готовине блага,
„Што ти море бити за ашлука,
„И даћу ти нову ћеисију,
„Штоно носе русијски солдати
„И мојега вранца из подрума,
„Њега ћу ти поклонити, сине,
„Да га јашеш док је теби драго.“
Шарену му књигу направише,
Направише пак запечатише,
Па га узе на бијело крило,
Те га стаде братски сјетовати:
„Послушај ме, самоуче ђаче!
„Овдален ћеш про Дунава прећи,
„Пак ћеш земљи Кара-Влашкој доћи,
„Кара-бегу на конак панути,
„Добро ће ти бити на конаку,
„Питаће те беже Кара-беже:
„„Српско момче, од кога си града?
„„Доклен си се потежило лудо?“
„Ти ћеш онда на ноге скочити
„И подај му књигу шаровиту,
„Нека види на кога је књига;
„Кад он види књигу шаровиту,
„Онда ћеш му наустице казат'
„Како нам је огољела црква,
„Раваница задужбина стара,

„Он ће тебе добро дочекати,
„Овако ће теби бесједити:
„„Хвала теби, самоуче ђаче!
„„Бог ти дао и ко те родио
„„И памети такој научио!
„„Кад си се ти за то потежио,
„„Свијем нам је слава и захвала,
„„Кад се наше пограђују цркве:
„„Ако Бог да, кад се отуд вратиш
„„И извадиш од цара фермана,
„„Опет ћеш ми на конак панути,
„„Да спремимо у прилоге благо
„„За бијелу Раваницу цркву.“
„И даће ти своје пратиције,
„Преко своје земље испратити.
„Отален ћеш у Кара-Богданску,
„У Букрешу на конак панути,
„Добро ће ти бити на конаку;
„Кад у јутру бијел дан осване,
„Питаће те беже Богдан-беже:
„„Српско момче, од кога си града?
„„Доклен си се потежило лудо?“
„А ти ћеш се смјерно поклонити,
„Пољуби му руку и кољено
„И подај му књигу на кољено,
„Нека види ком је управљена,
„Овако му наустице кажи:
„„Ја сам родом од Херцеговине,
„„А слуга сам од Сријема града,
„„Од бијеле Раванице цркве;
„„Ев' имаде дванаест година,
„„Како нам је огољела црква,

„„По њој кисну крсти и иконе
„„И ћивоти по бијелој цркви,
„„Не море се летурђија служит';
„„Ево има седам годиница,
„„Три пута смо у Стамбол слазили
„„И од цара искали фермана,
„„Цар нам иште за ситна фермана:
„„Три ста кеса, мање паре не ће,
„„А иште нам везир биоградски
„„За његову ситну бурунтију
„„Двје ста кеса, мање паре не ће,
„„А кадија с Параћина града
„„За његову ситну мураселу,
„„Од сто кеса мање паре не ће,
„„Није шале: шест стотина кеса;
„„Није ласно сиротињи раји,
„„Саставити у невољи благо,
„„Ни погради' старе задужбине“
„Он ће вићет' ком се књига пише,
„Овако ће теби говорити:
„„Хвала теби, самоуче ђаче!
„„Кад си се ти за то потежио,
„„Ти си души мјесто ухватио“
„И даће ти вјешта калауза,
„Преко своје земље испратити.
„Ондален ћеш у Петровац сићи,
„Ђено сједи седам ђенерала
„И пред њима ђенерале Лука,
„У њега ћеш на конак панути,
„Добро ће ти бити на конаку,
„Кад у јутру бијел дан осване,
„Питаће те седам ђенерала:

„„Младо момче, од земље које си?
„„Доклен си се потежило лудо?““
„Поклони се, приступи им руци
„И подај им књигу шаровиту,
„Нека виде ком је управљена,
„Све ти њима наустице кажи,
„Говориће седам ђенерала:
„„Хвала теби, самоуче ђаче!
„„Бог ти дао и ко те родио
„„И памети такој научио!
„„Кад си се ти за то потежио,
„„Ти си души мјесто ухватио.“
„Даће теби своје пратиције,
„Преко своје земље испратити.
„Отален ћеш у Русију сићи
„До бијела Петрибурга града.
„Кад нађераш коња у чаршију,
„Све се држи широка сокака,
„Кад опазиш два уска сокака,
„Што окрећу с десна на лијево,
„Ти окрени деснијем сокаком,
„У сокаку разјаши врапчића.
„Не јаши га, већ води у руци,
„Срамота је, мој синовче драги,
„Испод двора госпоје краљице,
„Срамота је коња пројахати;
„Па ћеш наћи деветора врата
„Све зеленом бојом обојена,
„На свакијем алком закуцати,
„Сва ће ти се отворити врата,
„И десета од сухога злата,
„И ту ћеш ти алком закуцати,

„Млађи ће ти отворити врата,
„Кад се златна пак отворе врата,
„Унутар се коњи не уводе,
„Унутар је талијер-калдрма,
„Застрвена свилом и кадифом,
„Накићена ситнијем бисером,
„Пак се сјаји како мјесечина;
„Удариће многи мирисови,
„Ту се ласно не прилази сине,
„Од гугута од голубињега,
„Од мириса од босиокова,
„Млађи ће ти коња прихватити.
„Одвести га у топле подруме,
„А тебе ће на бијеле дворе,
„Ту ћеш право долазити, сине,
„У суботу у очи нећеље,
„Добро ће ти бити на конаку
„И добро ће тебе дочекати,
„Навалити пиво и једиво,
„Ал' не мој се преварити, сине,
„Не пиј пива, не једи једива,
„Осјем суха хљеба из бисага,
„То ће њима пак за чудо бити,
„И за то ће госпи казивати:
„„Добили смо једног јабанлију,
„„Нити хоће пива ни једива,
„„Нити знамо ко је ни како је!“
„Ако Бог да, мој посинче мио!
„Кад питоме тице запјевају,
„Ти ћеш одмах на ноге ћипити,
„Пак ти хајде до златнијех врата,
„Прислони се код златна дирека;

„Ураниће госпоја краљица
„У Ружицу пребијелу цркву
„И припети своју круну златну.
„У сред ноћи огријаће сунце
„Од драгога у круни камена.
„Пред њоме је девет ђенерала,
„Ти се не мој преварити лудо,
„Не мој коме приступити руци;
„Кад нађезе госпоја краљица,
„Поклони се и два и три пута,
„Приступи јој скуту и рукаву,
„Госпа ти се дат' пољубит' не ће,
„Већ ће на те очи оборити,
„Ал' ти не ће ништа говорити.
„Све ти чекај код златнијех врата,
„Мој синовче, шест пуно сахата,
„Док с' послужи часна летурђија
„И госпоја нађегне из цркве
„И пред њоме девет ђенерала;
„Ти се не мој преварити лудо,
„Не мој њима приступити руци.
„Кад нађезе госпоја краљица,
„Ти учини седам метанија,
„Она ће се мало заставити,
„Приступи јој скуту и рукаву
„И подај јој књигу шаровиту,
„Госпоја ће књигу прихватити,
„Ал' ти ништа не ће говорити,
„Него проћи у бијеле дворе.
„Кад прочита што јој књига пише,
„Позваће те себи у одају
„Ђено сједи госпоја краљица

„И око ње девет ђенерала,
„Ти учини седам метанија,
„Госпоји ћеш пољубити руку,
„Питаће те, што је и како је,
„Све јој, сине, наустице кажи,
„Вратиће те у бијеле дворе,
„Пак што теби Бог и срећа даде.“
Кад је тако њега разумио,
Па га свуче, те га преобуче,
Удари му нову ђеисију,
Штоно носе краљеви солдати,
Изведе му бијесна врањчића
И даде му за ашлука блага.
Самоуче посједе врањчића,
Глас му даје, сретна жели пута:
„С богом пођи, у сто добрих часа!“
Пак отален на Дунаво сиђе,
Превезе се преко воде хладне,
Пак отален до Букреша сиђе,
У Букрешу на конак пануо
У онога бега од Букреша,
Добро му је на конаку било.
Кад у јутру бијел дан освану,
Пита њега од Букреша беже:
„Младо момче, од земље које си?
„Докле си се потежило лудо?“
А оно се смјерно поклонило,
Пољуби му руку и кољено
И даде му књигу шаровиту,
Све му право по истини каже:
„Ја сам родом од Херцеговине,
„А слуга сам од Сријема града

„Од бијеле Раванице цркве:
„Ев' имаде дванаест година,
„Како нам је огољела црква,
„По њој кисну крсти и иконе
„И ћивоти по бијелој цркви,
„Не море се летурђија служит'.
„Ево има седам годин' дана,
„Три пута смо у Стамбол слазили
„И искали царева фермана,
„Цар нам иште за ситна фермана
„Три ста кеса, мање паре не ће,
„А иште нам везир биоградски
„За његову ситну бурунтију
„Двје ста кеса, мање паре не ће,
„А кадија с Параћина града
„Од сто кеса, мање паре не ће
„За његову ситну мураселу,
„Није шала шест стотина кеса:
„Пак ја идем у земљу Русију,
„Да молимо русијску госпођу,
„Не би ли нам ферман извадила
„Из Стамбола од цара турскога.“
Проговара беже од Букреша:
„Хвала теби, самоуче ђаче!
„Бог ти дао и ко те родио
„И памети такој научио!
„Ти си души мјесто ухватио.
„Ако Бог да, кад се отуд вратиш,
„Опет ћеш нам на конак панути,
„Да спремимо у прилоге блага
„За бијелу Раваницу цркву.“
Дадоше му добра калауза,

Преко своје земље испратише,
Пак отален Кара-Влашкој сиђе,
Кара-бегу на конак пануо,
Добро га је беже дочекао.
Кад у јутру бијел дан освану,
Пита њега беже Кара-беже:
„Младо момче, од земље које си?
„Доклен си се потежило лудо?“
А ђаче се смјерно поклонило,
Пољуби му руку и кољено,
Показа му књигу шаровиту,
Све му каза што је и како је.
Проговара беже Кара-беже:
„Хвала теби, самоуче ђаче!
„Бог ти дао и ко те родио
„И памети такој научио!
„Ти си души мјесто ухватио;
„Ако Бог да, кад се отуд вратиш,
„Опет ћеш нам на конак панути,
„Да спремимо у прилоге блага
„За бијелу Раваницу цркву.“
Дадоше му вјешта калауза,
Преко своје земље испратише.
Док он дође до Петровца града,
Ђено сједе седам ђенерала,
Међу њима ђенерале Лука,
У њиха је на конак пануо,
Добро му је на конаку било.
Кад у јутру бијел дан освану,
Пита њега седам ђенерала:
„Младо момче, од земље које си?
„Доклен си се потежило лудо?“

Лудо ђаче на ноге скочило,
Приступи им руци и кољену,
Показа им књигу шаровиту,
Све им каже што је и како је.
Проговара седам ђенерала:
„Хвала теби самоуче ђаче!
„Кад си се ти за то потежио,
„Ти си души мјесто ухватио;
„Ако Бог да, кад се отуд вратиш,
„Овђе ћеш нам на конак панути,
„Да спремамо у прилоге блага
„За бијелу Раваницу цркву.“
Дадоше му вјешта калауза
Преко своје земље испратише.
Куд год иде Петрибургу сиђе.
Кад нађера коња у чаршију,
Све се држи широка сокака,
Док он нађе два уска сокака,
Један десно а други лијево,
Па окрену деснијем сокаком.
Док он нађе деветера врата,
Све зеленом бојом обојена,
На свакијем алком прихватио,
Свака му се отворише врата
И десета од сухога злата:
Унутар је талијер-калдрма,
Застрвена свилом и кадивом,
Поткићена ситнијем бисером,
Ударише многи мирисови,
Ту се лако прићи не могаше,
Од гугута од голубињега,
Од мириса од босиокова,

Њему слуге коња прихватише,
Одведоше у топле подруме,
Младо момче на бијеле дворе,
Донесоше пиво и јединo.
Ту је момак ноћцу заноћио,
Нити хоће пива ни једива,
Него суха хљеба из бисага,
Млађи му се чудише по реду.
Док казаше краљици госпођи:
„Добили смо једног јабанлију,
„Нити хоће пива ни једива,
„Него суха хљеба из бисага.“
Све се чува самоуче ђаче,
Да га санак не превари љуто.
Кад питоме тице запјеваше,
Одмах момак на ноге ђипио,
Ето њега до златнијех врата,
Прислони се уз дирек од злата,
Док се златна отворише врата,
Би ти рек'о и би се заклео,
Усред ноћи да огрија сунце.
Док ево ти госпође краљице,
Пошла госпа у бијелу цркву,
Па припела своју круну златну,
Накићену драгијем камењем,
Шевак даје на четири стране,
А пред њоме девет ђенерала,
Све у срми и у суху злату,
Како који налажаше редом,
Сваки на њег' очи оборио,
Ал' му није ништа говорио;
Кад наљезе госпођа краљица,

Поклони се самоуче ђаче,
Поклони се и два и три пута,
Приступи јој скуту и рукаву.
Госпа му се пољубит' не даде,
Но на њега очи оборила,
Ал' му ништа није говорила;
Пак прођоше у бијелу цркву,
Оста ђаче код златнијех врата.
Док с' одслужи часна летурђија,
На јутрењу у свету нељељу,
И док народ изиђе из цркве,
Искуцало шест пуно сахата
И по земљи огријало сунце.
Док ево ти девет ђенерала,
И за њима госпоје краљице,
Како који проходио редом,
Сваки редом погледује ђаче,
Док ето ти госпоје краљице;
Онда паде самоуче ђаче,
Пак се седам поклонило пута,
Приступи јој руци и рукаву,
Док јој књигу додаде у руке.
А госпа је књигу прихватила,
Па отшета у бијеле дворе,
Она сједе на мека шиљтета,
На књизи је печат разломила,
Те виђела, што јој ситна пише.
Колико јој врло жао било
Сиротиње у Сријему раје
И велике Раванице цркве,
За што јој се рушити почела,
Сиротињи градити не даду,

Од срца је сузу упуштила,
Па дозива Петра ђенерала:
„Мој посинче, Петар ђенерале!
„Видите ли овога авала
„У држави цар-Отмановића,
„Радостан је цвијелити рају
„И порушит' наше намастире,
„Задужбине од Србије старе,
„Што су српски цари поградили
„И остали наши поглавари;
„Кад обори старе намастире
„По Турћији, по земљи његовој,
„Он и нама мисли додијати:
„Какав ћемо одговор правити?
„Како ћемо цркву поправити,
„И од цара ферман извадити?“
Све то слуша девет ђенерала,
Сваки знаде одговорит' на то,
Но господа смијерна и мудра,
Сви чекају од царице своје,
Како ће им она заповједит'.
Проговори Петар ђенерале:
„Госпојице, русијска краљице!
„Ми нијесмо под Турчином раја,
„Слава Богу и Богородици!
„Моремо му на против изићи,
„Моремо му пак и додијати.
„У тебе је снажна краљевина,
„Пак се мисли што ћеш и како ћеш;
„Ваљаће се нама постарати,
„Задужбине старе поправљати
„У Русији о ашлуку твоме.

„Ако теби смијем бесједити,
„Дај ти пиши књигу шаровиту,
„Пошаљи је столу и Стамболу
„До Турчина до Отмановића,
„Разумно му од истине кажи:
„Ја нек прави Раваницу цркву,
„Јал' нек купи према теби војску
„Од санџака до Татар-буџака,
„Од Једрене до Меке, Медине,
„Што год више знаде и умије,
„Нека знаде, пријеваре нема,
„Сад му ваља с нама ратовати.
„Ако ли га приведе несрећа,
„Те он нама напротив изиђе,
„Ја ћу силну покупити војску,
„Под изумом наше круне златне
„И повући баљемез-топове
„И кумбаре чим палим градове,
„Најприје ћу до Једрене сићи,
„Узећу му бијелу Једрену,
„Пак ондален Брусу и Унгарце,
„Ондален ћу до Стамбол-капије,
„Прихватити стола и Стамбола,
„Позлатити, ја, Софију цркву,
„Пак ћу онда Раваницу градит'
„О његову трошку и ашлуку.“
А кад зачу госпоја краљица,
Одговара Петру ђенералу:
„Мој посинче, Петар-ђенерале!
„Дохвати ми дивит и калема
„И хартије књиге без јазије.“
А млађи јој дивит дохватише

И хартију књигу неписану,
Пак је госпа књигу накитила,
Те је шаље до Стамбол-капије
До столице цар-Отмановића,
Овако му госпа проговара:
„Твоја земља одговора нејма,
„Што цвијелиш сиротињу рају
„И обараш наше намастире,
„Задужбине старијех јунака,
„Што су себи спомен оставили,
„Да с' у њему летурђија служи?
„Кад обориш наше задужбине
„По Турћији у твојој држави,
„Онда мислиш ударити на нас.
„Ево има дванаест година,
„Од како је огољела црква,
„У Сријему Раваница црква,
„По њој кисну крсти и иконе
„И ћивоти по бијелој цркви,
„Па нам кисне часно еванђеље,
„Не море се летурђија служит',
„То је твоја воља и држава.
„Ев' имаде седам годиница,
„Три пута су у Стамбол слазили
„И од тебе ферман поискали,
„Да оправе Раваницу цркву:
„Ти им иштеш за ситна фермана.
„Три ста кеса, мање паре не ћеш;
„А иште им везир биоградски
„За његову ситну бурунтију
„Двје ста кеса, мање паре не ће;
„А кадија с Параћина града

„За његову ситну мураселу
„Од сто кеса, мање паре не ће.
„Није шала шест стотина кеса
„Силан царе, ни теби ни мени,
„А камо ли сиротињи раји.
„Кад ти даду шест стотина кеса,
„Ја како ће саставити благо?
„Како ли ће поградити цркву?
„Нека знадеш цар-Отмановићу!
„Ја ми прави Раваницу цркву
„У Сријему у твојој држави,
„Јали купи спрама мене војску
„Од Једрене до Меке, Медине,
„Од Санџака до Татар-буџака,
„Силан царе, да се ударимо
„На граници којој теби драго;
„Ја поступи мени до Русије,
„Ја ћу теби до Стамбол-капије,
„Па шта коме Бог и срећа даде,
„Нека знадеш, пријеваре нејма."
Када таку књигу направила,
Опреми је бијелу Стамболу,
А на руке Отмановић-цару.
Кад је царе књигу проучио
И видио што му књига каже,
За браду се руком прихватио,
Пак дозива везир-учтуглију:
„Учтуглијо, моја лало права!
„Види сада туге и невоље,
„Ал' је боље цркву направити,
„Ал' с краљицом руском ратовати?
„Кад зарати русијска краљица,

„Устануће седам краљевина
„И нама ће пуно додијати,
„Не ће остат' ни Стамбол-капија,
„Сад ја с њима ратоват' не смијем;
„Већ напиши књигу шаровиту,
„Пошаљи је Босни поноситој.
„А на руке травничком везиру,
„Нека купи по Босни мајсторе,
„Дрвођеље од Плеваља Ере,
„Каментесе од мора Поповце,
„Нека брже прави намастира
„У Сријему у мојој држави
„Све о моме трошку и ашлуку.“
Књигу прате Босни поноситој,
Све нареди, што је говорио,
Пак он пође пограђиват' цркву;
И направи сићана фермана,
Па га шаље у земљу Русију
И овако царе говорио:
„Госпојице, русијска краљице!
„Сад ја с тобом рата не имадем:
„Ја ћу теби направити цркву,
„Причскај ме три године дана,
„Све о моме трошку и ашлуку,
„Позлатити велике ступове,
„Покрити је жутим тенећетом,
„Биће боља нег' је прије била.“
Кад госпоји рада књига дође
На књигу се насмијати пође.
Тако стало три године дана,
Скочило је дванаест везира,
А највише цар-Отмановићу;

Кад изишле три године дана,
Он направи Раваницу цркву
И позлати велике ступове
И из нова погради кубета
И покри је жутим тенећетом.
Кад је царе савршио цркву,
Онда ситан ферман направио,
Опреми је у земљу Русију,
Госпојици русијској краљици:
„Госпојице, круно од Русије!
„Ја сам твоју направио цркву,
„Раваницу, све о трошку моме,
„Позлатио велике ступове,
„Погрaдио из нова кубета
„И покрио жутим тенећетом.“
Кад госпоји така књига дође,
Држа ћаче три године дана,
Кад прођоше, направи се црква,
Онда вели госпоја краљица:
„Самоуче, од земље Сријема!
„Не мој ићи до Сријема града,
„Пазићу те као сина свога,
„Бијелу ти направити кулу,
„Украј свога двора великога,
„Па ћу тебе удомити, сине.“
Моли јој се самоуче ћаче:
„Не мој мене устављати, госпо,
„Радујем се, да ја видим цркву.“
Пак отален ћаче опремила,
И даде му седам мазги блага
У прилоге за бијеле цркве
И остале старе намастире,

И даде му вјешта калауза,
Из своје га земље испратише.
Куд год иђе у Петровац сиђе,
У Петровцу на конак пануо
И добро му на конаку било;
Када свану и огрија сунце
Дадоше му једну мазгу блага
И дадоше вјешта калауза,
Из своје га земље испратише.
Куда иђе у Богданску сиђе
До Букреша града бијелога,
У Богдана на конак пануо
И добро му на конаку било;
Када свану и огрија сунце,
Дадоше му једну мазгу блага
За прилога за бијелу цркву,
Дадоше му вјешта калауза,
Из своје га земље испратише.
Куда иђе Кара-Влашкој сиђе,
Кара-бегу на конак пануо
И добро му на конаку било;
Када свану и огрија сунце,
Дадоше му једну мазгу блага
За прилога за бијелу цркву
И дадоше вјешта калауза,
Из своје га земље испратише.
Куда иђе до Дунава сиђе,
Превезе се преко воде хладне;
Кад пријеђе Саву и Дунаво
И он дође Сријем-земљи равној,
Помоли се Раваници цркви,
Угледа је на четири сата,

Према жарком одсијева сунцу.
Кад дочуле српске патријаре
И пред њима Исаије мудри,
Ђе им иде самоуче ђаче
И гони им на товаре благо,
Сваки њему иде у сретање,
Узеше га за бијеле руке,
Па га љубе у бијело лице,
Испитују за јуначко здравље,
Одведоше до бијеле цркве.
Давно било, сад се спомињало.

49.

Женидба Радул-бега.

(Из Сарајева)

Кад се жени беже Радул-беже,
На далеко испроси ђевојку,
Преко Босне и Херцеговине
Са сред Чева са сред Горе Црне
Од Србина и српског племена,
Од јунака Свилојевић Иве,
А Јелицу лијепу ђевојку;
Бег је проси, Иво му је даје.
Док је беже цуру испросио,
Своје много потрошио благо,
Цијел товар блага потрошио,
Док на цуру адет ударио,
И даде јој девет прстенова
И у њима девет каменова,
Сваки жарком одсјајује сунцу.
На прстену свадбу уговара:
„Ова свадба до мало земана,
„Док ја двору бијеломе сиђем
„И покупим пет стотин' сватова;
„Готови ми до три ста конака
„За мојијех пет стотин' сватова.
„А мој тасте, Свилојевић Иво!
„Јеси л' рази пет стотин сватова?"
„Рази сам ти, да мој зете мио;
„Већ само ћу тебе замолити,
„Не води ми јабане ђевера,

„Веће брата јали братучеда,
„Јабана ће образ опалити."
А вели му беже Радул-беже:
„И да велиш, довести их не ћу,
„Јер ја имам два брата рођена:
„А Мирчету и Николу свога,
„Оба ћу их у сватове спремит'
„И ђогата коња по ђевојку,
„По избору спремити сватове,
„Мила кума од Сријема Јања,
„А прикумка од Сријема Вука,
„Два првјенца два Јакшића млада,
„Барјактара Рељу од Пазара,
„Старог свата Југ-Богдана старог,
„А чауша Обилић Милоша,
„А војводу Љутицу Богдана,
„А остале како које могнем."
Кад то рече на ноге скочио,
Хабер паде слугам' у конаке,
Те му слуге коња изведоше,
Приведоше бињеку камену.
Таман беже на авлију сиђе,
Док ево ти коло ђевојака,
У авлији коло ухватише,
Припјеваше зета и ђевојку.
А кад беже до путаља дође,
Он се хваћа рукам' у џепове,
Па им баца ситне мађарлије,
Позлати им коло и авлију,
Па се сједе на путаља свога,
Испрати га пунац и пуница:
„Пођи с Богом да наш зете мио!"

Оде беже пољем пјевајући.
Куд год иде своме двору сиђе,
Оба њега брата дочекаше.
У лице се с њиме пољубише,
Питаше се за мир и за здравље,
Док ево ти мајке Радулове:
„Добро дош'о, Радул-беже сине!
„Јеси ли се, сине, уморио?
„Јеси л', сине, злато испросио,
„Себи злато мени замјеника,
„Који ће ме вјерно послужити,
„Дочекати наше пријатеље?“
„Јесам, мати, здраво и весело,
„Нијесам се уморио, мајко,
„Већ сам теби цуру испросио,
„Себи злато, теби замјеника,
„Хоће тебе вјерно послужити,
„Дочекати твоје пријатеље.“
Узеше се по бијеле руке
И одоше уз високу кулу,
Млађа браћа софру поставише.
Сједе беже за пуну синију,
Мирчета му хладно вино служи,
А Никола сједе уз кољено.
Братац њима по истини каже,
Да не води јабане ђевера;
То му браћи врло мило било,
Своме брату руку пољубише:
„Хвала теби, наш брате рођени!
„Сретно теби, и честито било.“
Кад се беже мало одморио,
Стаде беже ситне књиге писат'

По јунаким' и по војводама,
Да му иђу у киту сватове,
Све онаке свате покупио,
Како но је пунцу говорио.
Кад се сила сва код двора збила,
Свијем беже јафте износио,
Разредио свате на конаке,
Ђе тројицу, ђе и четворицу,
Нека им је љепше на конаку,
Сваком доста пива и једива,
А коњима траве ђетелине.
Ту придржа киту и сватове,
Док одмори коње и јунаке,
Нећељицу саставио дана;
Нећељица кад се навршила,
Чауш викну дабулана рикну:
„Азурала, кита и сватови!
„Сватови смо, за стајање нисмо.“
Сватови се одмах опремили,
Витезове коње појахали;
Поврвјеше први барјактари,
Развише се крсташи барјаци,
Ударише свирке различите,
Запјеваше пјесме племените.
Војводе се накитиле вина,
Шестоперце у небо бацају,
На голе их прси дочекују.
Отолен се свати подигоше,
Мили Боже, чуда великога!
Да је коме стати, погледати
Те лијепеките и сватова:
Млади момци а добри коњици,

Зелено се поље замаглило,
Пала тама од неба до тала,
Није тама та од Бога дата,
Већ од паре коњске и јуначке.
И сватови пољем пријездише,
Те одоше брдом и планином.
Куд год ишли Црној Гори сишли,
Право здраво у Свилојевиће,
Танкој кули Свилојевић Иве.
Добро Иво дочека сватове,
Све сватове на тврде ахаре,
А првјенце на високу кулу,
Сваком доста пива и једива;
А ђевери к лијепој ђевојци,
Добро снаха дочека ђевере,
Изула их и ноге оправала,
У меко их шиљте посадила,
Донесе им у шиши ракије,
Замеђене па зашећерене,
Мезета им снаха донијела,
Слатке урме од града Мисира.
Док се ђеца мало одморише
И јуначки живот повратише
Иза тога изиђе вечера;
Вечераше два ђевера млада.
Кад господску вечер вечераше,
Снаха њима на руке полила,
Бојали им припали чибука
И шећерли кафу изнијела.
И ту вакат од ложнице био,
А ђевојка на ноге скочила,
Па им стере душек по душеку

И златали јастук по јастуку
А кумашли јорган по јоргану,
Па скинула обадва ђевера,
Све им свлачи до кошуље танке,
Па легоше два ђевера млада,
А међу ње снаха милосница,
Преко њихе претурила руке.
Ту су тавну ноћцу преноћили.
Рано рани Свилојевић Иво,
Па ето га шћери у одају,
Да обиђе шћерку и ђевере,
Али шћерка боље уранила,
Пробудила два ђевера млада,
Умили се и Богу молили.
Док ево ти Свилојевић Иве,
Па он њима добро јутро виче;
Пријатељи на ноге скочиште
И добро му јутро одазваше,
Руке шире у лице се љубе,
Па сједоше за пуну трпезу,
Отпочеше хладно пити вино.
Вино пише еглен затурише,
А вели им Свилојевић Иво:
„Чујете л' ме, пријатељи драги!
„Не мојте ми одмах полазити,
„Док опремим рухо ђевојачко.“
То им рече, па на ноге скочи,
Оде Иво у своју одају,
Сву родбину своју саставио,
Разређује господске дарове,
Што ће коме свату даровати,
Разредише и све пописаше.

У то стаде три бијела дана
И четврто јутро освануло.
Док повика чауш до чауша:
„Азурала, господо сватови!
„Ко је коњик притежи колане,
„А пјешаци за ноге опанке;
„Азурала госпоја ђевојка!
„Сватови смо, за стајање нисмо,
„О нама ће побринут' се амо."
Спремна била кита и сватови,
Развише се крсташи барјаци,
Поврвјеше први барјактари,
А првјенци коње појахаше,
Ђеверови цуру изведоше,
Док ево ти Свилојевић Иве
И за њиме господски дарови.
Пет стотина свата дароваше,
Првјенцима коње не јахане,
Барјактарим' џиде позлаћене
И на џиде од злата јабуке;
Чаушима од злата чугеле;
Војводама бошчалуке златне;
Старом свату од злата синију,
На којој су оплетене гује,
На сриједи саставиле главе,
У главама драги камен с'јева;
Милу куму од злата колајну,
У којој су три камена драга,
Ваљају му једног Цариграда;
А прикумку од злата јабуку
Накићену дробнијем бисером;
А остале како кога може,

Неком јаглук а неком бошчалук,
Ђеверима лијепу ђевојку.
Чауш викну дабулана рикну,
Поврвјеше кита и сватови;
А прати их Свилојевић Иво
Са својијех стотину Брђана,
Пратио их до конака првог,
Па се Иво натраг повратио.
Ту сватови ноћцу преноћили,
Па у јутру рано полазили,
И тај бијел данак путовали,
Па и трећи данак полазили.
Трећи бјеху конак направили
У лијепој Пиви поточњивој,
Код бијела Пивског намастира,
Код сокола Гововић хаџије,
Игумана Пивског намастира,
И ту они ноћцу преноћише.
Па ето их до Новог Пазара,
Из Призрена на Рогозно равно
До Вардара до воде студене,
Хватили се Бањске племените;
Кад су били испод Бањске равне,
Док се пољем јунак помолио,
Вас у црну и на коњу врану,
Циба му се копље на рамену,
Око коња облијеће ђорда,
Сјаје му се како мјесечина,
Па сусрете у пољу сватове
И он стаде украј друма пута,
На балчак је наслонио руку.
Ту наљегла два првјенца млада,

Оба брата оба Јакшевића;
Говори им јунак са вранина:
„Два првјенца! баците дарове
„Да на миру не водимо кавге.“
Шћаху ђеца кавгу заметнути,
А то гледа сватски старјешина,
Старјешина Југ-Богдане стари,
Па завика два Јакшића млада:
„Ђецо моја, не замеђ'те кавге!
„Подајте ви од себе дарове;
„Кад дођемо Радул-бега двору,
„Он ће наске боље даровати.“
Док Јакшићи бацише дарове
Хабер паде у киту сватове,
До ђевојке хабер долазио.
А да видиш јунака ђевојке,
Она моли два ђевера своја:
„Поћерајте коње, ђеверови,
„Да ја видим, ко је пред сватима,
„Ко ли ће ми срећу заставити?“
Црногорка мудра и разумна,
Одјахала од коња путаља,
Она лети млада кроз сватове,
Док долеће ономе јунаку,
Поклони се, пољуби му руку:
„О јуначе, на коњу вранчићу,
„Братим тебе Богом истинијем!
„Не по једном, већ стотину пута,
„Не мој моје среће застављати,
„Ни сватове моје резилити;
„Ако кога ти на страни имаш,
„Једа Бог да, да га скоро видиш.“

Турчин бјеше, за Бога хајаше,
Па ђевојци 'вако говораше:
„Црногорко, лијепа ђевојко!
„Ев' имаде цијел мјесец дана,
„Да је беже тебе испросио,
„Све ја клањам и Богу се молим,
„Да дочекам тебе и сватове,
„Да му шалу за срамоту вратим.
„Ев' имају четири године,
„Од кад ми је браћу осужњио;
„Братио сам бега Радул-бега,
„Да ми браћу пушти из тавнице,
„Дав'о сам му на товаре благо,
„А он ми их испушћати не ће,
„Веће мени књигу отписује,
„Из тавнице да их пуштит' не ће,
„Док с' њихово не распане т'јело,
„Кости каже брати по тавници,
„Па им кости у авану туђи
„И пунити бађемез-топове,
„Разбијати брда и долине;
„Сад ћу шалу за срамоту вратит',
„Од сватова узети дарове.
„И његову браћу повезати,
„С њима тебе хоћу повратити,
„Тебе узет' за вјерену љубу,
„Бацити му браћу у тавницу,
„Нек тавнују к'о и браћа моја.“
А кад чула госпоја ђевојка,
Вранцу му се око грла вија,
А јунаку око мукадема:
„Богом брате, незнан јунак добар!

„Пушћи мене и моје сватове,
„А и моја два ђевера млада,
„Тврду теби божју вјеру дајем,
„Док ја кули Радул-бега дођем,
„Од коња му одјахати не ћу,
„Док ми не да од тавнице кључе,
„Онда хоћу с коња одјахати,
„Од тавнице врата отворити,
„Пуштићу ти браћу из тавнице
„И твоме их двору опремити;
„Већ те молим и руку ти љубим,
„Кажи ми се, ко си и како си
„И како се по имену вичеш?“
Стаде јој се Турчин казивати:
„Ја сам главом Ђерза Бањанине.“
А кад чула лијепа ђевојка,
На ђевера оком намигнула,
Донесоше златна бошчалука,
Па га даје Ђерзи Бањанину:
„Нај то теби, мој по Богу брате!
„Ако Бог да, те ја двору дођем
„Господара бега Радул-бега,
„И твоју ћу браћу даровати.“
Онда Ђерза тихо говорио:
„Хајде секо, у сто добрих часа,
„Не мој своје вјере погазити
„А ни моје браће оставити
„У тавници кући необичној.“
И Јакшићим' даре повратио.
Отален се свати подигоше,
Оде Ђерза двору бијеломе,
А сватови пољем широкијем.

Да не бјеше јунака ђевојке,
Оста сватим' руго и срамота.
А кад били пољем одмакнули,
Цура моли два ђевера своја:
„Два ђевера! два златна прстена!
„Окреп'те ми свате на Дечане,
„Да ја видим високе Дечане,
„У Дечани пребијелу цркву,
„Да је видим и прилог оставим.“
А ђевери снаху послушаше,
Окренуше свате на Дечане.
Док дођоше пребијелој цркви,
Калуђери цркву отворише,
И у цркву уђезе ђевојка,
Цјеливала крсте и иконе
И ћивота краља Дечанскога,
На олтару прилог оставила,
Оставила на трапези часној,
Све у жуто стотину дуката.
Пак отален свати појездише,
Све пјевали и веселили се,
Док дођоше двору Радул-бега.
Добро их је беже дочекао,
Сви сватови коње одјахаше,
Ал' ђевојка одјахати не ће.
Молише је два ђевера мила:
„Сјаши коња, наша снахо драга!
„Срдит јесте беже Радул-беже,
„Бојати се да те не окара.“
А ђевојка одјахати не ће,
Јер је своју вјеру оставила
А у Бањској крај Косова равна,

И одоше два ђевера млада.
Док ево ти Радул-бега мајке,
Па невјести својој говорила:
„Сјахуј, снашо, од коња путаља!“
Цура шути ништа не говори.
Старица јој опет говорила:
„Сјахуј, снашо, са коња путаља,
„Доста си га веће уморила.“
Цура шути ништа не говори.
Ражљути се Радул-бега мајка,
Па говори Радул-бегу сину:
„А мој сине, беже Радул-беже!
„Јер испроси нијему ђевојку?“
Кад дочуо беже Радул-беже,
С чивилука сабљу дохватио,
Па удари низ бијелу кулу,
Голу сабљу носи у рукама,
Па ђевојци тихо говорио:
„Орјаткињо, не моја ђевојко!
„Што ми коња одјахати не ћеш?
„Сјаши коња, а не губи главе!“
Ђевојка се са коња преклања,
Радул-бегу тихо говорила:
„Господаре, беже Радул-беже!
„Ја ти коња одјахати не ћу,
„Док ми не даш од тавнице кључе,
„Да ја пуштим два брата Ђерзина
„И остале сужње, што их буде.“
Радул-бегу мило не бијаше,
Али веће бити не могаше,
Већ дозива Ђура тавничара:
„Хајде Ђуро, и понеси кључе.“

Дође Ђуро и донесе кључе,
А ђевојка одјаха с путаља,
Сави скуте и златне рукаве,
Па за Ђуром оде до тавнице.
Како Ђуро отворио врата,
Она викну два брата Ђерзина:
„Изиђите на тавничка врата.“
Изиђоше два брата Ђерзина,
За руку их прихвати дјевојка:
„Хајте, браћо, ви сте опроштени.“
А док писну тридесет сужања:
„Јадни ти смо од сад до вијека!
„Овђе ће нам кости останути!“
Ражали се лијепој ђевојци,
Па све сужње пушта из тавнице:
„Бјеж'те, сужњи, куда који знаде.“
Она узе два Ђерзина брата,
Одведе их двору бијеломе,
Па доведе два хитра бербера,
Измише их и обричише их
И њихове нокте одрезаше.
Ђевојка им рухо покројила
И обукла што год љепше може,
Па им купи два коња витеза
И даде им за ашлука блага:
„Хајте, браћо, у сто добрих часа,
„Поздравите побратима мога.“
Пак се врати на танану кулу,
Свекрвицу у руку пољуби,
Онда своје двије заовице
И у двору ко пречи бијаше.
Скочила се два ђевера млада,

Они иђу своме брату милу:
„О наш брате, беже Радул-беже!
„Да хришћански закон савршимо,
„Да вјенчамо тебе и ђевојку,
„Да се и ми мало одморимо.“
Радул-бег је брању послушао,
Доведоше и попа и кума,
Па вјенчаше бега и ђевојку.
И ту једну свадбу направише,
Свадбоваше за петнаест дана,
Свадбари се многи разиђоше,
Оста беже љубећи ђевојку.
Љубише се и миловаше се,
Лијеп пород изродио с њоме:
Двије шћери и четири сина,
Шћери ране а позне синове,
Шћер' удаје а жени синове,
Нек невјесте заов' не застају,
Нек с' у двору два зла на састају.

50.

Женидба Бановића Стјепе.

(Из Сарајева)

Бег Јован-бег у лов полажаше,
Секу своју мудро сјетоваше:
„Марушина, моја секо драга!
„Добро чувај двора бијелога,
„Рано шаљи на воду робињу,
„Рано двору затворајте врата,
„У махали љута гуја спава,
„Љута гуја Бановићу Стјепо,
„Све он нама о срамоти ради:
„Обљубиће, узети те не ће.“
Оде Јово у лов у планину,
Лудо злато мудро сјет примило;
Рано шаље на воду робињу,
Рано двору затворала врата,
А једно се вече одоцњела,
Одоцњела на воду робиња:
Ал' на води Бановићу Стјепо,
Коња поји а сокола купа,
Бојним копљем воду замућује.
Моли му се танена робиња:
„Не мути ми студене водице,
„Караће ме мила госпојица.“
Говорио Бановићу Стјепо:
Робињице по Богу сестрице!
„Кажи мени, ђе ти госпа спава,
„Ево теби стотину дуката?“

Говорила танена робиња:
„Да си, Стјепо, вихар на планини,
„Не би знао ђе ми госпа спава.“
Бановић се мамом помамио,
И робињи тихо говорио:
„Робињице, по Богу сестрице,
„Кунем ти се божјом вјером тврдом,
„Ево теби и три ста дуката,
„И хоћу те ропства опростити,
„Остави ми отворена врата,
„Да ја видим ђе ти госпа спава.“
Говорила Кумрија робиња:
„Оставићу отворена врата,
„На госпи су деветера врата,
„И десета од срме сковата,
„На вратима брава дубровачка,
„Више врата тица денкушица,
„Када види туђина јунака,
„Крилим' бије умом, проговара.“
И хладне је воде наточила.
Кад је дошла двору бијеломе,
Све по двору опојила робље,
Сви падоше главом брез узглавља,
Па на двору отворила врата;
Док ето ти Бановића Стјепе,
Брез питања у дворе ошета,
Брез убруса на горње чардаке.
Кад деветим' вратим' долазио,
Угледа га тица денкушица,
Крилим' бије, умом проговара,
Осјети се дилбер Марушина,
Она цикну кано љута гуја:

„Робињице, ујела те гуја!
„Коме ли си отворила врата?“
Док ето ти Бановића Стјепе
Руком махну алкатмер запахну.
Кад га виђе дилбер Марушина,
Ничице је по шиљтету пала.
Говори јој Бановићу Стјепо:
„Марушина, срце из њедара!
„Не ћу теби ништа учинити,
„Што ћу с тобом ноћцу преноћити.“
Леже с њоме у мека душека,
Љубио је с вечер' до сабаха.
Прије зоре и бијела дана,
Пође двору Бановићу Стјепо,
Пратила га дилбер Марушина
Грозним' сузам' низ бијело лице:
„А нека те, Бановићу Стјепо,
„На ком си ме добру оставио,
„То те добро код твог двора стигло.“
На злато се Стјепо обзираше,
Ал' јој ништа говорит' не шћаше.
Оде Стјепан а остаде Мара,
Паде јадна на мека шиљтета,
Она цвили кано љута гуја:
„О Јоване, мој рођени брате!
„У з'о час си у лов полазио,
„А у горе секу сјетовао,
„Учува ти пребијеле дворе,
„А допаде руга и срамоте.“
У та доба Јован-бег на врата,
Чизме скида, а робињу пита:
„Робињице! камо моја сека?“

„Ено ти је на горњем чардаку,
„Ђе болује на меку душеку.“
Бег Јован-бег оде на чардаке,
Па он сједе секи више главе.
Братац секи кроз плач проговара:
„Шта те боли? моја секо драга!“
„Боли мене и срце и глава.“
Алка куцну плахо на вратима,
Вјерна слуга Бановића Стјепа,
Даде Јови листак књиге б'јеле,
Књигу учи беже Јован-беже,
Књигу учи, а на њу се смије.
Питала га милосница сека:
„Чија ј' књига, од кога ли града,
„Од каква ли нашег пријатеља?“
„Ова књига од столнога града,
„Од онога Бановића Стјепе,
„Господара Босне поносите,
„Тебе иште за вјерну љубовцу,
„А нијесмо, секо, према њсму;
„У онога Бановића Стјепе,
„Седамдесет стола сребрнијех,
„Бојно копље на мјесец ковано
„И на мјесец и на сјајне зв'језде.“
На то му се сека насмијала:
„Дај ме њему, мој рођени брате!
„То је мени Бог и срећа дао.“
Даде братац милосницу секу,
За љубовцу Бановићу Стјепи.
Сретна цура добро се удала,
Краљица се Бановића звала.

51.

Смрт Бановића Иве.

(Из Сарајева)

Дворбу двори Бановићу Иво
У онога краља од Крајине,
Дворио га девет годин' дана,
Издворио дворе и тимаре,
Издворио коње и соколе,
Издворио благо готовину;
Ал' то Иви ништа мило није,
Веће шћаше издворит' му шћерцу,
Ал' му шћери издворит' не море.
Онда Иво Мари говорио:
„А Марушо, лијепа ђевојко!
„Дворих краља девет годин' дана
„И издворих дворе и тимаре
„И остало благо готовину;
„Ал' то мени ништа није мило,
„Кад ја тебе издворит' не могох:
„Ја ћу продат' дворе и тимаре
„И продаћу коње и соколе,
„Сасипаћу благо у ћемере,
„Ја ћу ићи с главом по свијету,
„Свуд ћу ићи, тебе ћу жалити.“
Говорила племенита Мара:
„А бора ти, Бановићу Иво!
„Не мој јунак ићи по свијету,
„Већ ти хајде тамо у магазе,
„Па ти узми кићену буклију.

„Наточи је вина црвенога,
„Док ја скувам бијеле колаче,
„Па ти хајде у земљу Русију
„Мом амици краљу Алексији,
„Те ми проси дилбер-Анђелију,
„Од мене је и виша и љепша.“
То је Иво Мару послушао,
Пак он оде доље у магазу,
Те узима кићену буклију,
Наточи је вина црвенога,
Док му Мара покува колаче.
Лијепо се Иво опремио,
Па појаха коња великога
И он оде у земљу Русију,
У Русију краљу Алексију.
Кад је дош'о краљу русијскоме,
Запроси му дилбер-Анђелију,
Иво проси а краљ му је даје,
Пак је њему краље говорио:
„А мој зете, Иво Бановићу!
„Ти покупи хиљаду сватова,
„А све коње вране не коване,
„Не коване, јако потковане,
„А јунаке младе не жењене,
„Не жењене и скоро жењене.“
Отле пође Иво своме двору,
Он сакупи хиљаду сватова,
Све јунаке младе не жењене,
Не жењене и скоро жењене
А и коње јако потковане.
Кад је Иво свате сакупио,
Он изиђе на високу кулу,

Те облачи ђузел-одијело,
Најнапријед свилену кошуљу,
На кошуљу кадифли џечерму,
На џечерму зелену доламу,
На долами троје токе златне,
А на ноге ал-чохе чакшире,
Више му је под кољеном злата,
Него саје чохе на кољену,
А на главу калпак и челенке,
За калпаком девет челенака
И десето крило оковано
И оно се на бурму окреће,
Те му лице заклања од сунца
И од сунца и од плаха вјетра.
Кад се Иво тако опремио,
Он силази на мермер-авлију,
Па изведе вранца од мејдана,
Лијепо га Иво опремио,
Оседла га седлом сребрнијем,
Заузда га уздом позлаћеном,
Притеже му четири колана,
А и пету ибришим-каницу,
Па посједе вранца од мејдана
И поведе кићене сватове,
Испред двора Маруше ђевојке.
Али Мара на ћошку сједаше,
На крилу јој ђерђеф од биљура,
Кад је Мара Иву сагледала,
Од себе је ђерђеф отурила,
Четири му ноге подломила
Па полеће низ високу кулу,
Она зове своју милу мајку:

„К мени, к мени, моја мила мајко!
„Да ти видиш Иву Бановића,
„Баш бих рекла и бих се заклела,
„Да га љепшег у свијету нема.“
Њојзи мајка охоло говори:
„Цркни, цркни, моја ћери драга!
„Ја те не дам њему за љубовцу.“
Кад то зачу племенита Мара,
Она иде у своју одају,
Па је своје рухо преложила:
„Тавни, тавни, пусто рухо моје!
„К'о ће моје у земљици лице.“
Она нађе свилена гајтана,
Па отиђе у зелену башчу,
Објеси се о жутој наранчи,
Да јој мајка за то и не знаде.
Кад је сунце за планине пало,
Док ето ти браће Марушине,
Они иду из лова јуначког,
Кад су браћа близу двора дошла,
Међу собом они говораху:
„Боже мили, чуда великога
„Што нам сестре нема у сретање?
„Јали нам се сестра разбољела,
„Јали се је љуто окарила,
„За ђидијом Бановићем Ивом.“
Док се њима очи омакоше,
Погледаше у зелену башћу,
Угледаше Мару на наранчи,
Полећеше у зелену башћу,
Пресјекоше свилене гајтане,
Мртва Мара у травицу паде,

Лијепо је браћа ожалише,
Ожалише, па је опремише,
Однесоше друму широкоме,
Покрај друма Мару укопаше,
Крај гроба јој воду навратише,
Покрај воде ружу посадише.
Кад је било сутра око по дне,
Кад је Иво покрај гроба био,
Он је добра коња уставио:
„Стан'те мало, драга браћо моја!
„Ови гробак скоро не бијаше.
„Овђе лежи Маруша ђевојка,
„Сад ћу за њом јунак умријети;
„Лијепо ме, браћо, укопајте,
„Покрај Маре лијепе ђевојке,
„Па вратите моју заручницу
„У Русију краљу Алексију.“
То изусти а душу испусти.
Сва су браћа њега послушала,
Па лијепо Иву сахранише,
Покрај Маре лијепе ђевојке;
Повратише Анђелију младу
У Русију краљу Алексију.
Жалио га краљу и краљица,
А највише лијепа ђевојка.

52.

Стјепо Бановић и љуба му Анђелија.

(Из Сарајева.)

Вино пије Бановићу Стјепо,
Служи му га љуба Анђелија;
Како коју чашу наљеваше,
Све је грозним сузам' доњеваше.
Говори јој Бановићу Стјепо:
„Што је теби, љубо Анђелијо?
„Кад ти није никакве невоље?
„Злато носиш, по кадифи ходаш,
„Шећер једеш, шербе воду пијеш,
„С тобом иду четири робиње,
„Те ти носе скуте и рукаве,
„Скуте носе, да се не уросе,
„А рукаве да се не окруне;
„Мој ти бабо уз кољено сједа,
„Моја мајка госпојом дозива,
„Моја браћа шећер-кафом поје,
„Моје секе подвив' руке дворе.“
Бановићу љуба говорила:
„А бора ми, Бановићу Стјепо!
„Ако бабо уз кољено сједа,
„Ако сједа, и ваља да сједа,
„Много сам му благо донијела;
„Ако мајка госпојом дозива,
„Ако зове и ваља да зове,
„Ја и јесам рода господскога;
„Ако браћа шећер-кафом поје,

„Ако пије, и ваља да пије,
„Довела сам коње и соколе;
„Ако секе подвив' руке дворе,
„Ако дворе, и ваља да дворе,
„Хитру сам их везу научила,
„Танко сам им рухо сакупила.
„А бора ми, Бановићу Стјепо,
„Волим љубит' бега Јован-бега,
„Волим њега у кошуљи танкој,
„Него тебе све у суху злату.“
То изрече, из двора утече.
Кад то чуо Бановићу Стјепо,
Он узима троструку канџију,
Па пођера љубу Анђелију,
Достигну је у трећој махали,
Узима је за бијелу руку,
Љуто бије љубу Анђелију;
Куд је куца, онуд' кожа пуца,
Куд је бије, онуд' крвца лије.
Бановићу љуба говорила:
„Господаре, Бановићу Стјепо!
„Не говорим већ се шалим млада.“
Говори јој Бановићу Стјепо:
„Не бијем те, већ се шалим с тобом;
„Ниси мила као што си била,
„Баш да би се у злато облила.“

53.

Херцег Маринко и Ибро Арапин.

(Из Босне)

Вино пије тридесет Сењана,
На сред Сења града бијелога,
Међу њима Сењанин Иване,
Служи вино Лука барјактаре.
Кад се Иван накитио пива,
Сењанима тихо говораше:
„Браћо моја, тридесет Сењана!
„Није л' мајка родила јунака
„А сестрица брата одгојила,
„Свиленим га пасом опасала,
„Мушкијем га гласом дозивала
„И овће га мени оправила,
„Да се хладна напојимо пива,
„Па да иће са мном четовати,
„Да јуначку чету окренемо
„Ето тамо на Херцеговину,
„А до куле два херцега млада,
„Херцег-Стјепе и херцег-Маринка,
„И њих ћемо у чету дигнути,
„Онда ћемо чету окренути,
„Право оној чевој Гори Црној
„Не бисмо ли штогод задобили."
Сви Сењани поникоше ником,
Погледаше у зелену траву,
Како трава на завојке расте,
А не гледа Лука барјактаре,

Већ Ивану међу очи црне:
„Побратиме, Сењанин Иване!
„Ево мајка родила јунака:
„Ја ћу ићи с тобом четовати,
„Хајде с четом, куд год теби драго,
„Ти ћеш нама чето-баша бити,
„А ја ћу ти бити барјактаре,
„Крстат барјак носићу пред четом."
Кад то зачу Иван Сењанине,
Поглади га руком по плећима,
И пољуби међу очи црне:
„Бе аферим, Лука барјактаре!
„Брез тебе ми ни јунаштва нема."
Па скочише од земље на ноге,
Изиђоше на бијелу кулу,
И добро се момци опремише,
Припртише торбе упртнице,
Пригрнуше струке вугашице,
Заметнуше лаке џефердаре
И одоше на Херцеговину,
Проходише сву Херцеговину,
И ето их у равно Требиње
До бијеле херцегове куле.
У најљепша доба долазили
Кад се тиха ноћца ухватила
На авлију херцега Стјепана.
Иван куца алком на вратима,
С куле виче херцегова мајка:
„Ко то куца ноћас на авлији?"
Ал' говори Сењанин Иване:
„Отвор' врата, херцегова мајко,
„Њима мајко а мени помајко,

„Куца рука горскога хајдука,
„Побратима твојијех синова,
„А на име Иван Сењанине.“
Тад старица низ кулу слећела,
Од авлије канат отворила.
Унићоше два горска хајдука
И старици божју помоћ вичу,
Старица им боље прихватила:
„Да сте здраво, два посинка моја!“
Руке шире у лице се љубе,
Па одоше на бијелу кулу.
За пуну их софру посађује,
Засједоше хладно пити вино.
Кад се рујна накитише пива,
Рујно винце удари у лице,
А ракија ћеиф направила,
Тад бесједи Иван Сењанине:
„А старице, херцегова мајко,
„Њима мајко, а мени помајко!
„Камо моја до два побратима,
„Побратима два херцега млада?
„Ја сам до њих, јунак, долазио,
„Да иђемо чету четовати.“
А старица сузе прољеваше:
„Мој синовче, Иван Сењанине!
„Нису дома два херцега млада.
„Ево има дванест годин' дана,
„Кад удрише јаничари Турци
„Из те наше Босне каловите,
„Од проклетог шехер-Сарајева,
„Поробише сву Херцеговину,
„Пак и наше бијело Требиње,

„И два моја сина ухватише,
„Одведоше Босни каловитој.
„Ми остасмо јадне женске главе,
„Двије љубе два херцега млада,
„И ја с њима херцегова мајка,
„И ђевојка Анђелија шћерка;
„Ево има седам годин' дана,
„Враг донесе Ибру Арапина,
„До Требиња и до наше куле,
„Он пороби танку нашу кулу,
„С њиме Турци благо под'јелише,
„Двије снахе моје обљубише,
„Мене стару ногам' погазише,
„Анђелију шћерцу одведоше.
„Јал' два моја сина не знадоше,
„Не знадоше, јали не хајаше,
„Проклетници што нам урадише.
„Јесам чула, мени људи кажу,
„Да су сада у шер-Сарајеву
„Погрaдили хане и механе
„И још многе кићене дућане,
„Намакнули робу трговачку,
„Па тргују, робу продавају.“
Вели њојзи Иван Сењанине:
„О помајко, херцегова мајко!
„Јер им ситну књигу не напишеш,
„Не спремиш је шехер-Сарајеву,
„Нек сазнаду оба твоја сина,
„Да је њима мати у животу.“
Говорила херцегова мајка:
„Да ја ум'јем књигу накитити,
„Давно бих је њима оправила,

„Ал' не ум'јем, па их сузам' зовем,
„Јер ја нијe пријатеља немам,
„Који би ми књигу написао.“
Скочи Иван од земље на ноге,
Па донесе дивит и калема
И хартије књиге без јазије,
Сједе Иван ситну књигу писат',
Иван пише, а говори мајка:
„Два херцега, мила моја сина!
„Ил' не знате, или не хајете,
„Да су ваши поробљени двори,
„Стара мајка ногам' погажена,
„Двије ваше обљубљене љубе,
„Анђелија одведена сека
„На далеко у земљу Арапску
„За некаква Ибру Арапина.
„Моји синци, два херцега млада!
„Потеж'те се свом бијелом двору,
„Походите остарјелу мајку,
„Потражите Анђелију секу,
„Осветите обљубљене љубе.“
Кад је књигу таку написала,
Дозивала слугу Милутина:
„Стани, слуго, у топле подруме:
„Ти опреми дебела ђогина,
„Носи књигу шехер-Сарајеву,
„А на руке мојим синовима
„Херцег-Стјепи и херцег-Маринку.
„Кад ти сиђеш у шер Сарајево,
„У јутру ћеш рано уранити
„И поћи ћеш од каве до каве;
„Ако туди херцеге не нађеш,

„А ти поћи од хана до хана;
„Да по чему и ту их не нађеш,
„А ти хајде у пјане механе.
„Лако ћеш их, сине, познавати,
„Налик браћа један на другога,
„По милости врло милују се
„И бијелим рукама грле се
„Љубећи се у бијело лице,
„Те милости у Бошњака нема.“
У млађега поговора нема,
Слуга спреми дебела ђогина,
Узе књигу слуга Милутине,
Па се тури коњу на сриједу,
Оде момак шехер-Сарајеву.
Куд год иђе, Сарајеву сиђе
И ту једну ноћцу преноћио,
Па у јутру рано уранио,
По кавама два херцега тражи,
Али ту их наћи не могаше;
Па ето га од хана до хана,
Ал' херцега ни ту не имаде;
Онда слуга на варош испаде,
На вароши пред пјаном механом,
Водају се два добра дорина,
Налик оба један на другога,
По прилици њихе познаваше,
Да су коњи два херцега млада.
Пред механом одсједе ђогина,
Па униђе у пјану механу,
Те погледа на четири стране,
У механи доста Сарајлија,
Нећe један, нећe су двојица;

Они сједе, хладно пију пиво,
Два херцега један до другога,
Пред њима је од злата маштрафа,
И врло се Стјепо замислио,
Нити пије, нит' се разговара.
Бесједи му херцеже Маринко:
„Мио брате, херцеже Стјепане!
„Што си ми се тако замислио?“
Говори му херцеже Стјепане:
„Како ти се замислити не ћу,
„Ноћас сам ти чудан сан уснио,
„Ће нам слуга Милутине дође
„И донесе књигу шаровиту
„Од старице наше миле мајке;
„На сну сам је, брате, проучио,
„Ја каква је књига жаловита!
„Да је наша кула поробљена,
„Наша стара мајка погажена,
„Обје наше љубе обљубљене
„Анђелија сестра одведена
„У проклету у земљу Арапску.“
Смију му се младе Сарајлије:
„Ero једна, херцеже Стјепане!
„Ну наука, нуто књижевника,
„Што ће у сну књигу проучити,
„Спавајући баш к'о и на јави.“
Истом они у том разговору,
На вратима момче Херцеговче,
Оно слуша, што зборе Бошњаци,
Па упаде у пјану механу
До кољена херцега Стјепана,
Приступи му руци и кољену.

Пољуби га у скут и у руку,
На кољену књигу остави му,
Херцег Стјепан књигу прихватио,
Па је гледа а сузе прољева;
До полак је књиге проучио,
А од пола сузам' поквасио,
Па је даде херцегу Маринку.
Маринко је књигу проучио.
Њему Стјепан тихо бесједио:
„О Маринко, мој брате рођени!
„Ево часа, да се растајемо,
„Жељела је наске наша мајка,
„Па ћемо се и ми пожељети
„И у тешкој жељи умријети,
„Већ да добре коње појашемо,
„Да се с добрих коња пољубимо,
„Како браћа да се опростимо,
„Па ти хајде кули у Требиње,
„А ја одох од града до града,
„Хоћу, брате, у Арапску сићи:
„Ја ћу своју изгубити главу,
„Ја избавит' сестру Анђелију.“
А вели му брат херцег Маринко:
„А мој брате, херцеже Стјепане!
„Ти си, брате, готов' остарио
„И јуначки мејдан изгубио;
„Већ ти кули хајде у Требиње,
„У Арапску ја ћу силазити:
„Ја ћу своју изгубити главу,
„Јали нашу сестру избавити.
„Чекај мене годиницу дана
„У Требињу на бијелој кули,

„За то вр'јеме ако ти не дођем,
„Подај мени покојну вечеру
„За предушје милом брату твоме.“
То рекоше на ноге скочише
И на добре коње посједоше,
Са коња се браћа ижљубише,
Ижљубише, па се растадоше.
Стјепан оде низ поље широко,
А Маринко брду уз Коваче,
Право оде друмом стамболскијем.
Куд год иђе, до Стамбола сиђе,
И Стамбол је здраво преходио,
Хватио се високих планина,
Силазио у поље широко.
Кад на пољу пребијеле овце,
Код ованца три младе робиње,
Гологлаве и све босоноге,
Из ногу им црна крвца капа;
До њих херцег дођера дорина,
Са коња им божју помоћ назва,
Робиње му љепше прихватиле,
Све три му се смјерно поклонише:
„Да си здраво јунак на дорину.“
Маринко им херцег говорио:
„Ја Бога вам, до три чобанице!
„Чије ли сте, чије ли су овце?
„Што вас босе за овцама храни?“
Зацвиљеше три младе робиње:
„Јесу овце силна зулумћара,
„Несретнога Ибре Арапина,
„А ми јесмо његове робиње.“
Маринко им херцег говораше:

„Робињице, сиње кукавице!
„Је ли вам се Ибро оженио?“
Њему веле три младе робиње:
„Давно нам се Ибро оженио
„Од некаквог равнога Требиња,
„Анђелијом сестром херцеговом.
„Ево има седам годин' дана,
„Од како је Арап-доводио,
„Од браће јој гласа не имаде;
„Љуто пишти дилбер-Анђелија,
„Она жали два брата рођена,
„Мила брата два херцега млада,
„Не долазе сестри у походе.“
Маринко им херцег говорио:
„Ја Бога вам, млађане робиње!
„Је ли дома Ибро Арапине?“
Робиње му тихо говорише:
„Нема дома Ибре Арапина,
„Отиша' је у лов у планину,
„Ево има нељељица дана,
„Да лов лови по гори зеленој.“
— „А робиње, чобанице младе!
„Има л' иђе камена механа,
„Да се мени напојити пива.“
— „Нема ниђе камене механе,
„Веће хајде пољем широкијем
„Танкој кули Ибре Арапина,
„Онђе ћеш се напојити пива,
„Јер се љуба Ибри одмолила,
„Браћи даје покојну вечеру
„За предушје два херцега млада.“
Маринко им херцег бесједио:

„Ја како ћу танку кулу наћи,
„Кад ја не знам које му је кула?“
— „Лако ћеш је јунак налазити,
„Његова је понајтања кула,
„У висину јесте понајвиша,
„Сва је пуста главам' накићена,
„Да Бог да му ватром изгорела.“
Тад Маринко оћера дорина,
Оћера га пољем широкијем.
Кад је граду под бедеме био,
Погледао кулам' у висине,
Која ли је пуста понајвиша
И људскијем главом' окићена,
Док угледа понајвишу кулу.
Ето њега граду у капију,
Мало тамо у напредак био,
Док ето ти једне невјестице,
Она носи два ибрика златна
И у руци свилена јаглука,
Грозне сузе љева низ образе,
Па јаглуком росу отираше.
Њој Маринко божју помоћ даје,
А она му љепше прихваћаше:
„Да си здраво јунак са дорином.“
Маринко јој херцег говорио:
„А Бога ти, невјестице млада!
„Када ићеш на воду студену,
„Што прољеваш сузе низ образе?“
Она њему тихо бесједила:
„О јуначе, на коњу дорину!
„Мени јесте за невољу љуту
„Просипати сузе низ образе,

„Јер ја немам ниђе никог' свога.
„Ево има седам годин' дана,
„Од како ме Арап задобио:
„Да ја имам иђе и ког свога,
„То би мене тужну потражио
„И арапских руку опростио.“
Херцег њојзи тихо одговара:
„Невјестице, од које си земље?
„Чијега си рода и племена?
„И како те Арап задобио?“
Ђевојка му тихо проговара:
„Млад јуначе, на коњу дорину!
„Ја сам млада од Требиња равна,
„Имала сам милу браћу своју,
„Два херцега два рођена брата.
„Кад удрише на Требиње Турци,
„Све Требиње листом поробише,
„Оба моја брата одведоше,
„Херцег-Стјепу и херцег-Маринка;
„Па не знадем, живота ми мога,
„Ал' ми браћу погубише Турци,
„Ал' не хају браћа за сестрицу.
„Ево има дванаест година,
„Од њих гласа ни хабера немам:
„Да су мени браћа у животу,
„Давно би ме они потражили,
„На јунаштво мене повратили.“
Маринко јој херцег говораше:
„Анђелијо, мила сестро моја!
„Зар си пала у душманске руке?
„Дош'о братац да сестру потражи,
„Ја сам главом твој братац Маринко.“

Кад то зачу Анђелија млада,
Она баци од злата ибрике,
Објеси се дори о гривама
А свом брату о бијелу врату:
„Благо мени од сад до вијека!
„Кад је тебе срећа донијсла,
„Данас ћеш ме избавити младу
„Од немила Арапина црна.
„Ево има нећељица дана,
„Отиш'о је Ибро Арапине
„Са хртима у лов у планину.“
Кад је тако брату говорила,
Брже боље натраг поврати се
И одведе мила брата свога,
На високу Арапову кулу.
За пуну га софру поставила.
Јунак сједе хладно пити вино,
Опрема се Анђелија млада,
Да путује с братом к завичају.
Док се херцег пивом накитио,
Опреми се дилбер-Анђелија,
Па отален јесу полазили.
Маринко је посио дорина,
За се сестру Анђелију баци,
Побјегоше пољем широкијем,
Прихватише горе Буковице
И иђоше брду уз планину
У напредак пуна четир' сата,
Док зацвиље дилбер Анђелија:
„Мој Маринко, моје сунце жарко!
„Заборавих два близанца сина.“
Братац секи тихо одговара:

„Та прођи се Арапчади црне,
„Од зла рода нек није порода.“
Анђелија брату говораше:
„Ти се врати, живота ти твога!
„Донеси ми два близанца сина;
„Ако јесу и Арапчад црна,
„Моја ђеца, па су мени драга,
„Од мога су срца отпанула,
„Не могу их ником' прегорети.“
То Маринку мило не бијаше,
Али друга бити не могаше.
Па сакрива сестру Анђелију,
У планини у камен-пећину,
Врати коња стрмо низ планину.
Кад испаде на поље широко,
Док ето ти црна Арапина
На високој мркој бедевији,
Пољем трче, а из грла виче:
„Стани курво, херцеже Маринко!
„Да те питам у пољу широку,
„Чију ли си поробио кулу,
„Чију ли ћеш ујагмити љубу?“
А Маринко њему одговара:
„Курвин сине, црни Арапине!
„Нисам твоју кулу поробио,
„Већ сам моју сестру ујагмио.“
Бесједи му Арапине црни:
„Данас ћемо срећу окушати,
„Виђећемо младу Анђелију,
„Ал' ће бити Арапину љуба,
„Ал' херцегу милосница сека.“
Па наћера један на другога:

Потегоше тешке топузине,
Стадоше се њима ударати.
Како који кога удараше,
До кољена коњи пропадаху;
Из седала излећу јунаци,
Па на гриву коњ'ма испадају;
Добри коњи главе уздизаху,
Па у седла враћају јунаке.
Топузима пера поломише,
За бритке се ћорде прихватише,
Стадоше се њима ударати.
Куд удара црни Арапине,
Ватра сипа низ коња дорина,
Просипа се до земљице црне,
Па по земљи припаљује траву;
Куд удара љути Херцеговац
Печенице одлијећу меса,
А из рана крвца удараше,
Па залива зелену травицу:
Обори се витка бедевија.
Кад се Арап виђе при невољи,
Плећи даде па бјежати стаде,
Ал' га гони Херцеговац љути:
Брже дорат, брже бедевија,
Брза му је, ујели је вуци,
Па одмаче пољем зеленијем,
Дорату је плахо измакнула.
Кад се виђе херцег на невољи,
Ће ће побјећ' мрка бедевија,
Он потеже копље убојито,
Па се за њим џилитце баци
И Арапа копљем погодио,

Колико га лако ударио,
Кроз њег' бојно копље пролећело,
Арапово срце изнијело.
Паде Арап у зелену траву,
Арап паде, Маринко допаде,
Вражију му одсијече главу,
Па ето га до бијеле куле,
Да налази шимширли бешику
И у њојзи два своја сестрића,
Па он узе двоје ђеце лудо,
Однесе их низ поље широко.
И поље је здраво прегазио,
Прихвати се горе Буковице,
Право брду уз планину иђе,
У напредак за четири сата,
Па ето га каменој пећини
До сестрице дилбер-Анђелије.
Излећела сестра из пећине,
Два нејака прихватила сина,
У наручје ђецу узимаше,
На коњица и за брата сједе,
Пак пођоше кроз гору зелену.
Буковицу гору прелазише,
Хватише се горе Оравице,
Оравицу гору прегазише,
Па ето их бијелу Стамболу,
Кроз Стамбола здраво пролазише
И сиђоше у Косово равно
На Ситницу студену водицу.
А Ситница вода плаховита,
Она ваља дрвље и камење.
Онда братац сестри говорио:

„Сестро моја, дилбер-Анђелијо!
„Дај ти мени два близанца сина
„У нарамак својему дајици,
„Одвише је вода валовита,
„Теби ће се ђеца омакнути,
„Пануће ти у воду Ситницу,
„Ситница их вода однијети.“
Сестра брату тихо говораше:
„Не дам, брате, живота ми мога!
„Бацићеш ми ђецу у Ситницу.“
Криво јој се братац кунијаше:
„Не ћу, сестро, живота ми мога!“
Анђа даде два близанца сина,
Дајица их узе у наручје,
Када води бише на матицу,
Маринко је ђецу упуштио
Низ коњица у воду Ситницу,
Ситница их вода однијела.
Сестра брату тихо говораше:
„За што брате? да од Бога нађеш!
„Јер ми баци два близанца сина?“
„Сестро моја, дилбер-Анђелијо!
„Што ће теби двоје Арапчади?
„Од зла рода нек није порода,
„И мене би они погубили.“
Па Ситницу воду прегазише
Бацише се с десна на лијево
И по суху дору отискоше,
И одоше на Херцеговину.
Кад сиђоше у Требиње равно,
Ту се силан дернек састануо
У ономе гребљу требињскоме,

Ту је Стјепан народ саставио,
Брату даје покојну вечеру
За у покој херцегу Маринку.
У том паде братац и сестрица.
Маринко им божју помоћ даје,
Вас му народ љепше прихваћаше.
Маринко им тихо говораше:
„О народе, моја браћа драга!
„Ко је умро у вашем Требињу?“
А народ му тихо говораше:
„Није нико умро у Требињу,
„Већ је дош'о бијеломе двору
„Херцег Стјепан из шер-Сарајева
„Овђе нас је Стјепан сакупио,
„Брату даје покојну вечеру,
„Милу брату херцегу Маринку
„У свијету што је погинуо.“
Маринко им херцег одговара:
„Зовите ми херцега-Стјепана,
„Нек и менн олму вина даде,
„Да споменем брата његовога.“
Завикаше херцега Стјепана:
„Донеси нам једну олму вина,
„Ишће јунак са коња дорина,
„Да спомене мила брата твога.“
Стјепан носи пуну олму вина,
Кад приступи на коњу јунаку,
Позна брата херцега Маринка,
Од радости ово говорио:
„Благо мени од сад до вијека!
„Ево мени брата и сестрице.
„Руке шире у лица се љубе,

За јуначко питају се здравље,
Здравље било и тамо и амо.
Ту Маринко одсједе дорина
С Анђелијом милосницом секом,
Пак се браћа вина напојише,
Напојише и разговорише.
Отален се народ разлазио,
Сваки оде свом бијелом двору,
Два херцега својој б'јелој кули
С милосницом сестром Анђелијом.

54.

Женидба Димитрија Јакшића.

(Из Сарајева)

Дворбу двори Јакшић Димитрије
У ђидије бана Мађарина,
Дворио га девет годиница.
Он не двори бана Мађарина,
Да издвори коња ни оружје,
Већ га двори Јакшић Димитрије,
Да издвори Јању мјезиницу;
Ал' Јањицу ни вићет' не може,
А камоли да цуру издвори,
Па се јунак с тога разболио
Од главице, али навалице.
Једно јутро бане уранио,
Хоће бане у лов у планину,
Па дозивље Јакшић Димитрију:
„Чујеш ли ме, Јакшић Димитрије!
„Хоћемо ли у лов у планину?"
А вели му Јакшић Димитрије:
„Прођи ме се бане Мађарине,
„Нешто сам се, бане, разболио,
„Море бити ни пребољет' не ћу."
А да видиш бана Мађарина,
Он дозивље Кумрију робињу:
„Чујеш ли ме, Кумријо робињо!
„Ти понеси свакијех понуда
„И понуди Јакшић Димитрију."
Оде бане у лов у планину,

А да видиш Кумрије робиње,
Она узе свакијех понуда,
Те их носи Јакшић Димитрији.
А вели јој Јакшић Димитрије:
„Чујеш ли ме, Кумријо робињо!
„Бих ли се ја у те поуздао,
„Да ја видим Јању мјезиницу?“
„Кад вечерас тавна ноћца дође,
„Те понесем вечеру Јањици
„И отворим врата деветера
„И десету браву дубровачку,
„А ти онда за мном запристани,
„Па ти стани за вратима златним,
„Ту ћеш вићет' што видио ниси,
„Красну цуру како јарко сунце.“
Једва чека Јакшић Димитрије,
Кад ће њему тавна ноћца доћи.
Сунце заће, тавна ноћца дође,
А да видиш Кумрије робиње,
Стаде носит' господску вечеру
У одају Јањи мјезиници,
За њом иде Јакшић Димитрија.
Отворише врата деветера
И десету браву дубровачку.
А да видиш Јакшић Димитрије
На Јању је ршум учинио,
А Јања га на ногам' дочека,
До по ноћи јесу се рвали;
Димитрији Јања дотужила,
Готова га Јања оборити.
А вели јој Јакшић Димитрија:
„Бјежи Јањо, на зло ударила!

„Ето иде бане Мађарине,
„Хоће убит' и мене и тебе.“
Док се стаде Јања обзирати,
Оклен иде бане Мађарине,
А да видиш Јакшић Димитрије,
Ману с њоме с десна на лијево,
Те обори Јању мјезиницу,
Обори је у мека душека,
Љубио је док није свануло.
А кад свану и ограну сунце,
А да видиш Јакшић Димитрије,
Он утече свом бијелу двору;
Али вр'јеме за дуго не било,
Док ето ти бана Мађарина,
Па он пита своје шћерце Јање:
„Ће је теби Јакшић Димитрије?“
Она њему по истини каже.
Кад то зачу бане Мађарине,
Од земље је на ноге скочио,
Па узима дивит и хартије,
Те накити књигу шаровиту,
Па је шаље Јакшић Димитрији,
„О ђидијо, Јакшић Димитрије!
„Купи свате, хајде по ђевојку.“
То зачула лијепа ђевојка,
Па и она књигу написала,
И посла је Јакшић Димитрији,
Овако му књигу накитила:
„Чујеш ли ме, Јакшић Димитрије!
„Води свата колико ти драго,
„Ал' не води два млада ђевера,
„Два Јакшића, два брата рођена,

„Јер је бабо срца осветљива,
„Па ти браћу море погубити.“
Кад то зачу Јакшић Димитрије
Од земље је на ноге скочио,
Те покупи киту и сватове,
Два ђевера два Јакшића млада.
Дигоше се кита и сватови
И дођоше у земљу Мађарску
А до куле бана Мађарина,
Лијепо их бане дочекао,
Води коње у топле подруме
А сватове на бијелу кулу.
Ту су свати конак учинили.
Кад је било ноћи у по ноћи,
Ишће бане два Јакшића млада,
Два ђевера лијепој ђевојци;
Дадоше му два Јакшића млада.
Кад Јакшиће бане добавио,
Он их наби на гвоздене ражње,
Те их пече међу ватрам' живим',
А када их бане испекао,
Он нареза на пљатове меса
И уточи у шише ракије,
Те он носи на бијелу кулу.
Њима точи бистрицу ракију,
А мезети печенијем месом
Ђеверова младијех Јакшића,
Неко воли добре овновине,
Неко воли бистрице ракије.
Тако бане почасти сватове,
Ал' не може Краљевића Марка,
Већ је Марко сватим' бесједио:

„Јадна ти вам така овновина,
„Нема овће меса овнујскога,
„Већ је месо младих ђеверова.“
Кад то чуше кита и сватови,
Све побјеже куда који може;
Ал' не бјежи Краљевићу Марко,
Већ остаде у банову двору,
Да му плати трошак за сватове:
Докопа се бана Мађарина,
Савеза му руке наопако,
Ухвати му два близанца сина.
Те их наби на гвоздене ражње,
Испече их међу ватрам' живим',
Однесе их бану Мађарину:
„Једи Бане овнујскога меса!“
Бан би јео меса од сватова,
Ал' не море од својих синова,
Јер му не ће низ грло да иде.
Кад то виђе Краљевићу Марко
Он узима нађак од челика,
Те он бану силом тура месо,
Док на Марку сабља заиграла,
Трже сабљу Краљевићу Марко,
Скиде бану са рамена главу,
Па искупи кићене сватове,
И одведе Јању мјезиницу
За љубовцу Јакшић Димитрији.
Лијеп пород с њоме изродио:
Двије шћери и четири сина.

55.

Женидба Шћепана Јакшића.

(Испод Јаворине).

Јакшић Шћепан двори господара,
Господара бечкога ћесара;
Дворио га дванаест година,
Нит' му иште паре ни динара,
Ни на плећа чоху не дерану,
Ни пода се коња не јахана,
Јер имаде дебела зекана,
Коња бољег у другога нема.
Кад изишло дванаест година,
Све се мисли Јакшићу Шћепане,
Не би л' како цуру издворио,
Јефимију кафазли ћевојку,
Милу шћерцу бечкога ћесара,
Што је држи у крзли кафазу,
За пуницех дванаест година:
Нит' је видла сунца ни мјесеца,
Ни бијела лица јуначкога,
Већ ћевојка у кафазу расла,
Намамила многе муштерије.
Кад изиђе дванаест година,
Опрема се од Беча ћесаре,
Да он иде у лов у планину,
Пак сабира слуге свеколике,
Све је слуге очим' погледао,
Погледао и два и три пута,
На Шћепану очи уставио,

Те овако њему говорио:
„Слуго моја, Јакшићу Шћепане!
„Што ја имам у дворима слуга,
„Од тебе га милијега немам,
„Милијега ни прибранијега,
„Послушај ме што ћу говорити:
„Хоћеш ли ти мене послушати?
„Ја се спремам у лов у планину
„Доћи не ћу за нећељу дана,
„А тебе ћу, слуго, оставити
„Код мојега двора бијелога,
„И даћу ти за арчива блага,
„Да ми чуваш кулу и авлију,
„Да ми чуваш рза и образа,
„Док ја дођем из више планине.“
А кад зачу Јакшићу Шћепане,
То Шћепану врло мило било,
Поклони се до земљице црне,
Пољуби му руку и колено
И ћесару тихо одговара:
„Господине, од Беча ћесаре!
„Ја ћу тебе вазда послушати
„И твоју ћу пољубити руку,
„Мило би ми с тобом поћи било,
„Али волим тебе послушати.“
То рекоше на ноге скочише,
Пође ћесар низ бијелу кулу,
Пак отален на мермер-авлију,
А за њиме слуге свеколике,
Пак он оде у лов у планину,
Оста Шћепан код бијеле куле.
Тако стаде три бијела дана,

Кад је трећа вече омркнула,
Све се мисли Јакшићу Шћепане
Он како ће впћети ћевојку.
Туд' находе двије робињице,
Носе госпи господску вечеру,
Преда њих је Шћепан излазио,
Те овако њима говорио:
„О вјере вам, двије робињице,“
И старијој збори робињици,
„Робињице, добре среће била!
„Дај ти мени изун и бесједу,
„Да уљезем лијепој ћевојци,
„У њезину нашили одају,
„Да ја видим госпођу ћевојку,
„Је ли цура, к'о је људи кажу?
„Ево теби једна чизма блага.“
А кад зачу танка робињица,
На Шћепана очи исколачи:
„Диље стани, Јакшићу Шћепане!
„У причу те ћесар оставио,
„Да му рза и образа чуваш,
„Што ћеш ићи лијепој ћевојци!
„Од тебе га милијега нема,
„Вјернијега у бијелом двору,
„Невјеру ћеш њему учинити!“
Пак прођоше до двије латинке,
Не дадоше њему у одају.
Кад је друга вече омркнула,
Док ево ти до двије робиње,
Оне носе господску вечеру,
И преда њих Шћепан излазио,
Пак дозива старију робињу:

„О робињо, добре среће била!
„Дај ти мени изун и бесједу,
„Да уљезем цури у одају,
„Да ја вићу госпоју ћевојку.“
А кад зачу танена латинка,
На Шћепана очи исколачи.
Он јој даје двије чизме блага,
Она не ће паре ни динара,
Већ срдито њему одговара:
„Диље стани, Јакшићу Шћепане!
„У причу те ћесар оставио
„А у горе за слугу ставио,
„Да му рза и образа чуваш,
„Ти му данас о невјери радиш.“
Цура прође, а њему не даде.
Док је трећа вечер омркнула,
Док ево ти двије робињице,
Оне носе господску вечеру,
И преда њих Шћепо излазио,
Пак дозива старију робињу:
„О робињо, добре среће била!
„Дај ти мени изун и бесједу,
„Да ја с вама до ћевојке дођем,
„Ево вама до три чизме блага.“
А кад зачу танена латинка,
Латини су поклапни за благом,
Превари се, весела јој мајка,
И прихвати до три чизме блага,
Пак поведе Јакшића Шћепана,
Пак одоше цури у одају,
И прођоше деветера врата,
Деветера од шимшировине

И десета од сухога злата,
Док дођоше лијепој ђевојци.
Кад дођоше ђевојци на врата,
Оставише Јакшића Шћепана,
Уљегоше двије робињице,
Изнесоше господску вечеру.
Док ђевојка вечер вечерала,
Све је дворе до двије робиње.
Кад вечера лијепа ђевојка,
Приступише до двије робиње,
Прихватише од злата трпезу,
Изнесоше одаји на врата,
На одаји отворише врата.
Изиђоше двије робињице,
А уђезе Јакшићу Шћепане,
Кад уђезе у шикли одају,
Он за собом затворио врата
Затворио па замандалио;
Опази га лијепа ђевојка,
Препаде се, жалосна јој мајка!
Пак од земље на ноге скочила,
Ухвати је Јакшићу Шћепане,
Ухвати је за бијелу руку,
Пак је сједе себи уз кољено.
Проговара госпоја ђевојка:
„Слуго наша, Јакшићу Шћепане!
„У причу те бабо оставио,
„А у горе за слугу ставио,
„И данаске тебе оставио,
„Да му рза и образа чуваш!
„Зар ћеш моје обљубити лице
„И невјеру њему учинити?

„Учинити господару моме,
„Господару и моме и твоме?“
А кад зачу Јакшићу Шћепане!
Овако је цури говорио:
„Госпојице, лијепа ђевојко!
„До сад си ми била госпојица,
„А одселе љуба вјереница;
„Узећу те за вијерну љубу,
„Водићу те Биограду Стојном.
„А до моје старе бабовине,
„Ђено ми је кула бабовина,
„И на кули до два брата мила:
„Један брат је Јакшић Димитрије,
„А други је Јакшићу Тодоре,
„И са њиме остарјела мајка.“
Ту ђевојци обљубио лице.
Кад у јутру јутро освануло,
Ту на кули обоје приспало;
Док ђевојка на ноге скочила,
Она скочи к'о да се помами,
У Шћепана рукам' ударала,
На Шћепана очи исколачи:
„О Шћепане, мио господаре!
„Брже скочи на ноге јуначке,
„По кули је огријало сунце,
„Па ти бјежи завичају своме;
„Јер кад дође из планине бабо
„Русу ће ти погубити главу.“
А кад зачу Јакшићу Шћепане,
Од земљице на ноге скочио,
Пак он цури обиљежје даје:
Даде њојзи златан прстен с руке,

И уз прстен стотину дуката,
Она њему до два бошчалука,
Бошчалука од сухога злата.
Оде Шћепан низ бијелу кулу,
Право иде коњу у подруме,
Пак изведе дебела зекана,
Потеже му на токе колане,
Све четири један по другоме,
Пак се њему на сриједу баци,
И побјеже Биограду Стојном.
Мало за тим неко време прође,
Док ево ти од Беча ћесара,
И са њиме дванаест војвода,
Право иде својој танкој кули.
Сретоше га двије робињице,
Проћевају сузе низ образе,
А ћесар се јаду осјетио,
Пак говори старијој робињи:
„Робињице, једна несретњице!
„Што је теби? и горе ти било!
„Те проћеваш сузе низ образе,
„Каква ти је голема невоља?“
А кад зачу латинка робиња,
Овако је њему говорила;
„Господине, од Беча ћесаре!
„У причу га слугу оставио,
„А у горе њега поставио,
„Да ти рза и образа чува —
„Најбољега и највјернијега,
„По имену Јакшића Шћепана —
„Невјеру је теби учинио
„И ђевојци лице обљубио.“

А кад зачу од Беча ћесаре,
На мах проће у бијеле дворе,
Пак он оде цури у одају,
И ђевојци добро јутро виче;
Ђевојка му здравље прихватила,
Испред њега на ноге скочила
И његову пољубила руку,
А проћева сузе низ образе,
И овако баби одговара:
„О мој бабо, од Беча ћесаре!
„У причу га слугу оставио,
„А у горе њега поставио,
„Да ти рза и образа чува;
„Синоћ ми је обљубио лице,
„Па побјег'о Биограду Стојном.“
А кад зачу од Беча ћесаре,
Колико се мудар догодио,
Овако је цури говорио:
„Шћери моја, лијепа ђевојко!
„Јакшићи су соја јуначкога,
„Ја ћу тебе данас удомити,
„И бићеш му вијерница љуба.“
Пак је сједе себи уз кољено.
Све мислио на једно смислио,
Пак је ситну књигу направио,
Те је шаље Биограду Стојном,
И у књизи 'вако говорио:
„О мој зете, Јакшићу Шћепане!
„Купи свате хајде по ђевојку,
„Да си брже Бечу бијеломе,
„Нека знадеш твоја је ђевојка;
„Ти си мене славно послужио

„За пуниjех дванаест година
„Без ниjедне паре ни динара,
„С тога ћу ти цуру поклонити:
„И стио сам тебе призетити.“
А кад књига Биограду сиђе,
И овако њему говорила:
„Мио зете, Јакшићу Шћепане!
„Ти покупи хиљаду сватова,
„Од хиљаду више ниjеднога,
„Од хиљаду мање ниjеднога.
„Све покупи господу сватове,
„Све племиће и господичиће,
„Који носе у џепов'ма руке,
„А не носе свиjетло оружје,
„Који посе и срму и злато;
„У мене је земља поносита,
„Нек се имаш поносити чиме:
„Ти не́ купи босанске jунаке,
„И не води оног у сватове,
„Који носи низ бедрицу ћорду,
„И о коњу тешку топузину,
„Који ће ти заметнути кавгу.“
Кад то виђе Јакшићу Шћепане,
Таман Шћепан књигу проучио,
Док му друга ситна књига дође
Од латинке госпоје ђевојке,
И ђевојка књигу направила,
Те овако њему говорила:
„Господине, Јакшићу Шћепане!
„Када станеш купити сватове,
„Ти не купи господу сватове,
„Који носе у џепов'ма руке,

„Који љуцки jашу коња свога,
„Који носе и срму и злато;
„Већ поведи од боја jунаке,
„Ђе год кога по избору знадеш,
„По избору бољег од бољега,
„Који jаше коња на прiјеко,
„Ком се сабља по земљици вуче,
„А буздован па парипу туче,
„Који воли мушки погинути,
„Него живот женски оставити.“
Кад Шћепану така књига дође,
Двије учи, сабља му се мучи,
Прву баци, пошљедњу прихвати,
Све он каже својој браћи милој,
Пак и својој остарjелој мајци,
Како њему која књига пише.
А кад зачу остарjела мајка,
Овако је говорила сину:
„О мој сине, Јакшићу Шћепане!
„Брже, сине, сакупљај сватове,
„Све сватове по реду jунаке.“
Војводе му по имену каже:
Понајприје Рељу од Пазара,
Иза Реље два Војиновића
И сокола војводу Милоша
Обилића, голема jунака,
И jунака Краљевића Марка,
Иза Марка Љутицу Богдана,
И сокола Топлицу Милана,
Иза њега од Сибиња Јанка,
И сестрића Бановић Секула.
Кад му сваког по имену каза,

Онда Шћепан ситну књигу пише,
Пак је шаље бијелу Пазару,
А на руке Рељи Бошњанину:
„Побратиме, Реља Бошњанине!
„Ево ти се женим у добри час,
„Да си брже Биограду Стојном.“
Све му јаде и авале каже.
Ону шаље другу ситну пише,
Те је шаље двама Војновићем,
Све им каже што је и како је:
„Да сте брже Биограду Стојном.“
Ону шаље другу ситну пише,
Па је шаље Обилић Милошу,
Све му каже што је и како је:
„Да си брже Биограду Стојном.“
Ону шаље другу ситну пише,
Пак је шаље Љутици Богдану,
Све му каже што је и како је:
„Да си брже Биограду Стојном.“
Ону шаље другу ситну пише,
Пак је шаље Топлици Милану,
Све му каже што је и како је:
„Да си брже Биограду Стојном.“
Ону шаље другу ситну пише,
Пак је шаље од Сибиња Јанку,
Све му каже што је и како је:
„Да си брже Биограду Стојном,
„И поведи твог сестрића мила,
„Твог сестрића Бановић Секула.“
Ону шаље другу ситну пише,
Пак је шаље Краљевићу Марку,
Све му каже што је и како је:

„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Да си брже Биограду Стојном.“
Кад је таке књиге растурио,
Мало за тим неко време прође,
Док ево ти Реље од Пазара,
И он води стотину сватова.
Кад га виђе Јакшићу Шћепане,
Пред њега је млађе опремио:
Свате воде на росне ливаде,
А војводе на бијелу кулу.
Таман сјели па се одморили
И хладна се вина напојили,
Док ево ти двоје ђеце лудо,
Двоје ђеце два Војиновића,
Они воде стотину сватова.
Ту сватове добро дочекаше,
Свате воде на росну ливаду,
А војводу на бијелу кулу.
Таман сјели, те се одморили
И хладна се вина напојили,
Док ето ти Топлице Милана
И он води стотину сватова.
И ту свате добро дочекаше,
Свате воде на росну ливаду,
А војводе на бијелу кулу.
Таман сјели те се одморили
И хладна се вина напојили,
Док ево ти Обилић Милоша
И он води стотину сватова.
Ту сватове добро дочекаше,
Свате воде на росну ливаду,
А војводе на бијелу кулу.

Таман сјели, те се одморили
И хладна се вина напојили,
Док ево ти Љутице Богдана
И он води стотину сватова.
Ту сватове добро дочекаше,
Свате воде на росну ливаду,
А јунаке на бијелу кулу.
Таман сјели те се одморили
И хладна се вина напојили,
Док ево ти Сибињанин Јанка
И за њиме Бановић Секула,
Они воде стотину сватова.
Ту сватове добро дочекаше,
Свате воде на росну ливаду,
А војводе на бијелу кулу.
Таман сјели, те се одморили
И хладна се вина напојили,
Док ево ти Краљевића Марка,
По шарцу се коњу положио,
На јабуку наслонио главу,
Пак борави санак на шарину,
Сабља му се по земљици вуче,
За њим свата ни једнога није.
Опази га Јакшићу Шћепане,
Далеко је њега опазио,
А мало га ближе сусретао,
И под њиме коња ухватио,
Ухватио за дизгин шарина,
Одведе га под бијелу кулу,
Пак одјаха Марко са шарина,
Руке шире, у лице се љубе,
За јуначко испитују здравље,

Води Марка на бијелу кулу,
А шарина у топле подруме.
Када Марко на кулу изиђе,
Све војводе на ноге скочише,
Руке шире, у лице се љубе,
За јуначко испитују здравље.
Ту сватови ноћцу изноћиште.
Кад у јутру јутро освануло,
Завикаше кићени чаушн:
„Хазурала, кићени сватови!
„Да ранимо, да не одоцнимо,
„Да раније конак ухватимо.“
Па пођоше један за другијем,
Ал' најприје Реља од Пазара,
И пред њиме два првљенца млада,
Два првљенца два Мрљавчевића,
По имену Гојко и Угљеша;
А за њима Реља Бошњанине;
А за Рељом Топлица Милане;
Катали га барјак поклопио
С обје стране до зелене траве;
А за њиме Обилић Милоше;
На ждралину ноге прекрстио;
За Милошем Љутица Богдане;
А за њиме од Сибиња Јанко;
А за Јанком дијете Секуле;
За Секулом до три Јакшевића;
А за њима Краљевићу Марко —
Низ шарина ноге опростио,
На јабуку наслонио главу,
На шарину санак борављаше,
Јер је Марка освојило пиво:

Гледају га кићени сватови,
Сви се чуде начудит' не могу,
Што је Марка санак освојио; —
А за Марком хиљаду сватова.
И одоше здраво и весело;
Куд год ишли Бечу силазили.
Кад сиђоше Бечу бијеломе,
Добро их је ћесар дочекао,
И сватов'ма конак приправио:
Свате води на росну ливаду,
А војводе на бијелу кулу,
Ћеверове лијепој ђевојци.
Ту сватови ноћцу заноћише.
Кад у јутру јутро освануло
И у крила тице ударише,
Ударише бубњи и свирале,
Завикаше кићени чауши:
„Хазурала, кићени сватови,
„Ћеверови хазур'те ђевојку,
„Ко је коњик притежи колане,
„Ко је пјешак на ноге опанке,
„Да ранимо да не одоцнимо,
„Да раније конак ухватимо;
„Туђи људи, не знамо им ћуди,
„Туђа земља калауза нема."
А кад зачу од Беча ћесаре,
Овако је њима говорио;
„Лако, мало, кићени сватови!
„Док изиђу господски дарови,"
Иза тога ручак излазио,
Иза ручка господски дарови,
Дароваше што за ког бијаше;

Неком коња а неком сокола,
Коњицима златне бошчалуке,
Пјешацима везене мараме.
Да ви'ш брате чуда великога,
Кад војводе за ручак сједоше,
А млађи их послужише пивом,
Редом чаша по јунацим' хода,
Понајприје Рељи од Пазара
Старјешини од свијех сватова.
А чашу је Реља прихватио,
И уза њу српски напијаше,
И здравице српске спомињаше.
Чашу попи Реља од Пазара,
А мезети месом дебелијем,
Па овако Реља говорио:
„Браћо моја и дружино моја!
„Пиво слатко а месо дебело,
„Слатко пиво и дебело месо."
Како коме чаша долажаше,
Да ви'ш брате јада од сватова,
Пиво пију а мезете месом
И никакав познат' не могаше,
Да је оно од јунака месо.
Чаша дође Краљевићу Марку,
Чашу попи Краљевићу Марко,
А заложи меса дебелога,
Бир заложи, бир из уста врати;
Кад погледа дванаест војвода,
Срдит Марко, па се ражљутио,
И срдито њима говорио:
„Браћо моја, дванаест војвода!
„Зло сте сјели а зло сте попили:

„Видите ли, јаде не виђели,
„Ово није од овнова месо,
„Већ је ово од јунака месо,
„Ђе доноси вином и дуваном.“
Кад то рече на ноге скочио,
Како скочи к'о да се помами,
Проговара Краљевићу Марко:
„Браћо моја, дванаест војвода!
„Ухватите бечкога ћесара,
„Савеж'те му наопако руке;
„Ја бих рек'о и заклео бих се,
„Ђевери су наши изгинули:
„А ја одох лијепој ђевојци,
„Да потражим два ђевера мила,
„Два ђевера два Војиновића,
„Јесу л' нама ђеца у животу;
„Јер сам ноћас рђав сан уснио:
„Ђе заспаше два сокола сива,
„А до њих је тица голубица,
„Долећеше два гаврана црна,
„Пак им црне очи извадише.“
А кад зачу дванаест војвода,
Сви од земље на ноге скочише,
А пред њима два сокола сива,
То не била два сокола сива,
Већ то била два добра јунака,
Један јунак Обилић Милоше,
Други јунак Бановић Секула,
Ухватише бечкога ћесара,
Ухватише за бијеле руке,
Свезаше му наопако руке,
Од лаката таман до ноката,

Из ноката љева црна крвца.
И његове похваташе слуге,
Похваташе, па их повезаше.
Марко оде цури у одаје.
Доклен Марко до ђевојке дође,
Отворио деветера врата,
И десета од сухога злата,
Када Марко до ђевојке дође,
Кад погледа у шикли одају,
Кад ту сједи лијепа ђевојка,
Сва у црну крвцу огрезнула,
Објема се рукам' поднимила,
А прољева сузе низ образе.
Кад то виђе Краљевићу Марко,
Срдито јој добро јутро виче,
А ђевојка плачно прихватила,
Испред њега на ноге скочила
И његовој приступила руци.
На њу Марко очи исколачи,
Те овако њојзи говораше:
„Кујо једна, латинко ђевојко!
„Камо теби два ђевера мила,
„Два ђевера два Војиновића,
„Јесу л' теби данас изгинули?
„Данас си њих изгубила млада,
„А сутра ћеш себе изгубити;
„Кажи право, тако била здраво,
„Ево теби чисту вјеру дајем,
„Ако ћеш ми право казивати,
„Ништа теби не ћу учинити,
„Ни ћу теби лоше помислити
„Колик' својој сестри од матере!“

А кад зачу лијепа ђевојка,
Овако је њему говорила:
„Господине, Краљевићу Марко!
„Црне ћу ти гласе казивати.
„Кад је синоћ ноћца настанула,
„Дођоше ми два ђевера мила,
„Два ђевера два Војиновића,
„И ја сам их добро дочекала,
„Објема их рукам' загрлила,
„Загрлила, па их пољубила.
„Док ево ти два мрка џелата,
„Голе носе у рукама ђорде,
„Па заклаше двоје ђеце лудо,
„Заклаше их кано јањце луде;
„Ја им давах не бројено благо,
„Али они не шћеше за благо
„Опростити двоје ђеце лудо,
„Донесоше два ражња гвоздена,
„Испекоше двоје ђеце лудо,
„Однесоше у другу одају,
„И за васке ручак приправише.“
А кад зачу Краљевићу Марко,
Одатлен се натраг повратио,
Пак ухвати краљицу госпоју,
И нађе јој двоје ђеце лудо,
Двоје ђеце два краљева сина,
На мајчину пребијелу крилу,
Пак их закла кано јањце луде,
И донесе два ражња гвоздена,
Те испече двоје ђеце лудо,
Донесе их бечкоме ћесару,
Донесе му црвенога вина,

Није вино ода шта је вино,
Већ је вино од крви јуначке,
Те га црном заљеваше крвцом,
И мезети месом од јунака.
Кад је њега тако заложио,
Заложио и два и три пута,
Трећи пут му одсијече главу,
И ухвати госпоју краљицу,
Те јој црне очи извадио,
Пак је живу на ватру сложио.
Пак удари низ бијелу кулу,
Те му танку поробио кулу,
Све му закла на бијелој кули,
Што му нађе од мукшијех глава.
Пак да видиш Краљевића Марка,
Отален се у сватове врати:
„На ноге се, моја браћо драга!
„Ко је пјешац притежи опанке,
„Ко је коњик притежи колане,
„Да водимо лијепу ђевојку.“
Пак се врати џури у одаје,
А за њиме до три Јакшевића;
Срдита су до три Јакшевића,
Кад виђеше од јунака крвцу,
Црну крвцу од Војиновића,
За бритко се гвожђе прихватише,
Да погубе лијепу ђевојку.
Стаде писка лијепе ђевојке,
Љуто пишти а сузе прољева
И овако њима одговара:
„Мој ђевере, Митре Јакшевићу!
„Не мој моје ране вријеђати,

„Јер ја жалим два Војиновића.
„Кад дођоше два мрка џелата,
„Да њихову посијеку главу,
„Давала сам на оке дукате,
„Ал' не може бити за дукате."
А кад зачу Краљевићу Марко,
На Јакшиће очи исколачи
Те овако њима говораше:
„Низ бедрице ђорде објесите,
„Ђевојачки чејиз понесите,
„То вам она није погр'јешила,
„Није рада среће крвавити;
„Ако л' њојзи пак не вјерујете,
„Знате л', ђецо, до три Јакшевића,
„Кад вам књига Биограду сиђе
„Од онога бечкога ћесара,
„Овако вам књига говораше:
„„Кад станете купити сватове,
„„Не водите од боја јунаке,
„„Који ће вам заметнути кавгу,
„„Који коња јаше на пријеко,
„„Који носи низ бедрицу ђорду,
„„Који топуз о парипу вуче;
„„Већ повед'те сву српску господу,
„„Који носи у џепов'ма руке."
„Иза тог вам друга књига дође
„Од латинке лијепе ђевојке,
„Ђевојка вам 'вако говораше:
„„Кад станете купити сватове,
„„Не водите господу сватове,
„„Већ водите од боја јунаке,
„„Ђе ког бољег по избору знате."

„То сте видли, ђецо моја драга!
„Ђе ће васке ћесар преварити
„И ђе ће се крвца прољевати:
„Ал' ђевојка ништа није крива."
Кад зачуше до три Јакшевића,
Прихватише лијепу ђевојку
И велики чејиз ђевојачки,
Ођераше на товаре благо,
Одведоше латинку ђевојку
За лијепа Биограда Стојна,
И ту једну свадбу затурише,
Оженише Јакшића Шћепана.
Свадба била па се растурила.

56.

Опет то, али мало друкчије.

(Из Херцеговине)

Јакшић Стјепан двори господара,
Господара од Беча ћесара,
Дворио га дванаест година,
Нит' му иште паре ни динара,
Нит' му иште коња не јахана,
Нити иште чоху не дерану;
Него двори лијепу ђевојку,
Не би л' му је дао за љубовцу:
Ал' никако издворит' не море,
Јер је цура од више лијепа.
За пунијех дванаест година,
Нит' је вид'ла сунца и мјесеца,
Ни бијела јуначкога лица,
Но ђевојка у кафазу расла,
Док бијело одгојила лице.
Мислио се Јакшићу Стјепане,
Како ће се краљу удворити
Да он види ђевојачко лице,
Не би л' била у срећи суђена,
Да је узме за вијерну љубу.
Кад изишло двапаест година,
Подиже се од Беча ћесаре,
Да он иде у Отрес планину,
Да полови лова свакојака
Су његово тридесет војвода
И пет стотин' Њемадије љуте,

Пак дозива Јакшића Стјепана:
„Слуго моја Јакшићу Стјепане!
„Што ја слугу у двору имадем!
„Од тебе га милијега немам,
„Милијега ни прибранијега,
„Ја ћу тебе данас оставити,
„Да ми рза и образа чуваш,
„Предаћу ти од дворова кључе,
„Док ја, сине, из планине дођем."
Кад дочуо Јакшићу Стјепане,
То је Стјепан једва дочекао,
Па прољева сузе низ образе,
Те ћесару пољубио руку:
„Господине од Беча ћесаре!
„Хвала теби на твојој бесједи,
„А не хвала на твојој остави,
„С тобом би ми мило поћи било."
Проговара од Беча ћесаре:
„Мио Богу, мрзак ми нијеси,
„Од милости остављам те овђе."
Пак му даде кључе свеколике
И овако њему проговара:
„Слуго моја, дуго доћи не ћу,
„За пунијех петнаест данака,
„Док наловим лова свакојака
„И обиђем воде по планини,
„Добре воде старијех јунака,
„Што су код њих хладно пили вино;
„Кад изиде петнаест данака,
„Гледај мене, у дворе ћу доћи."
Оде ћесар у лов у планину.
То је Стјепан једва дочекао,

Пак он оста код бијеле куле.
Тако стало за нећељу дана.
Кад је осмо јутро освануло,
Он господи опрема вечеру
И госпоји лијепој ђевојци
По слушкиње тананој латинци,
Пак је за њом једном пристануо
И овако њојзи говорио:
„О латинко, добре среће била!
„Дај ти мени изун и бесједу,
„Да ја с тобом до ђевојке дођем,
„Да ја видим госпоју ђевојку
„Што је таке у другога нема,
„Ево теби хиљаду дуката.“
А кад зачу танана латинка,
Она очи на њег' исколачи:
„Одмакни се, Јакшићу Стјепане!
„Овђе те је ћесар оставио,
„Да му рза и образа чуваш,
„Тамо тебе пустити не смијем
„Да ми дадеш двије оке блага.“
Ту Јакшића пустити не шћеде.
Кад је друга вече омркнула,
Он госпоји опрема вечеру,
Пак латинци опет говораше:
„О латинко, добре среће била!
„Пушти мене до ђевојке доћи,
„Ево теби двије чизме блага.“
А латинка њему одговара:
„Одмакни се, Јакшићу Стјепане!
„Ја то теби допуштит' не смијем,
„Овђе те је ћесар оставио,

„Да му рза и образа чуваш.“
Она њега пуштити не шћеде.
Кад је трећа вече омркнула,
Он госпоји опрема вечеру,
Пак овако њојзи говорио:
„О латинко, ујела те гуја!
„Пушти мене до ђевојке доћи,
„Да ја видим ђевојачко лице,
„Ево теби до три чизме блага:
„Ако л' мене ти пуштити не ћеш,
„Ја ћу тебе ухватит', латинко,
„Пак те живу на ватру сложити
„И црне ти очи ископати.“
А кад зачу танана латинка,
Прихватила до три чизме блага,
Па Јакшићу 'вако одговара:
„Хајде за мном, Јакшићу Стјепане,
„Деветора отворићу врата,
„Деветора од шимшировине
„И десета од сухога злата:
„Кад дођемо до златнијех врата
„За собом ћу ја затворит' врата
„Док вечера лијепа ђевојка;
„Кад вечера лијепа ђевојка,
„Ја ћу натраг повратит' пешкуне,
„Пак ћу златна отворити врата,
„А ти хајде цури у одају,
„Па ти ради што је теби драго.“
А то Стјепан једва дочекао,
Пак ето га кроз нове одаје.
Деветора отворише врата,
Деветора од шимшировине,

И десета од сухога злата.
Кад дођоше до златнијех врата,
Латинка је отворила врата,
Пак улази цури у одају,
Уноси јој господску вечеру,
А за собом притворила врата.
Кад госпоја вечер вечерала,
Поврати се танана латинка
И поврати од злата пешкуне,
Пак изиђе из одаје млада,
А упаде Јакшићу Стјепане,
Па за собом затворио врата,
Затворио, пак замандалио.
Опази га лијепа ђевојка,
Пак од земље на ноге ђипила,
Да побјегне из шикли одаје.
Дочека је Јакшићу Стјепане,
Пак је узе за бијеле руке,
Посади је на мека шиљтета,
Објема је рукам' загрлио,
Загрлио па је пољубио,
И ту с њоме ноћцу преноћио
И ђевојци обљубио лице.
Кад у јутру јутро освануло,
Освануло и грануло сунце
Из ложнице скочила ђевојка,
Она скочи ка' да се помами,
Пак Стјепана рукама удрила:
„О Јакшићу, на зло ударио!
„Зар не видиш да ћеш погинути!
„Кад си моје обљубио лице,
„Зар не'ш бјежат' завичају своме,

„Већ чекати из планине баба,
„Кад ми бабо из планине дође,
„Да ти русу посијече главу."
Стјепан скочи ка' да се помами,
Скиде с руке бурме и прстење,
Пак их даје лијепој ђевојци:
„Ето теби, моја вјерна љубо!
„А ја одох завичају своме,
„У Србију Биограду Стојну,
„Да ја купим на киту сватове,
„Да те водим мом бијелу двору."
Пак удари низ бијелу кулу,
Деветера отворио врата;
Па кад сиђе под бијелу кулу,
Ето њега коњу у подруме,
Пак ухвати бијесна зекана,
Потеже му на токе колане,
Ље четири један по другоме
А најпосле ибришим каницу,
Што му коња од колана чува,
Пак навали решме позлаћене,
Прихвати га за оба дизгина,
Изведе га пред бојали кулу,
Приведе га бињеку камену,
Пак се њему на сриједу баци,
Оћера га завичају своме.
Кад он дође Биограду Стојну,
Добро су га браћа дочекала,
Руке шире, у лице се љубе,
За јуначко испитују здравље:
„Ђе си био, Јакшићу Стјепане,
„За пунијех дванаест година?

„Да си био код бијеле куле,
„Давно би те браћа оженила,
„Ђе си био, шта си задобио?“
Проговара Јакшићу Стјепане:
„Браћо моја, до два Јакшевића!
„Ђе сам био, добро сам добио,
„У ћесара цуру испросио
„За пунијех дванаест година;
„Већ купите на киту сватове,
„Да идемо, браћо, по ђевојку.“
Мало вриме за тим постајало,
Док ево ти од Беча ћесара,
Ђе он дође из више планине.
А кад виђе латинка ђевојка,
Од земљице на ноге скочила,
Отворила деветера врата,
Своме баби иде у сретање,
А прољева сузе низ образе,
А поред ње танана робиња.
Проговара танана робиња:
„Господине, од Беча ћесаре!
„У причу га пош'о у планину
„А у горе слугу оставио,
„Оставио Јакшића Стјепана,
„Да ти рза и образа чува!
„Што га кажеш, да га бољег немаш,
„Вјернијега и прибранијега,
„Ђевојци је обљубио лице
„И невјеру теби учинио,
„На срамоту твојој царевини,
„Пак утече Биограду Стојну.“
А кад дочу латинине љути,

Право оде на бијелу кулу,
Па дозива Роксанду ђевојку:
„Шћери моја, Роксанда ђевојко!
„Камо теби Јакшићу Стјепане?
„Хоће ли те узет' за љубовцу?
„Хоћеш ли му бити вјерна љуба?“
Латинка му од истине каже:
„О мој бабо, од Беча ћесаре!
„Отиш'о је Биограду Стојну,
„Да он купи на киту сватове,
„Обиљежје своје оставио,
„Узеће ме за вијерну љубу.“
А кад дочу од Беча ћесаре,
Мислио се, шта ће и како ће,
Три ста га је замислило мисли.
Све мислио, на једно смислио,
Мисли, може њега преварити,
Пак је ситну књигу направио,
Те је шаље Биограду Стојну,
И у књизи 'вако говорио:
„О мој зете, Јакшићу Стјепане,
„Брже купи на киту сватове,
„Поведи их Бечу бијеломе.
„Шта си се ти мене препануо,
„Пак побјег'о Биограду Стојну?
„Ти си мене подворио славно,
„Подворио дванаест година,
„И без једне паре и динара,
„Стио сам ти цуру поклонити
„И сину те на мјесто узети,
„Нек имадем мила зета свога,
„Мила зета Јакшића Стјепана;

„Већ покупи хиљаду сватова,
„Све племиће и господичиће,
„Који носе у џепов'ма руке
„А не бритке низ бедрице ћорде
„И о коњу буздоване тешке,
„Већ што носе и срму и злато:
„У мене је земља поносита,
„Нек се имам поносити чиме,
„Како имам главна пријатеља
„За кога сам цуру удомио.“
Така књига Биограду дође.
Кад виђеше до три Јакшевића,
То Јакшићи једва дочекаше,
Пак стадоше купити сватове
Све племиће и господичиће.
Таман таке купише сватове,
Док ево ти књиге шаровите
Од госпође лијепе ђевојке,
А на руке Митру Јакшевићу,
И својему славну господару,
Господару Јакшићу Стјепану:
„О чу ли ме, Јакшићу Стјепане
„И ђевере Митре Јакшевићу!
„Ето вама књиге шаровите.
„Не купите господу сватове,
„Да вам није закукала мајка,
„Већ крваве од боја јунаке,
„Све војводе од Босне поносне
„Разбојице од Урменлије,
„Које боље по избору знате:
„Сад ће васке преварити бабо
„И од васке јаде порадити.“

Кад та књига Биограду дође
А на руке до три Јакшевића,
Кад виђеше браћа Јакшевићи,
Шта им књига од ђевојке каже,
Онда књигу Митар направио,
Пак је шаље бијелу Пазару
А на руке Рељи Бошњанину:
„Побратиме, Реља Бошњанине!
„Да си брже Биограду Стојну
„И поведи до триста сватова
„По избору од боја јунака,
„Који може стићи и утећи
„И на тврду мјесту постанути
„И за друга положити главу;
„Далеко сам цуру испросио
„У бијелу Бечу латинскоме.“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље другу ситну пише,
Пак је шаље бијелу Топлику
А на руке Топлици Милану:
„Побратиме, Топлица Милане!
„Да си брже Биограду Стојну,
„И поведи до двје ста сватова.“
Све му каже што је и како је.
Ону шаље другу ситну пише,
Пак је шаље војводи Милошу:
„Побратиме, војвода Милоше!
„Да си брже Биограду Стојну
(Све му каже што је и како је)
„И поведи стотину сватова.“
Ону шаље другу ситну пише,
Пак је шаље до земље Мађарске

А на руке Љутици Богдану:
„Побратиме, Љутица Богдане!
„Да си брже Биограду стојну
(Све му каже што је и како је)
„И поведи стотину сватова.“
Ону шаље другу ситну пише,
Па је шаље двојици сестрића,
По имену два Угљешевића
У лијепој шехер-Подгорици:
„Ђецо моја, два мила сестрића!
„Да сте брже Биограду Стојну;
„Далеко смо цуру испросили
„У бијелу Бечу латинскоме,
„Да будете два ђевера млада.“
Ону шаље другу ситну пише,
Пак је шаље до Прилипа града
А на руке Краљевићу Марку:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Да си брже Биограду Стојну;
„Далеко смо цуру испросили
„У лијепу Бечу латинскоме
„У онога од Беча ћесара;
„Латини су варалице старе,
„На вјеру ће наске преварити,
„А ти си се с њима научио
„Четујући покрај мора црног,
„Лако тебе преварит' не могу.“
Кад је таке књиге растурио,
Мало време за дуго не било,
Док ево ти Реље од Пазара
А за њиме до три ста сватова:
Јакшићи их добро дочекаше,

Коње воде у топле подруме
А војводе на бијелу кулу.
Таман сјели те се одморили
И хладна се напојили вина,
Док ево ти Топлице Милана
И за њиме до двје ста сватова;
Јакшићи их добро дочекаше,
Коње воде у топле подруме,
А сватове на росну ливаду,
А војводе на бијелу кулу.
Таман сјели те се одморили
И хладна се напојили вина,
Док ево ти војводе Милоша
И он води стотину сватова;
Јакшићи их добро дочекаше,
Коње воде у топле подруме,
А сватове на росне ливаде
А војводе на бијелу кулу.
Таман сјели те се одморили
И хладна се напојили вина,
Док ево ти Љутице Богдана
И он води стотину сватова;
Јакшићи их добро дочекаше,
Коње воде у топле подруме,
А сватове на росну ливаду
А војводе на бијелу кулу.
Таман сјели те се одморили
И хладна се напојили вина,
Док ево ти двоје ђеце лудо,
Двоје ђеце два Угљешевића
И за њима педесет сватова;
Јакшићи их добро дочекаше,

Коње воде у топле подруме,
А сватове на росну ливаду
А јунаке на бијелу кулу.
Таман сјели те се одморили
И хладна се напојили вина,
Док ево ти Марка Краљевића
За њим свата ниједнога нема;
Јакшићи га добро дочекаше,
Шарена му коња прихватише,
Одведоше у топле подруме,
Краљевића на бијелу кулу;
Сватови га добро дочекаше,
Руке шире, у лице се љубе
За јуначко испитују здравље.
Ту сватови ноћцу заноћише,
Кад у јутру јутро освануло,
Освануло и грануло сунце,
Завикаше кићени чауши,
Ударише јасни таламбаси:
„Хазурала, кићени сватови!
„Да ранимо да не одоцнимо,
„Да раније конак ухватимо,
„Далеко је Бечу бијеломе.“
Појездише један за другијем;
Куд год ишли Бечу силазили.
Кад дођоше Бечу каменоме,
Опази их од Беча ћесаре,
Све на дурбин познаје јунаке:
Кад опази од боја јунаке,
Ни мало му мило не бијаше,
Ал' друкчије бити не могаше;
Кад опази Краљевића Марка:

„Види Марка, кукала му мајка!
„Куд су њега донијели врази,
„У двору му нико није рази.“
А латини мудри и паметни,
Све сватове добро дочекаше.
Када акшам паде на земљицу
И вечера сватим' излазила,
Док ево ти двоје латинчади,
Повикаше до три Јакшевића:
„Пријатељу, Митре Јакшевићу!
„Дај ти нама два ћевера млада,
„Два ћевера два Угљешевића:
„Оваки је хадет у латина,
„Да ћевери ноће са ћевојком.“
Одведоше два ћевера млада,
Два ћевера два Угљешевића.
Кад дођоше цури у одају,
Дочека их лијепа ћевојка,
А прољева сузе низ образе,
Обојици пољубила руку,
Па ћевере рукам' загрлила
Сједе њима на бијело крило.
Док ево ти два мрка џелата,
Па заклаше двоје ћеце лудо,
Сву одају крвљу потопише.
Љуто писну лијепа ћевојка
А прољева сузе низ образе;
Пак да видиш два мрка џелата
Донесоше гвоздене ражњеве,
Натакоше два ћевера млада
Однесоше у другу одају,
Пак на живој ватри испекоше,

Те сватима ручак приправљају.
Кад у јутру јутро освануло,
Завикаше кићени чауши,
Поцикнуше јасни таламбаси:
„Хазурала, кићени сватови!
„Ђеверови опремајте цуру,
„Да ранимо да не одоцнимо,
„Да раније конак ухватимо.“
Проговара од Беча ћесаре:
„Сабур, мало, кићени сватови!
„Док изиђе ручак и дарови.“
Иза тога ручак излазио,
Донесоше пива и једива,
Донесоше вино и ракију,
Замеђено и зашећерено.
Посједаше по реду војводе
Све по реду у једну параду,
Па сједоше хладно служит' пиво.
Донесоше од јунака месо.
Чаша дође Рељи Бошњанину,
Чашу попи а заложи меса:
„Слатка пива слатка пријатеља,
„Слатка меса од јалова брава.“
Чаша дође Љутици Богдану,
Чашу попи а заложи меса:
„Слатка пива слатка пријатеља,
„Добра меса од јалова брава.“
Чаша дође Марку Краљевићу,
Чашу пружи у бијеле руке,
Чашу Марко на слугу поврати:
„Кад је мене породила мајка,
„Онда ме је она проклињала,

„Да ја прије не попијем пива,
„Прије слуге, који служи пиво.“
Попи чашу латинине жути!
Па му даде са трпезе меса,
А латинин заложит' не море,
Но кријући у њедарце тура;
Пак је другу чашу наточио,
Те је даде Краљевићу Марку.
Марко попи златну чашу пива,
Замезети дебелијем месом,
Пак од себе месо отурио,
А овако њима говорио:
„Зло вам пиво а горе једиво!
„Ово није од јалова брава,
„Но је ово од јунака месо,
„Заудара вином и дуваном;
„Видите ли, очим' не виђели?
„Ђевери су нама изгинули!“
Марко скочи к'о да се помами,
Ето њега низ шикли одају,
Пак саломи деветера врата,
Деветера од шимшировине,
И десета од сухога злата;
Кад погледа у одају Марко,
Кад одаја крвљу потопљена,
У њој сједи лијепа ђевојка
И прољева сузе низ образе.
На њу Марко очи исколачи:
„О латинко, кујо, не ђевојко!
„Камо теби два ђевера млада,
„Два ђевера два Угљешевића?“
Све му цура по истини каже,

А прољева сузе низ образе.
Кад дочуо Марко Краљевићу,
Отален се натраг повратио,
Пак ухвати од Беча ћесара,
Савеза му наопако руке
Од лаката таман до ноката,
Из ноката црна љева крвца;
Ухвати му двоје ђеце лудо,
Обадвоје закла на одаји,
Па донесе гвоздене ражњеве,
Те испече два близанца сина,
Оба сина од Беча ћесара;
Па нагони од Беча ћесара,
Пије пиво а мезети месом;
Пак сватов'ма овако говори:
„Што нађете у двору његову
„Покољите и женско и мушко,
„Осим једне лијепе ђевојке:
„Ђевојка је васке сјетовала,
„Ал' вас нико сјетоват' не може,
„Док не знате што је латинија."
Па Богдану тихо бесједио:
„Трчи брзо граду и бедему,
„Те уграби на граду топове,
„Да тобџије ватру не упале.
„Потрће нам у пољу сватове."
Оде Богдан граду на бедеме,
Посијече дванаест тобџија.
Ала банда затури се кавга,
Ценек био за нећељу дана,
Док пороби Беча бијелога,
Па краљеву запалио кулу,

Поробио, па је запалио,
Пак поведе Роксанду ђевојку,
И пођера рухо ђевојачко,
И поведе хиљаду сватова,
И одоше Биограду Стојну,
Оженише Јакшића Шћепана.
Кад дођоше на Јакшину кулу,
Проговара Јакша капетане:
„О народе, моја браћо драга!
„Мени има стотину година,
„Ишао сам свуда по свијету
„И много сам видио јунака
„И многоме обиша' јунаштво;
„Нег' ти веле и бесједе људи,
„Када дође до невоље црне
„И кад ваља мријет' на мејдану:
„Да над Марка не има јунака.
„Да нам није у сватов'ма Марко
„Сви би нама свати изгинули
„И остала до вијека прича,
„Да се прича и приповиједа
„У латине како изгибосмо."
Марко њему 'вако одговара:
„Побратиме, Јакша капетане!
„Ја сам много обиша' мејдана
„И тавница плећим' напунио
„И јунака пуно погубио,
„И самијех хиљаду Арапа,
„Нико мене није преварио
„Осим један од Беча ћесаре,
„Што погуби два Угљешевића.
„Сватов'ма је говорио Марко:

„„Не спремајте ђевера ђевојци.““
„Али мене слушат' не шћедосте,
„Док не свану и ограну сунце.“
Кад је Марко тако говорио,
Доведоше и попа и кума,
Кума куми Рељу крилатога
А ђевера Јакшић Димитрију,
Привјенчаше Јакшића Стјепана
И Росанду лијепу ђевојку.
Пак ту они свадбу затурише.
Свадба била за петнаест дана
Свадба била па се растанула:
Све сватове цура даровала,
Неком јаглук а неком бошчалук,
Сваки оде завичају своме.

57.

Женидба цара Бајазита.

(Из Сарајева.)

Вино пије високи Стеване,
С њим га пије царе Бајазите.
Вино пили па се завадили,
Завадили, па се помирили,
У миру му милу секу дао
За вијерну љубу до вијека,
По имену Марију ђевојку.
Говорио високи Стеване:
„А мој зете, царе Бајазите!
„Спреми мени до троје кочије:
„У једнијем робље Марушино,
„У другијем рухо Марушино,
„Треће спреми заручници својој.“
Оде Стеван невесео двору,
Преда њ га је излазила сека,
Говори јој високи Стеване:
„Даље стани, моја мила секо!
„Љут је братац, да те не окара,
„Оштра сабља да те не обреже.
„Турчину сам тебе поклонио,
„Моја сејо за невољу љуту!
„Не мој ми се потурчити, секо.“
Кроз плач Мара брату проговара:
„Како си ме за Турчина дао,
„Ето сам се потурчила млада!“
Док ево ти цара Бајазита,

Са својијех хиљаду сватова,
И он води до троје кочије,
По Марушу, од сухога злата;
Одведе је себи за љубовцу.
Кад су били у Стамболу граду
И у двору цара честитога,
Често царе Мари говораше,
Не би ли је како потурчио.
Љуто цвили племенита Мара:
„Ево данас петак турски светац,
„Како царе из џамије дође,
„Одмах ће ми младој говорити,
„Не ће ли ме како потурчити.“
Она мисли, то нико не чује,
Ал' то слуша паша Соко-паша,
Мили братац цара Бајазита,
Овако је њојзи говорио:
„Снахо моја, царевице Маро!
„Да ме не ћеш цару проказати,
„Милу брату цару Бајазиту,
„Ја бих тебе мудро сјетовао.“
Она њему тихо одговара:
„Мој ђевере, злаћени прстене!
„Слободно се ти поуздај у ме,
„Да си цару крила саломио,
„А знам ниси ништа учинио,
„Што би цару данас квара било.“
Кад дочуо паша Соко-паша,
Невјестици тихо говорио:
„Невјестице, нашег двора сунце!
„Када царе из џамије дође,
„Па те стане сјетовати младу,

„Да одступиш од закона свога,
„Ти ћеш му се смјерно поклонити,
„Пољуби га у скут и у руку,
„Овако ћеш њему говорити:
„„Султан-царе, огријано сунце!
„„Хвала теби на твојој милости,
„„Љубим тебе, у џамију не ћу,
„„Не бих ти се потурчила млада,
„„Да ми дадеш пола царевине
„„И хан-кућу, ђе дости долазе,
„„И Софију насред Цариграда,
„„И џамију насред поља равна,
„„Па да ти је сва од сухог злата,
„„И Једрене крај тиха Дунава,
„„И два твоја за два роба сина;
„„Да начиниш на мору ћуприју,
„„Ни за то се не бих потурчила,
„„Док је српска на рамену глава.““
У та доба царе из џамије,
Пак царици стаде говорити:
„Потурчи се, госпојице млада!
„Да ми једну вјеру вјерујемо,
„Да у један ми ћитаб гледамо,
„Да на једној серџади клањамо,
„Да заједно за софру сједамо?“
Царица се смјерно поклањаше,
Љуби цара у скут и у руку:
„Султан-царе, огријано сунце!
„Хвала теби на твојој милости,
„Љубим тебе, — у џамију не ћу,
„Не бих ти се потурчила млада,
„Да ми дадеш полу добра свога,

„И хан-кућу ће дости долазе,
„И Софију насред Цариграда,
„И џамију насред поља равна,
„Па да ти је сва од сухог злата,
„И Једрене крај тиха Дунава,
„И два твоја за два роба сина;
„Да начиниш на мору ћуприју,
„Ни за то се не бих потурчила,
„Док је српска на рамену глава.“
Цар царици тихо говорио;
„Кажи, госпо, ко те сјетовао?
„Вјера моја, осјеч' ћу му главу
„Ја бих свога брата погубио,
„Кад би тебе на то научио.“
Госпа му се криво кунијаше:
„Није мене нико сјетовао,
„Већ се мени младој додијало,
„Што ти хоћеш мене да превјериш.“
Говорио царе Бајазите:
„Гради госпо, цркве намастире,
„Све ак' хоћеш од сухога злата,
„Не би л' вид'ла влашкога пенета.“

Турске ријечи.

А.

Абајија, шареница.
Аван, ступа од туча.
Аваз, глас.
Авлија, обор.
Адет, обичај.
Аирли, сретно.
Акреп, скорпија.
Акшам, вече.
Алали, опрости.
Алем, драги камен.
Ал-чоха, црвена чоха.
Алка, звечка.
Аманет, опорука.
Аминкује, чини љубав.
Амиџа стриц.
Апс, затвор.
Арванија, огртач,
Арзоал, тужба.
Арум, јогунаст.
Аферим, право.
Афиз, књижевник.
Ахар, коњушница.
Ашар, десетина од жита.
Ашлук, трошак.

Б.

Багајлија, орао крсташ.
Бађемез. топ велики.
Барут, прах.
Бе, доиста.
Бег, племић.
Беса, вјера.
Бешика, колијевка.
Бидат, порез.
Бир, сугласно.
Биљур, стакло што увећава.
Богаз, кланац,
Бошчалук, преобука.
Буклија, плоска.
Буљук, чета.
Бурунтија, наредба.
Бурунџук, копрена.

В.

Вакат, доба.
Ватан, стан.

Г.

Гадарија, мач,
Гајип, ишчезнуо.
Гајрет, помоћ.
Гурабија, колачић.

Д.

Добулана, бубњи и свирале.
Дајица, ујак,
Делија, јунак.
Демир, гвожђе.
Дернек, сајам.
Дивит, мастионик.

Дилбер, лијеп.
Долија, првенство.
Дувар, зид.
Душманин, непријатељ.

Е.

Евлад, пород.
Ефта, седмица.
Ендезет, аршин.
Егбета, торба кожна.
Ендек, јаруга.
Есабити, мислити.

З.

Земан, вријеме.
Зулум, насиље.
Зулумћар, силеција.

И.

Изун, допуштење.
Инла, пријевара.

Ј.

Јабанџија, странац.
Јаглук, шудар (sudarium).
Јала, сретно.
Јалија, пољана.
Јазук, штета.
Јамак, замјеник.
Јандал, на страни.
Једек, у поводу.
Јемек, јело.
Јемин, заклетва.
Јација, два сахата ноћи, пета молитва турска.

К.

Кавга, свађа.
Калауз, који казује пут.
Канџија, шибало.
Каил, задовољан.
Карамлук, мрак.
Капиџија, вратар.
Карик, товар.
Катана, коњаник.
Кафаз, крлетка.
Кошија, трка.

Л.

Лакрдија, ријеч.
Либада, хаљина кратка.
Лале, љубимац.

М.

Махана, недостатак.
Мандал, кључаница.
Мамурлук, ломност, која долази послије пијанства.
Маштрафа, чаша.
Мезе, присмок.
Мејдан, бојиште.
Мердевине, љествe.
Мерџан, кораљ.
Мерамет, милостив.
Мешћема, духовни суд.
Мајолика, врч.
Мива, воће.
Миздрак, копље.
Мукадем, појас.
Мурећеф, мастило.
Муселим, судац срески.
Мухур санбија, велики везир.
Муштерија, купац.

Н.

Нам, име гласовито.
Ништан, стријела.
Ништанџија, стријелац.

О.

Одаја, соба.
Ордија, војска.
Оџак, димњак.
Ожђелдија, дебродошлица.

П.

Парип, коњ.
Пафте, споне.
Пенџер, прозор.
Пешкун, подсвијетњак.

Р.

Рази, радо
а, подложник.
а, накит
Рза, част.
Резил, наружен.
Решма, узда.
Ризик, опасност.
Рицал, достојанственик.
Ршум, строгост.

С.

Сабур, стрпљење.
Савата, вез по судовима.
Санбија, власник.
Саргија, корице од сабље.
Сарај, двор.
Сађин, тих.
Сеир, разгледање.
Серашћер, војени везир.
Силах, оружје.
Синија, трпеза.
Скеле, латице.
Стамбол, Цариград.

Т.

Табија, бедем.
Тал, дио.
Талумбас, бубањ.
Телал, викало.
Темре, дрво на ком се вије застава.
Теслим, предавање.

У.

Улема, збор духовни.
Ункаш, јабука од седла.
Урме, Финик.
Учкур, гатњак.

Ф.

Фајда, корист.
Ферман, повеља.
Фурак, сиротиња.

Х.

Хабер, глас.
Хазна, благајница.
Хазурала, готов'те се.
Хајати марити.
Харач, намет.
Хећим, љекар.

Ч.

Чабар, бадањ.
Чадор, шатор.

Чаршија, тржиште.
Чеиз, накит.
Ченгел, кука.

Ш.

Шилте, простирка.
Шикме, одаја.
Шиша, боца.

Ћ.

Ћаба, мјесто поклона.
Ћаса, здјела.
Ћемерни, сведен.
Ћефенак, вратанца.
Ћустек, с мјеста.

Ђ.

Ђаур, невјерник.
Ђеваир, накит.
Ђенсија, одијело.
Ђидија, мушкарац.
Ђипити, скочити.
Ђувегија, младожења.
Ђувел, гнездаво.
Ђул, ружа.

Џ.

Џеван, одговор.
Џелат, крвопија.
Џида, копље.
Џилитати, бацати.